

**Eusebius captivvs, sive Modvs procedendi in cvria Romana
contra Lutheranos, in quo præcipua Christianæ religionis
capita examinantur: trium dierum actis absolutus.**

<https://hdl.handle.net/1874/402041>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E. oct.

71

4
170

170

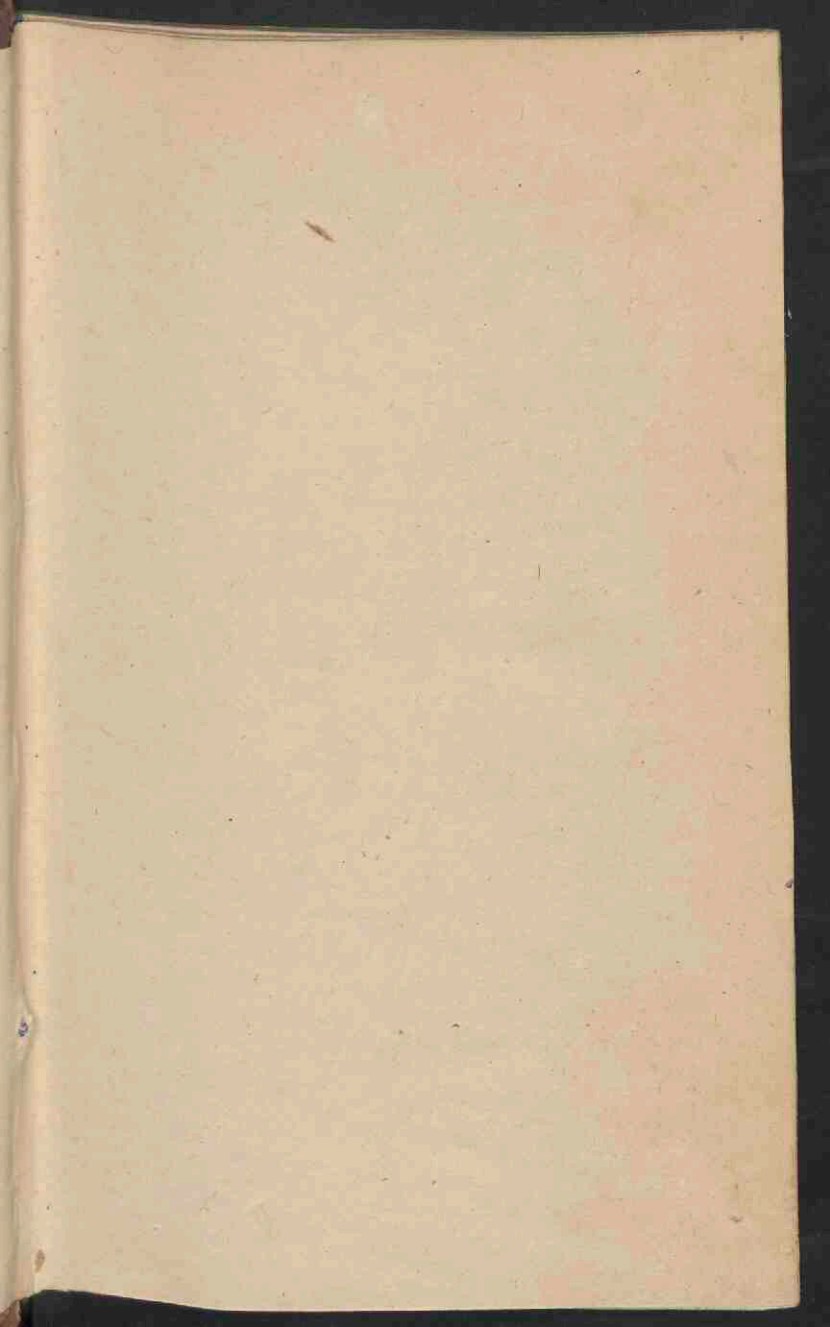
n

E. oct.

71

E 8. 71

Eusebius capti-

VVS, SIVE

MODVS PROCE-
DENDI IN CVRIA ROMANA
contra Luteranos, in quo præcipua Chri-
stianæ religionis capita examinan-
tur: trium dierum actis
absolutus.

PER HIERONYMVM
Marium.

GALAT. IIII.

Quemadmodum tunc is qui secundum car-
nem natus erat, persequebatur eum
qui secundum spiritum,
ita & nunc.

ex dono Puchely

B A S I L E A E.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and includes the words "PROCE" and "SOLVIT".

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and includes the words "SOLVIT" and "SOLVIT".

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and includes the words "SOLVIT" and "SOLVIT".

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and includes the words "SOLVIT" and "SOLVIT".

AD SAPIENTISSI
 MOS BERNENSIS REIPVB.
 Consules, Senatūq; amplissimum, ac
 uera religione illustrissimum, Hie-
 ronymus Marius.

EMINENT, Illustrissi-
 mi Principes, inueniri
 arbitror, qui in rebus
 quæ præ omnibus alijs
 longè chariores sunt, col-
 locandis, non omni stu-
 dio ac diligentia locum aliquem tutum per-
 uestiget, in quo eas reponat: & apud aliquē,
 qui non modo agrè ferat, uerū in hoc mi-
 rum in modum oblectetur: maximoq; sibi fa-
 uori esse ducat, si quis, quæ ipsi charissima
 sunt, apud se deponat, eiq; committat & cre-
 dat: in eoq; se autoritate & fide apud homi-
 nes ualere existimat, ac se non tantum iu-
 stum, sed & strenuum defensorem haberi eo-
 rum quæ ei committuntur. Quapropter mihi
 non satis considerati uidentur, qui sua illo-

Epistola

rum fidei committunt, qui ea potius perdituri sunt, quam conseruaturi, & ab his qui in ea uim iniuriamq; inferre tentarent, defensori. Qua in re grauius mihi uidentur errare aliqui nostrae tempestatis homines, qui lucubrationes suas suis dedicant inimicis, eiusq; causae doctrinae ue aduersarijs, qua ipsi tuentur. In huiusmodi homines prouerbiu illud antiquum conuenit, Quem lupo commisisti. Ne igitur nos in eiusmodi errorem laberemur, maxima diligentia cogitauimus, amicos consuluimus, modis omnibus quaesiuimus, quibus nam tuto committere, quorumq; fidei commendare possemus Opusculum hoc nostrum: quod non alia de causa elaborauimus, quam ut tanquam in impressa tabula, una ex parte Antichristi crudelem tyrannidem, ex altera uero sanctorum Christi patientiam constantiamq; ostenderemus. Et quanquam ego per meipsum sacrosanctum uestrum Senatum no uiderim, nec uestram tum pietatem, tum in administranda Republica

Nuncupatoria.

publica prudentiam perspexerim: tamen pietatis uestræ lumen adeo conspicuum illustreque est, ut in omni quantumuis remoto loco sentiatur, uicisq³ suis radijs omnium qui huiusmodi luminis amantes & cupidi sunt, intuitum ad se conuertat: hebetesq³ illorum oculos reddat, qui propria nequitia lumen id non solum oderunt, sed omnino extinctum cupiunt. Quoniam igitur ex multorum piorum doctorumq³ uirorum sermone, constantiq³ fama, perspicuum mihi factum est, quanta omnium uestrum in CHRISTI causâ conseruanda ac defendenda sit pietas, uirtus, constantia, sapientia & fides: quorundam etiam hortamentis, qui sanctissimæ, unaq³ potentissimæ isti uestræ Reipublicæ addictissimi sunt: mecum tandem consilii, Opus hoc nostrum nulli posse commendari, qui illud libentius in fidem recipiat suam, eademq³ conseruet, atq³ aduersus quoscunq³ hostes tueri & uelit, & possit. Quod si quis dicat, uiris adeo magnis atq³ illustribus me tam paruam

Epistola

rem commendare non deuisse, neq₃ talium
 autoritate splendoreq₃ in re tam exigui mo-
 menti uiri, cum magnis atq₃ illustribus magna
 illustriaq₃ cōueniant: huic ego responderem,
 eum magnopere errare, siue personas spe-
 ctet, siue rem ipsam. Nam si personas primò
 spectemus, nemo nō fatetur, ubi uera est am-
 plitudo, ibi unà humanitatem quoq₃, benigni-
 tatem, mirumq₃ quoddam alios iuuandi desi-
 derium reperiri. Magnorū potentumq₃ est,
 paruos debilesq₃ iuuare ac tueri, illorum cau-
 sam suscipere, & solitudinem amplecti. Quis
 namq₃ fiet, ut qui humilem debilemq₃ fortu-
 nam sortitus est, ab alio, qui neq₃ altiore neq₃
 fortiorem sortem tenet, iuuetur? Tenuiores
 iuuare, eosq₃ iniuria prohibere, id est quod o-
 lim Reges, aliosq₃ principes cōstituit. Regium
 uerè est, in suam suscipere fidem eos qui alio-
 rum iniurijs obiecti & expositi sunt. Quòd si
 genus hoc bonitatis magnanimitatisq₃ in ple-
 risq₃ alijs desideratur, in uobis tamen non de-
 sideratur: quæ si in nonnullis uestri similium
 elucet,

Nuncupatoria.

elucet, in uobis longè splēdet illustrior. Quod autem ad rem ipsam attinet, quam patrocini-
nio uestro munitam opto, si cui ea fortè par-
ua, neq; magni usque ad eò pōderis uideatur:
hoc forsitan erit, quòd illam, quē admodum
eius dignitas merebatur, non elaborauerim.
Ingenuè fateor, eam longè elegantioribus pre-
ciosioribusq; ornamentis ac uestibus ornari
uestiriq; potuisse. Nam cum reuera piy Chri-
stianiq; hominis tragœdia sit, quæ sub Euse-
by persona agitur, dispositio, tragicusq; cotur-
nus, styli uidelicet granditas, in ea forte desi-
derabitur. Verùm enim uero si hoc concesser-
o, nunquam attamen concedam, quin eius
in qua uersatur materia, altissima nobilissi-
maq; sit. Hac enim totius Christiana doctrina
summam breuiter collectam, ac rationi-
bus uarijs roboratam complectitur: nihilq;
reperiri posse arbitror, de quo CHRISTI
& Antichristi Ecclesia his temporibus di-
micent, quod in hac tanquam in tabula, ui-
uis coloribus non pingatur: & breuiter ad-
uersa.

Epistola

uersariorum ingenium, artes, tyrannis, crudelitasq₃, omnium oculis spectanda exponuntur. Iam si maximi, supraq₃ quam dici possit, ponderis est, hinc *CHRISTVM* Dominum nostrum, & ex altera parte *Antichristum*, *CHRISTI* & suorum hostem sempiternum cognoscere: dubium non est, quin ea quæ his in chartis pingere uoluimus, maximam quandam in se utilitatem, fructum & commodum contineant. Quanquam ne ipsa quidem tractandi uia contemnenda uideri debet, cum ab aduersariorum foro, iudicijq₃, non autem à comicis aut tragicis scenis formam sumpserimus, atq₃ ad eam totius iudicij processum accommodauerimus: neq₃ enim ingenia in tractando eandem omnia formam & uiam sequi tenereq₃ obstringuntur. Alius dialogis, alius disputationibus, alius epistolis, alius comædijs, alius tragædijs, alius Pasquillis, alius carmine, alius soluta oratione Christianam religionē profitetur: omnes unum *CHRISTVM* uenerantur, omnes

ad

Nuncupatoria.

ad CHRISTI Ecclesie structuram, quod
 possunt, conferunt. Styli uero curam illis re-
 linquo, qui in eo expoliendo dies noctesq̄ uer-
 santur. Mihi satis esse arbitratus sum, si sim-
 plici & canonica dictione susceptu negotium
 absoluerem: ut hac ratione sermonē his per-
 sonis accommodarem, inter quas causa hac
 agitur & disceptatur: utq̄ ipsi aduersarij a-
 liquanto melius formā contempletur, quam
 contra nos in fidei negotio sequuntur: & si
 fieri possit, à nequitia & crudelitate reuocē-
 tur: nostri uero ad patientiam tolerātiāq̄
 accendantur, qui deniq̄ ueritatis lucem non-
 dum conspiciunt, eam hic cōtemplentur: &
 qui eam iam dudum norunt, in eadem con-
 firmentur: ut in omnibus glorificetur Deus
 Pater, CHRISTI que nomen illustretur.
 In hoc examine præcipua quæq̄ Religionis
 nostræ sacrosanctæ capita examino, liberrimāq̄
 oratione declaro, dum Eusebium de fi-
 de & religione coram Pontifice, eiusq̄ colle-
 gio differentem introduco: qui totum nego-

Epistola

cium, sacra scriptura, quæ in omnib. primas obtinet, autoritate peragit: Romanorū episcoporum, qui prisco fuerunt ævo, decreta in medium profert, eorundemq; regimen quale fuerit, explicat. Multorum conciliorum statuta adducit, quæ Ecclesiæ sanctæ tum puritatem, tum unitatem, sine ulla tyrannide defendebant. Antiquiorū doctorum, Irenæi, Tertulliani, Lactantij, Origenis, Cypriani, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi, Ambrosij, & aliorum sententias recitat. Pontificum Romanorum & Imperatorū historias ferè innumeras breuissimè recenset: horum testimonijs, tum CHRISTI religionem defendit, tum Papismi abusus, idololatriæ, abominationisq; originem, Pontificisq; Romani tyrannidis ortum & progressum ita patefacit, ut qui hæc uidere noluerit, in meridie lumen nõ uidere dici possit. Mirabitur hic forte quispiam, cur res à medica professione longè diuersas (theologicas sanè) pertractem, cum sutori nihil ultra crepidam liceat. Huic

respon.

Nuncupatoria.

responsum erit, si nullam homini Christiano uocationem contingere posse cōsiderarit, qua impediatur, ne religionis CHRISTI tutelam suscipiat, si ab eius aduersarijs, ut hoc faciat, prouocetur. Cum igitur ante triennium Papistiam religionem, tanquam CHRISTO aduersantem, repudiaffem, nullumq³ mihi in Italia locū à Papæ tyrannide tutum esse conspicerem, illam coactus deserui: libentius enim aut paternis sedibus, aut in aliquo Italia loco uixissem, ubi Papistica abominationi aduersari possem. Verum cum nullum pijs tutum præsidium, aut asylum esse conspicerem, certum mihi uitæ periculum imminere agnoscebam, si illic diutius uersarer. Ideo cum sauisima tormenta, quibus Christiani afficiuntur, perhorrescere, Italiam deserui, altissimas totius Europæ alpes superauimus, in Heluetiorū oram & urbes, tanquam in ciuitates perfugij, me recepi. Nox nō defuerunt in Italia amici, ut pleriq³ sciunt, qui cum ante ueritatē & ipsi agnouissent, P-

α 6 pisticis

Epistola

pisticis oculis atq; delicijs irretiti, turpiter &
 fæde, coram frequenti populo, faciem IESU
 CHRISTI conspuentes abnegarunt. ij ut ex
 animo se pœnituisse ostenderent, discessum
 meum incusarunt, literis me ad se sequedos,
 & hanc sanctam viam, tanquã hereticam,
 deserendam, sollicitarunt: obsecraruntq; ut
 in Italiam me reciperem, atq; eos ad collo-
 quium admitterem: sperare se, me in errore
 esse, se uerò ad viam ueritatis rediisse, osten-
 suros. Verum cum me nō latêret, hac in cau-
 sa fratrem à fratre, & à patre filium ad mor-
 tē prodi, quod Dominus monuit, in Italiam
 ire negaui. & per literas me id facturū polli-
 citus sum, quod ipsi, ut coram cū ipsis agerē,
 optabant: quam ipsi cōditionem recipere no-
 luerunt. Quoniam igitur multos ego noui ex
 patria meæ nobilioribus, qui hoc negocium
 non ignorarēt, quiq; uidentes me colloquium
 detrectare, in errore esse arbitrantur: illos
 uerò, quia me ad colloquium inuitarūt, tan-
 quam pios ac sanctos uenerētur, & illorum

Nuncupatoria.

in IESUM CHRISTUM blasphemiam
 comprobarent: propterea medicinae studio
 intermisso, certis horis ad sacras musas me
 contuli, laboreq; hunc suscepi, ut eo (si quan-
 do ad eorum manus perveniat) ostenderem,
 me congressum eorum vitasse: non equidem
 quod in eo succumbere dubitarem, sed veri-
 tus ne forte non sincera fide mecum agere-
 tur. Nemo igitur hunc labore arguat, quasi
 in Theologorum messem, in tanta praesertim
 scriptorū turba, manus iniecerim: quod qui-
 dem serè coactus feci, fretus etiam Petri mo-
 nitu, qui monet, quemvis Christianū para-
 tum esse debere ad reddendā rationem eius
 quae in eo est spei & fidei. Quanquam ne cor-
 poris quidem humani medicum dedecere ar-
 bitror, ut agnoscat, unaq; ostendat, quae vera
 animorum sit medicina. Medico namq; qui
 & optimus philosophus sit oportet, ut inquit
 Galenus, philosophiae scopum, qui ipsa est ve-
 ritas rerum, ac morū probitas, pertractare
 non denegatum est. Neq; enim Lucae medi-

Epistola

eam professionē obscurauit historia sanctissimae de gestis Apostolorū scriptio, sed potius illustrauit: ut qui corporibus medelā afferre nouerat, idem quoq; animis caelestem indicaret. Cum igitur hoc consilio opus meum in lucem emittam, cōpertum habeo, in illud insurrecturos hostes: illudq; ad ignem usq; si poterunt, persecuturos. Verū nullo cocutiar timore, donec Deū Opt. Max. tales in causa sua (quales estis uos) patronos habebit, pietate, fide, iustitia, ueritate, adde & potentia, illustres ac fortes. Neminē latet, qua animi fortitudine in tam foedis religionis Christianae defectionibus & perturbationibus, in ueritate perstiteritis: Dei gloriā, I E S U C H R I S T I doctrinam, religionisq; eius puritatem pluris feceritis, quā hominum gloriam, honores, diuitias, potētissimorumq; regum amicitias. Vos ergo non inter mundi, sed regni C H R I S T I principes connumerandi estis. nam mundi tantum esse principem, nihil ad regnum caelorum ac uitam eternam consequendam

Nuncupatoria.

quendam inuat: at in CHRISTI regno esse principem, cæterosq; CHRISTI cognitione, manifestatione, defensioneq; excellere, hoc principes unà cum populis ad æternam uitam perducit. Omnia quæ oculis nostris exposita sunt, uelut thesauri, urbes, oppida, regiones, præclara stemata, arma, equi, atq; alia id genus copiae, tandem peribunt ac dissipabuntur: unaq; cum illis, qui istiusmodi rebus plus quàm par est, confisi fuerint. At Dei uerbum, CHRISTI cognitio, regni cælestis gloria, diuitia, magnificentia & gaudia, æterno æuo permanebunt: æternitatēq; ipsam omnes qui hæc amauerint, ac tutati fuerint, cōsequentur. Et quamuis aduersarij felix hoc CHRISTI regnum omni studio ac uifunditūs delere conentur, frustra tamen enituntur. Nam nec sapientia, nec uis, nec consilium, contra Regem regum, & Dominum dominantū, esse potest: qui omnia tanquam figulinū, uitreum uē uas (uti rex propheta canit) confringet. Et tunc uos, uos
inquam,

Epist. nuncupatoria.

inquam, illustrissimi ac sanctissimi Principes, unaq^{ue} uobiscum, quotquot Euangelij uocem in orbe terrarum uiribus omnibus conseruauerint, defenderint, iuuerint, & per quos multi in uera CHRISTI religione fuerint instructi, tanquam lucidissimorum siderum faces splendebitis. Interim igitur laborem hunc meum in omnium uestrum fidem repono: ac per CHRISTVM obsecro, ut eum suscipiatis ea pietate, magnanimitate, eoq^{ue} animo, quo eundem uobis commendo ac dono. Dominus ille noster IESVS CHRISTVS, eternus Dei filius, cuius causam defendendam suscepistis, uos Rempublicamq^{ue} uestram perpetuo custodiat, ac ad nominis sui gloriam indies ampliorem reddat. Basileæ, IIII Nonas Nouembris,

Anno M. D. LIII.

HIERONYMVS MARIVS

Iesu Christo Seruatori.

Pascas oues, camposq; colat, Martemq; superbam
 Carminibus tollat Mantua, Smyrna duces
 Enumeret Danaum, uastantes Pergama dextris,
 Igneq; ut ex alto culmine Troia ruat.
 Corduba Romanas acies, populumq; potentem,
 Iusq; datum sceleri carmine commemoret.
 Progeniem Veneris Sulmoq; poemate tollat
 Ad superum sedes: Delphys & ipse chelyn
 Aoniam plectens, Parnasi in uertice Daphnim
 Terq; quaterq; uocet, Daphnis & antra simul
 Ter quater ingeminent nomen. Sic Thracia amantem
 Eurydicen reuocet, consona fila mouens.
 Huic nemora assurgant, moerentem cuncta sequantur,
 Qua Phlegetontheas ipsa subibit aquas:
 Pan, & flaua Ceres, Pallas, doctæq; sorores,
 Mars, & pulchra Venus, Styxq; fauce uelint.
 Sed tu Christe mihi fauceas, sanctissima proles,
 Ac mihi sis doctor, lux, uia, uita, Deus.
 Adsis ergo mihi, coelesti numine plenus,
 Hostibus aq; tuis me tuare precor.
 En me iussa, fides, pietasq; ac dogmata patrum
 Priscorum, & leges, nunc retagenda manent.
 Hec tu Christe λόγος sanxisti scedere nobis,
 Subderet ut mundus colla superba Patri.
 Perfidus at satanas tamen omnia conculcarat
 Fraudibus innumeris: fonte sed ecce sacro
 Hec eadem rursus populis expromere tento,
 Ut noscant unum teq; patremq; Deum.

Perdita

Perdita progenies satanae sic panditur orbi,
Quae in templo residens, creditur esse Deus:
At quae nam fuerint eius primordia regni,
Et qui progressus, noscere quisque potest.
Illius insidias, caedes, atque horrida bella,
Fraudes, et luxus, furta, ueneficia,
Atque simultates, mendacia, somnia, sectas,
Et sacras leges, et simulacra cano.
His lolium infelix opto diuellere ab agro
Christe tuo, et sancto semine conferere.
O utinam tua nunc plantetur uinea septis,
Ne ferus hanc hostis perdere possit aper.
Audiat haec igitur, qui quaerit uera salutis
Pascua: nam uitam, credita corde, dabunt.

E R R A T A.

Prior numerus chartarum facies, posterior lineas ostendit.

4.29 dimitteret 11.22 scriptum est 14.28 ab altero
 22.20 sc̄uijt, ut 24.25 diligebat 27.1 Imperatorem
 31.9 decreuit 37.20 atq; 52.1 cognoscent & 4 & domino
 & 4 suisq; 72.11 putandum ne & 12 Petrum
 & 25 antequam 85.7 absterrere 90.11 in marg. 24.9.1.
 101.13 tenebrarum 119.25 præcipiendo 121.17 ut sibi
 nomen pararent in uniuersa terrâ cõfusa sunt
 omnino labia eorũ. 125.10 uictore 130.10 cedimus
 141.26 sancto 148.15 cõpararent & 16 ministrarent
 151.22 scripserunt 161.28 ueniens & 29 Carolum
 162.8 atq; 170.6 fuerit 190.6 dira 191.6 sc̄uissimus,
 atq; 6 & 22 conspectum 197.28 iustitiam 205.24 uestra
 235.26 rationibus 238.15 diuitias 241.19 Græciæ
 245.15 igitur 268.3 uestris & 18 iudicaremus
 275.18 cura 276.25 solutum 303.20 asseritis
 312.26 est in 319.20 parem & 30 farinam
 328.3 possit 332.25 hoc 335.6 potuisse 337.3 Sother
 349.9 claustra & 29 Cerberus 350.1 ille quem
 & ibid. constructus 358.8 ostendunt 360.17 in marg. L. Barbarius.

The first part of the book is devoted to a general
 description of the country, its climate, soil, and
 productions. It then proceeds to a detailed
 account of the principal towns and cities, and
 the commerce and trade of the country.
 The second part of the book is devoted to a
 description of the principal rivers, lakes, and
 mountains of the country. It then proceeds to
 a description of the principal islands and
 harbours of the country. The third part of
 the book is devoted to a description of the
 principal minerals and metals of the country.
 It then proceeds to a description of the
 principal manufactures and arts of the
 country. The fourth part of the book is
 devoted to a description of the principal
 customs and manners of the country. It
 then proceeds to a description of the
 principal laws and constitution of the
 country. The fifth part of the book is
 devoted to a description of the principal
 history and events of the country. It
 then proceeds to a description of the
 principal battles and wars of the country.
 The sixth part of the book is devoted to
 a description of the principal religions and
 sects of the country. It then proceeds to
 a description of the principal sciences and
 arts of the country. The seventh part of
 the book is devoted to a description of the
 principal languages and dialects of the
 country. It then proceeds to a description
 of the principal coins and currencies of
 the country. The eighth part of the book
 is devoted to a description of the principal
 weights and measures of the country. It
 then proceeds to a description of the
 principal manners and customs of the
 country. The ninth part of the book is
 devoted to a description of the principal
 laws and constitution of the country. It
 then proceeds to a description of the
 principal history and events of the country.
 The tenth part of the book is devoted to
 a description of the principal religions and
 sects of the country. It then proceeds to
 a description of the principal sciences and
 arts of the country. The eleventh part of
 the book is devoted to a description of the
 principal languages and dialects of the
 country. It then proceeds to a description
 of the principal coins and currencies of
 the country. The twelfth part of the book
 is devoted to a description of the principal
 weights and measures of the country. It
 then proceeds to a description of the
 principal manners and customs of the
 country.

EVSEBIUS CA-

ptiuus, siue

MODVS PROCEDENDI
in curia Romana contra Luteranos,
&c. Romæ trium dierum a-
ctis absolutus.

ACTA PRIMI DIEI.

VIS, optimi in CHRISTO
fratres (si secundum hominem lo-
quatur) nostrorum conditionem
temporum miserrimam pernicio-
sissimamq; nō appellet? illamq; à
nobis non egreferendam dicat,

cum pios omnes, ueluti minutissimas oues, à suis pasto-
ribus iugulari, pusillum CHRISTI Domini no-
stri gregem ueluti pupillos à suis tutoribus cōpilari,
& diripi, filios deniq; ipsius Dei à suis (ut uocari uo-
lunt) parentib. necari uideat? Quis adeo cæcus, ex-
corsq; , ut illū gladij piorū sanguine perfusi lateant?
Quis carceres inuisat, impiorū tribunalia adeat, An-
tichristi rabiē noscat, triremes cōsideret, fluminū pro-
funda scrutetur, cruces aspiciat, ignesq; ad cœlū usq;
succensos animaduertat, ac deniq; intersectorum pro-
pter uerbū Dei animas enumeret, qui secula hæc non
detestetur? At si quis rem exactè perpēdat, nulla feli-
ciora, nulla beatiora, ecclesiam unq; habuisse tem-
pora cognoscat. In his enim pseudoprophete, mini-
stri sathanæ, Antichristus ille magnus, homo pecca-

In ecclesiā
persecutio

A ti, ac

ti, ac perditionis filius, unaq; cum ipso principes ac reges terræ congregati, cruentissimum ipsi ecclesiæ bellū intentarūt. At (quæ Dei nostri est benignitas) fortissimos habet antagonistas, qui eam ita tuetur, ut ad sanguinē ac cineres usq; decertantes, Dei, eiusq; filij IESV CHRISTI, ipsiusq; ecclesiæ subdolos & insensissimos hostes prosternāt, ac dissipēt. O' beata tēpora, in qb. paupertas, inedia, opprobriū, persecutio, desertorū latibula, exilia, cruces, tyrānorūq; crudelitas ecclesiæ restituta sunt. O' beati nostræ tēpestatis martyres, qui non à Caesaribus, publicis ecclesiæ hostib. sicut aliquādiu antiquitus factū fuit, martyrio donanimi: sed ab his qui ipsiusmet ecclesiæ pastorū, tutorū, patrumq; nomine gloriātur. Gaudete itaq; & ter & quater gaudete, quod nō ab aliqua terrena ui, sed ab ipsius Dei opt. max. indefesso brachio, & ab ipsius IESV CHRISTI potētissimo uerbo, et quouis ancipiti gladio penetrabiliori defendimini. Quæ nā terrena autoritas, quæ potentia, quæ armorū genera, quæ tormēta bellica, tantā pastorū, tutorū, patrūq; crudelissimorū rabiē cohibere possēt? Gaudete igitur CHRISTI crucis participes facti, neq; uos patrib. uestris meliores existimetis, sed cum illis dicatis: In omnibus tribulationē patimur, sed nō angustiamur: laboramus, sed nō destituimur: persecutionē patimur, sed nō deserimur: humiliamur, sed nō cōfundimur: semper mortificationē CHRISTI in corporib. nostris circūferimus: mortificamur tota die: aestimati sumus ueluti oves maclationi destinatæ: at-

tamen

Ecclesię tu-
tores.

2. Cor. 4.

Patientia
sanctorū.

Acta primi diei.

3

tamen in omnibus his uictores sumus, propter eum
 qui dilexit nos: ideo ab aduersarijs nostris non deter- Rom. 8.
 remur. nam ipsi sibi met causa perditionis sunt, nobis
 autē salutis. Quod aut per uincula, uerbera, gladios,
 ignes, crucesq; transeamus, quodq; rapacissimorū lu-
 porum rabies in nos grassetur, hoc nobis à Deo per
 CHRISTVM prædictū, ac donatum est: ecclesia
 siquidē Dei nostri (sicuti à mundi cōstitutione uide-
 re licet) non opibus, nō delicijs, nō ocio, nō esca, non
 potu, non regnorū ditione, nō terrenarū rerum copia
 ac luxurie, nō titulorū amplitudine, sed precioso san- Quomo-
 etorum sanguine & cruce parta ac firmata est: ideo doauēta sit
 omnes qui piē in CHRISTO uiuere uolunt, perse Christi ec-
 cutionē patiātur necesse est. Hæc uia, hæc illa semita clesia.
 quæ ad uitā ducit. In hac ambulandū, imò currēdum 2. Tim. 3.
 nobis est. quod et nos præstatuos confidimus, cū Do-
 minus usq; ad cōsummationē seculi nobiscū manens,
 nos supra uires nostras tentari nō patiatur. Atq; ut
 clarius rē ipsam, ô fratres, qui ab Antichristi regno
 pressurā habetis, intueamini, en uobis Eusebij Vra-
 nij exemplū post CHRISTI crucē spectandū pro-
 ponimus. Is ante reges ac præsides propter CHRI-
 STI nomē ductus est: is tanquam ovis in medio lupo-
 rum missus est, ita ut omnis qui cum ut interficeretur Io. 16.
 persecutus sit, obsequium Deo se præstitisse credat.
 Hunc uobis ob oculos ponite, & diligenter ani- Eph. 6.
 maduertite, quæ animi in Deum fiducia ante hos ste-
 terit, & quemadmodum illi Deus sermonem dede-
 rit, osq; aperuerit, ut notum facere posset mysterium

- euāgelij, ut hinc fratres eius auderent sine timore, ex
 Philip. 1. charitate, CHRISTVM annūciare. Cum igitur
 pro CHRISTO exprobremini, gaudeatis: quoniā
 1. Pet. 4. qui Dei est spiritus, super uos requiescet. Itaq; ut ad
 Eusebij nostri acta ueniamus, diligenter attendite,
 quanta per hūc fratrem nostrum fecerit Dominus in
 Io. 1. medio nostrum.
 1. Pet. 1. Cum Eusebius non ex sanguinibus, neq; ex uoluntate
 carnis, sed ex Deo natus per uerbum Dei uiui et
 permanentis in æternum, plurimum in uinea Domini
 uerbo elaborasset, contigit ut Deus per os eius perfectam
 plurimorum plebem sibi pararet, ac multos ex his qui in
 tenebris superstitionum, idololatriæ, ac mortis sederant,
 illuminaret. Quæ cū in summā Dei gloriam passim innotescerent,
 peruenerunt ad aures eius qui in cathedra pestilentie sedens,
 dominatur in ecclesia malignantiū. Is igitur ueritus ne omnes
 1. Thess. 2. acciperent Eusebij uerbū, non ut uerbū hominū, sed sicut
 1. Pet. 2. est, uerē uerbū Dei, quo uerus ecclesie pastor Dominus
 noster IESVS CHHRISTVS agnosceretur, ad quē ceu ad
 pastorē & episcopū animarū suarum conuerterentur, quotquot
 ad uitam æternā præordinati fuissent: ipse uerò qui
 hætenus sanctissimus ac beatissimus habitus fuerat, non
 pastor, non tutor, non pater amplius haberetur: sed
 Antichristus, carnifex, deprædator, lupus q; rapax dignosceretur,
 qui tamen ut ouium sanguinem bibere, carnes dilaniare,
 et hinc inde dispergere posset, indolem uinam sese induerat.
 2. Thess. 2. Cum igitur timeret ne (si Eusebium sic demitte-

Acta primi diei.

mitteret) tolleretur illi locus & gens sua, quæ ueritati non credens, consentit iniquitati et mendacio, synagogam conuocat eorū super quos tanquam supra cardines (ut ipsi iactitāt) Christi ecclesia sese mouet. Quibus cōgregatis, missus fuit inter eos spiritus Domini malus, ut ab hoc uexaretur. & clamans Antichristus, Quid, inquit, facimus fratres? uestra, p̄ deū Mammaona, quē nos omnes adoramus, interest, ecclesiam hāc nostrā pro uirib. tueri: illius enim cardines nominamini, atq; estis. accingite itaq; uos, ac estote uiri. Deus enim Mammō, quē toto corde, tota anima, ex omni mēte, ac ex omnib. uirib. nostris colimus, pugnat pro nobis: ipseq; omnes reges terræ in partes nostras adducturus est. Audite amabo, ac intelligite.

Papisticæ
ecclesiæ
Deus.

Quanta audiuimus facta à quodam Eusebio Variano: potēs sanè is est in sermone, ac opere, ita ut omnes regni nostri incolæ post eum abeant. ideo perspectissimum uobis sit, quòd nisi hac in causa rebus nostris citò consulamus, omnes eius sermoni credent, & ita de imperio nostro actū erit. Equidem ante multos dies illi denunciaui, ne quidquam in nomine CHRISTI loqueretur: ipse uerò tātum abest ut uoci meæ, quam omnes etiam reges timent, obtemperare uoluerit, ut nouissima peiora prioribus fecerit: sed & palàm testatur, se non posse ea quæ uidit, & audiuit, nō loqui. Quæ igitur sit causa, iam auditis: nunc quid nobis agendum sit, consideremus. Tunc seditio magna in eorum synagoga exorta est. nam quidam, quorum Deus tetigerat corda, dicebant: Eusebius bonus

est: non tamen palam hoc testabantur, propter Antichristi metum. Cæteri uerò, quorum mentes Deus huius seculi excæcarat, dicebant: Hæreticus est, seducit populum, loquitur aduersus nos uerba blasphemie.

2. Cor. 4. Sap. 2. & clamabant omnes isti eadem uoce, dicentes: Tollamus inimicum nostrum, quia nobis aspectu grauis est, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ, abstinet se à uis nostris tanquam ab immunditijs: contrarius est operibus nostris. circumueniamus ergo eum, & nomen eius de terra tollamus, ne memoretur ultra, ut non amplius audiât illud aures nostræ. nam tremendum nobis est, cum funditus euertat ac dissipet ciuitatem ac regnum nostrum, quod tot sacrosanctis institutis, ac patrum nostrorum legibus ad cælum usque ereximus. Quis nam fructus? quod præmium? quod solatium? quæ labori denique nostro merces erit? Nos habemus legem, & secundum legem debet mori. Præ cæteris autem aderat in hoc concilio quidam pseudopropheta, ex Demoniacorum secta: & alter, ex his qui calceos ligneos habentes, pellem induunt asinunam: utriusque Dei Opt. Max. ignorantiam profitebantur, ac Deo Molocorâsis uerticibus seruiebant. his, quoniam præ alijs qui aderant scribis & Phariseis, pluribus instructi erant fraudibus ac sceleribus, mandatum fuit, ut sententiam suam proferrent. qui statim unanimes in Eusebij necem conspirarunt, dicentes, Eusebium omnino secundum sanctissimæ inquisitionis iura coram beatissimo ac sanctissimo Pontifice Max. citandum esse. Quam sententiã cum ferè omnes quotquot aderat laudassent,

De hæret.
c. excômu-
nicamus.

Acta primi diei.

7

Antichristus quoq; & ipse quammaximè sequèdam esse dixit. Ideo silètio omnibus indicto, Eusebiū citari iussit, dicēs: Cum ad aures nostras peruenerit, Eusebiū Vraniū nō rectè de fide huius nostræ sanctæ Romanæ ecclesiæ sentire, & aliquādo de aliquibus articulis catholicis obloqui, pluries illū paterno affectu admonuimus, ut à talib. linguā cohiberet, & in fide atq; obedientia nostra rectè ambularet, non declinās ad dexterā, neq; ad sinistrā: sed cum nihil talibus admonitionib. profecerimus, quin potius ipse sathanico furore repletus, in dies factus fuerit deterior, & iam per totū nostrum regnū laboret infamia, & sit hereticus, cum malè sentiat de articulis fidei, & sacramētis ecclesiæ, ac sanctissimis traditionib. nostris: & cum adeò fama inualuerit, ut illū sine graui ecclesiæ nostræ dāno, ac regni nostri ruina amplius tolerare non possimus, coacti sumus ex debito officij nostri, uia iuris ac sanctionū nostrarum providere. Ideo habito super hoc negotio doctissimorū uirorū consilio, citamus illū personaliter, si reperiri potest: sin autē ad domū suæ habitationis, & ad ualuas ecclesiæ sancti Petri, quatenus intra tres dies pro primo, secūdo, ac tertio peremptorijs terminis coram nobis ad pedes nostros procumbēs cōpareat, ad opponendū & allegandū, quare per nos cōtra ipsum formari nō debeat inquisitio super crimine heresis, cum fuerit et sit malè sentiens de fidei articulis, & de his quoq; quæ sunt de iure positiuo: cum habuerit & habeat, & tenuerit ac teneat libros hereticos à nobis diuina autoritate nobis

S

Acta primi diei.

te nobis concessa, & in cœna Domini excommunicatos: cum dederit ac det auxilium, fauorem, hospitium Lutheranis, huic sanctæ Romanæ sedi aduersariis. His dictis, miserunt ministros, qui illico Eusebium iuxta Antichristi uerba citarent. Abeuntibus autem ministris, soluta est synagoga eorum qui in serui Domini mortem coniurauerant. Exeuntes uerò, quasi diem festum leti ac exultantes celebrabant, inuicem dicentes: Si hereticus iste contumax sit, ac coram sanctiss. ac beatiss. domino nostro comparere nolit, nihilominus tamen inquisitionem super crimine heresis formabimus contra eum. qua inquisitione formata, illum citari faciemus ad comparandum personaliter, ad respondendum præfatæ inquisitioni. Et nisi compareat, citari faciemus successiue pro omnibus diebus ac horis iuridicis, ad uidendum iurare, & examinari quoscunq; testes, & ad uidendum procedi in dicta causa, & ad omnes actus suæ causæ tam substantiales, quam accidentales, usq; ad sententiam definitiuam inclusiue & totalem finem ipsius causæ, certificantes eum, quòd & si non compareat, nos tamen processuri sumus in ipsa causa usq; ad sententiam inclusiue, & totalem finem ipsius causæ, eo ulterius non citato, nec requisito. Si uerò compareat, & heresim suam clarè & distinctè, sine furo aliquo tam in his quæ sunt de iure diuino, quàm in his quæ sunt de iure positioo fateri uoluerit, nullis sanè testibus opus erit: quod & futurum speramus. Nam Lutherani facillimè sathanicum errorem fatentur, ueriti ne si ipsi Christum
hunc

Acta primidiei.

9

hūc suū corā nobis negent, & CHRISTVS negaturus illos sit corā Deo patre. Quōd si hāresim suā fateri nolit, multi contra illum præstō erunt testes. nā etsi in causis civilibus criminosi, incestuosi, uiri male opinionis, litigiosi, calūniatores, detractores, infames, impuberes, mulieres, sortilegi, diuinatores, testes esse non possint, contra hāreticos tamen secundum nostra iura testificari possunt. Alterum fortē hāreticum inueniemus, qui contra hunc testimonium dicat. Salua enim conscientia hoc agere possumus. Et si nullum poterimus inuenire testem, ex suspicione tantum contra illum procedemus. Quid plura? Nosmet iudices, accusatores, ac testes erimus. hoc enim nobis à sacrosanctis patrum nostrorum decretis concessum est, & ita totum absoluemus negotium in gloriam ac laudem Dei. Excommunicabimus quoque illū, eo quōd de fide publicē disputarit: tales enim excommunicandi sunt. Et filios eius ex patris bonis pellemus, nō obstante quōd sint catholici. in crimine enim lese maiestatis filius portat iniquitatem patris. Et tandem si in hāresi sua perstiterit, cogemur tollere malum de medio nostri, ut Apostolus nobis facendum esse præcipit: & sic miserum istum brachio seculari comburendum trademus: cum nobis non liceat interficere quenquā, ne fortē irregulares reddamur. Hæc omnia nobis custodienda sunt, ut omnia cum ædificatione ecclesiæ, honestē, & secundum ordinem faciamus, ut præcipit Paulus. O fideles, quid faciet Dominus uineæ agricolis his sanctorum piorumq;

C. contra
Christ. de
her. lib. 6.
Tex. In fid.
fau. de her.
ret. lib. 6.

De hære. c.
excomm.

Tex. c. qui-
cūque. par.
inhibemus
de hær. l. 6
De her. c.
Vergentis.
1. Cor. 5.
De her. c.
excommu-
nicamus.
Dist. 21. mi-
ror.

sanguine respersis: quomodo poterunt uiri homici-
 1. Io. 3. dae, Caini semen, uitam aeternam habere? An non
 sanguinum uiri sunt? non ne ex patre diabolo, qui ab-
 imitto homicida fuit, sunt? non ne iustorum animas
 quae propter uerbū Dei, & testimonium agni inter-
 fectae sunt, in horum homicidarum animas clamant?
 Soluto uerò coctu, ministri per urbem uagantes, Eu-
 sebiū quæsiere. Audientes autē quod per uicos ac
 singulas domos annunciret IESVM CHRIS-
 TVM, & hunc crucifixum, non amplius illū
 quæsiunt. at citationis forma affixa, quemadmodū
 illis iussū fuerat, abierunt ad eos qui illos miserant.
 Eusebius uerò sciens quia hora esset, ut ex hoc mun-
 do transiret ad patrem, triduo hoc fidelis mysterio-
 rum Dei dispensator extitit, ac ut sapiens archite-
 ctus, fundamentum ac lapidem angularem in domo
 Dei aedificanda iecit. Triduo autem transacto, cum
 Antichristus ac tota malignantium ecclesia in unum
 conuenissent aduersus Dominum, et aduersus seruos
 eius, miserunt ministros ut Eusebiū contumacem
 uinctum ad se perducerent. Qui abeuntes, inuenerūt
 Eusebiū in medio fidelium loquentē de regno Dei:
 & comprehensum adduxerunt ad Antichristum. ce-
 teri uerò qui cum Eusebio erant perseuerantes in do-
 ctrina apostolorum, abeuntes exierunt à sinibus An-
 tichristi. Ministris autem dixit Eusebius: Cum certus-
 sim. fore ut breui meum tabernaculum deponam, quē
 admodum mihi Dominus noster IESVS CHRIS-
 TVS significauit, eamus quod lubet, quia sicuti per-
 uitant.

Acta primi diei.

11

uita, ita et per mortē glorificabitur CHRISTVS

in me. Ductus sic ad Antichristum, stantem in loco

sancto, & se tanquam Deum ostendentem, lachry-

matus est. Considerabat Antichristus pro tribunali in

loco qui dicitur *φίλαρρυσία*, quod interpretatur auari

tia. cæterorū autem (timore enim maiestatis eius cor-

repti erant) ne unus quidē sedere ausus erat. Quæ ui-

dens Eusebius, cum magna fiducia extollēs uocē, di-

xit: Hæc ne humilitas CHRISTI, cuius uicarium

hic se esse iactat? Si Deus superbis resistit, humilibus

aut dat gratiā, quomodo hic, quem adeo superbū in-

tueor, Dei gratiā habere potest? Si scribæ & Phari-

sei, qui CHRISTVM crucifixerūt, credere non

poterāt, eo quod gloriam ab inuicē & ab hominibus

acciperent, quomodo hic fidem in se habere poterit?

quomodo fidelis mysteriorū Dei dispensator erit? qd

boni, quid iusti, quid sancti unquā in ecclesia Dei sta-

tuere poterit? ac tandē cum spiritū CHRISTI nō

habeat, qui fiet ut ea quæ spiritus Dei sunt, percipiat?

Hæc autem dum loqueretur Eusebius, clamauit

quidam, & dixit illi: Et tu procidens adora eum.

At Eusebius sciēs quod scriptum, Dominum Deum

tuum adorabis, & illi soli seruias: nec aue quidem

ei dicere uoluit, ne cōmunicaret operibus eius malis.

Quin, cum eum non latēret, quoniam quæcunq;

scripta sunt, ad ecclesiæ doctrinam scripta sunt, omni-

bus qui astabant, dixit: Si sacras aliquando legissetis

scripturas, nunquam hanc tyrannidem barbariemq;

comprobassetis: sed uos eas tunc tantummodo inspic-

Tribunal
Antichri-
sti.

1. Pet. 5.

De Papa, &
eius autori-
tate.

Deut. 10,
2. Io. 1.

Rom. 15.

tis,

- tis, cum nihil prædandum uobis occurrit. Docuisset
 sanè uos Petrus, cuius hunc uestrum Papam successo-
 rem esse fingitis. Is enim cum Cornelius Centurio illi
 genua tantum flectere uellet, prohibuit, dicens: Siqui-
 dem ego quoq; sum homo sicut & tu. Docuisset uos
 Apoc. 19. angelus ille, qui Ioannem dum illum adorare uellet,
 increpauit, dicens: Vide, ne feceris: etenim ego & tu
 cõserui sumus. Quòd si sacras literas intueri nolitis,
 decreta saltem patrum uestrorum intueamini. ipsa e-
 nim dicunt: Episcopi sciant se ministros esse, non do-
 11. dist. cle. minos. Recordentur quòd apostolus Petrus præcepit
 97. distinct. sacerdotibus, cum dixit: Pascite qui in uobis est gre-
 Esto. gem Domini, præfidentes non coactè, sed spontaneè,
 secundũ Domini præceptum: non dominantes in cle-
 ros, sed forma facti gregis ex animo. Nec est ut dica-
 tis, Noster pomifex, CHRISTI uicarius est: nam
 lapides, ne dicam homines, uestra hæc somnia deride-
 bunt. Cum enim ipse CHRISTVS omnem pote-
 statem in cœlo & in terra à Deo patre acceperit, ca-
 putq; ecclesiæ constitutus fuerit, suo tantum spiritu re-
 gere tueriq; ecclesiam ipsam quam redemit sanguine
 suo potest ac uult. ideo illam coninuo alloquitur, di-
 cens: Vobiscum sum usq; ad consummationem seculi.
 Quæ uerba ô ministri synagogæ sathanæ ad uos met
 uertices rasos habentes pertraxistis, quòd cum alios,
 tum simplicem turbam ad uestri adorationem perdu-
 cercitis. Quod æquum ne sit, an contrà, uos ipsi iu-
 dicare. Quousq; ô Deus bone pestem hanc ab ec-
 clesiã tua expelles? Tunc si hypocritarum illorum
 facies

facies quis aspexisset, se furias ipsas cernere iurasset. Tantus præterea in synagoga illa aderat clamor, ut uix alter alteri præberet aures.

Antichristus uerò ueluti alter Caiaphas uestes suas conscindere uolebat, dicens: O' impudentiam Luteranorum, ad infernorum limina deportandam. Reus est mortis: blasphemauit: quid adhuc testimonia quærimus? ipsi de eius ore audiimus blasphemiam. negat autoritatem nostram: hæreticus est: promeretur ignem.

Quæ cum audisset Eusebius, timor cecidit super illum. Dominus autem illi astitit, eumque corroborauit.

uox enim ad eum de cælo allata est, dicens. Fili mi, ne timeas à facie eorum, qui possunt corpus in ignem ponere: illum time potius, qui solus potest animam & corpus in tartara conijcere. Cõfortare itaque, quia tecum sum & tecum laboro, firmans te in sempiternum. aliquantulum adhuc me præstoleris, & ueniam: faciamque te columnam in regno meo. Ei autem qui illum allocutus fuit dixit Eusebius: Domine in manibus tuis sunt sortes meæ.

Matth. 10.

Psal. 30.

Insurrexerunt autem in illum uiri quibus inter ceteros mandatum fuerat, ut ueritatem oppugnarent, CHRISTVM, eiusque ecclesiam, ac bona dissiparent, atque è mundo funditus tollerent, & dixerunt: An ignoras, o Eusebi fili diaboli, quid habeamus in scriptura sacra? (quam tamen uos Lutherani optime nostis) CHRISTVM uidelicet soli Petro (cuius hic noster beatissimus pater, quæ pro Deo habemus, ac ueluti Deum adoramus) dixisse: Super hanc pe-

DECLA-
VIBVS
Ecclesiæ.

tram

Matt. 16. *tram edificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non*

Ioan. 21. *præualebunt aduersus eam? Et rursum, ter eum interro*

Matth. 16. *gasse: Amas me? pasce oues meas. Et rursum, Tibi dabo clauēs regni cœlorum. Ut quid igitur clauēs has de manibus huius nostri sanctissimi ac beatissimi subripere conaris?*

At ille: Miror sanè in primis cur pontifices hi omnes sanctissimi ac beatissimi uocentur, cum scriptum sit in lege uestra: Nō omnis Papa est sanctus, sed quādoq; à Deo tanquam reprobatus puniur. Et rursum

Dist. 19. Anastasius. *si scriptum est: Peruersitas Papæ innumerabiles populos cateruatim secum ducit ad gehennam, qui cum ipsis sit uapulaturus. Quantum deinde ad clauēs per-*

Super Io. *trac. 118. tinet, non eas subripio, sed Augustinus eas æquè omnibus ecclesiæ pastorib. impertitur. Dicit enim CHR*

Et trac. 124 *c. 21. STVM toti ecclesiæ quæ in Petro signabatur, locū*

fuisse. Has quoq; clauēs Hieronymus æquè omnibus tribuit episcopis. in epistola enim quadā ad Euandrum, inquit: Vbicunq; fuerit episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Cōstantinopoli, siue Rhegijs, siue Alexandria, eiusdem est meriti, & eiusdem sacerdotij. Potentia diuitiarum, aut paupertatis humilitas, sublimiorem uel inferiorem non reddit episcopum.

De bap. cōtra Donat. *lib. 3. c. 3. Item Augustinus: Nullus nostrūm, inquit, se episcopum episcoporum constituit, aut tyrannico terrore, ad obsequēdi necessitatem collegas suos adigit.*

& ibidem paulopōst: Nullus episcopus alterum iudicare episcopū, nec ac altero iudicari potest. Proferte unū ex patribus, qui Romanū Pontificem asseruerit caput,

caput, petram, principē, et magistrum ecclesiarum.

Fateamini igitur necesse est, uelitis nolitis, unūquēq; episcopū equalis esse autoritatis in illa CHRISTI ecclesia, in qua spiritus sanctus ipsum pastorem constituit. ab hoc enim, ut CHRISTI officio fungantur, ipsiusq; CHRISTI uices agant, singulis episcopis mandatur. Hocq; (si uera fateri uultis) de singulis Apostolis canitis: Quos operis tui uicarios eisde contulisti præesse pastores. Cū igitur episcopos Apostolorum successores dicatis, qui fieri poterit, ut eandem pariter autoritatem episcopi ipsi non habeant? Gladio itaq; uestro uos confodiatis oportet.

Si uerò enixè contendatis, Pontificem uestrum Petri successorem esse, Pontifex sit Iudæorū. nam Petrus et si quandoq; post Hierosolymæ excidium gentibus concionatus est, Euangelium tamen illi inter Iudæos à CHRISTO creditum fuit, illi enim præ cæteris à CHRISTO dictum fuerat, Pasce oues meas.

quibus sanè uerbis populum Israel CHRISTVS innuebat, quē suū uaria appellatione Deus in sacris literis uocauit, hunc namq; appellauit primogenitū suū, uineā suā, dilectū suū, oues pascuæ eius. Quodq; (ut dixi) Petrus Iudæorū apostolus à CHRISTO constitutus fuerit, apertè testatur Paulus, dicens: Creditum est mihi Euangelium præputij, sicut & Petro circumcisionis. Papa itaque sit pontifex Iudæorum.

Galat. 2.

Tunc homo quidam impinguatus & incrassatus (comedebat enim domos uiduarum) dixit: Quomodo claues has Augustinus Hieronymusq; omnib. episco-

episcopis æquè impartiri possunt, cū duæ tantū sint.

Cui non absq; lachrymis ipse respondit: O miseri, ut uos aspicio. Iudæorū mihi uideor intueri simul lacrum, super quorum oculos uelamen positum adhuc manet, quod sanè in CHRISTO euacuari haudquaquam potest, cum eum non agnoscatis. Nec hoc quidem mirum cuiquam uideri debet, nam cum carnales sitis, & secundum hominem ambuletis, tan-

2. Cor. 3. tum ea quæ carnalia sunt intelligere potestis. At quæ quæso clauēs CHRISTVM ecclesiæ suæ pastoribus dedisse confinxistis, præter autoritatem qua baptismi, ac cœnam Dominicam populis ministrare possint, quaq; legatione pro ipso CHRISTO fungantur, ut euangelium omni creaturæ prædicent? Hæ igitur sunt ueræ CHRISTI ecclesiæ clauēs, quæ cœlum credentibus aperiunt. Hæ clauēs illæ sunt quæ CHRISTVS sex mortuis excitatus, Apostolis suis tradidit, dicens: Euntes in uniuersion mundum præ-

Marc. 16. dicat euangelium omni creaturæ. qui crediderit ac baptizatus fuerit, saluus erit: qui autem non crediderit, condemnabitur. Hæ sunt clauēs illæ quarum gratia CHRISTVS in Apostolos perflans, dixit: Accipite spiritum sanctum, quorū remisistis peccata, re-

Io. 20. mittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Neq; Petro soli hoc dixit, sed omnibus apostolis. quod & tanquam uerus eorum magister & dominus, eorum cuiusq; rationem præ alijs non habens, antequam pateretur, alijs tamen uerbis eisdem æquè communicauit, cum dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto

uos, ut eatis ac fructū afferatis. An fortè soli Petro dicit: Petre ego mitto te, & tu posthac mittes alios? An fortè in Petrū solum perfrās, dixit: Accipe spiritū sanctū, & tu posthac cui libuerit illū cōmunicabis? An fortè soli Petro dixit: Petre tibi tantūmodo cōcedo, ut propria autoritate hominib. peccata remittere retine reue possis: tu uerò eam cui uolueris impartire? Nunquid soli Petro dixit, Vade in uniuersam mundū, & euangelium omni creature prædicato? Quòd si uerò quandoq; aliquē mittere uolueris, ut tui uices agat, tu hoc intererit. Quin & sciatis Paulū apostolū neq; à Petro, neq; ab ullo apostolorū quidquam autoritatis accepisse. Ideo Paulus dicit: Mihi qui uidebātur aliquid esse, nihil contulerunt. Quòd autem ab ipso CHRISTO apostolatus officium, quemadmodū & Petrus, acceperit, tam dilucidè in sacris literis patet, in ipsius præsertim Pauli epistolis, ut id probare superfluū esse ducam. Consideretis præterea, quomodo ipse Paulus nihil Petro præ ceteris apostolis tribuat. inquit enim: Iacobus & Cephas & Ioannes, qui uidebantur columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis. Quibus ex uerbis, Petrū non aliorum apostolorū magistrum, nō dominum, non principem, sed fratrem, sed sociū fuisse, cognoscimus. Clauēs igitur ecclesiæ non penes Petrū tantūmodo à CHRISTO locatas fuisse dicendum est, sed penes omnes apostolos. His clauibus utebatur Petrus, dicēs ad populū: Pœniteat uos, & baptizetur unusquisq; uestrū in nomine IESU CHRISTI in remissionem

Gal. 2.

Gal. 2.

A&t. 2.

1. Pet. 1. missionē peccatorū. His clauibus utebatur, cum dicebat: Non corruptilib. auro uel argento, sed precioſo sanguine IESV CHRISTI redempti estis. His clauibus utebatur Ioānes, cum dicebat: Sanguis IESV CHRISTI emundat nos ab omni peccato. & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. His clauibus utebatur Paulus, sicut in omnibus epistolarum suarum uersibus patet. His clauibus usi sunt quotquot post Apostolos ipsos, ueri ipsius CHRISTI ministri in eius ecclesia extitere. quid quæſo aliud quā gratiam per mortem CHRISTI peccatorū remissionem mundo collatam fuisse testati sunt? & si illos quib. ante Augustini tempora fuerunt, perlegere non potestis (impliciti enim estis negotijs secularibus) ipsos tantummodo Augustinum inspiciatis: in eo enim ueras has de quibus agimus clauis cognoscere poteritis. Quid enim aliud in ipso, quā gratiam Dei, quā CHRISTI mortem, quā fidem euāgelio præſtandam, quā in credulos uitæ æternæ pollicitationem, in incredulos autem ignis æterni comminationes reperietis? Veræ igitur ecclesiæ CHRISTI clauis, annunciatio euangelij dicenda est: Hoc est enim uirtus Dei in salutem omni credenti. Per huius annunciationem in CHRISTI ecclesia concionatores, tantū quā ministri, in quibus reconciliationis uerbum positum est, peccata remittunt: si tamen eorum prædicationi populus fidem adhibeat. Peccata uerò ijdem quoq; retinent, si per infidelitatē ab euāgelij uerbo quod ab ipsis audierunt, aures auertat. Sed & hoc mihi hæc

Acta primi diei.

19

De uerb.
do. Ser. 16.

hi hæc in causa dicendū occurrit, uidelicet, quòd & si ecclesiæ clauēs ecclesiæ CHRISTI ministris ac pastoribus præcipuè datæ sint, Augustinus tamen inquit: Vnusquisq; fratrem suum ligandi soluendiq; clauēs habet. nã si fraternè illum admonuero, illūq; correxero, solui illum in terra: cum autem solutus fuerit in terra, solutus est & in cœlo. si uerò me illum corripientem non auderit, ligauī illum in terra: & cum ligatus est in terra, ligatus est etiam in cœlo. cū enim neq; me, neq; testes, neq; ecclesiam audire uoluerit, est tanquam ethnicus & publicanus. Sic quoq; si annunciante me interdū ad fratrem meum ut cōuertatur ab iniustitia sua, & cōuersus fuerit, solui illum. Quòd si non conuertatur, illū sanè ligauī. Hæ sunt ueræ ecclesiæ CHRISTI clauēs. Vestræ uerò quas iactatis, apud inferos fabricatæ sunt: ac nō cœlorū, sed inferorū regnum aperiunt: ideo non cœlorū, sed inferorum regni clauēs meritò dicendæ sunt. Desinite itaq; istius uestri Antichristi, quem uocatis Papā, thesauros istis confictis ac emētitis clauibus augere. Desinite istis fabulosis clauibus fidem CHRISTI opprimere, ouīū CHRISTI conscientias excarnificare, Deiq; populum deprædari. Desinite tandem, ô uos qui patrum nomine uocari uultis, in Dei filios istis clauibus tyrannidem exercere, eorūq; bona ac facultates deglutire. Patiamini ut pater ille bonus familiās filios suos alat, nutriat, foueatq;: & panem illis à patris bonitate elargitum, ex eorum ore ne firemini. Quib. crucib. castigaremini? nam pauperes ecclesiæ

cum alere debeatis, quosuis uestra auaritia, uestrisque
 clauibus pauperes efficere conamini. Date uidua
 unius domum, quã uos uestris clauibus nõ aperiatis,
 ac ueluti clancularij latrones non peruadatis, ac pro
 libidine uestra non deprædemini, quidquid à uobis
 commodè surripi potest. Videte, quaeso, iram Dei ma
 nentẽ super uos. Videte, obsecro, securim ad omnium ue
 strum radicẽ positã iam esse. Sapite ali quãdo, & cla
 ues istas uestras abijcite, euangelijq; clauis accipite:
 ut credẽtes in filiũ Dei, in uitam aeternã intretis: nec
 posthac eis qui ingredi optant, aditũ intercludatis.

Tum Cardinalis quidam, diabolico furore in illũ
 profiliens, dixit: Quacũq; sint istæ tuæ clauis, quas
 hic commemoras, nihil curamus, nec illas præ mani
 bus habere uolumus: hoc potissimum scimus, penes
 solũ Petrũ, qui Romæ 25 annos episcopus extitit, &
 penes põtifices Romanos, qui Petri successores sunt,
 esse primatum totius ecclesiæ. Nam soli Petro dixit:
 Tu es Petrus, ac super hanc petram ædificabo eccle
 siam meam, & portæ inferi non præualebunt aduer
 sus eam. Nõne igitur õ heretice uides quomodo ec
 clesia super Petrum, eiusq; successores ædificata sit?
 ita ut ipsis tantum detur illam regere, cum eius pasto
 res primarij constituti sint, cum illis tantam CHR I
 STVS sit elargitus uirtutem, ut nec inferorũ portæ
 aliquid moliri possint, quo eam dissipet ac destruant:
 quid igitur nobis tot somnia ac tot fabulas enarras?

Cui Eusebius: Si pro petra Papam, inquit, & pro
 ecclesia Papistas intelligi uultis, ostendatis oportet,
 quemad-

quemadmodum contra neutrum illorum inferorum
 portæ præualeant, nisi enim hoc ostendatis, CHRI-
 STVM in uerbis suis mendacē fuisse mōstrabitis. Sed
 ut clarius hæc pateant, scire debetis, quòd inferorum
 portas contra quenquam præualere, nihil aliud est,
 nisi illū in peccata ac omnis generis scelera impelle-
 re. Hoc autē Pōtificibus Romanis eueniat, nec ne, ex
 eorū ingenio, moribus, ac fructibus populi agnoscūt.
 Da mihi facinoris alicuius genus, quod Papæ nō desi-
 gnarint, ac designent. Proh pudor, quis eorum, quē
 hanc pestilentiaē sedem antehac occuparunt, scelera
 non detestatur? Neq; mihi eorum nonnulla enarrare
 molestum erit, ut ex talium uirorum fructibus, ipso-
 rū pariter sanctitatem mundus agnoscat. Audite igitur,
 an sanctissimi ac beatissimi, quemadmodū hodie
 passim in synagoga uestra uocantur, extiterint.

Liberius sanē in Arianam hæresim prolapsus, ex
 pontificatu meritò pulsus fuit: & contra Felicem,
 qui cū optimus esset uir, in eius locum subrogatus fu-
 erat, maxima seditione concitata insurgit, eumq; ex
 urbe expellit. Quis igitur Liberium hæreticū ac sedi-
 tiosum, sanctissimum iurè poterit appellare?

Vigilius ob eius pessimas artes quibus pontificatū
 adeptus fuerat, Constantinopolim captiuus mittitur.
 Ferunt & quidam illum nauī per Tiberin abeūtem,
 saxis ac fustibus impetitū à Romanis clamātibus: Ma-
 lè meritis de Romanis es, omnia mala tecum ueniāt.

Gregorius 3. Leonis 3. Constantinopolitani
 Imperatoris subditos in apertam rebellionem addu-

- Bl. lib. 10. cit. & qua ex causa? quia cum optimus Imperator ecclesiae CHRISTI cōsulens, congregatis Byzantijs
 Plat. 330 Episcopis, concilium celebrasset, idola omnia ex
 Eutr. lib. 2. CHRISTI ecclesijs, quae in oriente erāt, tolli ac cō-
 buri mandauit. quis hoc in negotio Gregorium sata-
 nacissimū non uocabit? is nanq; honorē qui soli Deo
 debebatur, idolis largiendum esse iuebat.
- Plat. Sab. Ioannes s. scēmina pontificatū adeptus, puerum
 Ioannes 8. ex fornicatione conceptum, in media Roma, in media
 Pont. uia, coram populo Romano peperit.
- Plat. Stephanus 6. ad eō contra Formosum (is Pontifex
 Stephan. 6. Romanus & ipse extiterat) tam intestino quodam
 odio seuijt, ut post eius mortem Pontifex electus, For-
 mosi acta omnia statim resciderit: ac habito concilio,
 eius corpus ex tumulo tractū, pontificali habitu spo-
 liarit, & laicali indui iusserit, & sic sepulturae laico-
 rum corpus mandarit.
- Plat. Post Stephanum Sergius 3. contra eiusdem Formo-
 Sergius 3. si ossa, ob priuatum quoddam odium, admodum se-
 uijt: ita, ut ex sepulchro eductum decollari iusserit, ac
 tanquam sepultura ac humano honore indignum, in
 Tiberim proiecerit.
- Plat. Sabinianus 1. cum pauperibus passim per urbem
 Sabinian. 1. moriētibus ei diceretur, ut Gregorij, qui eum pre-
 cesserat, pietatem imitaretur, dixit: Gregorius quo-
 niam famam popularem aucupabatur, patrimonium
 ecclesiae dissipauit. O miram huius uicarij CHRI-
 STI in pauperes pietatem, qui id quod pauperibus
 erogatum fuerat, dissipatū esse dicebat. ac si CHRI-
 STVS

STVS ipse non dixisset: Quod feceritis uni ex mini-
 mis meis, mihi fecistis. Tanto odio in Gregorium san- Plat.
 ctissimus hic exarsit, ut parum abesset, quin eius ope
 ra omnia combureret.

Plat.

Ioanes 10.

Ioannes 10. moriens nihil memoria dignū reliquit,
 nisi quod seditiones quasdam ferè extinctas reuocauit.

Plat.

Christo-
phorus 1.

Christophorus primus, pontificatum pessimis ar-
 tibus adeptus, meritò eum amisit. nam septimo mense
 ex pontificatu deiectus, monasticā uitam, unicum ca-
 lamitosorum refugium, obire coactus est.

Plat.

Ioannes 2.

Ioannes 21. (is ab episcopatu Rauennæ, quæ an-
 tè obtinuerat, à populo deiectus fuit) Pontifex Ro-
 manus electus, non ueluti apostolus, sed ueluti miles
 in CHRISTI ecclesia extitit.

Plat.

Stephan. 8.

Stephanus 8. in ciuili seditione summa cū ignominia
 uulneribus est affectus: adeò sancti tunc temporis Pa-
 pæ erant, ut eorū oues, nulla sanctitatis ac beatitudi-
 nis ipsorū habita ratione, eos uulneribus afficeret.

Plat.

Ioannes 13.

Ioannes 13. Cardinales duos accepit, quorum alte-
 rum naso, alterum manibus priuauit. et quæ nam ex
 causa? quia per literas Othonem Imperatorem obse-
 crarant, ut in Italiam ueniens, clerum ac populū Ro-
 manum de manibus Ioannis, qui scelestissimus ho-
 mo erat, ac libidini suprâ quàm dici posset deditus, li-
 beraret. ac ut fertur, iste sanctissimus, qui errare tamē
 non poterat, in adulterio deprehensus, occisus fuit.

Benedi-

ctus 6.

Benedictus 6. in Adriana mole, quæ uos Castellū
 S. Angeli uocatis, ob eius sanctitatē ac beatitudinē à
 nobili quodā ciue Romano perijt miserè interfectus.

Plat.

Bonifacius 7. ecclesie bonis direptis, Constanti-
nopolim aufugit. ubi diuenditis quæ sacrilegio abstu-
lerat, magnam uim pecuniarum cõparauit. quibus fre-
tus, urbem repetijt: ac quosdam ciues Romanos cor-
rumpens, tyrannidem occupauit. ac statim Ioannem
quendam, optimum uirum, qui eius conatibus obsti-
terat, oculis priuauit. atq; gliscsceme nûrum in mo-
dum seditione, tantorum malorum autor sine timo-
re, sine pœnitentia patrati sceleris, turpiter uitam fi-
niuit. O Petre, si ista, tu qui pauperes ex bonis quæ
ad tuos ac aliorum apostolorum pedes afferebantur
alebans, oculis conspiceres, num Bonifacium hunc uo-
cares? Malifacius sanè dici deberet: nam pauperum
bona furto aufert. & qui sacrilegia uindicare debe-
bat, tanti sacrilegij factus est autor. Et mirum hoc est,
Petre, si quis Malifacium istum, sanctissimum ac
beatissimum non extitisse dicat, tanquam hæreticus
igni deuouetur.

Plat. Ioãnes 14. prius à populo Romano in exilium ob
Ioãnes 14. eius demerita actus fuit. mox uerò Imperatoris Otho-
nis auxilio in pontificatû restitutus, uiros consulares
captiuos in Germaniam mittit. Decarchones uerò
omnes laqueo suspendit. In Romæ deniq; præfectum
quàm hostili animo deseuerit, enarrare non possent.
En quomodo diligebant inimicos suos.

Vol. Plat. Syluester 2. demonas in sua consilia adhibebat,
Syluest. 2. eorumq; auxilio pontificatum ascendit.

Benedi-
ctus 9. Benedictus 9. literarum prorsus ignarus, probro
sus ac infamis uir, per symoniam ponifex factus est.
hunc

Acta primi diei.

25

Vol. Plat.

bunc tandem populus Romanus ex sede eiecit, eiq; Syluestrum 3. substituit.

Syluester autem Pontifex factus, Gregorio 6. pontificatum uendit.

Syluest. 3.
Gregor. 6.
Plat.
Clemēs. 6.

Clemens 5. depositis Benedicto 9. Syluestro 3. & Gregorio 6. Papa creatur: nouissimè uerò ueneno occisus fuit.

Damasus 2

Damasus 2. dum ueneno Clementem 2. occidisset, pontificatus culmen ascendit. Hinc unusquisq; agnoscere potest, quis sanctus tunc esset ille spiritus, cuius afflatu Pontifices Romani crearentur.

Gregorius 7. contra Henricum tertium adeò in-

Plat.
Gregor. 7.
Henricus
3. Imp.

fenso extitit odio, ut ante beati Petri imaginem prostratus, in has uoces eruperit: Beate Petre, Apostolorum princeps, inclina quæso aures tuas, & me seruum tuum exaudi, quem & ab infantia educaſti, & usq; ad hunc diem ab iniquorum manibus uendicaſti, qui me pro mea in te fide oderunt, & persecuti sunt, tu mihi testis es optimus, & pia IESU CHRISTI mater, & frater tuus Paulus tecum martyrij particeps, me non spontè, sed inuitum pontificatus gubernacula suscepisse: non quòd rapinam arbitratus sim, sed em tuam legitime conscendere: sed male uitam meam in peregrinatione degere, quàm locum tuum pro fama ac gloria tantum occupare. Fateor ego, ac merito quidem, mihi tua gratia, non meis meritis, populi Christiani curam demandatam esse, cõcessamq; ligandi ac soluendi potestatem. Hac itaq; fiducia fretus, pro dignitate atq; tutela ecclesiæ tuæ sanctæ, nomine

omnipotentis Dei patris, filij, & spiritus sancti Henricū regem, Henrici quondā Imperatoris filiū, qui audacter nimium ac temerarie in ecclesiam tuam manus iniiecit, imperatoria administratione regnaq; deijcio: & Christianos omnes imperio subiectos iuramento illo absoluo, quo fidē ueris regibus præstare cōsueuerunt. Cur uerò hoc? quia cum Gregorius Imperatorē per literas requisisset, ut Romā sese conferret, ac unā corā eius pedib. prostratus, satisfaceret criminib. quibusdā de quib. accusatus fuerat, illiq; auxiliū præstaret in deponēdis quibusdā symoniacis, nunq̄ eius literis obtēperare uoluit. quod & meritò ab Imperatore factū fuit. Pontifex enim Gregorius illegitimus habebatur, ac erat, cum à nullo esset (ut mos erat) Imperatore Pōtifex cōfirmatus. Quid aut̄ Gregorius? Principes Germaniæ per legatos sollicitat, ut alterū Imperatorē pro Hērico eligāt. Electusq; fuit Rodolphus Sueuorū Dux, qui et ipse Henrico parēre tenebatur. Hēricus uerò cū Rodolpho cōgressus, multoq; Christianorū sanguine effuso, præsertim in Germania, Alsatia, ac Frāconia, tandē Rodolphus Dei iudicio cecidit, dextera illi abscissa. quā cū Rodolphus abscissam conspiceret, inquit: Rectē mecum factum esse fateor. Hac enim fidem domino meo & iusiurandū sacramento dedi, ac turpiter (uobis sic suadentibus) uiolauit: ideo condignam accepi periurij mei mercedem. At Gregorius nūquid tāta Christiani sanguinis effusione audita, pacis cōditiones quærere coepit? Nullo modo: quin potius Pontificis istius suasu Saxones Hermannum

Rodolph.
Dux Sueuorū.
rum.

Herman-
nus Saxo.Egibertus
Henrici 2.
Imp. cōsan-
guineus.

Victor 3.

Berth.
Chro. Vr-
spurg.
Urbanus 2.
Paschalis 2Henricus
Henrici 2.
Imp. filius,
patrem im-
perio pri-
uat.

ut

mannū quendā Saxonē, ditissimū principē, Impera-
tore cōstituūt: qui nō absq; domini uolūtate dū castel-
lū quoddā in Germania oppugnaret, à scemina quæ
ex arce grāde saxū deuoluit, occisus fuit. Quid Grego-
rius? pacis ne conditiones cū Imperatore sollicitabat?
nec hoc adhuc factū est. Nam Egibertus quidā Impe-
ratoris Henrici cōsanguineus, Gregorio annuēte cō-
tra Henricū in tyrannidē excitatus fuit. Sed et hic in
molē dino quodā deprehēsus, à Cesarianis miserē trus-
cidatus fuit. Quid hoc audito Gregorius moliri cœ-
pit? nū Domini iudiciū agnoscere? nū humani sangui-
nis effusione perhorrescere? num principū necē de-
testari? Absit. Sed in uesania sua ac scelere perseue-
rās, dum Imperatorē Romā aduentare audit, popu-
lūq; Rom. cōspicit paratū, ut illū honorificē suscipe-
ret, Salernū fugit: ibiq; breui sceleris sui pœnas luitu-
rus, obijt. Post Gregoriū Clemēs ab ipso Imperatore
(ut tum fieri solebat) Pontifex constituitur.

Mortuo uerò Clemēte, Victor 3. nil Gregorio be-
nignius mitiusq; in Henricum sese habuit.

Post Victorē, Urbanū secundū Pontificē creatū,
contra Henricū multa molitum esse, tradūt historia.

Urbano tandē breui defuncto, Paschalis 2. Pontifex
creatur, Imperatorē anathemate execratur, eiusq; si-

liū, q; patris nomine Hēricus uocabatur in regē Ro-

creat. Hic autē regis nomine adepto, sanctissimi Pa-

schalis cōsilio cōtra ius fasq; rebellionē ac bella in pa-

trē parat. ô Papa, monstrū in CHRISTI ecclesia
horrendū, filiū cupiditate regnādi incēdit, hortaturq;

ut patrem odio persequatur, ac ferro. Hortatur inquam, ut eum per quem uitam accepit, & per quem antea imperij consors factus erat, imperij dignitate, ac uita ipsa priuatum ad desperationem adigat. Tatum (ut breuibus Paschalis scelus absoluiam) fraudibus ac dolis efficit, quòd filius patrem regalibus insignibus, cruce, lancea, scepro ac corona priuauit, patre etiã prospera filio, qui eũ ita tractabat, imprecante. & sic insoelix pater, dum de filij dolis ac Pontificis peruersitate conqueritur, præ moerore, tanquã captiuus Leodij moritur, ac in monasterio quodam ibi sepelitur. Quibus à Pontifice auditis, tamum abest ut eius odiũ cesset, ut in Imperatoris cadauer denudò accensum sit. Nam Leodij episcopus Paschalis literis sollicitatus, cadauer exhumari iussit, & sic uinculis banni (ut dicitis) nexus quinquennio Christiana sepultura priuatus fuit. Quomodo, quaeso, inferorum portas contra hos Pontifices nõ præualuisse dicemus, cum eos tantorum scelerum autores extitisse uideamus?

Innocentius 3.
Philippus
Imp.

Innocentius 3. contra Philippum Imperatorem (eo quòd à Germaniæ Principibus inuito ipso Pontifice creatus fuisse) tanto odio exarsit, ut in hæc uerba proruperit: Aut Pontifex Philippo diadema & regnum, aut Philippus Pontifici insigne apostolicum adimat. Othonem Ducem audacem ac temerarium contra Philippum concitat. unde huius beatissimi opera sæuissima bella orta, ac humani sanguinis profusiones innumera factæ fuerunt: donec tan-

Vr̄sp.

dem ab alio quodam Othone scelerato ac nefando homicida, proditorio animo Philippo occiso, Otho ipse quem Pontifex in Philippum concitabat, Romanæ imperiæ, diadema imperij accepit. At non diu horum impiorum pax firmata fuit. nam cum Otho ea recuperare institueret, quæ cum imperio subiacerent, per multos tamen annos uarijs artibus à Pontificibus occupata fuerant, à Pontifice anathemate percutitur, imperiali quæ dignitate spoliatur, ac Principes sacramenti religione, qua Othoni tenebantur, absoluit: prohibet quæ, ne quis sub anathematis poena Othonem aut habeat, aut dicat Imperatorem, Fridericum quæ Sicilia regem à Principibus Imperatorem creati curauit. Hic præterea Innocentius, in CHRISTI doctrinam blasphemus, lege sancit, ut maledicentibus Papæ poena infligeretur.

Fridericus
Siciliæ
rex.

Honorius 3. adeo contra Fridericum 2. Imperatorem odio concitatus est, ut ipsius Imperatoris rebelles quosdam, qui in Thusciam contra eius maiestatem arma sumpserant, foueret, ut illos Imperator (ut par erat) castigare non posset. Gregorius 9. crudeliori adhuc animo in Imperatorem desuij. eum namque accusare incepit, quoniam Hierosolymitanæ peregrinationis uotum, quod sub Honorio uouerat, perficere ac absolueri nollet: eumque hac ex causa non modo non auditum, at neque ulla ratione conuictum, anathemate ferit. Imperatoris quæ nuncios, honestas ac ueras domini sui excusationes afferentes, nunquam ut ad pedes beatitudinis suæ accederent, permittere uoluit,

Dec. 5.
Tit. 25.
cap. 1.
Honorius 3.
Fridericus 2.
Imp.
Greg. 9.

nec

nec in conspectu concilij audire. Quis unquam maiorē tyrannidem excogitare potest? Pontificis odium nullis artibus unquam mitigari potuit. Sed Ioannem Hierosolymitanum regem, ac Comites Thuscie, Imperatoris rebelles, multosque alios Principes ad lacessendum Imperatorem excitat. Dum Imperator diem conuentus Christianorum Principibus quibusdam Rauenne indicit, Principesque ut Imperatori pareant, illuc properant, Pontificis iussu iter eorum intercipitur, ac milites cruce signati (ij iussu Imperatoris collecti fuerant) ad Hierosolymitanam peregrinationem parati, omni uiatico spoliantur. Quæ omnia Imperator uidens, tandem Pontificis rabiem delinire curauit. Hierosolymam uersus iter parat: traiecto mari, Cyprum peruenit: mox Accon applicuit: multa propter CHRISTI fidem multo cum sudore ac labore apud Soltanum agit. Interim CHRISTI beatissimus ac sanctissimus uicarius, ob Imperatoris absentiam occasione capta, Apuliam tyrannidi sue subegit: cruce signatos milites transfretare prohibet. eosque ex Apulia, ac Logobardia expellit, multaque alia portentosa ac indigna facit. Sicque dum Imperator CHRISTI oues, ne a lupis discerperentur, ense defendit: Pontifex qui eas pascere tenebatur, lacerat ac deuorat. Imperator Hierosolymam, Nazareth, Ioppen, a Soltano recuperat, et cum eo inducias decennales paciscitur, atque de his omnibus Pontificem per literas certiorum facit: inde Pontificis ipsius congratulationem, ac Christianorum publicum gaudium expectas. At Pontifex contemptis atque abiectis literis,

Hierosoly
ma, Naza-
reth, Ioppe
recuperan
tur.

eos qui literas attulerant (ne rei gesta ueritatē nar-
 rarent) occidi mandauit, & Imperatorē diē suū ob-
 iisse palā dicit. At qua nā ex causa? ut Apuliae urbes
 aliquot, quæ se Pontifici subijcere noluerāt, hac arte
 flectere possent. Atq; ne Imperator reuenteretur, ipseq;
 pro libidine sua totā Apuliā sibi subijceret, Soltaniū
 per literas rogat, ne terrā sanctā Cæsari reddat: quē-
 admodū cū reddere intelligebat. At Imperator omni-
 bus cū Soltano, quæ tū fieri poterāt, peractis, in Italiā
 reuertitur: ac ex Apulia pulso Pontificis exercitu, dō
 uino ei fauente auxilio, quæ sibi iniuste ablata fuerāt,
 breui recuperauit. Pontifex iterum Imperatorē ana-
 themate percutit, ac unā cū Longobardis ac Thuscis
 contra ipsum coniurationē facit, eo q; cum Soltano
 fœdus iniisset. Postremò procurantibus Principibus
 multis, ut pius Cæsar cū superbissimo Pontifice con-
 poneretur, ipse Cæsar absolutionem centum millibus
 auri uncijis emit. Hinc conijcere licet, q̄ carus merca-
 tor factus sit Pontifex: qui tamē fatetur, se nullis num-
 mis CHRISTO datis, clauēs soluendi ab illo accepisse.
 Mox Imperator in Germaniā iter parat, ut quedā
 Henrici primogeniti sui errata corrigat. At Pōtifex
 (ō inauditam Pontificis perfidiā) statim Germaniā
 Principib. per nuncios mandat, ne quenq; ex Impe-
 ratoris domo in regē Romanorū decernāt. Quod cū
 Imperatori relatū esset, atq; unā intellexisset Pontifi-
 cem cum multis Italiæ Principib. cōtra ipsum conspī-
 rasse, ut prorsus imperatoria maiestate priuaretur,
 Italiā inuadit, rebellesq; Longobardos compescit.

multas

multas Umbriae deniq; ac Hetruriae urbes expugnat. totam Lōgobardiam, Viterbium, Perusiū, Fauentiā, Cremonam, Vicentiā, Pataviumq; quae cum Pontifice conspirauerunt, imperio subdit. Quae cū Pontifex uidisset, Fridericus rursus anathemate percutitur. Imperator hoc audiens, Patavij erat. ac quoniam Romanorū Pontificū auaritia, audacia, ac tyrannis non amplius ferri poterant, ideo omnibus CHRISTI fidelibus eas patefacere decreuerit, ut illos ab errore ac falsa religione reuocaret. Hac ex causa iussit cuidam in sacris literis eruditissimo, ut coram se liberant haberet concionem de anathemate, ac de ecclesia Romana. Contigitq; ut absoluta concione adeo Romanae ecclesiae errores detecti essent, Pontificumq; technae atq; pessimae artes patefactae, ut Imperator Pontifici ei in haec uerba scripserit:

Roma diu titubans, longis erroribus acta,
Corruet, & mundi desinet esse caput.

Interim potior Italiae pars Imperatori adhaesit. Ac Gregorius in desperationē rerū ac tyrānidis suae in posterū exercēdae adductus, animā diabolo reddidit, cuius & opera ac consilia, dum uiueret, secutus est.

Celestinus
Pont.

Post Gregorium Celestinus Pontifex creatur. qui etsi multa contra Imperatorem moliri cogitaret, ea tamen absoluerē non potuit. nam transactis decem & octo tantummodo diebus, obiit.

Innocēt. 4.

Mortuo uerō Celestino, Innocentius 4. qui olim Friderico amicus extiterat, pontificatum ascendit: et Friderici hostis capitalis factus fuit. Nam hic sta-
tim

Acta primi diei.

33

tim in Friderici odium Lugduni concilium indicit, ubi ipsemet Innocentius cōcionabundus Fridericum citat. Friderici legatus tempus opportunū dari precatur, quo Fridericus uenire Lugduni possit. quod Pontifex non modò non dedit, sed ira ac furore succensus, Fridericum anathemate notat, imperiali dignitate priuat, à iuramento fidelitatis Principes absoluit: eosq; ut alium eligant Imperatorem, hortatur. multa contra optimum Imperatorem falsa producit: perurium, sacrilegium, & quorūdam clericorum captiuitatem, & id genus alia. de quibus omnibus etsi Imperator honestissimè apud Principes antea se purgasset, Pontifex tamen adeò Principes sollicitauit, ac pollicitationibus commouit, quòd Henricum Langrauium Thuringiæ elegerunt. Quod cum ad Imperatoris aures peruenisset, strenuè aduersus Innocentium, ac alios quoscunq; tyrānos imperium suum defendit, donec in Apulia Pontificis laqueos effugere nequiuit. nam ibi quidam pontificia largitione corruptus, uenenū sacro Imperatori exhibuit. Cuius causa cum Imperator grauius laborasset, iam conualescere uidebatur: sed à Manfredò quodā adolescēte spurio, qui & à Pontifice fortè corruptus erat pecunia, uel promissis, nobiliori iniecto puluino suffocatus est. Hæc sunt quæ de inuidiissimo Friderico enarrari debent. nec hac in causa Blondo, Platina, uel Sabellico fides habenda est. nec mirū quidem. hi enim tantum ea scripserunt, quæ passim à Pontifice, ac eius adulatoribus contra Imperatorem inuulgabantur per totam Italiã,

Henricus
Langrauius
Thuringiæ
Imperator.

C ut

ut contra eum totum terrarum orbem (si fieri potuisset) concitaret. at qui rei ueritatē agnoscere cupiūt, Petri de Vineis libros sex epistolarū legant. Sed ad aliōrū pontificū mores exanimandos accedamus, uideamusq; an contra illos inferorū porta praeualuerint.

Vrbanus 4.
Carolus re-
gis Galliae
filius, in
Mantfredū
ac Cōradi-
nū Siciliae
Reges ex-
citatur.

Vrbanus. 4. & ipse sanguinis sitibundus extitit. nam Carolum, Ludouici regis Galliae consobrinum, contra Manfredum, ac Conradinum Siciliae reges uocat, pollicitus se Carolum Siciliae regem citra & ultra Pharum creaturum esse. Quae dum pertractarentur, Vrbanus mortuus est.

Conradi-
nus capite
truncatur.

Ac Clemens 4. sanguinis Christiani effusiones necis perhorrescens, pontificiā hanc abominationis sedem occupat. Hic Urbani consilia absoluit. Nam Carolus cum magno exercitu Romam uenit, ubi rex Siciliae declaratur: hac tamen lege, ut quotannis quadraginta millia aureorum nummūm persolueret ecclesiae Romanae. Hac uero cōuentione inter hos peracta, uarijs in locis orta sunt bella, ex quibus maxime ac crudelissima hominū caedes factae sunt. sed & Conradinus alter Siciliae rex non sine Pontificis operacapite truncatus est. Quis haec audire non perhorrescit? Pontifex qui se CHRISTI uicarium, ac Petri successorem iactat, regiam maiestatem uiolauit, cuius tamen rationem summam habere, ex CHRISTI ac Petri praecepto teneretur.

Nicola-
us 3.

Nicolaus 3. ut cōmodis suis consuleret, Italiā bellicis tumultibus impleuit, Caroli Siciliae regis potentiam minuit, Hetruria uicariatū ei abstulit, & Petro Aragonensium

Acta primi diei.

35

gonū regi persuadet, ut Siciliae regnū repetat, dicēs, Petrus A-
 hoc hereditatio iure Constantie uxoris suæ ad se ragonum
 pertinere. Quod consilium Petro admodum placuit. rex Nea-
 Sed quosnam fructus huius sanctissimi patris consiliū polis.
 peperit? Petrus magna instructa classe, Sardiniam pe-
 tit, ibiq; expectat ut in Sicilia motus orientur. nam
 Siculi contra Carolum ac Gallos coniuratione facta,
 diem dederunt, ut cum primū uesperī campana au-
 dretur, Galli absq; ullo sexus discrimine caderētur.
 Quā in re adeo seuitum est, ut etiam mulieres præ-
 gnātes casæ fuerint. Hocq; perhorrendū facinus non Marti-
 sub Nicolao, sed sub Martino 4. Nicolai successore, nus 4.
 factum est. Nicolaus præterea senatoriam urbis Ro Plat.
 mæ dignitatem, quam Clemens 4. Carolo Siciliae regi
 dederat, ad se transtulit: perpetuoq; edicto ueluit, ne
 in posterum quis aut rex aut princeps magistratum
 ipsum petere, aut obire auderet.

Bonifacius e. ambitione exæstuans, subornatores Plat.
 quosdā immisit, qui noctu demissa uoce quasi cœlitus Bonifaci-
 in cubiculū Celestini Pontificis, alioquin simplicis, ei us 8.
 persuaderent, ut pontificatū dimitteret, si saluus fierē
 uellet. Quod & factum fuit. Bonifacius uerò contra
 ius fasq; sede pontificia occupata, simplicē uirum quē
 Roma exhibat, ut in solitudinem aliquam petens, ibi
 uitam suam degeret, captum perpetuo carceri manci-
 pauit. Dicebatq; se id facere non alicuius odij in Cele-
 stinum causa, sed ne autores seditionū Celestino duce
 calamitatem aliquam sanctæ ecclesiæ Romanæ infer-
 re possent. Quis Bonifaciū istū teterrimū mōstrū, ac
 homi-

Gibellino
rum factio.

hominum cunctorum ingratisimum non appellet?
cum simplicem uirum, suis artibus quasi diuinis delu-
sum, è pontificatu non solum deiecerit, sed illum tan-
quam facinorosum aliquem perpetuo carceri manci-
patum, ante tempus præ animi dolore mori coegerit?
Tantam Bonifacius cepit tyrannidē exercere, ut po-
tius Nero s. dici mereretur. Cardinales quosdam ad
se uocat. Hi Bonifacij perfidia ac furore perterriti
ad illū accedere non audent. Schismatici declarantur,
non solum beneficijs ac dignitatibus, quæ à Pontifici-
bus acceperant, priuat: sed fundis paternis, oppidis,
ac bonis omnib. eos spoliat: collectis præterea copijs,
illos unā cum Columnnēsis, ac quotquot Gibellinae
factionis extabant, quocunq; se conferebant, insequē-
batur. loca omnia ad quæ se recipiebant, uastabat ac
populabatur. Quidam nullū locum sibi à Bonifacio
tutum uidentes, nemora ac saltus incolebant: quidam
ex nobilissimis Italiae familijs cum littora maris ali-
quandiu ueluti seræ inhabitassent, cum piratis tandē
humanitatis expertibus ex Italia abierunt. mitius e-
nim se à piratis tractandos nouerant, quàm à sanctis-
simo Bonifacio, si fortè in eius manus incidissent.
Tanto odio Gibellinos persecutus est, ut eorū quos-
dam Genuam concessisse audiens, illuc & ipse se con-
tulerit, ut eos omnino destrueret, eorumq; nomen ex
hominū memoria, ac orbe terrarū tolleret. Et cum in
die, quæ uos Cinerū uocatis, cineres pro more popu-
lo ministraret, Archiepiscopus urbis (hūc Pontifex
factionis Gibellinae esse à multis audierat) accessit: ac
genibus

genibus flexis, aperto capite stabat, ut cineres acciperet. Quē cū Pontifex intuitus esset, nullā loci, nullā populi qui a stabat, nullā religionis rationem habēs, ira in Archiepiscopū succensus est, ac cineris magnā quantitātē in eius oculos coniecit, dicens: Memento homo, quia Gibellinus es, & cum Gibellinis in cinerem redigeris. Eundemq; Archiepiscopum dignitate priuauit: licet postea eum in integrū restituerit. Hic Alberto Duci Austriae imperij confirmationem bis terq; petenti semper negauit. Hic, cum tota Italia seuissimis bellis ortis intra Siculos Aragonensibus fauentes, ac Robertum Calabriae Ducem serueret, nunquam (etsi à multis, ut id faceret, hortaretur) autoritatē suā pro ineunda pace interponere uoluit. Sed diuino Dei iudicio factū est, ut ij qui Italiam deserentes, cum piratis fugerant, rursus in Italiam à Deo uerberentur: ac collectis paucis aliquot, qui Bonifacij rabiem fugientes, modò hic, modò illic delituerant, Aagnia Pontificem in domo paterna nihil tale metuentem, refractis ualuis caperent, at Romam ducerēt, ubi triginta quinq; dierum spacio præ dolore, ac rabiei magnitudine desperabundus infelicem animam, innumeris malefactoris onustam, emisit.

Clemens quintus quoniam non alijs seruire ac ministrare, quemadmodum CHRISTVS apostolis suis mandauit, sed ut & illi ab Imperatoribus ministraretur optabat: decreto statuit, ut designati in Germania Cæsares, quamuis Romanorū regis appellationem sortirentur, à summo tamen Pontifice impe-

Albertus
Austriae
Dux.
Robertus
Calabriae
Dux.

Plat.
Clemēs 5.

rij iura ac nomen acciperent, ac ut mortuo Imperatore per omne interregni tempus, Italicarum urbium quæ Cesari stipendiariæ essent, arbitrium & potestas penes Romanum Pontificem esset.

Ioânes 22.

Ludouicus

Bauarus

Imper.

Ioannes 22. cōtra Ludouicum Bauarum admodū indignatus fuit, eū acerrimo odio persecutus est: cū quoniam à Germaniæ Principibus in regem Romanorum electus, nomen ac titulū imperatoriū (quem admodū Clemens 5. decreuerat) de manu Pontificis accipere dedignabatur: tū quoq; quoniā quosdā monachos, quos tanquā hereticos Pontifex damnauerat, ac diris imprecationib. execratos proscripserat, aduersus ipsum Pontificem defendebat. Ideo Ioannes Ludouicum hereticum asserit. Ludouicus in Italiam ueniens, uicarios singulis Imperij ciuitatibus, ut par erat, imponit, ac Mediolanum uenit. Cumq; Pontificis rabiem delinire optaret, ad illum qui Auinioni in Gallia tum sedem habebat, oratores mittit, qui imperialia insignia peterent sibi more maiorū benignè ac amico animo conferri. Pontifex non modò id facere recusat, sed et oratores summa cum ignominia repellit. Imperatoremq; ipsum peremptoriè (ut dicitis) citat, ut Auinionem ueniat, ac statutis ecclesiæ se subijciat. Imperator pontificiam in CHRISTI ecclesia tyrannidē agnoscens, seq; à Deo imperatoriam maiestatem habuisse sciens, eandem pariter sanctam ac inuiolatam seruare studebat. Ideo nec Pontificibus se tanquam seruum subijcere uolebat. Ideo Auinionem petere denegat. Pacis tamē cum esset audius, rursus per nuncios

nuncios obsecrat, ut imperialia signa ei benigne ac amico animo conferantur. Pontifex in sua perstat sententia. Vicecomites, quibus tum Imperator Mediolani dominium permittebat, in Ludouici odium excommunicat. Imperator cū Pharaonis cor induratū conspiceret, Romam multis secum adscitis Itatorū Principibus petit, ac honorificè ab uniuerso populo Romano est susceptus. Imperialia insignia pro more sibi concedi petit. Romanorum proceres ac totus populus Romanus oratores ad Ioannem in Galliam mittunt: eumq; obsecrant ac supplices rogant, ut urbem suam inuisere uelit, ac regi Romanorum imperialia insignia conferre uelit. Quòd si ipse hoc facere renuat, se antiquam pop. Rom. legem ac iura seruaturos asserunt. Ioannes oratoribus audiitis, summa cum ignominia, ac ribusq; sermonibus ac minis eos à se repellit. Quæ uidens pop. Rom. decreuit optimo Ludouico concedere quod petebat, & ita à senatoribus (duo tum erant, Stephanus Columna, ac Nicolaus Sarra, qui Imperatoris uicarij urbi Romæ præerant) iussu totius cleri populiq; Romani, Ludouicus, unà cum coniuge coronatus est, omnibus nobilibus astantibus, & acclamantibus Ludouicum Augustum Romanorū Imperatorem. Quid, quaeso, haecenus Ludouicus egit, quod optimum ac magnanimum Imperatorem non decreet? Attamen Ioannes hoc audiens, Ludouicum læsæ maiestatis reum ac hereticum incusat, durissimos processus contra eum publicat, imperiali dignitate deijcit, regno priuat

excommunicatione crudelissima, tanquam ecclesie Rom. rebellem ac haresiarcham condemnat. Cum Ludouicus ac Romani proceres iniqua Ioannis facta optimè cognoscerent, populusq; Romanus à maiori ad minimum usq; agreferet, quòd à Ioanne oratores quos miseram, ita delusi essent, unà omnes conueniunt, ut antiquus mos in eligendo Pontifice in ecclesiam inuehatur, ut uidelicet à Pop. Rom. electus, ab Imperatore ipso confirmationem accipiat. Ideo Petrus Corbariensis. Petrus quidam Corbarienses in summum Pontificem creatur, ac Nicolaus 5. dicitur. Ioannem uerò hereticum, ac ecclesie CHRISTI tyrannum, & non pastorem, ac publicæ Christianorum pacis perturbatorem declarant. Hæc q; omnia Imperator, ac Romani proceres concilij, ac ecclesie catholice iudicio submitunt. Interim Ioannes moritur.

Benedictus 12. Huic Benedictus 12. in Pontificatu succedit. Hic nullo Ioanne benignior in Ludouicū extitit, execrationes innouat, illū regio honore spoliatur, ac ducatu Bavarie semētis priuat. Optimus Ludouicus (uidete eius bonitatē ac prudentiā) Germaniā petit. omnes Electores, Duces, Episcopos, Comites, humane diuinaq; sapientie doctissimos quosq; conuocat, & coram omnib. acclamatione publica ac solēni, nouas confirmaciones antiquis legib. addidit & corroborauit, inuenitq; demonstrat, q. Electores imperij, et nemo præter hos regē Romanū eligere debent, ita ut cui plura accedat Principū suffragia, is uerus censeatur electus, siue rex, siue Imperator, cū in essentia idē sint, licet nomina

nomina diuersa cernantur. Qui Imperator possit sine Apostolica sedis confirmatione imperij iura exercere, & administrare, quiq; mox post Principū in-
 sinuationem à Pontifice iungi debeat, si legitime sit electus. Quod si recuset Pontifex, possit à quocunq; catholico antistite proclamari Imperator & Augustus: ut iam diu fieri solebat, cum maxime inunctiones istæ, solennitates tantum quædam sint aduentitiæ, à pontificibus excogitatæ: nomina tantum, & non res concedentes, in signum defensionis, ac unionis ecclesiæ et imperij Romani. Non enim sacramentū fidelitatis Imperator Pontifici tribuit, sed fidei defensionis: quandoquidē hoc iusiurandū nullam in temporalibus maioritatem operatur. Præterea bonus Imperator falsissimum esse ostendit per uacationem imperij, ius ad Papam deuolui: idq; esse contra sacri imperij libertatem, dignitatem, iura, ac maiestatem: sed longa & approbata consuetudine inconcusse à maiorum ordinatione hætenus obseruata, uacante imperio, administrandi imperij iura, studa conferendi, & negotia cætera disponendi, Palatino Rheni deberi, nõ obstante Clemētina. Deinde in sui excusationē corā omnibus rationē fidei suæ clarissime ac sanctissime protulit, planeq; confessus est se Christianū hominem, articulos fidei integrè credere, sicut in ecclesia catholica docebantur. Et de omnibus quæ illi à Ioanne 22. & à Benedicto 12. obijciebantur, se optime perpurgauit. Quis non admiretur Ludouici ita à Pontificibus uexati pietatem? Quid, si armis negotium cum Pontifi

Clem. Pa-
 storalis.

ce trāfigere uoluisset: at quoniam Christianam fident
 ac pietatem animum induerat, Christiani pariter &
 cuiusuis humani sanguinis effusionem detestabatur.
 Huius optimi Ludouici bonitas tandem & à Benedi
 cto Pontifice cognita est. nam cum intra Benedictum
 ac Fridericum Gallie regem simultas quaedam esset
 orta, pax inita est statim inter Pontificem ac Cæsa
 rem: Pontifexq; tanto erga Imperatorē amore deuot
 ctus fuit, ut eum aduersus oratores regis Gallie, qui
 grauissimè semper in ipsum Imperatorem inuehe
 bantur, defenderet, ac eius innocentiam intrepidè
 tutaretur. Quamobrem factum fuit, ut Pontifex,
 heretici protector, ab ipsis oratoribus ignominio
 se appellaretur. Quorum uerba etsi Benedictus ali
 quandiu non parum pertinuisset (nam illi maxima
 belli indicebant, si Imperatorem absolueret) tamen
 illum tandem absoluit, & in tota Germania publi
 co decreto publicari iussit: processus omnes quot
 quot à Ioanne contra Imperatorem facti fuerant, nul
 los esse: nec decuisse Ioannem contra illum talia at
 tentare, cum Pontificis & Imperatoris iurisdic
 tiones distinctæ sint. & apertè testatus est, Ludouicum
 in omnibus se gessisse, quemadmodum strenuum ac
 Christianum Imperatorem decebat. Sciendum ta
 men, Pontificem nihil horum ex animo, sed arte in
 Ludouici fauorem fecisse. Nam cum uideret regem
 Gallie, in cuius ditione ac regno morabatur, simulta
 te quadam secum agere, ueritus est ne si Imperato
 rem hostem haberet, nullum ei superesset auxilium,
 si Gallie

si Gallie rex in illum aliquid moliri uoluisset. Hæc igitur ex causa Benedictus è re sua esse arbitratus est, si Imperatorem sui beneuolum redderet: sperans ita futurum esse, ut Gallie rex nihil contra ipsum tentare auderet. Hæ sunt artes, quibus Pontifices Romani tyrannidem suam in Dei ecclesia fouerunt, ac fouent. Hæc sunt arma, quibus inferorum portæ aduersus Pontifices præualent. Sed ad institutum nostrum redeamus.

Mortuo Benedicto, Clemens 6. homo mulierum, honoris ac potentie cupidissimus, diabolico furore percitus, literas scriptas foribus templorum affixit, quibus Imperatori grauisssimarum poenarum supplicium comminatur, nisi infra triduum Deo & ecclesie satisfaciat, & ab occupatione iurium imperij abstineat. Mira istius inclementis crudelitas. Imperator Francfordium uenit: & paratus omnia sibi iniuncta pro uirili facere, per oratores petit, ut illi ueniam det, illumq; in sui gratiam recipiat. At Pontifex oratoribus dicit, se nunquam Ludouico ueniam daturum, nisi prius omnes errores suos ac hereses confiteatur, & imperium deponat, & se & filios suos & bona & omnia sua in manus ac uoluntatem ipsius Pontificis reponat: polliceaturq; se nihil horum rursus suscepturum, nisi ex Pontificis gratia. & horum omnium formulam quandam scripto oratoribus tradidit: quamque ut Ludouico offerrent, mandauit. Vbi hic pastoris forma? Vbi patris aspectus? Vbi sanctitatis speciem?

men? Bonus Imperator, ne qua forte orirentur bella, & plurimæ in CHRISTI ecclesia cades, si nunquam Pontifici se subiceret, nullam honoris sui, nullam uirtutis, nullam magnanimitatis suæ, quam semper ostenderat, rationem habens, formulam Pontificis accipit: eaq; inspecta, Christiano sanguini consuluit. hunc enim plurimum effundendum conspiciebat, si in sententia perstitisset. Ideo illam non tantum sigillo corroborat, sed & iuramento se omnia seruaturum esse pollicetur. Quod dum Pontifex audiisset, admodum miratus est. Sed num Ludouicū in gratiam suam recepit? num illi aliquod beneuoli animi signū ostendit? Audite quomodo res se habuerit. Ludouicus formulam illam Principibus, Electoribus, ac oratoribus ciuitatum imperij demonstrauit. Principes articulos quosdam, quoniam in perniciem ac destructionem imperij à Pontifice concepti fuerāt, detestati sunt, Imperatoriq; firmum auxilium ac assistentiā polliciti sunt, si iura imperij, ut antè fecerat, defensare uellet. Per oratores Clementem rogauerunt, ut ab eis articulis in lesionem sacri imperij excogitatis abstineret: & nihil præterea aut agentes, aut petentes oratores discesserunt. Clemens uerò horum omnium causam in Ludouicum transferēs, eius ac filiorum exterminium unā meditatur: in coena Domini Ludouicum crudelissimè execratur, Ioannis Pontificis processus omnes durissimos innotat, hereticum ac schismaticum declarat: Principes Electores admonet, ut alium eligant Imperatorem. Archiepiscopum

piscopam Moguntinum dignitate ac eligendi auctoritate priuat, eo quod cum Imperatoris innocentiam cognosceret, sacram eius maiestatem uiolare nolebat.

Ceteri uerò Electores ingenti pecuniarum largitione corrupti à Ioāne Rege Bohemiæ, Carolum, ipsius Ioannis filium, regem Romanorū decernunt: quem Clemēs paulopost in publico consistorio approbavit.

At quis horrida bella enarrare posset, quæ ex Clemētis sanctissimi ac beatissimi in imperium admissio scelerē orta sunt? Carolus Aquisgranum tendit, ut ibi ab episcopo Coloniensi imperij coronam acciperet.

Aquenses obstant, ne Aquisgranum ueniat. Obstat et Imperatrix, optimi Ludouici uxor, (hæc tum ibi erat, quoniam Vuilhelmo eius fratre Holladiæ, Selandiæ, Hannoniæ, ac Phrysiæ Duce, sine liberis defuncto, ducatus illi cōtigerat.) Rex Galliæ, qui contra regem Angliæ tum dimicabat, et à quo plurima damna perpeffus fuerat, à Pontifice suadetur, ut Ioannem regem Bohemorum, ac Carolum eius filium Imperatorem nuper electum cum Alemannorum copijs contra Anglum euocet. Gallia rex Pontificis consiliū sequitur. Ioannes ac Carolus auxiliares copias suas colligunt, easq; cum Gallorum exercitu iungunt. Contra Anglum tam atrox bellum commissum fuit, ut in posterum per multos annos atrocius cōmitti non contigerit. Rex Gallia summam exercitus sui stragem passus est, uiginti millibus Gallorum occisis ac prostratis. ipse uerò Rex uix cum summa ignominia aufugit. Rex Bohemiæ, Dux Lothoringiæ, Comes

Carolus regis Bohemiæ filius Imperator eligitur.

XX. millia Gallorū cę si ab exercitu regis Angliæ.

Flan-

Flandriæ, Comes Blesensis regis Gallie nepos, Comes de Salinis, cæsi fuerunt: horum omnium copia tantam quam ad macellum ductæ in sanguine suo prouolutæ iacebant. Carolus uerò cum armis imperialibus turpissimè aufugit. En Clementis 4. sanctissimū consilium. Quis principum ac ciuitatum imperialium morem ac querelas in Clementem ac Electores explicaret? Nam his omnibus Spiræ congregatis, nullus est inuentus qui electionem Caroli approbaret, uel Pontificis processus curaret. omnes enim sese in fide Ludouici permansuros pollicebantur. Sed Ludouicus iuramentum quod fecerat, cum sanctum habere uellet, imperij administratione relicta, hilari ac lato animo Burgrauiam se recepit: ubi quàmprimum fuit (ex Clementis insidijs, ut ipso mortuo Carolus cum consensu totius Germaniæ regnaret) uenenum bibit. Quod cum euomere tentaret, nec quidquam proficeret, eques uenationem ingreditur, ut motu ac labore sudoreq; corpus calefaceret: ac uenenum, si fieri posset, excuteret. at dum uersum strenuè peteret, ac hasta ferire contenderet, equo deijcitur, ac corpus graui collisione cõcutitur: destitutusq; uiribus ac sensibus aliquandiu iacet: & tandem resipiscens, elatis in cœlum oculis, pulcherrima ac deuotissima oratione Deum rogat, ut animæ suæ misereatur, ac peccatis ignoscet, sicut et ipse illis qui eum afflixerāt ex corde ignoscet. Principes autem & ciuitates Imperij, quorum ne unus quidem Ludouico uiuente, Carolo parere uoluit, Ludouicum mortuum audientes, non solū Carola

rolo adhuc quoq; obedire renuūt. Sed undā omnes cōueniunt, ut aliquem Imperatorē legitimè eligant. Hīc largitiones per regem Bohemiæ Electoribus quibusdam factæ deteguntur. Carolum in Ludouici dedecus ac oppressionem Imperatorem factum declarāt: eum inhabilem ad imperiū regendum ostendunt: illū nulla causa urgēte, alio Imperatore uiuente, ob nullū rei publicæ cōmodum, sed ob priuatā cupiditatem ac largitionem electum fuisse dicunt. Ducē Saxonie ob suum suffragium Carolo datum duo millia marcarum argenti, Archiepiscopū Coloniensem octo millia accepisse ostendunt. Archiepiscopū Moguntinum contra ius suūq; à Clemente archiepiscopatu ac eligendi autoritate priuatū clamāt, quia Carolo fauere noluit. Locum electionis improbant, quia nō Francfordij, ut leges iubent, sed Rens facta fuerit. Improbant coronationē, quia non Aquisgrani, ut imperij iura uolunt, sed Bonniæ celebrata sit: eamq; non apertè, sed latenter: nec tempore cōuenienti, hoc est uacāte imperio, sed dolose factā asserunt: nec debito seruato processu iuris & æquitatis. Nam non Palatinus Rheni Electores, ut sacri imperij decreta iubēt, cōuocarat: sed Moguntinus Archiepiscopus, qui tunc ut id ageret, ab his qui legū imperij mutandarū potestatem nō habebāt, electus fuerat. ideo Electores ac imperij ciuitates legitimū imperatorem optantes, Carolum prorsus Imperatorem non esse ostenderunt: ac seruatis imperij legibus, Comes Palatinus Rheni Principes ad eligendum ex officio suo conuocat. Non ueniētibz autem

Multa quę in electione Imperatoris seruanda sunt.

Guntherus de Monte nigro Rex Romanorum.

autem qui Carolum elegerant, Archiepiscopus uidelicet Treuerensi, Coloniensi ac Moguntino, neq; Saxoniae Duce: ipse Palatinus Rheni, Ludouicus Marchio Brandeburgensis, Hericus Archiepiscopus Moguntinus, ad quem sacri imperij legibus (etsi Pontifex illū priuarat) Imperatoris electio spectabat, Erycus Saxoniae Dux, nepos Rodolphi, qui Carolo fauebat, decenti ac solita seruata solennitate, in campis Francfordij unanī consensu, unaq; aliorum imperij Principum, ac ciuitatū in regem Romanorum eligunt Guntherum de Monte nigro. Hinc noua bella, hinc nouae caedes parari incipiunt, quae totius Europae uastationem attulissent, ni Deus ea prohibuisset, quae impius Pontifex ac Carolus una, & qui his fauebant designarant. Cumq; Carolus uidisset se nihil (etsi multa tentasset) posse contra Guntherum efficere, (tota enim Germania, praeter illos qui Carolum elegerant, Gunthero tanquam uero ac legitimo Imperatori fauebat) audiuit illum Francfordij egrotare, & medici famulum pecuniarum largitione corripit, ut uenenum medicinae, quam Guntherus sumere debebat, inijceret. quod & pessimus nebulosus fecit. Vnde Guntherus etsi ueneni magnam partem euomeret, neq; mortē subiret, inutilis tamē ad administrationem bellorum, quae imperio imminēbāt, redditus est. Quod cum Principes qui Guntherū elegerant conspicerent, nec alium Imperatorem uiuēte Gunthero eligere possent, Clementisq; inclementiam ac furorē, & Caroli copias sibi imminere cernerent, Gunthero suaaserunt

suasurunt ut imperio sese abdicaret, ac Carolum re-
 gem salutaret, ut sic tandem Germania Clementis ra-
 biam demulceret, quorum suasionibus Guntherus pa-
 rere maluit, quam sacri imperij Germaniæq; uastati-
 onem conspiceret. Hinc agnoscat populi, quam omni-
 bus bonis detestandam tyrannidem Pontifices Roma-
 ni in CHRISTI ecclesia exerceant. Optimos Im-
 peratores iniusto anathemate fetiunt: eos imperiali ma-
 iestate, omnibus bonis, omnibusq; liberis, quæ omnia à
 Deo ipso acceperunt, expoliant: Electores imperij auto-
 ritate sua priuant, aliosq; quiuis illi placuerint substi-
 tuunt. Imperatores inuitis omnibus imperij Principib.
 ac ciuitatib. eligunt: seditionum ac bellorum semina serunt:
 ut Christianus sanguis ferro exhauriatur, optant, ac
 moluntur: si ferro id prestare non possint, ut id comin-
 gat letalibus potionibus procurant. Testes huius faci-
 noris sum (ut plerosq; alios taceam) Fridericus 2. ac Lu-
 douicus Bauarus: Imperium ipsum deniq; ad eam dedu-
 xerunt calamitatem, in qua hodie adhuc iacet. Is enim
 Carolus quem ipsi inuitis omnibus imperij ordinibus
 Imperatorem crearunt, ut filium sibi successorem pararet,
 Electores adeo magnis pollicitationibus ac largitio-
 nibus corrupit, ut publica imperij uestigalia illis op-
 pignerarit, quæ et hodie retinet: atq; ideo Romanum
 imperium sese attollere non potest. nam tum Electores
 Carolum iureiurando coegerunt, ne pignora unquam re-
 uocare posset. unde tandem factum est, ut imperio pro-
 strato, Turca ecclesias CHRISTI inuasit, earumq;
 plurimas destruxerit, parumq; absit, ne ubiq;

Tyrannis
 Pontificum
 Romano-
 rum.

per totā Europā ferro, ac miserrimo seruitutis ac Ma-
 humetici dogmatis iugo debacchetur. Respiscēt ne
 aliquando Christiani Principes, ut summū ecclesiæ
 CHRISTI hostē ac tyrannū agnoscant? Quomo-
 do Solymānū Otthomanū à CHRISTI ecclesiā ar-
 cebūt, si domesticū hunc Turcā non arcant? nūquam
 sanē. Is namq; cū inter Principes Christianos discor-
 dias ac bella serere ac fouere omni studio, pollicitatio-
 nibus, ac largitionibus, proditionib. varijsq; dolis cō-
 tendat, in causa est, cū ut ipse semper aliquot Princi-
 pū amicitia seruās, tyrannidē suā tanq̄ diuinū quod-
 dā numen præseruet: tū ut Christiani principes sem-
 per inter se dissidentes, nunq̄ aduersus Turcā cōueni-
 re possint. Quis igitur, cū tales uideat esse Pōtiffes,
 dicere ausus erit, cōtra eos inferorū portas nō præu-
 lere? Sed aliorū quorūdā egregia facta cōspiciamus.

Urbanus 6

Urbanus 6. dum Genuā nauī uehitur, quinq; Car-
 dinales, factis inuolutos in mari demergit, eo q; cum
 ui Pontifex creatus fuisset, eum Cardinales hi falsum
 Pontificē, sedemq; uacare dixerant, ac unā cum alijs
 quibusdā Cardinalibus Gebenensem Cardinalem in
 pontificē elegerāt. is Clemēs 7. uocatus fuit, licet tan-
 quā Antipapa, à Pontificum Romanorum fautori-
 bus, extra Pontificum numerum reiectus fuerit.

Plat.

Ioannes 23

Num fortē Ioannē 23. silentio præteribo? adeo ne-
 farius, adeo scelestus extitit, ut à Constantiensi concilio
 omnū nationū consensu citatus, quadraginta sce-
 lera, et eo amplius contra eum probata fuerint. quorū
 rū aliquot adeo in homine inueterata à concilio exi-
 mata

mata fuere, ut nullo modo emendari possent. ideo contra fidem facta iudicata fuere: cætera uerò Christianis omnibus scandalum paritura, nisi corrigeretur. ideo hoc ecclesiæ monstrum ex Põtificatu deiectum, in Haldeberg Germaniæ oppido munitissimo per triennium incipatus fuit. ubi cum tantum à Germanis Italica ac Latina lingua ignavis custodiretur, nutu ac signis tantummodo, cum summo custodiarum risu loquebatur. Quod Ioannis exemplum cæteros Pontifices Romanos cautos reddidit. Ideo nihil mirum, si cum hi omnia scelera impune facere uelint, conciliū liberum conuocare, ac illi interesse nolint. si enim Pontificum huius nostræ miseriam tempestatis facta, sicut in libero concilio facere oportet, ad examen reuocarentur: omnes diuinis humanisque legibus, non modo carceribus, ac cõpedibus, sed laqueo, capite, aquis, igni, ac eculeo plectendi essent. Quapropter satis mirari non possum eorum opinionem, qui liberum conciliū aliquando à Pontifice conuocandum sperant, in quo ecclesiæ CHRISTI consulatur, et optimè prospiciatur. Illi præterea parum sapere mihi uidentur, qui conciliū superioribus annis Tridentini per Paulum 3. ac Iulium 3. Pontifices Romanos conuocatum liberum esse ac uerum, pium, sanctum, Christianumque conciliū fore putant: quos admonitos tantum uolo, ut eos diligenter considerent, quorum in concilio huiusmodi interest, ut omnia audiant, singula examinent, uniuersaque definiat: iusurandumque illud perlegat, quo omnes huiusmodi Pontifici Romano deuincti sunt. inde enim non liberum, sed in summam seruitutem reductum, conciliū à Rom. Pontificibus

Conciliū liberum ac Christianum præstari non posse à Pontifice Romano, & Cur. Ex libro rituum ecclesiasticorum.

congregatum, cognoscent, ubicunq; id congregetur.
 Ego electus Episcopus ab hac hora in antea fidelis
 ero & obediens beato Petro, sanctaeq; Romanae
 Apostolicae ecclesiae, et nostro Domino. N. Papa. suisq;
 successoribus canonicè intrantibus. Non ero in concilio,
 aut consensu, uel factò, ut uitam perdant aut mem-
 brum, seu capiantur, aut in eos uiolèter manus quor-
 umlibet ingerantur, uel iniuriæ aliquae inferantur,
 quouis quæsito colore. Cõsiliũ uerò quod mihi cre-
 dituri sunt per se, aut nuncios, aut literas, ad corum
 damnum me sciante nemini pandam: Papatum Ro-
 manum & regalia sancti Petri adiutor eis ero ad reti-
 nendum & defendendum contra omnem hominem.
 Legatum Apostolicæ sedis in eundo & redeundo ho-
 norificè tractabo, & in suis necessitatibus adiuuabo.
 Iura, honores, priuilegia, & auctoritatem Romanæ
 Ecclesiae, Domini nostri Papæ, & successorum prædi-
 ctorum conseruare, defendere, augere, & promouere
 curabo. nec ero in concilio in factò, seu in tractatibus
 in quibus contra Dominum nostrum uel Romanam
 ecclesiã aliqua sinistra, siue præiudicialia personarũ,
 iuris, honoris, status, et potestatis eorũ machinentur.
 Et si talia à quibusdam tractari cognouero uel proce-
 rari, impediã hoc pro posse, & quamocytus potero
 commodè significabo eidem Domino nostro, uel alteri
 per quem ad ipsius noticiam possit peruenire. Re-
 gulas sanctorum patrum, decreta, ordinationes, sen-
 tentias, dispositiones, reseruationes, prouisiones, &
 mandata apostolica totis uiribus obseruabo, & ser-
 uatiã

Acta primi diei.

93

eiam ab alijs obseruari: Hereticos, schismaticos, & rebelles Domino nostro, uel successoribus predictis pro posse persequar & impugnabo. Vocatus ad synodum, ueniam, &c. Vbi hic honor Dei? ubi celebratio nominis CHRISTI? ubi ecclesie salus? ubi ueri pastoris ingenium? ubi Euangelij annunciatio? ubi ouium suarum cura? Quod si quempiam alium bonum uirum concilio Papistico interesse posse putas, qui huic iuramento non obstrictus, ueram CHRISTI religionem promoueat, ac CHRISTI ecclesiam defendat, toto caelo erras. Audi quae so quid eorum leges decernant, quos uiros concilij patres ac iudices constituent. Aderit igitur in concilijs ad statuendum Romanus Pontifex tanquam rector & moderator totius ecclesiae, pastor gregis Dominici, & omnium episcoporum episcopus, sacer Cardinalium senatus, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates: quibus non immerito ordinum religiosorum generales additi sunt: deniq; omnes praelati, qui secundum formam iuramenti quod praestant, cum ad dignitates promouentur, ad synodum uenire tenentur. Alij uero differendi, instruendi, consulendae gratia poterunt interesse, non tamen in sessionibus publicis induti sacris uestibus sedebunt, neq; sententiam dicent. Aperiens ne adhuc oculos?

Sed de Eugenio quoq; quarto aliquid afferamus. Vladislaus Poloniae regem compulit, ut Amurathi Turcarum regi fidem quam ei inito secum foedere dederat, non seruaret. Cui tanquam patri sanctissi

Ex cap. 4.

Eugen. 4.
Vladislaus
Poloniae
Rex.
Amura-

thes Turca
rú rex.

mo atq; beatissimo dum Vladislaus duos & uiginti
annos natus incauté obedire studet, debitas poenas
uiolati foederis Amurathi persoluit. nam cū Amura-
the bellum innumeris copijs secū adductis committit.
magnaq; suorum clade accepta, tādē & ipse ab Eu-
gemo deceptus ferro occubuit.

Paulus 2.

Quid de Paulo 2. referā? Quid sceleratius ab ali-
quo cuiusuis barbaræ gētis homine excogitari potuit?
q̄ (ut Pōtificibus unumquodq; scelus cōmittere lice-
ret) affirmare se ius & fas in scrinio pectoris habere?
Quid mirū igitur, si (ut Volaterranus inquit) ianuis
uitiorū omnū reclusis licebat cunctis disciplinā anti-
quorū pastorū pessundare? Hic nec literis, nec mori-
bus probatus erat: dies totos aut uoluptati, aut nūmis
pensitādis, aut ueterū numismatis, siue gemmis, siue
imaginibus spectādis tradebat: adeoq; sobrius exiit,
ut obruēte illū crapula, repente post coenā interierit.

Alexand. 6

Quid Alexandri 6. inaudita ac obscena & op-
probriosa facta enarrem? Is cum dæmonibus foedere
inito, sese illis modis omnibus addixit ac donauit, si
eorū artibus in Pontificē Romanū crearetur. Quod
cum dæmones illi polliciti fuissent ac præstitissent, A-
lexander i: a uitam suam sanctē instituere coepit, ut
nunquam aliquid facere moliretur, nisi prius dæmo-
nas in consilium aduocasset. Huius Pōtificis habētur
quædam præclara, ac Pontifice Romano, Petri apo-
stoli successore, Christi q; uicario digna: habentur e-
nim illa egregia, ac notatu digna carmina, quæ istius
sanctissimi uiri laudes enarrant:

Vendit

Vendit Alexander cruces, altaria, CHRISTVM

Emerat ille prius, uendere iurè potest.

De uitio in uitium, de flamma transit in ignem:

Roma sub Hispano deperit imperio.

Sextus Tarquinius, Sextus Nero, Sextus & iste,

Semper sub Sextis perdita Roma fuit.

Que uerò ipsius fuerit in pōtificatu castitas, ac facti-
monia, et pudicitie religio, ex illis carminib. cognosci
potest, q̄ Lucretie eius filie tumulo inscripta fuerūt:

Hoc iacet in tumulo Lucretia nomine, sed re

Thais: Alexandri filia, sponsa, nurus.

Hic est Alexander ille, qui cum Gemen, Baiazetis

Turcarum regis fratrem, aliquandiu Romæ captiuū

tenuisset, et quotannis quadraginta millia aureorum

nummūm (sicut & Innocentius s. eius prædecessor

per multos annos acceperat) à Baiazete alimento-

rum fratris nomine acceperat, tandem oratoribus ad

Baiazetem missis, obsecrat eum ut Gallorum regem,

qui regnum Neapolitanum inuadere moliebatur, om-

nino reprimeret: ueritus, ne Gallus Neapolitano re-

gno, ac Roma occupata, tandem & Græciam ac alia

ipsius Baiazetis regna potentissimo exercitu inua-

dat. His artibus Alexander tyrannidem suam tutari

cogitauit, ideo Baiazetis imperij rationē habere si-

mulat: oratoribusq; hac ex causa ad illum missis, in-

quit Baiazetem rebus Græciæ opportunè consultu-

rum, si quotannis aliquot millia aureorum num-

mūm sibi persolueret, ut unā cum Aragonijs, qui-

buscum fœdus inierat, Gallorum impetum ter-

Iou. Ponē
Lucretie
Alexandri
6. Pontifi-
cis summa
laus
Gemes Ba
iazetis
Turcarum
regis fra-
ter.

ra mariq; sustinere posset, ac arcere. Sic enim fore, ut
 Neapolitanum regnū ac Roma Othomanici imperij
 munimēta essent. At quæ inter CHRISTI uicariū,
 ac Mahumetarū regē cōuentio est habitā: Baiazetes
 Pontificem pecuniæ cupidū cognoscens, multa arte
 illi suāsit, ut Gemen fratrem, tanquā alienæ religionis
 hominem ueneno tollendū curaret (hunc Baiazetes
 de imperio sollicitus ob ingentes eius uirtutes, si quæ
 fortē custodia euaderet, maximè formidabat) id si præ
 staret Pontifex, ducenta millia aureorum nummūm,
 Christi q; inconsutilē tunicam, integra fide se persolu
 turum promittebat. Accepit conditionē Pontifex san
 ctissimus, ac breui, Gemē ueneno interfici mandauit.
 Quis hæc non miretur? Quis Alexandri factum non
 detestetur? CHRISTVS dum ueste hac exueretur,
 homini uitā largitus est. Alexander uerò ut eandē acci
 peret, homicida factus est. At quis eius finis? Dum pa
 rato conuiuio opulentos aliquot senatores eodē uene
 ni genere, quo Gemē occiderat, interfici mandasset,
 conigit ut incautē ab his qui pocula porrigebāt, ma
 tata lagena Alexander & ipse uenenum hauserit,
 sicq; unā cum senatoribus perierit. Eorum autē Pon
 tificum, qui Alexandro ad hæc usq; tempora successerunt,
 mores ac facta superuacaneum esse existimo ut
 enarrem: omnibus enim illa exposita adeò sunt, ut pu
 eri quoq; ac foemelle clarè uideant, & perhorrescāt.
 horū testes habētur innumera bella, quæ in Hispania
 Gallia, Germania, ac Italia summo cū Christiane re
 ligionis dedecore facta sunt. quorū initia ac origines
 si spectare

P. Iouius
 hist. lib. 2.

si spectare uelimus, nulla fortè inueniemus, quorum Pontifices hi uel clàm cōsilijs ac fraudibus adhibitis, uel aperte eductis copijs autores non extiterint. Quid postremò mihi dicendum superest, ut huiusmodi orationi finem imponam: id tantummodo, quòd cum hi, de quibus sermonem habuimus, tam horrenda scelera committere non erubuerint, nec qui posthac infelix istud pontificium regnum occupaturi sunt, meliores futuri expectentur: atrociora enim designare non erubescant. Nam quemadmodùm CHRISTVS temporis processu, sapientia, & gratia crescebat apud Deum & homines, sic Antichristus in dies deteriora ac maiora scelera in Deum & eius ecclesiam molietur. hac enim ratione futurum est, ut tandem ab omnibus homo peccati ac filius perditionis agnoscat: ut sicut CHRISTVS ex eius operibus agnitus est filius Dei, sic Antichristus ex eius sceleribus diaboli filius comprobetur. Sed nunc ad orationem meam, quam primùm institueram, reuertor. nam ex his quæ à me de Pontificibus narrata sunt, omnibus coniectari licet, Papam (ut antea dicebam) petram non esse, nec ecclesie fundamentum, contra quod inferorum portæ non preualeant, cum huiusmodi homines uideamus repletos nequitijs, periurijs, homicidijs, latrocinijs: superbia, ambitione, æstuantis: fornicationibus & adulterijs conspurcatis: foedi flagros: fide, misericordia, ac iustitia exutos. Quid ad hæc respondebitis?

Tum Dæmoniacus ille, Tui certè nos omnes, in-

D i quit,

Papa eccle-
siæ Christi
petra aut
fundamen-
tū non est.

quit, miseret. in hanc heresim hereticè incidisti, eo quòd sancti Thomæ logicā nō didiceris. is enim præcipit, ne de æquiuocis disputatio habeatur, nisi prius fuerint bene distincta, ac deinde optimè definita.

Quapropter hac in causa nobis qui Thomæ doctrinam complexi sumus, præ omnibus alijs credendum est. ab eo enim rectè distinguere, definire, ac disputare didicimus. De Papa igitur respondeo, & dupliciter

considerari debet, uidelicet quatenus homo, & quatenus Papa. Si consideretur Pontifices quatenus homines, dico eos fuisse animalia rationalia mortalia: & iuxta hanc definitionem ea ratione qua illis comedere & bibere congruit, eadem pariter ratione scelera quæcūq; admittere. quod probatur ex argumento in primo primæ uidelicet in Barbara:

Omne animal rationale mortale necessariò peccat:

Omnis Papa est animal rationale mortale:

Ergo omnis Papa necessariò peccat.

Minor huius syllogismi patet: maior uerò probatur. nam habetur in Psalmo: Omnes declinauerunt simul, inutiles facti sunt: non est qui faciat bonū, nō est usq; ad unum. Sed si consideretur Papa quatenus Papa, dico quòd non simpliciter est animal rationale, mortale, sed quoddam compositum ex animali rationali mortali, & ex eo quo nil maius excogitari potest, id est Deo. unde fit, ut Papa non sit simplex homo, sed quoddam ens secundæ intentionis compositum ex homine, & Deo, & iuxta hanc rationem dico, quòd Papæ ea tantū commissæ sunt, quæ ad fidem pertinent,

Papam dupliciter cōsiderare debet, nisi errare nolis.

Duplex Papæ definitio.

Papa ex propria natura peccat.

Psal. 5

Papa non est simplex homo.

linent, & in his peccare non potest, sicut neq; Deus ipse peccare potest. Et probatur ex argumento in primo secunda, uidelicet in Cesare:

Nullus qui peccare possit, ex Deo natus est:

Omnis Papa ex Deo natus est:

Ergo nullus Papa peccare potest.

Maiores ueritas patet ex prima Ioannis, cap. 3. Minorem autem, quoniam est uniuersalis affirmatiua, probo syllogismo in Barbara. in nullo enim alio modo probari potest. Syllogismus itaq; talis est:

Omnis sanctus ex Deo natus est:

Omnis Papa non solum est sanctus, sed sanctissimus:

Igitur omnis Papa ex Deo natus est.

Maiores ueritas patet, secunda uero seu minoris probatur. Pontificia enim bulla, quae adhibenda est fides quae et euangelio (imò magis illis credendum est: nam euangelij uerba interpretari possum, & unusquisq; in sua sententia illa trahere potest. Papae uero uerba ut sonant, intelligenda sunt) Papam sanctissimum esse testatur.

Quòd si Papa in rebus fidei peccare posset, nihil unquam scelestius hoc nostro Papatu excogitatum fuisset.

Eusebius uero his auditis respondit: Ego neq; Thomae logicam, nec eius philosophiam curo. iuxta enim Pauli praecipuum cauere debemus, ne huiusmodi doctrinis decipiamur. Nec pariter in barbarum aliquem qui uis ille fuerit, nec in Caesarem credo: sed in

I E S U M C H R I S T U M filium Dei, eiusq; doctrinae, & sanis eius sermonibus acquiesco. Quòd autem Papa non solum quatenus homo, sed & qua-

tenus

Bullis Papae credendum uelut Euangelio.

Colos. 2

Papa in his
quæ ad fi-
dē spectant
errare con-
uincitur.

tenuis Papa, in his uidelicet quæ ad fidem spectant, er-
rare possit atq; erret, uel ex hoc uno perspicuè pa-
tere potest. Quoniam etsi Deum ac I E S V M
CHRISTVM uerbis fateatur, factis tamen ne-
gat. Nam cum fidei nomine in sacris literis nihil ali-
ud sit, nisi constans ac firmus uerbo Dei assensus, ex
quo credentes diuino spiritu adiuti adipiscuntur, ut
Dei tantum misericordiæ ac benignitati per CHR-
STVM fidant, quòd qui uerbo Dei constan-
ti animo non assentitur, is nec fidem habere, nec in
Dei misericordiam fidenti animo sese conijcere pote-
rit. Quòd uerò Papa nullã uerbo Dei, CHRISTI,
ac eius Apostolorum fidem habeat, inde perspectissi-
mum haberi potest: Quia quoscunq; qui CHR-
STI ac eius Apostolorum priscorumq; pastorū do-
ctrinam docere audent, quantumuis probi, honesti,
pacifici, ac optimi sint, persequitur: scelestos uerò
quoscunq;, dummodo tamen hi eius autoritatē tan-
quam diuinum quoddam numen colant, eiusq; inuen-
ta ac impia dogmata sectentur, amplectitur ac fouet,
his largitiones, his dignitates, his honores, his officia
publica, his legationes, his episcopatus, his ecclesiarū
cura committuntur. Cur hæc molitur Papa? quia uer-
bo Dei non modò non assentitur, sed ei aperto Marte
aduersatur, concionatoribusq; suis illud funditus e-
uertere tentat. Proh pudor. Quis huius nostri tempo-
ris Pontifices tantillum quidem fidei habere cogitet?
Romæ Pontifex mercede ac precio constitutis offi-
cijs, à meretricib. (hæc sub Paulo III. 45. nullia nume-
ratæ,

Acta primi diei.

61

rate ac in tabellas relatæ fuerunt) singulis mensibus
 sensum ex earum fornicatione exigit. hæ à Papa in
 summo honore habetur, hæ Papæ pedes quandoq;
 exosculantur, hæ Papam familiarissimè alloquuntur,
 hæ cum Papa die noctuq; consuetudinè habent. Qui
 uerò unico CHRISTO fidum, eiusq; doctrinam
 amplectuntur, à Papa hæretici habentur, à Papa exu-
 lant, à Papa proscribuntur, à Papa carceribus manci-
 pantur, cõpedibusq; astringuntur, triremib. aquis, la-
 queo, securi, igniq; plectuntur. Non igitur uerba illa
 CHRISTI, Super hanc Petram ædificabo ec-
 clesiam meam, innuunt ipsius CHRISTI ec-
 clesiam supra petram, id est super Paparum fidem æ-
 dificatam esse: cum Papis, ut ostensum est, nulla sit
 fides, quippe quæ ab inferorum portis radicitus cru-
 ta sit. At dicatis, petram supra quam structa est eccle-
 sia, CHRISTVM esse, in quo princeps huius 1. Pet. 2.
 mundi non inuenit quidquã, qui peccatum non fecit,
 nec inuentus est dolus in ore eius. De quo inquit Pau-
 lus: Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter 1. Cor. 3.
 id quod positum est, quod est CHRISTVS IE-
 SVS. Et de quo apertè dicitur: Petra autem erat
 CHRISTVS. Cur pariter ecclesiam, quæ su- 1. Cor. 10.
 pra petram, CHRISTVM uidelicet, ædifi-
 cata est, non dicitur esse fidelium multitudinem, quæ
 non hominum doctrinas, aut eorum inuenta, sed
 ipsius tantummodo CHRISTI uerbo inniti-
 tur, eiusq; doctrinam toto corde amplectitur. De
 hac loquebatur Paulus, cum dicebat: Super ædificati
 supra

- Eph. 2. supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum, in quo CHRISTVS angularis lapis positus est, super quem omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos coedificamini in habitaculum Dei in spiritu sancto. Hæc est illa ecclesia contra quam præualere non possunt inferorum portæ. Contra quam etsi descendat pluuia, persilent venti, ueniant flumina, & irruant in eam, non tamen adeò præualere possunt, ut eam prosternant. Et quare? quia fundata est supra firmam petram. Non igitur super Petrum, nec super hominem, quisquis ille sit, fundata est CHRISTI ecclesia, sed super CHRISTVM. Papæ autem ecclesiam omnes qui ex Deo sunt, & eius uerba audiunt, super diabolum constructam asserunt. Diabolus enim ut contra eam præualere possit, Papam suum uicarium constituit. ideo Paulus spiritus sancti illustratione edoctus, inquit: Aduentum hominis peccati, ac filij perditionis, qui in ecclesia adoratur & extollitur supra id quod dicitur Deus, futurum esse secundum operationem Sathane in iniquitate ac mendacio. Et Ioannes dum Papam adumbrare uellet, quem dissipatum ecclesiam CHRISTI uenturum nouerat, inquit: Vidi mulierem cum qua fornicantur reges terræ, & inebriati sunt qui inhabitant terram, de uino prostitutionis eius, cui nomen Babylon magna, mater fornicationum & abominationum, sedentem super bestiam plenam nubibus blasphemie, quæ ascendebat de abyssu.

Cum autem Pharisei, qui Eusebij animæ insidiabantur, audissent Eusebium dicentem Papam non CHRISTI, sed diaboli uicarium esse: Scimus equidem, inquit, uos hæreticos ista in nos effutire, ac peiora quoq; moliri, ut uos ex seruitutis iugo, quo & nobis diu uexati fuistis, liberetis: sed res non ex sententia absoluetur. Mendacijs enim uestris quis credet? Nullus sanè, cum ex sacris literis illorum ueritatem non ostendatis. nam hæ summum Pontificè Petri successorem esse testantur. cum enim Petri locum ac episcopatum is teneat, eiusdem successor, Christiq; uicarius censendus est. At uos Lutherani dicetis, Vbi quæso sacra litera Petri Romæ unquã fuisse testantur? At hoc quiuis, qui ipsius Petri epistolas legat, facile deprehendet. Priorè namq; eius epistolã Romæ scriptã fuisse patet. in fine enim illius, dũ fratres ad quos scribebat salutaret, nomine huius nostræ sanctæ ecclesiæ Ro. inquit: Salutat uos ecclesia quæ est in Babylõe col. 1. Pet. 3. lecta: Babylonis uerò nomine Roma intelligitur: nã sic magistri nostri locũ illũ intelligendũ esse tradũt.

Hic Eusebius, Miras, inquit, sanè sacrarũ literarũ interpretationes aliquando attulerunt hi magistri uestri. nec mirum tamen. Ipsi enim dicunt sacram scripturam esse cœlum illud de quo in psalmo, Extendes cœlum sicut pellem. Ac si diceretur: Talis est sacrarũ scripturarum ratio, ac earum interpretandarum modus, ut ueluti bubulum quoddam corium aut caprinum, quocunq; uelis illas flectere ac detorquere possis: & tam facile hoc fieri posse aiunt, quàm nasus alii quis

- quis cereus in hanc aut illam partem manibus inflectitur, nonne pudet uos ista in Dei maiestatem blasphemia proferre? uos sanè hi estis, qui non solum Pauli epistolas, sed etiam cæteras scripturas (ut Petrus inquit) cum indocti, & instabiles sitis, ad uestrum perditionem detorquetis. Quomodo igitur (ut uestra somnia detegam) Petrus Romæ aliquandiu esse potuit, cum potius ex sacris literis eum nec ibi per diem unum tantummodo fuisse ostendi possit? Paulus enim scribens epistolam ad Romanos, salutatur quamuis ecclesiæ mulierculam: & Petrum, si Romæ fuisset, & quidem episcopus diu sedisset, non salutasset? Scribens quoque ad Timotheum, testatur omnes fratres Romam abiisse, & neminem præter Lucam secum esse, omnes uerò alios se dereliquisse. Cur igitur si Petrus Romæ erat, ne uerbulum quidem unum de illo factum est à Paulo? nisi fortè dicere auderetis, Petrum persecutione perterritum, unà cum reliquis ausugisse. Scribens præterea Romæ ad Philip. de Timotheo loquens ait: Neminem habeo tam unanimum, qui sincera affectione sollicitus sit pro nobis: omnes enim quæ sunt querunt. Si Petrus Romæ episcopus erat, cur sicut officio & quoque charitate Timotheum non præcelleret? An num fortè Petrus inter hos connumerabatur à Paulo, qui quæ sua erant, & non quæ IESU CHRISTI quærebat? Lucas quoque in Actis Apostolorum ait, multos fratres Paulo cum Romam iussisset, obuiam fuisse. Quid igitur tum Petrus agebat Romæ? cur & ipse unà cum fratribus Paulo, cuius fama Romam

1. Pet. 2.

Petrū Romæ non fuisse probatur.

Rom. 16

2. Tim. 4.

Philip. 2.

Act. 28.

Romam

Romam iam diu peruenerat, obuiam non processit
 nunquid ipse Paulū, sicut & alij fratres, ignorabat?
 At illum Hierosolymæ ac Antiochie nouerat. Nun-
 quid fortè Petrus, cui unà cū alijs Apostolis CHRI-
 STVS humilitatem toties commendarat, ac præce-
 perat, ne more gentium in ecclesia dominaretur, Ro-
 mæ mansit, pontificiã sedem quasi numen quoddam
 occupans, ut Paulus eius pedes osculatum accederet?
 Ita ne Petrum magistrum suum imitatum fuisse cre-
 dendum est? Persuasum igitur unicuique esse debet,
 Petrum dum hæc quæ retuli acta sunt, Romæ non fu-
 isse. At quispiam dicere fortè ausit: Imò Petrus dum
 ista agerentur, Romanus erat Episcopus: sed cum in-
 terpolatis annis agerentur, contigit ut interea tempo-
 ris abesset. At nec hoc quidē uerisimile est. Nam cum
 Paulus Romæ diu moraretur, Romæq; plures episto-
 las ecclesijs quocunq; opus erat mitteret, sicut patet Act. 10.
 de epistolis ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippen-
 ses, ad Colossenses, ad Philemonem, et secunda ad Ti-
 motheum, eas saltem certiores fecisset Petrum episcō-
 pum abiisse, nondū rediisse, summoq; desiderio expe-
 ctari. Qui nam fieri poterat, ut de his quæ Petro con-
 tingebant, ecclesias, ac fratres ad quos scribebat, non
 admoneret, cum hoc de quouis alio fratre qui Romæ
 fuisset ageret. Scribens enim ad Timotheum, inquit: 2. Tim. 4.
 Crescens in Galatiam abiit, Titus in Dalmatiam. Et
 ad Corinthios scribēs dicit: Expecto Timotheū cum 1. Cor. 16.
 gaudio. Hic erat mos Pauli, qui fratrum siue absentium
 siue presentium non facile obliuisceretur. Hoc quoq;

- mibi hac in causa dicendū occurrit, q̄ Petrus cum singulari Domini nostri IESV CHRISTI iussu iudeorū apostolus cōstitutus esset (cū à CHRISTO dictū est illi, Pasce oues meas: sicut & Paulus genuū à spiritu sancto segregatus esset) equū profectio nō erat ut gregē suū ita desereret, ut per uiginti quinque annorū spaciū (sicut dicitis) genuū quæ Romæ degebat episcopus extiterit: cū ipse præsertim ceteros Episcopos hortetur, dicēs, Pascite qui in uobis est gregē Dei.
- Io. 21. & in actis Apostolorū ait, Attēdite uobis & uniuerso gregi, in quo uos spiritus sanctus posuit episcopos. Quod uerò Petrus hoc idē quod alijs mandabat cur studierit, ex hoc percipere possumus: quoniā cisi iudeæ & urbes, maritimas potissimū peragrabat (nā Lydæ aliquando fuit, ubi Aeneam paralyticū sanitati restituit, & Ioppe Tabitham ex mortuis excitauit) ad gentes tamen nunq̄ cōcionari uoluit, nisi prius à Deo coelitus admonitus esset: ad Cornelii enim centurionē nō iussit Cesaream, nisi per uisum admonitus fuisset, gratiam Dei etiā ad gentes pertinere, ideo illis euangeliū annunciandū esse: nec alia ratione ecclesie Hierosolymitanæ expostulanti, quod transisset ad gentes, satisfecit, nisi ostendisset se diuina autoritate, ac diuino mandato id fecisse: eoq̄ minus hoc agere debebat.
- Gal. 2. quò ipse unā cum Iacobo ac Ioanne foedus inierant cum Paulo & Barnaba & Tito, ut hi inter gentes, ipsi autē inter circumcisos euangelium annunciarēt, uultis ne Petrū foedis fragum constituere? Quò autem Petrus minus quod illi à CHRISTO iniun-

tum fuerat, strenuè obire curaret, testantur hoc sa-
 cræ literæ. Nam postq̃ Paulus ad fidẽ CHRISTI Galat.
 (anno nimirum primo à morte CHRISTI) con-
 uersus est, apostoli adhuc erant Hierosolymæ. Inquit
 enim Paulus: Neq; accessi Hierosolymam ad anteces-
 sores meos apostolos: sed abij in Arabiam. Post annos
 quoq; tres, Paulus perlustrata Arabia Hierosolymã
 accessit, ibiq; adhuc inuenit Petrum: & Iacobum fra-
 trem Domini (cæteri fortè circuibant urbes & oppi-
 da, prædicantes fidem CHRISTI in remissionem
 peccatorum) Post annos iterum 40. cum Barnaba, ac Galat. 2.
 Tito Paulus Hierosolymam uenit, ubi inuenit Pe-
 trum, Iacobum, & Ioannem. Quomodo igitur Pe-
 trus, qui dum à CHRISTO uocatus fuit, ipsius Io. 21.
 CHRISTI testimonio, senio iam confectus erat, po-
 tuit tot annos, quot ex Pauli uerbis colliguntur, Hier-
 osolymæ commorari, & Antiochæ quoq; septem an-
 nos (ut omnium opinione comprobatum est) præces-
 se, ut Romæ quoq; uiginti quinque annos Papa sederit
 cum præsertim Petrum ipsum trigesimo septimo à
 morte CHRISTI anno, qui fuit quartusdecimus
 Imperij Claudij Neronis, martyrio coronatũ uelitis.
 Addamus quoq; Petrũ Babylonie, quæ in Aegypto
 est, quandoq; fuisse, ibiq; Euangelium annunciaſſe
 ubi & priorem suam epistolam scripsisse credendum
 est. Quare in fine illius salutat fratres nomine eccle-
 siæ, quæ ibi erat: & nomine Marci, quem filium su-
 um uocat. Marcus enim hic Alexandrinæ ecclesiæ
 fundamentum supra firmam petram struxerat, ibiq;

tum temporis præerat in ministerio uerbi. Ideo cum Alexandria non longè à Babylonia sita esset, nil mirum, si Petrus ad Iudæos peregrinos scribens, salutat illos Marci nomine, per commodè enim poterant non solum crebris epistolis se inuicem in Christo salutare, multa unà conferre, sed & aliquando se mutuò inuisere. Non igitur sacras literas ita detorqueatis, ut ex Babylone Romam constituere uelitis. Quòd si tamen Romam ideo Babylone uocari posse dicitis, eo quòd fornicationũ mater, & demonum habitatio, idolorumq; templum facta sit, et semper CHRISTI gloriæ, eiusq; ecclesiæ ac euangelio aduersata sit, unà uobiscum sentit CHRISTI ecclesia.

Sussurrantes autem quidam inter se, Possumus, inquiunt, sanè, huic hæretico dicere: Medice, cura te ipsum. is namq; cum sacram scripturam huc illuc detorqueat, ut mendacia sua confirmet, populos secum in perditionem trahit: eodemq; nos uitio accusat. ipse enim arguit nos, quia Babylonis nomine Romam ipsam intelligendam esse dicimus, cum tamen & ipsorum nomine Iudæos signari testetur, cum CHRISTVS dixit Petro: Pasce oues meas.

Quos cū Eusebius audisset, cū scripturarũ, inquit, interpretationes iuxta fidei & scripturarũ ^{ἀναλογίας} à me adducantur, sicut Paulus adducendas esse dicitis, nulla possunt ratione reprehēdi: nihil igitur nouũ, neque à scriptura alienũ uobis afferro. Ipsa nãq; plurib. in locis Iudæos nō solũ oues, sed multis etiã alijs uocibus, quæ Dei Christiq; peculium quoddã significant, uocantur.

uocari tradit: ut hac ratione promissiones, quæ Hebræorum populo, præ gentibus factæ fuerant, completas fuisse ostendat. Quapropter nil mirū, si Deus eum alloquens, quandoq; inquit, Populus meus es tu: quandoq; Vineam meam domus Israel est. Primogenitus meus Israel: Oves meæ estis, et ducā uos in pascua uberrima. Et CHRISTVS de eodē populo loquens, uocat Iudæos filios regni, uineam patrisfamiliās: eosq; oves patris sui esse testatur, de quib. singulari cura ipse pater curā habebat. inquit enim CHRISTVS: Non sum missus nisi ad oves quæ perierūt domus Israel. Et Paulus eadē ratione uocat eos oliuā bonam: & propter eorū patres, Deo charissimos eosdē esse testatur. Cum igitur CHRISTVS dixit Petro, Pasce oves meas: liquet Petrū circumcisorū apostolū factū fuisse. Sed ad institutū meū reuertar. Absurdū quoq; est, Petrum (si tamen de Petro apostolo id referatis) quatuordecimo Neronis anno Romæ crucifixū fuisse. nam Claudius cæsar, qui Neronē præcessit, omnes Iudæos Christianæ religionis causa (ut Suetonius testatur) In uita Claudij Romæ discedere præcepit: inter quos exierunt, Aquila, & Priscilla uxor eius, ut testatur Lucas in Actis apostolorum. Hi sunt quos Paulus ad Romanos scribens antea salutarat, eosq; ecclesiæ Ro. ministros uocarat. Quomodo igitur Petrus, cum esset Iudæus, cui CHRISTVS præceperat, ut puluere pedū excusso abirēt, ac dereliquerēt eos qui eorū uerba recipere noluissem, contra imperatoris edictū Romæ tādū, nē pe uingentiq; annos sedere potuit Papa? quo-

Rom. II.

In uita
Claudij

Cæs.

Act. 18.

Rom. 16.

modo inquam à secundo imperij anno ipsius Claudij usq; ad 14. quo imperiũ Neroni cessit, inuito Imperatore cõmorari potuit? Et si Imperatoris minas nibili faciens Apostolus, ibi cõmoratus est, cur de hoc ne Sylabam quidem in sacris literis habemus? Quòd si hic per rimã effugatis, dicentes illum post mortem Claudij tantũ Romã uenisse, ibiq; 25. annos tũ cõmoratum fuisse, nõ certè sub Nerone, sed sub Vespasiano eũ passum fuisse dicendũ erit. Nam Nero paululũ quid temporis tantũ ultra tertiuũdecimum annũ imperium tenuit. Post Neronem Otho Syluius Imperator factus, post tres menses obiit. Post Othonẽ Aulus Vitellius cõ octo tantũ menses imperiũ obtinisset, et ipse mortuus est. Post Vitelliũ aut Vespasianus decẽ annos regnauit. Sed quis Petrũ sub hoc benignissimo Imperatore occisum fuisse dicet? nemo sanè. sub Vespasiano enim Christiani, ut omnes tradũt historia, in summa pace uixerũt. Præterea si, quemadmodũ dicitis, à secundo Claudij anno usq; ad Neronis 14. Petrus Romæ Papæ extiterat, cur Paulo Neronis tempore Romam accedete, dicũt illi Iudæi qui Romæ cõmorabatur: Nos neq; literas accepimus de te, neq; adueniẽs aliquis fratru nunciauit, aut locutus est quid de te malũ. Rogamus aut à te audire quæ sentis: nã de secta hac notũ est nobis, quia ubiq; ei cõtradicitur. Quid quæso Petrus tãdiu ibi egerat? cur Iudæis optantib. audire prædicationem de CHRISTO, noua et non aliàs audita ea dicunt, quæ à Paulo audire optabant? Cur Petrus reconciliationis uerbum illis non annunciarat?

Tum Démonicanus ille: Petrus illis euāgelium, inquit, non annūciarat, eo quod à spiritu sancto didicisset nullū inter eos esse crediturū. Cui Eusebius: Igitur spiritus sanctus Petrū falsa docuerat. nā Paulo illis annūciāte Act. 28. quidā crediderūt. Tū Démonicanus pōtificē intuitus, Excusatū, inquit, quæso sanctissime ac beatissime pater me habeto: nunquā enim neque Acta apostolorū, neque aliquid quod in sacris literis habeatur, perlegere uolui. ueritus enim semper sum, ne Luteranus fierē: sicut plerisque hoc euenire hac ex causa uidi. sed malui me intra eos cōtinere terminos, quos mihi posuerunt sanctissimi ac beatissimi patres nostri: ideo à iuuēnitate mea tantū Decreta ac Decretales, et eiusmodi alia exacte noscere curauī, cum ut amplissimū hoc nostrū regnū ab hæreticis tutū seruari, ne penitus rueret, uelut iā plerisque in locis ruere uidemus: itū quoque, quoniā huiusmodi uigilia aptiores mihi uidentur, ut bona ac facultates adipisci possim, quibuscūque cōmodis que frui, que Euangelij studia: ea nāque potius ad inopiā, quam ad rerū ac cōmodorū abundantiam homines deducunt. plerosque enim ego noui, qui euāgelij fidē sectati sunt, dū fidem huius nostræ sanctæ Ro. ecclesiæ sectabātur, summos apud nos honores ac diuitias adepti erāt, Romæque multos diuersi generis homines ac mulieres alebāt. Postea quæ uerò euāgelij opiniones illas si que maluerūt, nō solū bonis omnibus priuati sunt, sed omnium animantium miserrimi dici possunt. in hæreses enim prolapsi Beatitudinis tue indignationē incurrerūt, maiori ex cōmunicatio ne mulctati sunt, ac exules acti, cū feris ac bestiis latibu

la quærent. Sed ualeant. noluerum benedictione, elongata est ab eis: habeant igitur maledictione. Hic omnes Pharisei ac scribæ dixerunt, Amen.

Eusebius aut huius sermonem nil moratus, Si Petrus, inquit, antequam Paulus Romam accederet, & sub Nerone in uincula conijceretur, Romæ Papa extiterat, ac euangelium annunciarat, cur eius sermonibus nullum ita spiritu excitatum legimus, qui confidenti animo, ac sine ullo timore CHRISTVM prædicare auderet? hoc tamem uinculorum Pauli ac eius prædicationis occasione factum testatur ipse Paulus. Cur hoc? putandum ne est Petrus in antris delituisse? an CHRISTI euangelium diuulgare erubuisse? Quod si euangelium prædicarat, ac plerosque suis concionibus ad CHRISTI fidem adduxerat, quorum aliqui ministerio uerbi inseruirent, cur tantummodo contra Paulum insurrexerunt pseudoapostoli illi, qui non sincere CHRISTVM annunciantes, studebant ut Paulo maiorem excitarerent calamitatem, uidelicet ob magnam inuulgationem euangelij, quod idola quæ à Romanis colebantur destrueret, Imperator indignaretur, ac magis magisque in Paulum desereret? quod tamen contra Petrum potius ueluti contra illius doctrinam antesignanum fieri debuerat. sed ut tandem huic sermone finem imponam, illud quoque addam, ex quo Petrus nec antequam Paulus Romam uenisset, nec dum Paulus ibi erat, fuisse noscatur. si enim Petrus Romam fuisset, Paulo absque dubio tum necessaria, tum sermonibus suis solamen aliquod ministrasset: quod tamen ex ipsius Pauli uerbis factum non fuisse cognoscimus.

Paulus

Philip. i.

Paulus enim cum grato esset animo erga quoscunq;
 qui Romæ aliquod in eum contulerūt beneficiū, eo-
 rum omnium in epistolis suis meminit, eorum fidem
 apud alias ecclesias commendat: obsecrat Dominum,
 ut illis misericordiam suam exhibeat. nam gratias a-
 git Priscille & Aquilæ, dicens: Salutate Priscillā & Rom. 16.
 Aquilam, adiutores meos in CHRISTO, qui pro
 anima mea suas ceruices supposuerunt, quibus ego
 gratias ago unā cum omnibus ecclesijs Asiæ. Philip- Philip. 4.
 pensibus commendat Aristarchum, & Marcum &
 Iesum, dicens eos solos sibi solatio fuisse. obsecrat præ-
 terea Dominum, ut misericordiam daret Onesipho- 2. Tim. 1.
 ri domui. & de Onesiphoro inquit: Cum Romā ue-
 nisset, sollicitè me quæsiuit, et inuenit, sæpe me refrige-
 rauit, & cathedrā meam non erubuit. Cur igitur &
 de Petro aliquid non dixisset huiusmodi: nisi fortè Pe-
 trum cæteris inhumaniorem erga Paulum extitisse
 dicatis. Petrum igitur Iudæorum apostolum exti-
 tisse unā cum Paulo asseramus, eumq; officio suo o-
 ptimè functum credamus. Quòd uerò tandem, Iudæis
 CHRISTI euangelium omnino auersantibus, spi-
 ritus sancti illustratione doctus, Hierosolymā ac cæ-
 teras Iudæorum regiones deseruerit, diuino id iudi-
 cio factum fuisse dicamus. Nam sicut uerbum Dei Iu-
 dæis primū annunciari oportebat: ita ipsis illud re-
 pellentibus præcepit Dominus, ut transirent ad gen-
 tes: ut sic & aliæ oues, quæ scilicet ex Iudæorum oui-
 li non erant, adducerentur. Alia quoq; ratione Petro
 & fidelibus quibuscunq; qui Hierosolymæ fuerant,

Deus ut inde fugerent, præcepit: ut quemadmodum
 Loth de Somodorū incēdio, ita & hi omnes poenarū
 Hierosolymæ expertes essent. Vbi uerò Petrus tandē
 pro CHRISTI fide occisus fuerit, cū ex sacris lite-
 ris nihil certi habeā, nihil æquē certi asserere audeo.
 Hieronymus, et Lyranus ille super illa CHRISTI
 uerba, Ecce ego mitto ad uos prophetas, & sapientes,
 & scribas, & ex eis occidetis & crucifigētis: asserūt
 illum Hierosolymæ à iudeis crucifixum fuisse. Sed
 esto, Petrus Romæ euangelium CHRISTI annun-
 ciarit, Romæ pro fide CHRISTI crucifixus sit:
 quid tumēnum inferre debetis, igitur Episcopus Ro-
 manus est Papa? est Episcopus episcoporum? est lu-
 cerna ardens in ecclesia CHRISTI? est luminare
 maius in regno cœlorū? est magister ecclesiarū? solus
 est uicarius CHRISTI? est dominus mundi? habet
 plenitudinem potestatis in cœlo, in terra, & subter
 terram? qui hæc omnia non credit, hæreticus est, &
 comburi debet? nihil horum certē inde sequitur: sed
 tantum hoc inde colligi potest, uidelicet quod is Petri
 successor dici posset, qui Romæ CHRISTI euange-
 lium annuntiaret, ac pro fide CHRISTI (si opus
 esset) collum securi, aut cuiusuis alterius generis tor-
 mento ac morti subijceret. Primatum igitur huius ue-
 stri Papæ aliunde quærat is oportet, ut illū à CHRIS-
 TOSTO institutū, ac scelestissimo homini datum osten-
 datis. iam somnia uestra quæ hac in re confinxistis de-
 lecta sunt, iam auaritiā primatum hunc peperisse
 cognoscitur. Hunc à nullo antiquorum patrum, qui
 à spiritu

à spiritu sancto edoctus fuerit, comprobatum reperie-
 tis: quin potius apud illos tanquam execratum quod-
 dam est habitum. Audite eorum uerba: Quicumq; Dist. 40.
 desiderauerit primatum in terra, inueniet confusio- Multi sa-
 nem in cælo: nec inter seruos CHRISTI computa cerd.
 bitur, qui de primatu tractauerit: nec unusquisque
 eorum querat quomodo maior appareat, sed quo-
 modo omnibus inferior uideatur. quoniam non qui
 maior fuerit in honore, ille iustior est: sed qui fue-
 rit iustior, ille maior. Quis unquam ab ecclesiæ
 CHRISTI primordijs usque ad tempora Ioan-
 nis episcopi Constantinopolitani, & Gregorij epi-
 scopi Romani, sese ausus est Papam nominare? Sed
 Ioannes prior Papa in CHRISTI ecclesia, Mau-
 ritij Imperatoris auxilio, constitutus fuit. Mau-
 ritius namque cum summa tyrannide quascunque
 CHRISTI ecclesias in Ioannis seruitutem redegit,
 eumque omnium earum Patriarcham supremum
 ac uniuersalem nominauit. Cui etsi Gregorius
 diu resistisset, nouissimè tamen Imperatoris edicto
 acquiescere coactus fuit. Mortuo uerò Mauritio, Quis pri-
 matum Pa-
 pæ dedit.

per Phocam Imperatorem, facinorosum homicidam,
 in odium Mauritij ac Ioannis, qui partibus Mauri-
 tij fauerat, primatus Romam delatus est ad Bonifa-
 cium, Gregorij successorem. Hæc acta fuerunt circa
 annum Domini millesimum centesimum sexagesi-
 mū. Bonifacius igitur, quem uos huius nominis 3. ap-
 pellatis, non à CHRISTO, nec ab aliquo qui
 Petri successor extiisset, sed à Phoca Imperatore, Quis prior
 fuerit Papa
 Romæ,
 qui

Conciliū
Aphrica-
num.
Distin. 99.
Primæ fe-
dis.

Dist. 99.
Nullus.

Dist. 99.
Ecce.

qui Mauritium imperatorem, eiusq; uxorem, liberosq; omnes innocētissimos securi percussit, Papa pri-
mus Romæ constitutus fuit: quod nomen neq; ullus
sanctorum, neq; hæreticorum sibi assumere unquam
est ausus. Supercilium igitur deponat, quisquis Ro-
mæ uerè episcopus esse ac dici uelit. & si CHRIS-
T O, qui summopere humilitatem Apostolis suis
commendauit, parère renuit, is (etsi uerus episcopus
esse non possit) concilio saltèm Aphricano obtempe-
ret. Illius enim decretum habetur, quod dicit: Primæ
sedis episcopus, non appelletur princeps sacerdotum,
uel summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed
tantum primæ sedis episcopus: uniuersalis autem, nec
etiam Romanus Pontifex, appelletur. Audias rogo
sanctissime ac beatissime, audias inquam, prædecesso-
rum tuorum decreta. Pelagij uerba hæc sunt: Nullus
uniuersalitatē uocabulo unquam utatur. quia si u-
nus Patriarcha uniuersalis dicitur, Patriarcharum
nomē ceteris derogatur: sed absit hoc à fidelibus, hoc
sibi uelle quempiã arripere, unde honorem fratrum
suorum imminuere ex quantulacunq; parte uidean-
tur. Quapropter charitas uestra neminem unquam
etiam suis in epistolis uniuersalē nominet, ne sibi de-
bitum subtrahat, cum alteri honorem infert indebi-
tum. Audi præterea Gregorij uerba. Hic scribens
Eulogio Patriarchæ Alexandrino, inquit: Ecce in
præfatione epistolæ, quã ad me ipsum, qui prohibui,
direxistis superbe appellationis uerbū, uniuersalem
me Papam dicens, imprimere curastis. quod peto dul-
cissima

cissima sanctitas tua mihi ultra non faciat: quia uobis
 subtrahitur, quod alteri plus q̄ ratio postulat, præbe-
 tur. Ego non uerbis quero prosperari, sed moribus:
 nec honorē esse deputo, in quo fratres meos honorē
 suū perdere cognosco. Meus nāq; honor, est uniuersa-
 lis ecclesiæ honor: meus honor, est fratrum meorum soli-
 dus uigor. tūc ego honoratus sum, cū singulis quibusq;
 honor debitus nō negatur. Si enim uniuersalē Papam
 me dicitis, negatis uos hoc esse, quod me fatemini uni-
 uersum. sed absit hoc, recedat uerba quæ ueritatē in-
 flāt, et charitatē uulnerāt. Hæc sunt Gregorij uerba,
 cuius tu locū indignè occupas. Ista consideres uerba,
 ista inspicias. quod si adhuc in posterum per totū ter-
 rarum orbem tyrānidem hanc exercere uelis, cur ea
 quæ modò retuli ex Decretorum uestrorum libro pe-
 nitus nō tollis, ne tu ac successores tui amplius coram
 omnibus argui possitis? Hinc patet, Gregorium su-
 perbum Papæ nomen tanquam horrēdum quoddam
 monstrum detestatum fuisse, quod & antiquiores ec-
 clesiæ Romanæ pastores detestati sunt. Episcopi e-
 nim quicumq; illi fuissent, Romanos episcopos fratres
 tantummodo suis in literis appellabant: quemadmo-
 dum ex Cypriano colligi potest. is enim cum sæpe ad
 Cornelium Romanum episcopum scriberet, semper
 eum fratrem appellabat. Quod autem Papæ (quod
 patrem significat) nomine unumquemq; ecclesiæ cu-
 iusuis episcopum nominari uelinus, nihil à sacris lite-
 ris alienum erit. nam & Paulus se Corinthiorum pa-
 trem appellauit, dicens in CHRISTO IESU per 1. Cor. 4.
 euangelium

euangelium ego uos genui. qua appellatione omnes
 episcopi antiquitus appellabantur. ideo Hieronymus
 Augustino scribens, sepius eum Papam uocat. Sed
 si uel Papa, uel principis sacerdotū, uel Patriarchæ
 uniuersalis, uel omnium ecclesiarum magistri nomi-
 ne, quis se caput ecclesiæ, & uelut CHRISTVM
 constituat, nomina huiusmodi sunt tyrānica, ac ipsa
 Deus, qui humiles respicit, supra quā dici possit, abo-
 minatur. Paulus quidem se doctorem gentium appel-
 lauit, sed non temerè nomen hoc sibi assumpsit, sed à
 spiritu sancto donatum est. Itē nunc, & primatum
 uestri Papæ à CHRISTO institutum esse non ui-
 ris, sed uetulis dicatis. Homines enim qui rerum ueri-
 tatem amant legerint Volaterranū, Sabelliciū, Pau-
 lum Diaconum, Blondum, Platina, Nauclerū, Chro-
 nicam Vrspurgensem: inuenient episcopos Romanos
 primatum, ac regnū suum ab imperatoribus, aliqui-
 bus pessimis artibus ac dolis adeptos esse, seuisimisq;
 minis, excommunicationibus, uenenis, ac bellis tutatos.

[Ezechiel] Sed tu Domine Deus omnipotens & misericors exi-
 ge aduersus pastores huiusmodi, & oues tuas de ma-
 nibus eorū require. nam semetipsos tantummodo pas-
 cunt, oues uerò tuas non pascūt, eorū lana operiun-
 tur: quod crassum & pingue est, mactant, debile non
 confortant, egrotum non sanant, confractū non obli-
 gant, propulsum non reducūt, perditū nō querunt, in
 duritia & seuitia illis dominantur. Miserere igitur
 Domine ouium tuarū: per superficiē uniuersæ terræ
 uagantur, serarumq; cibus factus est grex tuus, nec
 est

est qui querat aut reducat: queso Domine require eum de manibus pastorū, facq; ne amplius pascāt semetipsum: & suscita pastores qui oves tuas in pascua uberrima ducāt, errantes reducant, con fractas ligent, infirmas roborent, ut tandem in aeternis stabulis cubare possint, ac uitam aeternam possidere.

Qui uerò aderant in concilio, fremebant in Eusebiū, & dicebant: Cur hunc ista loquemē adhuc patimur? cur non tollimus eum? citò igitur super alia de quibus accusatus est interrogetur, ut illum quemadmodum legem habemus comburamus? Sedato tumultu, surrexit quidam hypocrita, qui ex Missis, quas Gregorianas uulgus appellare consueuit, pecuniam plurimam corradebat, & dixit: Num tu ex illis es, qui purgatorium post hanc uitam nullum esse asserunt? sed mercatoriam potius artem quandam esse, à nobis excoꝑatam, ut pro mortuis uidelicet orames, uiuorum facultates commodè firemur?

DE PURGATORIO

Huic Eusebius dixit: Tantum abest ut purgatoriū negem, ut si aliquem illud negamē audiam, CHRISTVM ab eo negari contemdam. Ipse namq; ut inquit Paulus, purgationē peccatorū nostrorū facit. Si uerò uos isto unico omnium hominum purgatorio non cōtenti, aliud cōfinxistis, illud emētiti estis. Vbi enim in sacris literis aliud præter CHRISTVM purgatoriū unq̄ repertū est? CHRISTVS omnium credentium purgatoriū est. eorū nāq; peccata pertulit in corpore suo super lignū. Ipse etsi peccatū non fecit, pro eis tamen peccatum factus est, ut ipsi efficerentur iustitia

Heb. 1.

1. Pet. 2.

Dei

2. Cor. 5. *Dei in semetipso: ipse pro eis sanguinē fudit, ut scilicet eos à peccatis suis in sanguine suo ablueret, ut omnis qui in eum crederet, nō periret, sed uitā aeternam haberet, nec in illum ueniret iudicium, & condemnationem, sed à morte in uitam transfret. Nec superest ut dicatis, culpam tantum per fidem remitti, pœnam uerò minimè. nam si quod dicitis, uerum esset, doctrina Pauli, qua CHRISTI gratiam peccatum Adami longè excelluisse ostendit, penitus rueret. At fortasse dicetis: Si gratia CHRISTI tantū, ut inquis, roboris habet, ut peccatorum credentium non solū culpam, sed etiam pœnam ipsorum tollat, cur temporarias ærumnas ex mūdo à fidelibus non unā tollat? Hoc eò factum esse sciatis, ut in ecclesia semper trœ Dei aduersus peccata notæ quædam ac tessere permaneant, ut semper ab eis admoniti, fideles errata sua detestentur, & CHRISTI beneficium cum gratiarum actione amplectantur. Hoc inquam factū esse dico, ut per has fides, spes, ac inuocatio in fidelibus exerceatur. His nanq; ærumnis tanquam cribro aliquo sathan expetit ut ecclesiam cribret. per has filij Dei sepe manifestantur. in his uult Deus ut ecclesia sua exerceatur, ne ocio torpescat, sed ut CHRISTO, cum quo tandem regnatura est, compatiatur: uestrum autem quod excogitastis purgatorium, illud est quo Antichristi regnum abominandum constructis. inde enim ortæ sunt indulgentiæ, missæ, septimorum, trigesimorū funebria, anniuersaria, templorum ac altarium uisitationes, innumerabiliq; huiusmodi inuentia*

Acta primi diei.

81

inueta sathanica, quæ regni Antichristiani auaritiã
 fouent, quemadmodũ illã & pepererunt. His namq;
 nugis CHRISTI beneficium obscurum redditis, et
 simplicium populorum facultates his figmentis sura
 mini: et diuina prophanis immiscentes, uitam in ocio
 marcescentes, more porcorum degitis: ac pro libidi
 ne, quæ omnibus uobis est procacissima, quidquid lu
 bet facitis. Cur populi huiuscemodi hominũ genus ue
 lut ignauum fucos pecus ab aluarijs ecclesiæ non ar
 cent, ne amplius ociosam uitam uiuant? cur magi
 stratum opera horum hominum saluti non consuli
 tur? cur non coguntur, ut in silentio ac sudore uultus Eph. 4.
 sui panem suum manducent, ac habeant unde tribuãt
 patienti necessitatem? Vbi unquam hoc uestrum pur
 gatorium, cuius causa omnium facultates purgatis, i. Cor. 1.
 reperire potuistis? Dicetis ne Paulum uobis patrocini
 nari, cum de illo loquitur igne quẽ uniuscuiusq; ar
 chitecti opus probaturum dicit? At non illud innuit
 Paulus. Quin potius sicut architecti, edificiij, funda
 menti, lignorum, sceni, stipulæ, auri, argenti ac gem
 marum nomina ἀλλυορικὸς intelligit: sic quoq; dies
 atq; ignis intelligenda sunt. Quapropter non uestri
 purgatorij ignem accendit: sed quosdam arguit, qui
 in Corinthiorum ecclesia etsi euangelium CHRI
 STI annuntiabant, quædam tamen Moysis præcepta
 seruanda esse unã cum euangelio dicebant. horum i
 gitur occasione Paulus quoscunque euangelij mini
 stros admonet, ut diligenter caueãt, ne super CHRI
 STVM, quẽ Paulus ipse unicũ ecclesiæ fundamen
 tum

tum esse, iam a me docuerat, ædificet doctrinas, aut
 mandata quæ fideles ad supersticiosam religionem ducere
 possint: sed CHRISTVM sincerè prædicet, doctrinamq;
 eiusmodi doceant, quæ nihil euangelio CHRISTI repugnet. Hoc auri & argenti, gemmarumq;
 nomine designat: illud uerò lignorum, sceni, ac stipulæ
 demonstrat: dicitq; qd; structura huiusmodi, bonane
 an mala extiterit, à die (in Græcis codicibus non habetur
 dies Domini, sed dies tantummodo) qui in igne reuelabitur,
 manifestum fiet. ubi diei atq; ignis uocabulo clarã
 inspectionem ac perspicuam probationem intelligit, qua
 Deus doctrinarum ueritatem tandem patefacit. Et sanè non
 incongruas uoces Apostolus accepit. Diei namq; atq; ignis
 proprium est, ut ea quæ in tenebris latent, manifestent
 ac prodant. Tuncq; diem hunc seu ignem adesse dicimus,
 quoties Deus doctrinæ falsitatem patefacit, ac ueritatem
 manifestat. Hoc autem Deus quandoq; uerbi prædicatione
 facit. Sic namq; populum Israel idololatriam per
 prophetas, scribarum ac pharisæorum impia inuenta
 per CHRISTVM detexit: sic idola gentium, per apostolorum
 prædicationem, demonia, & non deos esse ostendit. Sic quoq;
 & his temporibus per euangelij sui inuulgationem, somnia,
 impia dogmata, ac idola uestra, Antichristi esse opera
 demonstrat. Quandoq; uerò calamitates ac tribulationes
 adhibens, idem agit. unde legitur in Esaiâ futurum esse
 in summa calamitate, ut homo idola sua aurea et argentea
 & in eis talpas ac uespertilioes proiciat. Quin & Manasses
 tunc tantum idololatriam quid uerum ac

num ac impiū esse cognouit, cum captiuus in carcere
 rem cōiectus est. Quid de Nabuchdonozore dicamē
 et ipse non nisi flagello Dei percussus, ueritatem Do-
 mini, ac Deum cœli cognouit, & illum adorauit.
 Quandoq; etiam Deus, qui supra quā dici potest
 clemens & misericors est, multis qui nunquam dum
 extra mortis discrimen essent, rectē & sincerē de re-
 ligatione senserunt, in mortis lucta concedit, ut supersti-
 tiones quamplurimas atq; abusus, quibus se antea to-
 to corde mancipauerant, inutiles ac noxios fuisse co-
 gnoscant. Hocq; pluribus ex priscis patribus conti-
 gisse credo: qui etsi per ignorantiam multos abusus,
 multaq; euangelij doctrinæ non coherentia sectati
 sunt, nunquam tamen ecclesiæ fundamentum ac salu-
 tis anchoram dereliquerunt: sed semper uni CHRIS-
 TO fidentes, eidem omnem iustificationis ac salu-
 tis suæ causam tribuerunt: ac ita credendum esse po-
 pulis suis annunciabant. Hos igitur tandem igne Do-
 mini probatos, ac illustratos, uanitatem eorum quæ
 antea tanquam sancta sectabantur, agnouisse, ac cum
 CHRISTO in cœlis uiuere credo. Quis queso
 Basilium, Bernardum, Augustinum, Ambrosiū, Do-
 minicum, atque innumeros alios huiusmodi uiros, eo
 quod & ipsi abusus aliquot amplexati fuerent, tan-
 quam à Deo reprobatos haberet? Vobiscum uerò (si
 tamen in impietate uestra perseveretis) nō sic agen-
 dum esse putetis, quemadmodum cum illis actum est.
 Cum enim eos qui CHRISTI euangelium uobis an-
 nūciant, quiq; uni CHRISTO fidendū esse dicūt,

ad interneccionem usq; persequamini, uos fundamentum lapidemq; angularem omnino reprobasse demonstratis. Locus igitur Pauli uobis purgatoriū aliquod, præter unicū CHRISTVM, qui salutis purgationisq; nostræ fundamentū atq; autor est, non ostendit.

- Num fortè ut hoc purgatoriū erigatis, ad CHRISTVM ipsum confugietis, eo quòd dixerit, Qui bla-
 Matth. 12. sphemiam dixerit in spiritum sanctum, non remittetur ei neq; in hoc seculo, neq; in futuro? quasi aliqua sint peccata quæ post mortem, in purgatorio uide licet, remittantur. At nec inde purgatorium hoc uestrum cõstituere potestis. Verba enim CHRISTI non innuunt aliquem esse locū, in quo peccata quibus cum aliquis è corpore migrat, remittantur: sed omnino remitti posse, tale peccatum negat. Christi q; loquendi modus est, ac si quis diceret de ægrotto aliquo: Hic neq; die, neque nocte quiescit. Nihil enim aliud his uerbis innuitur, nisi quòd ægrotus ille nunquam quiescit. Quodq; CHRISTI uerba ita intelligi debeant, Marcus apertius quàm Mattheus explicat. Inquit enim Marcus, CHRISTVM dixisse: Qui
 Marc. 3. blasphemauerit in spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum.

- An num purgatorium hoc ex CHRISTI uerbis extorquere curabitis, uidelicet cum dixit: Dum
 Matth. 4. es in uia, esto consentiens aduersario tuo, ne tradat te iudici, & iudex ministro, et conijciaris in carcerem. Amen dico tibi, non exhibis inde, donec persolueris nouissimū quadrantem. Usq; quò, Deus optime, horū impudentiam

impudentiam ac sacrilegium feres? Attende, quomodo, ut auaritiam suam nutriam, falsis uerbi tui extorsionibus pios quosq; seducere, ac perditionis laqueis irretire conantur. Tu tu mi **CHRISTE**, qui pacē & charitatem nobis tum uerbis, tum operibus commendasti, his uerbis nos filios tuos à mutuis litibus & contētionibus, quæ quandoq; oriūtur, abstinere queris, ut ab illis abstinamus, saltem damnorum ac noxarum ratione, cum multa, ut tu nobis hic refers, & nos re uera ita esse comperimus, huiusmodi litibus ac contētionibus annexa sint. Hi uerò concrepantibus buccis, maximisq; rugitibus clamant, dicentes: O' populi nōne uidetis quomodo his uerbis **CHRISTVS** ipse purgatoriū, quod uobis predicauimus, figuraritē scitote ergo **Luteranos** meritò à nobis tanquam hereticos excommunicari, ac cōburi. Euangelio enim non credunt. Nam **CHRISTVS** apertè hic dicit, nos in purgatorij carcerē conijciendos esse: neq; inde exituros, donec uel nouissimū quadrantē persoluerimus. Quod & alibi nobis innuere uoluit, in seruo uidelicet qui in carcerē coniectus fuit à domino, donec totum debitū persolueret. Aperi Domine oculos eorū, ut uideant, ac sermones tuos percipiant; & cognoscāt quòd **CHRISTVS** in seruo hoc in carcerē coniecto, non quenquā demonstrat, qui in purgatoriū ignē conijciendus sit, nisi in hac uita pro peccatis suis Deo satisfecerit: sed filios suos admonet, ut si Deū sibi benignū placatumq; habere uelint, ac peccatorū suorum remissionē cōsequi, ipsi quoq; proximo suo remittāt,

si quid aduersum illum habent. Ideo parabola his concluditur uerbis: Si ipsi ex corde fratribus suis non remiserint, nec coelestis pater remittet illis errata ipsorum. Hanc uerò esse huius parabolaë sententiam, inde conijcere possumus, quòd seruus nò alia ex causa coniectus fuerit, nisi quia cõserui sui noluit misereri, què admodũ dominus sibi omne debitum iam remiserat.

Quidam tum Eusebij uerba admirabantur, ac dicebant: Quomodo hic literas scit, cũ non didicerit?

In fidei negotio tantum uerbo Dei est innitendum.

Quibus Eusebus: Creditis fortè, inquit, nihil quèquam ab aliquo addiscere posse, nisi Decreta uestra, Canones, Clemētinas, extra & intra uagantes, ordinationes, regulas, patrũ sanctiones, propriosq; capituli uestri motus amplectatur, uestrasq; sacrae scripturae falsas interpretationes sequatur? Si è uestro cerebro uestrisq; figmentis uerè Christianã pietatem, uerumq; Dei cultum populi haurire debent, nec aliunde peruestigare aut accipere possunt, quid sibi igitur

Ioan. 6 uolunt CHRISTI uerba, Nemo uenit ad me, nisi pater meus traxerit eũ? Quid illa? Scrutamini scripturas, quia uos putatis in his uitam aeternam habere, & ille sunt quæ testantur de me, & non uultis uenire ad

Ioan. 1. me, ut uitam habeatis. Quid illa? Paracletus spiritus, quem mittet pater in nomine meo, is docebit uos omnia, & suggeret uobis omnia quaecumq; dixi uobis.

Ioan. 14. Quid Ioãnis uerba? Hæc scripta sũt ut credatis, quia IESVS est filius Dei, & ut credentes uitam habeatis

Ioan. 20. in nomine eius. Cur Pater de CHRISTO præcipit nobis ac dicit, Hunc audite? Si à uobis, ô Pape, scia, uerè

ste, uerbum & cognitio Dei fluit, cur Paulus di- Rom. 10.
 xit fidem per euangelij auditum haberi? Quomodo
 Paulus per reuelationem tantum IESV CHRI Gal. 1.
 STI euangelij cognitionem accepit, nec ab homine,
 neq; per hominem? Cur uel angelus tanquam anathe-
 ma habetur, si aliud quàm euangelium IESV CHRI
 STI docere ausus sit? Cur Paulus admonet nos, ut tra- Colof. 2.
 ditiones hominum fugamus, ac religionem angelorum,
 ne ita inflati sensu carnis nostrae, reijciamus caput,
 ex quo totum ecclesiae corpus connexum, & constru-
 ctum crescit in augmentum Dei? Cur & per Prophe- Ierem. 13.
 tam dicit Deus, se daturum legem suam in mentibus no-
 stris, ac scripturam eam in cordibus, ita ut non doceat
 aliquis proximum suum, dicens: Cognosce Dominum?
 Si uestra tantummodo interest, sacras scripturas in-
 terpretari, et eas quosuis alios docere, cur Paulus in-
 quit per spiritum sanctum donari scientiam, sapien- I. Cor. 14.
 tiam, fidem, interpretationem? Cur inquit, ut cum in-
 unum tota ecclesia conuenerit, unusquisq; sententiam
 suam dicere possit, dicens: Potestis siquidem omnes
 prophetare? Somnia igitur uestra in his quae CHRI
 STI fidem ac religionem spectant, amplecti non de-
 bebemus. Sed ueritatem ex sacris literis haurire tan-
 quam ex puro fonte: nihil quae fidelibus credendum
 exhibere, quod sacrarum scripturarum testimonio non
 confirmemus: prisciq; patres uestri, quorum uos spu-
 rij filij facti estis, hoc idem uobis faciendum praecepe-
 runt, dicentes: Scriptura non est trahenda ad eum sen- Dist. 37.
 sum, ad quem sibi quisque praesumit, sed ex ipsa met
 scriptu-

Scriptura sensum oportet capere ueritatis. Quo igitur iure, qua fronte eos hereticos esse asseretis, qui uobis sacras literas subuertentibus credere nolunt? quiq; commenta, ac mendacia uestra præter scripturarum sacrarum testimonium conficta nihilifacere, explodereq; ausi sunt? Si uos patrum uestrorum doctrinæ æmulatores essetis, hos fouere, hos diligere atq; amplecti deberetis. nihil enim aliud hi sequuntur, quam quod à patribus uestris sequendum esse dictum est. Illi enim ex uerbo Dei tantum, & non aliunde, hauriri ueritatem ac pietatem cognoscentes dixerunt: Sciētia pietatis est, scire nouum ac uetus testamentū.

c. legimus. & ibidem: Vera scientia est, per quam CHRISTVS inuenitur & noscitur. Cur igitur, si quis stultas uestras leges spernat, ac patrum uestrorum legitima dogmata sequatur, ut CHRISTI cognitionē ex sacris literis adipiscatur, cum uelut hereticum persequimini? Magistri sanè errorum iuxta leges uestras censendi estis. inter eas namque scriptum est:

24. quest. 3. Quid autē, Qui sacram scripturam discere contemnunt, magistri erroris existunt, quia ueritatis discipuli non fuerunt. Vos qui huc contra Dominum Deum conuenistis, ac quæ à me dicta sunt, audiuiistis, appello nunc respondete. Si uos potius iustum est audiri, quam Deum ipsum, iudicatote. cur igitur non erubescitis? Audite obsecro, solum CHRISTVM, qui suo tantum spiritu ecclesiam suam docet ueritatem.

Exortus est tum multus in concilio tumultus. plerique enim unà in Eusebium clamare cœperunt:
Consumma-

Consummatum est, inquietes, non amplius effugies, ex ore tuo te capimus. Tu inquis nullum in ecclesia, præter ipsius CHRISTI spiritum, audiendum esse: traditiones itaq; ac sanctissimæ nostræ leges audiendæ, & amplectendæ sunt, scripturæq; sacræ interpretationes sequendæ. nã à spiritu CHRISTI doctæ sunt. cum enim in spiritu & in nomine CHRISTI congregati simus, absq; dubio CHRISTVS in medio nostrum sit oportet, quemadmodum pollicitus est. uide igitur te hæreticum & multis erroribus implicatum esse, cum omnia nostra ueluti abominandam rem quandam derideas, ac detesteris.

Matt. 18.

Tum Eusebius oculos ad cœlum attollens, Domine IESV CHRISTE, inquit, qui fideles tuos per ignem persecutionum educis, concede mihi seruo tuo quod pollicitus es, dicens: Ducemini ante reges & præsidetis propter nomen meum, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim uobis in illa hora quid loquamini. pone igitur uerba tua in ore meo, ut non timeam à facie aduersariorum tuorum, qui te denuò crucifigunt: hoc age, ut iustificeris in sermonibus tuis. Et cõuersus ad illos, Quid Conciliorum uestrorum autoritatē, inquit, adeò iactatis, ut uelitis horum suffragio nõ solum sacras scripturas, sed earum falsas interpretationes, idolorum cultum, ac innumera sacrilegia in Dei maiestatem confirmare? CHRISTVM quidem concilij ac fidelium coetibus adesse credendum est, si tamen in eius nomine congregentur. quod sanè tunc factum est, cum nihil ad-

Matt. 19.

Discrimen
inter con-
cilia Chri-
stiana & Pa-
pistica.

uersus Dei uerbum, uel præter euangelium decernit, ac definiunt, cū nihil de se magnificè iactant, cum ab illis procul sunt superbae illæ uoces, Conciliū, conciliū: Patres, patres. Cum uerbū tantum Domini audientes, iuxta illud omnia cogitant, omnia dicūt, omnia tractant ac determinant, ac tādē dicunt: Uerbū Domini factum est. Dominus exercituum per os nostrū locutus est. Si concilia uestra his legibus tractarentur, tum ueritatem docerent, tum à falsitate turbari non possent: tum essent nauis illa, in quam quoniam

24. 9. 1. Nō
turbatur.

CHRISTVS prouidentia sua regnaret, fides surperaret, perfidia abesset, nihil incommodi, nihil erroris, nihil turbationis ingrueret. Sed consilia hæc uestra an in CHRISTI spiritu congregata, Christiana; dici debeant, cognoscere possumus, si illo modo ea probemus, quo Ioannes spiritus probandos esse do-

1. Io. 14.

cet. Ioannes itaq; ait: Charissimi, ne cuius spiritui credatis, sed probate spiritus an ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. Per hoc cognoscite spiritum Dei. Omnis spiritus qui confitetur IESVM CHRISTVM in carnem uenisse, ex Deo est: & omnis spiritus qui non confitetur IESVM CHRISTVM in carnem uenisse, ex Deo non est. Cum igitur uos non

Papistæ
quem ha-
beant spi-
ritum.

agnoscatis, non laudatis, non prædicetis IESVM CHRISTVM filium Dei, unicum Dei atq; hominum mediatorem, et nullum aliud esse nomen, in quo homines seruari possint (hoc est confiteri IESVM CHRISTVM in carnem uenisse) spiritum Dei

Dei habere non potestis, ideo nec in CHRISTI nomine conuenire unquã poteritis. Altera præterea nota, uos ex Deo non esse, cognosci potest, quia uidelicet uerba eius non modò non auditis, sed ipsa acerrimè persequimini. Nam si ex Deo essetis, ueluti mitissimæ oues eius uocem audiretis, & non alienorum. Quid ergo dicemus? Concilia profectò uestra non in Deo, sed in sathanæ spiritu congregata. Nam sicut spiritus Dei CHRISTVM, qui gloriam ab hominibus non accipit, sed ex Deo, clarificat ac extollit: ita spiritus sathanæ, qui propriam gloriam quærit, quæ suas sunt, semper clariora reddere conatur. Quòd autem sathanas hoc per uos in concilijs uestris agat, conspicuum esse potest. Quid enim aliud in concilijs agitur, nisi eas statuere leges, quæ uobis quæstum augeant, ac auaritiã foveant? quæ uobis gloriam ac nomen parent? quibusq; tyrannis uestra in populum Dei defendatur? Quæ cum ita se habeant, nil mirum si circumferamini omni uento doctrinæ, & in malitia ac nequitia circumueniatis, ac fallatis eos qui in uestra uerba iurare coguntur. Pereant igitur concilia uestra, quæ etsi errare non posse contendatis, sæpenumero tamen errasse deprehenduntur. Cum enim sibi inuicem aduersa docuerim, aliqua errasse dicendum est. Videmus namque, Neocesariense concilium, Carthagnense secundum, & Moguntinum, uxores sacerdotibus uetuisse: Nicænum uerò contraria definisse: nam uxores sacerdotibus permisit.

Io. 8.

Io. 10.

Io. 5.

Concilia
quandoq;
errasse ne-
cessè est.

Con-

Constantinopolitanum quoq; sextum cauit, ne uoueretur calibatus: et ut à communione coenae Dominicae pellerentur, qui se ab uxoribus propter ordines sacros separarent. Quae igitur ex his errasse dicemus? B^{re} carense praeterea conciliū anathematizauit eos qui abstinent ab esu carnis. Toletanum 13. aequè illos excommunicauit, qui esum auium & carniū prohibent. Romanum uerò aliquibus diebus carnem ne ederemus uetuit. Vtrum igitur horum ueluti falsum damnabimus: illud sanè, quod contra uerbum Dei locutum est, quod & Gangrense conciliū, à patribus uestris celebratum, agendum esse docuit. Anathematizat enim illos, qui non manentes in lege Domini, quotidie nouas constitutiones ecclesiae praescribunt: quod sanè in conciliorum uestrorum leges fieri deberet. nam ut in Decretis uestris habetur, constitutiones quae contra apostolos & euangelia, aliasq; sacras scripturas factae sunt, illicitae habentur: ideo ex Dei ecclesia reijci debēt. Quod cum ante aliquot annos nouissimè, ad Dominū Deū meū confugi, ex toto corde illū per IESVM CHRISTVM obsecrans, ut eius uerbum lucerna esset pedibus meis. Gratiās itaq; ago Deo, qui suo spiritu illuxit in corde meo: quapropter cum CHRISTI charitatē, qui tradidit semetipsum pro me, agnouissimè, purgatorium uestrum nihil aliud esse cognoui, praeter mercatoriam quandā artem, quae ut auaritiā uestrā aleret, excogitata fuit. Quomodo igitur miramini, dicentes, Quī fieri potest, ut hic ista noscat, cum tamen nō didicerit? Ab eo, ut uno uerbo

Dist. 10.
Non licet.

uerbo dicam, edoctus sum, qui surdis auditum, et mutis sermonem restituit. Proferite, si quid adhuc habetis, quo purgatorium uestrum construatis.

Tum unus, cuius malitia eius oculos excæcarat, dixit: Quid respondes, ô somniator, ad id quod in libro Machabæorum legitur, de Iuda uidelicet qui duodecim millia drachmas argenti Hierosolymam miserat, ut ex eis oblatio fieret pro peccatis mortuorum? Ibi enim habentur hæc uerba: Sancta ergo & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur.

Cui Eusebius: Audias quid spiritus Domini in me loquatur. Primò, cum liber is inter apocryphos numeretur, incertumq; sit, quo autore scriptus fuerit, nulla illi hoc in negotio habenda est fides, cum præsertim id docere uideatur, quod innumeris aliarum scripturarum locis aduersetur. Secundò, cum is qui librum hunc edidit, historiam tantum bellorum, quæ populus Israel aduersus impios reges, sub Machabæis ducibus habuit, texere profiteatur, quæ illi, obsecro, fides habenda, si ab historia ad pertractanda dogmata se conuertat? Nulla. quoniam qui historica scribit, à dogmatibus pertractandis abstinere debet. Tertio, dicatis mihi uelim, an omnia sacrorum biblicorum uolumina à spiritu sancto profecta sim, ac perinde uera certaq; æstimari, ac ueluti sancta ab omnibus accipi debeant. quod absq; dubio (nisi fortè quis Manichæi sententiam sapiat) nullus negare audebit. Quæ igitur ratione autorem huius libri rectè hac in causa scripsisse

- scripsisse arbitrabitur, cum in eiusdem libri fine, si-
 bi ignoscendū petat, si quid minus dignè scripsit? Ex
 his igitur patet, quemadmodū neq; ex Machabæorū
 libro purgatorū uestrū erigere potestis. An fortè ad
 patres confugientes, monstrū hoc construetis? Atquē
 Augustinus inquit: Post hanc uitā duo tantummodo
 inueniri loca. eius uerba hæc sunt: Primū fides catho-
 licorum diuina autoritate regnū credit esse cælorū
 unde non baptizatus excipitur? secundū, gehennam,
 ubi omnis apostata, uel à CHRISTI fide alienus,
 supplicia experiatur: tertiu penitus ignoramus, imò
 nec esse in scripturis sanctis inuenimus. Num Am-
 brosiū uestri purgatorij defensorē habebitis? At ille
 ait: Qui in hoc mundo remissionē peccatorum non
 accepit, illic locus non erit. ideo sanctus Dauid dice-
 bat ad Dominū: Remitte mihi, ut refrigerer prius-
 quā abeam, & amplius non ero. Num Cyprianū hæc
 in causa patronū deligetis? Audite quid dicat: Quan-
 do istinc excessum fuerit, nullus iā locus pœnitentiæ
 est, nullus satisfactionis affectus: hîc uita aut amitti-
 tur, aut tenetur: hîc salutis æternæ cultu Dei & fru-
 ctu fidei prouidetur. An fortè Chrysostomū, ut uobis
 suppetias ferat, uocabitis? Hæc sunt eius uerba: Do-
 nec hic fuerimus, spes habemus præclaras: simul ac
 uerò discesserimus illac, non est postea in nobis situs
 pœnitere, neque commissa diluere. Quòd si nulli isto
 rum fidem adhibere uultis, Decreta saltem uestra am-
 plecti hæc in re deberetis. Ipsa namq; dicunt: in præ-
 senti. senti seculo quādiu sumus, siue orationibus, siue consi-
 lijs

lijs inuicē possumus nos adiuuare: cū autē ante tribu-
nal CHRISTI uenerimus, nec Iob, nec Daniel, nec
Noe rogare poterūt pro quoquā, sed unusquisq; onus
suū portabit. At quid longiuscula ducitur oratio? nō
eo quidē animo, q̄ putem debere super uos illumina-
tionē euāgelij gloriæ CHRISTI splēdescere. Com-
pertū enim ferē habeo, Dominū dedisse uobis aures,
ut nō audiatis: & oculos, ut nō uideatis: & crassum
reddidisse cor uestrū, ut non intelligatis, ne fortē con-
uertamini, et sanet uos. Sed liberē annūcio uobis testi-
moniū IESV CHRISTI, ne fortē si eū ego ne-
gem corā hominib. & ipse neget me corā patre suo.

Quibus auditis, unanimiter Eusebium contume-
lijs petere cœperunt, dicentes: Daemonium habes, &
in peccatis natus es.

At Eusebius, In iniquitatib. inquit, cōceptus sum:
nam in peccatis concepit me mater mea. Daemonium
autē non habeo, quia honorifico Dominū Deū meum.
Vos autē ex patre diabolo estis, propterea gloriam uo-
bis queritis, sicut & ipse propriam gloriam semper
querit. & sicut ipse homicida est ab initio, sic &
uos queritis me occidere, quia uera locutus sum uo-
bis, arguens opera uestra, quoniam mala sunt. Cur
hęc dissimulare debeam? Væ canibus mutis, qui dum
fures ac latrones in ouile CHRISTI nō per ostiū,
sed aliunde ingredi cernunt, latrare non audent.

At illi magis indignabantur, clamantes: Ergo nos
fures ac latrones sumus?

Eusebius, CHRISTI, inquit, testimonio
huius-

huiuscemodi uos esse patet: cū in ipsius CHRISTI ecclesiam non per ipsum CHRISTVM, qui ostium est, sed aliunde irrueritis. nō enim CHRISTI fidem, bonitatem, ac misericordiam, meritaq; amplexi estis. at potius omnia quæ CHRISTI sunt tanquam anathemata, atq; hæreses habentes, hominum iustitiam, hominum merita, hominum inuenta, hominum idola, ac demonū fidē amplectenda, esse docetis: quodq; homines diuina tantum bonitate per CHRISTVM consequuntur, id uos non Dei, sed humanis operibus acceptum fertis, hisq; uitam æternam pollicemini: quæ tamen Deus ipse immunda esse dicit tanquam pannum menstruatæ. illa iudicio Dei opponitis, dicentes: Domine quid erit nobis? memento quoniam dignusest operari mercede sua. Ieiunauimus bis in sabbato, demonia eiecimus, multas uirtutes fecimus: redde igitur nobis secundum opera nostra. At dicetur uobis: Discedite à me operarij iniquitatis.

DE ME-
RITO.

Matth. 19.

Matth. 5.

illi uerò furore succensi: Et tu ex illis es, inquit, qui opera nostra uitam æternam acquirere non posse dicunt, quod tamen sacræ scripturæ aduersatur. Dicit enim CHRISTVS: Si uis ad uitam ingredi, serua mandata: & rursus: Gaudete, & exultate, quia merces uestra copiosa est in cælis.

Tunc seruus Domini: Certò sciat, inquit, omnis populus, quoniam si in operibus nostris spes nostra sita est, omnes meritò æternæ mortis rei sumus. CHRISTI enim mandatū est: Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Quis autem illa unquam seruauit, uel ser-

uat, uel seruaturus est, nisi unus IESVS CHRI
 STVS? Hic quoniam peccatum non fecit, nec in- 1.Pet.2.
 uentus est dolus in ore eius, nec princeps huius mun-
 di in eo quicquam inuenit, ideo solus præ omnibus
 hominibus sanctus, innocens, ac impollutus merito ex-
 celsior caelis factus fuit. hoc unius IESV CHRI-
 STI tantum est *ἰκνώμην*. nam ceteri omnes in Adam
 peccauerunt, & egent gratia Dei. & si dixerint,
 Peccatum non habemus, ipsi semetipsos decipiunt, ac 1.Ioh.1.
 ueritas in eis esse non potest, eo quod nullus potest di-
 cere, Mundus sum à peccato, purum est cor meum.
 omnes enim nos natura uasa perditionis ac filij iræ
 sumus. Quid ergo agendum? scripturas sacras scrute-
 mur, & ex illis omnium nostrum miseriam agnosca-
 mus. legem Domini quæ spiritualis est, intueamur, 1.Ioh.1.
 audiamus illam non tantum modo præcipientem, ut
 manum à sceleribus inhibeamus, sed ut quoque affectus
 nostros quoscunque ita spirituales efficiamus, ut tantum
 ea quæ spiritus sunt operemur, loquamur, cogite-
 mus & amemus, ut nihil contra Domini uoluntatem
 concupiscamus. Audiamus mandatum quod clarè per-
 spicueque nobis præcipit, ut diligamus Deum ex toto
 corde, ex tota anima, ex omni mente, & ex omnib.
 uiribus nostris, & proximum nostrum uelut nosmet-
 ipsos diligenter consideremus mandatum hoc non ea
 lege nobis dari, ut tantum quod possumus faciamus:
 sed potius, ut maledictioni nos obnoxios esse intelli-
 gamus, si non permanserimus in omnibus his quæ scri-
 pta sunt in libro legis. Postquam uoluntatem Domini sic
 G explorauit

Prou.26.

DE IUSTI-

FICATI-

ONE mul-

ta, eaque præ-

cipua hic

habentur.

Rom.7.

Rom.7.

Deut.27.

Augustinus. explorauerimus, agnoscamus pariter illam eternam ac sempiternam esse, quod Augustinus aperte testatus est, dicens, Lex Dei est eterna, quam consulunt piæ mentes. Quod & CHRISTVS innuere uoluit, cum dixit, uerba sua in eternum manere. Agnoscamus itaq; nullum esse temporis momentum, in quo lex a nobis exacte custodienda non sit: ne forte putemus Deum non ea seueritate nobis præcipere sui ac proximi nostri charitate, qua & patribus nostris præceperat. Itaq; seuerum Domini præceptum cum nos hoc modo uigere uiderimus, accingamus nos ut ipsum custodiamus, sacrasq; literas cõtemplemur: ut inde agnoscamus, an ipsi parere possimus, ut ipsius Dei maledictionem fugamus. Scripturæ enim sacræ, quæ nobis adsint uires, ostendat. Quid igitur clamant scripturæ: audite eas o Papicolæ, qui per legem iustificari uultis:

Rom. 7. Lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, uenundatus sub peccato. neq; quod uolo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. Mente seruius legi Dei, carne autem

Rom. 8. legi peccati. Ea quæ legis sunt, per carnem nostram infirma redduntur. Quod natum est ex carne, caro est. Infirmam igitur uirum nostrarum hinc agnoscamus, humiliemurq; sub manu ac benignitate Domini. neq; ad opera nostra ita cõfugiamus, ut eorum ratione, ac merito uitam eternam nobis deberi arbitremur: audiamusq; Paulum, qui optat nos ab operum nostrarum fiducia acta

Heb. 7. Et auellere, ne cum Phariseo opereamus, inquit: Nichil ad perfectum adduxit lex. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram Deo. Excidistis a CHRISTO,

STO, ac uacui estis gratia, qui in lege iustificari uult Gal. 7.
 tis. lex nō tollit, sed ostendit: abundare facit, nō immi Rom. 5.
 nuit peccatū. per præceptū peccatū reuiuiscit. lex nō Rom. 4.
 operatur iustitiam, sed iram: non ministrat spiritū, sed 2. Cor. 3.
 mortē. Propter transgressionē posita est lex, ut nos Gal. 3.
 sit pædagogus ad CHRISTVM. Quomodo igitur
 saluti nostræ cōsulemus? Rursus ad scripturas reuer-
 tamur, neq; legem tanquā ministrā mortis, ac peccati
 damnemus: sed sanctam, bonam, ac iustam confitea-
 mur. eaq; legitime utamur. quod quē admodū face-
 re debeamus, à Paulo docemur: uidelicet ut sub hac tã
 quam sub pædagogia quadam maneamus: ut tãdem
 ira Dei, sathanæq; tyrannide, ac morte æterna nobis
 per legem patefactis, perterreamur: eiusq; bonitatē ac
 misericordiā implorantes, ad eū cōfugiamus. At di-
 cet quis: Quomodo uerò hoc mihi agendū est? nū ce-
 reis accensis totas noctes insomnes ducā, ac tēpla in-
 uisam? nū aqua lustrali me abluā? nū orationē Domi-
 nicā, ac salutationē angelicā arithmetica ratione Deo
 ac beatæ Mariæ subducā? num cœlitū beatorū spiritus
 rogabo, ut mei causa Deū adeant, illiq; me cōciliem?
 nū monasterio alicui me mācipabo, ibiq; mādata ac
 doctrinas hominū sequar? Nū Iacobi corpus in Hispa-
 nia, Lauretanā uirginē in Italia inuisam? nū Romā
 pergam, ut ibi indulgentiam peccatorum enumerata
 pecunia acapiam? num sacrificulo alicui scelera mea
 enumerē, & absolutionem uili precio emā? nū sacel-
 lum aliquod in honorem beatæ Virginis, aut alicuius
 sanctorū, construam? num dimidium bonorū meorum

Quomodo
 lege quis
 uti debeat.

- Nouū Pau
 li 3. Papæ
 Inuentū, ut
 matronæ
 cuidā gra-
 tificaretur.
- monasterio alicui legato dem: num globulū aliquent
 ligneum, à Papæq; consecratū, collo appensum ferant
 num singulis diebus aliquot Missas audiam? quid ho
 rum me docet Paulus, quod faciens, peccatorum me
 orum remissionē, ac uitam æternam adipiscar? Nihil
 horum sanè neq; Paulus, neq; aliquis apostolorū, sa
 ctorum ue unquā docuit. Quid igitur? ut cōsugetur
 Gal. 3. ad CHRISTVM, qui à Deo patre pro nobis fa
 ctus est maledictum, ut à maledictione legis eriperer
 mur: utq; illius sanguine abluti, iusti redderemur cor
 2. Cor. 5. rā Deo, ut nihil damnationis esset nobis, qui in
 CHRISTO IESV essemus: ut ipse CHRITVS
 appareret pro nobis corā Deo, nobis factus sapiētia,
 1. Cor. 1. iustitia, sanctificatio ac redemptio. Quomodo uerū
 IESVM CHRISTVM amplectemur? quomo
 do eum nos induemus? Fide: si uidelicet uerè statu
 mus ac credamus, ea uerè à Deo nobis per CHR
 STVM donari, quæ in scripturis sanctis nobis dona
 ta annunciantur. Istāq; ut uerè credamus, non nisi
 ex ipsiusmet Dei dono consequi possumus. Quare or
 rationi nobis insistendum est, atq; ex toto corde orā
 dum, ut ipse Deus auferat à nobis cor lapideum, &
 reponat cor carneum: ac sancti sui spiritus illustrati
 one nos ita edoceat, ut alijs preceptoribus opus nō sit
 qui dicant, Cognosce Dominū. quod si obtineamus,
 tunc certò sciemus nos corā Deo iustos ac sanctos
 effectos esse: qui a tū sciemus CHRISTVM per
 1. Pet. 2. cussū propter iniquitates, ac scelera nostra, ut ea om
 2. Cor. 5. nia nobis condonaret: ut non amplius illa, in quibus
 mortui

mortui eramus nos accusarent coram Deo: sciemus, Heb. 10.
 inquã, CHRISTVM nos omnes in sanguine suo
 sanctificasse, patriq; recõciliasse, ut ei in filios adopta Rom. 8.
 ti, eius quoq; & heredes, atq; ipsius CHRISTI
 coheredes efficeremur. Cognoscemus CHRIS- Colof. 2.
 TVM, decretũ, chirographumq; quod nobis ad-
 uersabatur, de medio penitus sustulisse, illudq; cruci
 affixisse: ita ut per ipsum habeamus aditũ cum fidu- Eph. 2. 3.
 cia ad Deum, eumq; optimum patrem appellemus:
 per CHRISTVM donatũ fuisse nobis spiritũ san- Eph. 1.
 ctum, ut esset pignus hereditatis nostræ: per CHRIS-
 TVM nos electos fuisse ante mundi constitutionẽ: Colof. 1.
 per CHRISTVM nos potestate tenebrarũ trans-
 latos fuisse in ipsius CHRISTI regnum. Perspi-
 cuum tum habebimus, CHRISTVM nostrũ esse
 tum ducẽ, tum præceptorem, ut in ipsum tanquam in Heb. 12.
 autorẽ fidei afficiẽtes, non deficiamus in tribulatio-
 nibus. In nobismet ipsis experientia comperiemus,
 CHRISTVM esse nostram lucem, uiam, uitam,
 caputq; supremũ, ita ut à plenitudine gratiæ eius o-
 mnia bona uelut in corpus ac membra in nos deflue- Rom. 8.
 re sentiamus. Hac igitur fide, ut uno uerbo omnia di-
 cam, agnoscemus, nos CHRISTI fratres, Dei fili- Io. 17.
 os, cum utrisq; unum, ac diuinæ naturæ consortes fa-
 ctos esse. Hinc fit ut iustificati per fidem, pacem ha- Rom. 5.
 beamus ad Deum per Dominũ nostrum IESVM
 CHRISTVM, & gloriemur in tribulationibus.
 Hinc spes illa fiduciaq; in Deum in nobis nascitur,
 qua cum Paulo dicimus: Quis nos separabit à chari-

- tate CHRISTI: tribulatio? angustia? fames? nuditas?
 Rom. 8. persecutio? gladius? Certi sumus, & neq; mors, neq; uita, neq; angeli, neq; principatus, neq; potestates, neq; instātia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundū, neq; creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in CHRISTO IESU Domino nostro. Hinc uidentes diē appropinquasse, abij
 Rom. 13. cimus opera noctis quæ iā præcessit, et induimus nos
 Eph. 5. arma lucis: & sicut aliquādo fuimus tenebræ, ita nūc
 Gal. 5. illuminati, tanquam filij lucis ambulamus, in charitate, gaudio, pace, patientia, bonitate, mansuetudine,
 Gal. 2. modestia, comuentia, castitate. Cur hoc? quia charitas CHRISTI urget nos, ut contemplantes benignitatem ac misericordiā Dei quæ effuse sunt in nos, abnegemus impietates & seculi desideria, ac sobriè, iuste, & piè uiuamus, expectantes aduentum nostri
 Tit. 2. magni Dei. Quapropter ut dignè illi obuiā ire possimus, innouemus interiorem nostrū hominem, de die
 Eph. 4. in diem in spiritu sanctitatis: crucifigamusq; carnem
 Gal. 5. nostrā cum uitijs & concupiscentijs. Qui enim fieri posset, ut gratiam ac misericordiam Dei, quam nobis
 Rom. 6. exhibuit, abijcientes, rursus in his uitam habere posse speremus, in quibus mortui eramus?

Ex his concionatorum uestrorum mendacium retegitur. Populis enim dicunt: Cauti estote, ne patiamini uos à legibus nostræ sanctæ Romanæ ecclesiæ abduci, ad Luteranorum doctrinam. ipsi namq; suos docent, ut nihil boni operetur, dicētes: CHRISTVS ipse uobis regnum coelorum acquisiuit, ideo non opus

opus est, ut ipsi uobis idem aquirere ullis uestris operibus tentetis. Quorum mendacio ut respōdeam, dicant mihi uelim, quæ nam opera ipsi bona esse intelligant, quæ nos fugiēda doceamus: num illa, quæ uos hypocritæ absq; ullo uerbi Dei testimonio excogitatis, & excogitatis: hæc sanè eiusmodi sunt, qualia paulo antè enumeravi, de quibus neq; Paulus, neque aliquis ex sacris scriptoribus unquã meminuit, si de his (quemadmodum credo) ipsi intelligāt, quid mirum, si ea à fidelibus fugienda esse dicimus? ea enim sunt, de quibus dicitur à Domino: Frustra colunt me, do- Matth. 15.
centes doctrinas & mandata hominum: ea sunt, Colof. 1.
quorum gratia homines transgrediuntur mandata Dei: ea sunt, à quib. præcipit Paulus ut abstineamus, cum secundum CHRISTVM populo præscripta non sint: ea sunt, quibus homines incumbentes, mun- Matth. 23.
dant quod deforis est, ita ut uideātur hominibus speciosi, cum tamen eorum causa grauiora legis relinquunt, iudicium, iustitiam, misericordiam & fidem: pleniq; sint rapina & immundicia, hypocrisis ac iniquitate: ideo huiusmodi opera ex CHRISTI ecclesia omnino reijcienda sunt. Quia etsi speciem pietatis habere uideantur, eiusdem tamen uirtutem abnegant, ac destruunt. Si uerò bonorum operum nomine illa intelligant, quæ nobis sacris in literis à Deo præcipiuntur, quæ omnia in charitatem Dei ac proximi, tanquam in capita, reducuntur: tantum abest ut ea è fidelium coetus propellere sermonibus nostris satagemus, ut potius

fidem illum habere negemus, qui eiusmodi operum
 contemptor factus, existimavit se uitã habere posse
 in illis in quibus antea mortuus iacuerat, & ex qui-
 bus Deus illũ uiuificans in CHRISTO excitauit,
 ut non amplius desideria carnis perficeret, sed ut in
 nouitatis spiritu ambularet: & hoc non ab homini-
 bus edocetur, sed ab ipso CHRISTO, qui postquã
 surrexit à mortuis, non amplius moritur. Docemus
 igitur, non quemadmodum nos calumniamini, ut ho-
 mines ociosi ac desidēs uiuant, nihilq; boni operẽtur:
 sed hortamur illos, ut quamuis carnales sint, ac pecca-
 tum & legem habeant, quæ legi meritis eorum repu-
 gnet, non tamen sinant ut peccatum in ipsis regnet,
 ita ut concupiscentijs eius obediant: sed exhibeant
 membra sua non amplius arma iniquitatis peccato,
 ut seruiant immunditiæ, ac iniquitati: sed arma iusti-
 tiæ Deo, ut pareant iustitiæ, ac sanctitati. Admone-
 mus eos, & obsecramus per Dominum IESVM,
 ut per opera bona satagant uocationem ac electio-
 nem suam testari, & præ se ferre. Contumaces uerò
 in præcepta Domini, coercemus, ac cum Paulo di-
 cimus: Nescitis quia iniqui, neque fornicarij, neque
 idolis seruietes, neque adulteri, neque molles, neque
 masculorum concubitores, neq; fures, neq; auari, neq;
 ebriosi, neque maledici, neque homicidæ, neque con-
 tumeliosi, neque detractores, neque inuentores ma-
 lorum, neque parentibus inobedientes, neque im-
 mites, neque uenefici, regnum Dei possidebunt. De
 bonis igitur operibus docemus, ut populi omnino
 cis

eis incumbam, ut tanquam filij honorent patrem su-
 um, ut bonitati ac misericordie Dei, honorem, ac obe-
 dientiam saltem rependant, ne ingratitude nomine
 arguantur. Segnes enim filij arguuntur à patre dicen-
 te: Si ego pater, ubi est amor meus? Si ego Dominus, Malach. 1.
 ubi est timor meus? Docemus præterea, ut bona ope-
 ra sectentur, ut ecclesie adificationi inseruiant. Sic Matth. 5.
 enim futurum est, ut eorum lux luceat coram homini-
 bus, & illorum bona opera conspiciant, & glorifi-
 cēt patrem suum qui in coelis est. Prædicamus tamen
 opera non ea ratione fieri debere, ut putemus nos eis
 posse coelorum regnum, uitamq; æternam adipisci.
 Cum enim, ut dixi, non possimus omnia ea custodire,
 quæ nobis ut custodiremus, sub maledictionis diuinæ
 poena mandata fuere, iure meriti uitam æternam ac-
 quirere ac promereri non possumus: sed eam diuinæ
 bonitatis misericordia in CHRISTO nobis exhi-
 bita communicat, ac gratis donat, quod testatur Pau-
 lus, dicens: Quod impossibile erat legi, quia infirma Rom. 8.
 batur per corpus, Deus filium suum misit in similitu-
 dinem carnis peccati, & de peccato damnauit pecca-
 tum in corpore, ut iustificatio legis perficeretur in no-
 bis, qui non secundum carnem, sed secundum spiri-
 tum ambulamus. Num igitur fidelium opera Deo di-
 splicere dicemus, & si non ea sint bonitate qua ut fie-
 rent præcepta fuerunt? Absit, quin potius illa summo
 pere Deo placere credimus: nō quidem, ut diximus,
 operum ipsorum ratione, sed ipsius CHRISTI,
 quem per fidem amplexati sumus, merito non enim

- in ipso tantū capite IESV CHRISTO sibi pater
cōplacuit, sed et in his quos ipse eidē dedit, ut creden-
tes membra corporis eius efficerētur. Sicut namq; qui
ab homine pendent, nihil in se boni habere possunt,
cum figmentum cordis humani malum sit ab adole-
scētia sua: sic qui à Deo ipso benedicto pendent, ab
eo fonte bonitatis bona quæq; haurire possunt: imò
aliunde impossibile est aliquid boni oriri. nam, ut in-
Iac. i. quit Iacobus, omne datum optimum, et omne donum
perfectum, ex cœlo uenit, à patre luminum. ea igitur
ratione qua nos Deo grati ac chari sumus, eadem
quoque & opera nostra illi placent. Deo itaque &
nos, & opera nostra per CHRISTVM, quem si-
de induiti sumus, placebunt. omnia enim quæ nobis à
Deo donari contigit, non nisi per CHRISTVM
donantur. Quod Paulus breuibus expressit, dicens:
Ioa. i. Quomodo Deus non omnia cum filio nobis dona-
uit? Et Ioannes hoc idem nos docet, dicens: Verbum
quod caro factum est, plenum esse gratiæ ac ueri-
tatis, & de plenitudine eius nos omnes accepisse. Nil
igitur mirum, si CHRISTVS & ipse hoc i-
Ioa. 6. dem docere uoluit. Cum enim dixit, Ego sum pan-
nis uitæ, quid aliud subintulit, nisi se fouere atque a-
lere, uitamque æternam præbere his qui illum man-
Ioa. ii. ducarent? Cum dixit, Ego sum ostium, quid per
hoc nos edocuit? illum optima pascua ac uitam æter-
nam inuenturum, qui per ipsum intraret. Cum di-
Ioa. 14. xit, Ego sum uia, quid nobis innuere uoluit? illum
ad cœlos iturum, qui ipsum secutus esset. Cum dixit,
Ego

Ego sum lux mundi, de quo nos admonuit? illum lu-
 men uitæ tandem habiturum, qui ipsum sequeretur.
 Cum dixit, Ego sum uitis uera, & uos palmites: Ioan. 15.
 quid ex his infert? nos nullum fructum haudqua-
 quam facere posse, nisi in ipso per fidem stabiles per-
 seueremus. Cum dixit se esse medicum, nonne ab Luc. 5.
 illo edocemur, nos tantum per ipsum animarum no-
 strarum salutem consequi posse? Cum postremo à
 Ioanne dicatur, Agnus Dei, qui tollit peccata mun-
 di, nonne nobis innuitur nullum præter ipsum esse
 posse, per quem peccatorum nostrorum remissio-
 nem adipisci possimus, ac sanctorum sortem conse-
 qui? Cum igitur quidquid boni est, per CHRIS-
 TVM tantummodo accipiamus à Deo patre:
 quomodo cuiusuis alius gratia esse poterit, ut ope-
 ra nostra Deo ipsi placeant? Quare illa iactemus,
 non quasi à uiribus nostris orta sint: maledicta est
 enim terra nostra, ita ut tantum spinas ac tribulos
 ferat, nec quidquam pulchri, quidquam suavis, quid-
 quàm boni ferre possit: sed quatenus creati in CHRIS-
 T O I E S V per fidem, ambulauimus, in operibus
 bonis, in quibus ut ambularemus, in ipsis electi fui-
 mus ante mundi constitutionem: ut sic essemus san-
 cti & immaculati in conspectu Dei in charitate. Eph. 3.
 Quis, obsecro, huius nostri Dei bonitatem in-
 narrabilem non admiretur? ipse nos eligit, ut sancti si-
 mus, ac ut sine macula uiuamus in presenti seculo ne-
 quam: ipse se ultrò uerbis obstringit, ac operibus no-
 stris non parum immundicie habentibus, ut bona
 sint

sint præstat, illisq; uitam æternã quasi mercedẽ largi-
 tur. Ipse omnia in omnibus operatur. Quis enim nos
 Matth. 20. ociosos in foro stãtes inuenit? Paterfamiliãs. Quis nos
 increpat, dicens: Quid hic statis tota die ociosi? Pa-
 terfamiliãs. Quis nobis præcepit, ut in eius uineã in-
 tremus? Paterfamiliãs. Quis nobis dicit, Quod iustũ
 fuerit, dabo uobis? Paterfamiliãs. Quis uineæ procu-
 ratori iubet ut reddatur nobis merces? Paterfamiliãs.
 Quis eos coarguit, qui laborem nostrum ueluti tanta
 mercede indignum calumniantur? Paterfamiliãs. ac
 deniq; idem palãm testatur, se nobis qui parum labo-
 ris in eius uinea impẽdimus, denarium dare, quo ui-
 ta æterna signatur: non quia illum meruerimus, sed
 quoniam cum bonus sit, in hoc bonitatem suam ergã
 nos ostendere uoluerit. Hinc perspicere igitur clare
 possumus, uos toto errare cælo, qui opera nostra ui-
 tam æternam mereri (ut dicitis) de condigno putatis,
 quia CHRISTVM illam appellasse mercedem in-
 uenitis. dicere autem debemus, mercedem ideo appel-
 latam, non quia operibus ipsis meritò debeatur: sed
 quoniam fidei piorum, qui per charitatem operan-
 tur, ab ipso CHRISTO promissa est. ipse enim no-
 uum fœdus nobiscum inire uolens, dixit: Qui credi-
 derit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Ideo & Pau-
 2. Tim. 4. lus dixit, repositam sibi fuisse in cælo coronam ius-
 titiæ, & iustum iudicem illam sibi daturum esse, eo
 quòd fidem CHRISTI seruans, certamen, ac cur-
 sum compleuerat, quæ sibi demãdata fuerant ut per-
 ficeret. Cum autem CHRISTVS dixit adoleseciti
 illi,

illi, Si uis ad uitā ingredi, serua mādata: nequaquam Matth. 19.
 meritum legis nobis omnibus inculcat, ut illi fidamus:
 sed adolestem illum, qui multis possessionibus di-
 ues erat, reprimere uoluit. is namq; literam tantum-
 modo legis scrutatus se eam seruare putabat, eo quod
 neminem occiderat, nullū furtum admiserat, non fal-
 sum testimonium dixerat: ideo cum iustum se se arbi-
 traretur, CHRISTVS illi aperte ostēdere uoluit,
 quod non dilexerat Deum ex toto corde, & tota ani-
 ma, ex omni mente, & ex omnibus uiribus suis: neq;
 proximum suum sicut seipsum: quod tamē illi custo-
 diendū fore lex præcipiebat, si ex legis iustitia uitam
 æternam adipisci optabat. CHRISTVS itaq; præ-
 cepta legis ei obrudēs, illius hypocrisim ac auaritiā
 detexit. Quāprimū enim audiuit CHRISTVM
 dicentem, Vade uēde omnia quæ possides, & da pau- Matth. 19.
 peribus, & habebis thesaurum in coelo: abiit tristitia
 affectus. Quo factō ostēdit se mendacē extitisse, cum
 prius dixerat CHRISTO, se omnia præcepta le-
 gis à iuuentute sua custodisse. Quē enim esse poterat,
 ut hic proximū suū sicut se ipsum diligeret, qui dum
 audiret omnia sua pauperibus danda esse, moerore
 affectus discessit. Domini ergo largitatem ac benefi-
 centiam in operibus nostris consideremus, neq; illis Iob. 9.
 ullo modo fidamus. Nam si eorum merito iustificare
 nos uoluerimus, os nostrum condemnabit nos: & au-
 diemus Dominum nos deridentem, ac dicentem: Nar-
 ra si quid habes, ut iustificeris. Vnusquisque itaque
 nostrū prosternat animā suam coram Deo, ac cor-
 de contrito

de cōtrito ac humiliato illi dicat: Deus propitiuus es
 mihi peccatori, & respice tantū in faciē CHRISTI
 tui: et nomini tuo tantū, & bonitati tuæ da gloriam.
 Quod utinā faceretis et uos: cōuerteretur enim Domi-
 nus super iniquitate uestra, et non moreremini ampli-
 us domus Babel, sed exaltaret uos in die uisitationis.

Qui uerò astabant Antichristo, illū alloqueban-
 tur, dicentes: Sanctissime pater, audiat quæso sancti-
 tas tua, quo astu Luterani isti per cuniculos urbem ac
 regnum tuum oppugnāt. his namq; nugis Dei glori-
 am quære, ac CHRISTI sanguinē magnificere
 uidentur, ut homines ad pietatem ueram trahere uidi-
 centur: cum tamen indulgentias tuas diruam, ac sum-

DE IN-
 DVLGEN-
 TIIS.

ditus euertant. Quoties enim Beatitudo tua indul-
 gentiam aliquam in remissionem peccatorum elargi-
 tur, non nisi confisus meritis apostolorum Petri &
 Pauli, hoc agis. Si uerò nemo (quod isti aiunt) ne tan-
 tillum quidem mereri potest, ubi aderit tunc thesau-
 rus ille sanctissimæ matris ecclesiæ, ex quo sanctorū
 merita elicit, indulgētiāsq; auctoritate tua promulgat,
 quas qui contriti ac confessi amplectuntur, manusq;
 adiutrices porrigunt, plenariam à culpa & à poenæ
 remissionem peccatorum consequuntur? Quid sancti-
 tati tuæ uidetur? At ille dixit: Ideo non temere dixi
 uobis, uerendum esse, ne, si hæreticum istum liberum
 dimittamus, insurgant in nos populi, & tollant à no-
 bis gentem, & ita desoletur regnum nostrum.

Quæ audiens Eusebius, respondit: Tu dixisti.
 Quamprimum enim euāgelij lux aliquibus effulget,
 statim

statim hypocrisis ac imposturae tuae deteguntur, et Dominus IESVS CHRISTVS cui aduersaris, destruit te spiritu oris sui: & hac ratione futurum esse spero, ut tandem illustratione aduentus sui interfecturus sit te, ut non amplius seducas uniuersum orbem in signis ac prodigijs mendacibus secundum operationem sathanae. Vbi has tuas inuenire potuisti indulgentias? num in scriptura sacra? minimè: per fidem enim IESV CHRISTI peccatorum remissionem consequi ab ea docemur. nam quaecumque in ea scripta sunt, docent nos IESVM esse filium Dei, ut in eum credentes uitam habeamus in nomine eius. Quapropter & Paulus dicit, Euangeliũ uirtutem Dei esse, qua credentes in ipsum seruantur. cum igitur per fidem peccatorum remissio, ac uita aeterna hominibus communicate- tur, quomodo tu haec eadem quibusdam tuis clauibus distribuere potes? num forte tanta est tua autoritas ac uis, ut ea de manibus Dei eripere potueris? An forte ex sanctorum meritis, ut antea dicebant quidam ex his mancipijs tuis, indulgentias hauris? quis hoc affirmet? Nemo sanè. Quotquot enim poterat homo uiribus suis merita habere, perierunt in Adamo: cum in ipso unusquisque peccarit. Dicant mihi uelim humanorum meritorum negotiatores, an sancti perfectam legis obseruationem persolvere sub maledictionis poena tenerentur, quemadmodum & nos. quod cum fateri cogantur, dicant mox, an debitum istud persoluerint: quod si quenquam illud persoluisse dicant, mendacij crimine statim à sacris literis arguetur, quemadmodum

2. Thef. 2.

Ioan. 20
Rom. 1.

dum superius longa oratione demonstratum est. Cum igitur sancti absolutam legis rationem opere non attigerint, sub maledictione eos esse dicendum foret, nisi eis Deus per fidē IESV CHRISTI peccata condonasset. Addas quòd etsi exactè legis præcepta seruassēt, tamen abesset, ut quid promereri potuissent, ut potius se seruos inutiles esse dicere debuissent: sicut illis à CHRISTO, quemadmodum & nobis mandatum est. At dicetis: Nunquid parum tibi uidetur?

LUC. 17. Eusebi, diuus pro CHRISTI fide crudeliter necatos? Magnum sanè mihi uidetur, atq; in hoc donorum Dei largitatē non possum non admirari. nam ut Paulus inquit, illis ex Dei beneuolētia donatum est, non solum ut in eum credant, sed etiam ut pro illo patiantur: maximasq; gratias ob donum huiuscemodi, Deo agere perpetuò debent, ac summopere gaudere, quòd Deus ipse ita illis in tribulationibus assisterit, ut non modò non defecerint, dum usq; ad sanguinem dimicantur: sed longitudine dierum eos repleuerit, illisq; salutare suum ostenderit. Sed an hæc promeriti sunt: an eorū fuit opus ut perseuerarent usq; in finem? nequaquam hæc cogitemus: quin potius, eos dicamus Deo multo magis debere, quippe quos maioribus beneficijs donatos præceteris uideamus. Si igitur sancti hinc nec sanguinis proprii effusione sibi merita acquirere potuerunt, quomodo illos dicemus regnum cælorū alijs acquisiuisse? summo nempe pudore suffragandi deberetis, dum hæc dicitis, præsertim cum Paulus apertè dicat: Non sunt condignæ passionēs huius temporis,

poris, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Rom. 8.

Sed esto, ut aliquid impietati ac ignorantie sacrarum literarum, quibus laboratis concedam, diui ipsorum morte aliquid præmij meruerint: nū forte Deus illos premio fraudauit? nonne illis largitus est quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit? Non igitur dicatis hominem quenquam potuisse, cum sibi, tum plerisq; alijs uitam æternam acquirere, eorumq; merita plurima adhuc extare, eaq; omnia in ærario quodam ob signata esse, quod aperire nullus præter uestrum Papam possit. Num ad patrum uestrorum auctoritatem confugietis? at dicatis et

Greg. i. & Bonifacius 8. præcipui indulgentiarum auctores.

probetis nobis oportet, quomodo Gregorius primus indulgentias has populo, qui statuis certis diebus in templo oraret, concedere potuerit: quomodoq; Bonifacius octauus lubileum annum non absq; ratione ex cogitauerit. Si has merces ex sacris literis in Dei ecclesiam detulerunt, ostendite ex quibus locis: populisq; ostendite hæc non somnia hominū impiorū, sed Dei oracula atq; instituta esse. Si uerò hæc aduersus scripturæ testimonia pugnare, Christi q; beneficium, ac Dei misericordiam tenebris opplere, ac caligine, deprehenduntur: nec audienda sunt, sed ex Dei ecclesia pernitius pellenda: accedendum & consentiendum auctoritati scripturæ sanctæ, quæ nescit falli, nec fallere.

August. de pec. mer. lib. i. c. 22.

Sed hominum est labi, hallucinari, decipi, ac decipere, ut dixit Augustinus. Agite dum ô populi, expergiscimini aliquando, & auaritiã Papistarum cognoscite. Accedite tantum cum fiducia ad thronū gratiæ

Dei, & opportunè misericordiam consequemini. Ad-
 dite filium Dei, qui non ad homines, quicumque illi
 sint, uos mittit: sed ad semetipsum uocat, ut laboran-
 tes ac fatigatos peccatorum mole leuet: ut sitientes
 ab eo accipiatis aquam æternam uitam præstantem.
 Quò accurrere optatis? Quem adire, ut scelerum
 uestrorum ueniam accipiatis? Hic I E S V S A-
 damo, Abrahamo, Isaaco, & Iacobo, ac populo
 Israel à Deo promissus fuit, ut per hunc salui fierent.
 Hunc I E S V M Deus in arca Noë, in serpente illo
 æneo, in agno illo paschali, in pecudibus quæ Deo
 mactabantur super altare, in sanctuario quod Dei
 gloriam continebat, adumbrare uoluit. Hunc I E-
 S V M lex, psalmi, ac propheta saluatorem mun-
 di, ac peccatorum lauacrum futurum esse testificati
 sunt. Hunc I E S V M Ioannes dixit agnum esse
 Dei, qui tollit peccata mundi. Ad hunc I E S V M
 Ioannes discipulos suos mittit, ut illum agnoscant.
 Ad hunc I E S V M pastores, magi, angeli, stella,
 Simeon, Annaq; accurrunt. Ad hunc denique lepro-
 si, paralytici, demonibus uexati, cæci, claudi, reguli,
 centuriones, Cananei, Samaritan, peccatrices, sce-
 neratores latronesq; certatim accurrunt, ac undequaq;
 confluunt, ut ab eo salutem consequantur. Unde
 igitur tanta animorum uestrorum stoliditas, ut eum
 reijciatis, quem omnes ab originemundi quaesierunt,
 & amplexati sunt? ut ei fidere non audeatis, qui ma-
 nifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, appa-
 ruit angelis, prædicatus est genibus, cui fides habita
 est.

est in mundo, quiq; assumptus est in gloria? Cur Pa-
 pam petitis? Nunquid Papa pro uobis crucifixus
 est? nunquid in nomine Papæ baptizati estis? Sapi-
 te aliquando: & eum agnoscite, qui traditus est
 propter delicta uestra, & propter iustificationem
 uestram resurrexit, ut Deum tandem ac uitam eter-
 nam habeatis: quæ proculdubio habebitis, si CHRIS-
 TVM per fidem amplexati fueritis. nam hic est ue-
 rus Deus, ac uita eterna.

1. Tim. 3.

Rom. 5.

1. Ioan. 5.

Tum quidam de circumstantibus audientes eum
 liberè et cum fiducia loqui ea quæ sunt de regno Dei,
 percusserunt illum colaphis, dicentes: Sic loqueris
 coram Pontifice?

Quibus ille: Si ueritatem dico uobis, inquit, qua-
 re non creditis mihi? Ego sanè testimonium per-
 hibeo ueritati. nam IESVM filium Dei, qui ueri-
 tas est, annuncio uobis: sed quia nō estis ex ouibus e-
 ius, propterea non creditis. nam si ex ouibus eius esse-
 tis, uocem eius audiretis: quia oues eius, uocem illius
 audiunt, ac sequuntur eum. Sed ueh uobis hypocri-
 te, qui occiditis & comburitis eos qui ad uos missi
 sunt, ut annuncient uobis testimonium CHRISTI.
 quid uobis faciet Dominus? profectò malos malè per-
 det: & præcipiet ut gladius incipiat à uobis: quare
 respicite potius: pœnitementi et credite euangelio, et
 propitius erit uobis Dominus.

Ioan. 8.

Quemadmodum autem Iannes & Mambres re-
 siterunt Moysi, ita ij resiterunt Eusebio, quia homi-
 nes corrupti mente & reprobi circa fidē erant, dixe-
 runtq;

Deus im-
possibilia
non præce-
cepit.

rumq;: Tu hereticus es, & nos doces: quis te docuit ea quæ paulo antè dixisti, hominem uidelicet legem seruare non posse? Nonne Deum ipsum crudelè extortorem ac Dominum constituis? ut pote quem impossibilia nobis præcepisse doceas? Quid respondes?

- Eusebius statim illorum misertus, Videte, inquit, si est caligo sicut caligo mentis uestræ: clamare quidem potestis unà cum his qui in inferno habitant: Errauimus à uia ueritatis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Dicitè quæso quid sibi uolunt uerba illa?
- Eccles. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui, adiecitq; mandata ac præcepta. Ante hominem uita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi. nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spacium peccandi: non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium ac impiorum. Quid sibi uolunt uerba Ecclesiastæ?
- Eccles. 7. Hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectum, ipse autem innumeris miscuerit se quæstionibus. Hæc omnia nempe scripta sunt, ut ex eis tum bonum, quod à Deo in creatione accepimus cognoscamus: cum malum & miseriam, quæ nos peccato nostro comparauimus, conspicere ac lugere possimus. Hinc enim perspicuum nobis est, nos talem à Deo accepisse naturæ uim, quæ diuinæ legi, quæ eius menti indita erat, obtemperare posset, si uoluisset. Hinc patenter docetur homo, se proprio uitio peccatòque a deò debilem ac imbecillem factum, ut non amplius uoluntati diuinæ legiq; obsequi possit, etiamsi ualit.
- Quid

Quid dico obsequi? Sed ne quidem (ut uerius dicam) intelligere : quod ex Dauidis uoce agnosci potest. is enim clamabat ad Deum : Da mihi intellectum, ut discam mandata tua. Dirige gressus meos in semitas tuas. . Et Paulus : Ego carnalis sum, uenundatus sub peccato. non enim quod uolo bonum, sed quod odi malum, illud ago. Non habitat in carne mea bonum. Quod operor, non intelligo. Lex quæ repugnat legi mentis meæ, captiuū me ducit in legem peccati et mortis. Si uerò homo uitio suo legem Dei non amplius seruare potest, hoc Deo ipsi uitio uertendum non est, sed homini: quia cum in honore esset, nō intellexit. comparatus est iumentis insipientibus, ac similis factus est ipsis. Quod et Paulus testatur dicens, iustificationem legis propter infirmitatem carnis perfici non posse. Quid uerius, quid sanctius excogitare quis potest? quid sacris literis magis consonū exprimere? Non tamē ab homine tollitur facultas illa, qua in externis operibus se exercet. nullus enim dicet, hominē adeò debile factum, ut liberè, ac sua tantum sponte, nec sedere, nec ambulare, nec loqui, nec tacere, nec brachium caputue mouere. actiones namque huiuscemodi, cum ab animali hominis facultate, quæ uoluntarijs motibus ac sensibus præsidet, producatur, ita ut per neruos primū, mox per musculos, actiones huiuscemodi liberè progignat, qui harum actionum faciendarum facultatem libertatemq; negaret, humanam prorsus naturam destrueret. Sed cum sacræ literæ, hominem debilem, ac seruum prædicant,

Psal. 118.

Psal. 16.

Rom. 7.

Rom. 8.

dicant, tunc ab illo eam auferunt potestatem ac libertatem, qua legi Dei non modo externis operibus (hæc enim fortè & hypocritæ quidam præstant) sed & internis affectibus, quos ipsa spiritualis lex requirit, satisfacere possit. nam hanc facultatem ex ui corruptæ naturæ habere non poterit unquam homo: sed illam, ut passim testantur omnes sacræ literæ, adipiscitur gratis per fidem IESU CHRISTI. nam cum fides, si tamè uera sit, ociosa & mortua, uelut ea quæ demonum ac impiorum est, esse non possit, spirituales fructus gignit, tum externos, tum internos. quia cum spiritu Dei tum agatur homo, non nisi spiritualia cogitat, spiritualia loquitur, & spiritualia operatur: ita ut hinc agnoscamus CHRISTI uerborum ueritatem, cum dixit: Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

At illi cum nihil haberent quod respondere possent, mouentes capita deridere illum cœperunt, ac dicebant: En quomodo hic miser comburi optet, ac quaeratur. Sed dum plurimis conuicijs Eusebium peterent, instruuntur mensæ, afferuntur epulæ, uniuersa domus sonis ac musicis uocibus personabat. Tum præfectus militum Eusebium arripuit, eumq; uinctum in carcerem adduci iubet, usq; in crastinum. Pontifex autem & ministri eius discumbentes, epuiati sunt splendide & opipare hilarem in modum: ac tandem epulis uinoq; pleni, somno se dederunt. Eusebius uerò in ieiunio & lacrymis deprecabatur Dominum.

ACTA SECUNDI DIEI.

ANE facto unâ cum Pontifice conueniunt scribæ & Pharisei, & seruû Domini cõfestim adduci iubent. is semimortuus ferè adductus est, & ante illos constitutus. Quidam

DE LIBE-
RO ARBI-
TRIO.

uerò Callistus Placentinus, Canonicus regularis, aut potius irregularis, prædicator apostaticus, uel apostolicus, ut Papistæ eum uocabant, & in Italia crudelis inquisitor totius Christianæ doctrinæ, quam ipsi Luteranam uocant, dixit ad Eusebium: Miror te tam impudentem esse, ut ista dicere ac docere audeas quæ heri dixisti, hominẽque ad inferos usque ita deprimere, ut legem Dei seruare non possit: cum tamen ex sacris literis constet, hominem liberum habere arbitrium, tum ut legem Dei seruare, tum ut fidem ipsam proprijs uiribus adipisci queat.

Marc. 1.

Ideo scriptum est, & mandatum, ut pœnitentiam agamus, & credamus. & innumeris in locis præcipitur nobis, ut custodiamus mandata Domini Dei nostri. Ideo CHRISTVS principi synagogæ dixit, Tantummodo crede: & plerisque alijs hoc idem dixit. Vt quid ergo CHRISTVS ista quasi præcipiendo diceret, nisi homo liberum haberet arbitrium, quo ex sui natura posset credere? Hoc quoque Augustinus testatur apertè, dicens: Naturæ hominis est, credere. Vide igitur quemadmodum Augustinus naturæ hominis uim ac libertatẽ talẽ esse

Luc. 8.

se dicit, qua sponte sua CHRISTI fidem amplecti potest.

Eusebius uerò hunc intuitus, dixit: Plura mihi tecum agenda essent. nam, si te bene noui, tu is es qui multa in occulto agis, quæ coram omnibus hic enarrare erubescio: inter cætera uerò tu semper conturbasti gentem sectæ tuæ, seminans in ea discordias. quapropter cum abominabilis sis Deo, uade retrò satanæ & pudore suffusus, exiuit foras.

Tunc conuersus Eusebius ad cæteros, inquit: Prius uobis de libero arbitrio sermonem faciam: postea quæ que ad illa quæ miser ille impudenter locutus est, respondendo. De libero igitur arbitrio sic in Dei ecclesia docendum est, ut potius seruum quàm liberum uocetur. nullum namq; bonum in nostræ naturæ uiribus, sed tantum in Dei manibus situm est. Quòd uerò si uos aliquam libertatem homini inesse dicatis, de ea tantum id reuera dicere potestis, quæ malum committitis, quam uobis inesse nullus non affirmat: sed & lapides quoque, qui Romæ sum præsertim, si loqui possent, idem assererent. Sed quis hæc ex causa uos liberos, & non potius seruos appelletis? nam cum peccatum faciatis, eius & serui estis, satanæ quæ misera mancipia: quapropter hoc uestrum liberum arbitrium cum peccato seruiat, quid aliud unquã præstabit, præter ipsius peccati uoluntatem & iussas? Sed his quoq; maiora dicam, quòd scilicet nec in peccatis uestris faciendis, omnino liberi sitis. omnibus enim liquet, Deum optimum petulantia ac rabiæ uestram coercere,

Liberū est
arbitriū ad
malum tantum.

2. Pet. 2.

mercere, ne in pios quosq; , quemadmodum optatis,
 deficiat. iam enim si omnia mala pro libito uobis de
 signare licuisset, nullū nominis CHRISTI uestigiū,
 nullum euangelij uerbū, nullum uere pietatis ac ho-
 nestatis monumentum, nullus castitatis ac sanctimo-
 nie pudor in CHRISTI ecclesia cerneretur: sed
 Deus semper nouit impias manus à ceruicibus pio-
 rum arcere, ac gloriam suam de manibus scelestorum
 eruere. scrutemur sacras literas, & plerunq; Deum
 hæc egisse comperiemus. quod quæso liberum arbi-
 trium filij Iacob in Ioseph fratrem suum habuerunt?
 Inquit Ioseph ad fratres suos: Vos cogitastis de me ma- Gen. 45.
 lum, sed Deus uertit illud in bonum. Quod Esau in
 Iacob? Esau quærebat Iacob, ut illū occideret: sed cum Gen. 33.
 inuenisset, amplexatus est eum. Quod hi qui turrim Gen. 11.
 ad cælum usq; excelsam construere coeperunt? consu-
 sa sunt omnino labia eorum, ut sibi nomen magnum
 pararent in uniuersa terra. Quod Balaam in maledi Num. 22.
 cendo populo Dei? Mutum animal corripuit prophe-
 ta insipientiam. Quod Absalom in occidendo Da- 2. Reg. 12. 15
 uide patre suo? Achitophel ac Absalom suspensio
 periere. Quod Aman in Mardocheum? suspensus Est. 7.
 est Aman in cruce quam Mardocheo parauerat.
 Quod sacerdotes Baal in Heliam, ut illum occide- 1. Reg. 18.
 rent? Prophetæ Baal quadringenti & quinquaginta
 ducti sunt ad torrentem Cison, & occisi sunt. Quod
 liberum inquam arbitrium habuit Paulus, dum per-
 sequeretur CHRISTVM, ac eius ecclesiam?
 circumfulsit cum lux de cælo, & ipse dixit: Domi-

- Act. 12. ne, quid me uis facere? Si igitur homo ne in sceleribus quidem suis tanta potitur libertate, ut quidquid uelit facere, possit: multo minus eandem habebit ut bonum operetur. elatos itaque animos demittamus omnes, ac nostram imbecillitatem ex sacris literis cognoscamus. hæc nanque nos admonent dicentes, Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.
2. Cor. 3. us operatur in nobis uelle & operari pro bona uoluntate. Vbi igitur ista præclara nostra libertas? Liberi quidem erimus ad bonum tum cognoscendum, tum sequendum, si tamen filius Dei nos liberauerit. nam sine ipso nihil possumus facere. impotentie uero huius causa non in Deum, ut dixi, sed in peccatum transferenda est. illud enim nos sibi subditos esse cogit, nisi à peccato liberati per CHRISTVM iustitiæ serui euadamus. Quòd autem (ut inquisitor ille & apostaticus prædicator dixit) Deus, ipseque CHRISTVS nobis præcipiat, non solum ut operemur, sed ut pariter credamus: non tamen statim inferendum est, id in potestate nostra situm esse: sed cogitandum nobis est, cum hæc mandata audimus, eas esse legis uoces, quæ nobis quid agendum sit, ostendant, ut debitum cognoscetes, & uirium nostrarum debilitatem, ad Deum confugiamus: ut ipse nobis eas ministret uires, quibus credamus ac operemur, quæ natura nostra nobis ministrare nequaquam potest. Mandatis igitur suis Deus non liberum arbitrium nobis adesse inuuit: sed nos ad se uocat, ut auxilia-

Finis præceptorum
Dei.

res manus & ipse nobis præstet, quibus in nobis operetur, quod nos manibus nostris operari nequimus. Cur ergo, inquit, Deus ut credamus & penitentiam agamus, nobis imperat? ut scientes quod utrumq; à Deo dono accipitur, dicamus ei, Domine adiuua incredulitatem meam. Aufer à me cor lapideum, & da mihi cor carneum. Cur præcipit, Cohibe linguam tuam à malo? & Labia tua ne loquantur dolum? ut nos oremus eum, dicentes: Pone custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis, ut non declinet cor meum in uerba malitiæ. Cur præcipit, Non concupisces? ut dicamus Deo, Concupiscentiam auerte à me. Cur dicitur, ut mites & humiles corde simus? ut oremus dicentes, Extollentiam oculorum ne des mihi. Cur inquit Deus, Conuertimini ad me filij hominum? ut ab eo petamus dicentes: Conuerte me Deus, & conuertar: conuerte nos Deus salutaris noster. Quare præcipitur, ut castè uiuamus? ut ad eum accedentes, dicamus, Ventris appetentia, & concubitus ne apprehendat me. Quare dicitur, Audite, & intelligite mandata domini Dei uestri? ut nos ad eum dicamus, Da nobis intellectum ut discamus mandata tua. Quare præcipitur, ut ueraces simus? ut eum obsecremus, ac dicamus, Ne auferas de ore meo uerbum ueritatis. Quare præcipitur, ut pugnemus aduersus satanã? ut ipsum Deũ uocemus, dicentes: Exurge in adiutorium mihi. In omnibus igitur

Psal. 33.

Psal. 140.

Exod. 20.

Matth. II.

Eccles. 23.

Esa. 21.

Hier. 31.

Psal. 88.

Eccles. 23.

Deut. 4.

Psal. 118.

1. Pet. 5.

Esa. 61. tur quæ nobis præcipiuntur, ad Deum confugiamus dicentes: Domine cum sciamus, quoniam non solum uia homini à te præparatur, sed et eius gressus à te diriguntur: et quoniã tu facis ut in iustificationib. tuis ambulet, et iudicia tua exquirat: ideo à te petimus,

Augustinus.

ut iubeas quod uis, et facias quod iubes. Quomodo igitur possumus liberũ hominis arbitriũ statuere, et si in sacris literis inueniamus Deũ multa homini præcepisse? Quod autem Augustinus dixerit, Naturæ est hominis, credere: non eò dixit, ut impius ille putat, ut liberum confirmaret arbitrium: sed ibi Augustinus discrimen ponit inter hominis et brutorum naturã. ideo dicit, non bruti alicuius animalis naturæ esse, ut credat, cum nullam in se habeat rationem: sed tantummodo humanæ naturæ. hæc enim sicut beatitudinis est capax, sic quoq; et fidei, sine qua beatitudo ipsa haberi nullo modo potest. Quomodo quæso Augustinus dogma tam impium illis in uerbis cogitare potuit, sicut tamen ab apostatico predicatore accusatur? Quid aliud Augustinus contra Pelagij mendacia nolles inculcat, nisi nullam esse in homine liberi arbitrij uim? Audite Augustini sententiam de libero arbitrio, breuibus ac claris uerbis descriptam: Liberum arbitrium uoluntatis in illo homine fuisse dico qui primus formatus est. ille sic factus est, ut nihil omnino uoluntati suæ resisteret, si uellet præcepta Dei seruare. postquam autem libera uoluntate ipse peccauit, nos in necessitatem præcipitati sumus, qui ab eius scilicet

Cont. Fortunatum disp. 2.

pe descendimus. & rursus: Natura humana etsi in illa integritate in qua cōdita erat permaneret, nullo tamen modo se ipsam, creatore suo non adiuuante, seruet. cum igitur sine gratia Dei salutem non posset custodire quam accepit, quomodo sine gratia Dei potest reparare quam perdidit? & rursus: Libero arbitrio malè utens homo, & se perdidit, & ipsum. sicut qui se occidit, utique uiuendo occidit, sed se occidendo non uiuit, nec se ipsum potest resuscitare, cum occiderit: ita cum libero peccaretur arbitrio, ictore peccato amissum est liberum arbitrium. Vbi inuenit, quòd amisso libero arbitrio, fieri non potest ut homo illo adiutus, uitam possit amplius sibi comparare. & rursus: Dicere posses, Hoc potest uoluntas mea, hoc potest liberum arbitrium meum: quæ uoluntas? quod liberum arbitrium? nisi ille regat, cadis: nisi ille regat, iaces. & rursus: Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati grauitate perdidimus. Audiatis quoque Gregorium, qui de libero arbitrio ac uiribus humanis loquens, dicit: Sancti quidquid sibi mali inesse cognoscunt, de mortali propagine sentiunt meritum: quidquid uerò boni inspiciunt, gratiæ Dei cognoscunt donum, eiq; de accepto munere debitores fiunt: qui & præueniendo dedit eis bonum uelle, quod noluerunt: & subsequendo concessit bonum posse, quod uolunt. Audiatis quoque Ambrosium. Hic hominem non nisi malum posse dicit, si eius naturam spectes, inquit enim: Licet insit homini malum nolle, tamen nisi donatum

Ep. 106. ad Paul.

Ench. c. 29.

De uerb. ap. ser. 13.

Cōtra Vit. Pelag.

Lib. mor. 22. c. 10.

De uocatione gent. l. i. c. ult.

De lib. arb. & gratia. tum non habet bonum uelle: illud contraxit natura per culpam, hoc recipit natura per gratiam. Auditis adhuc Bernardum ipsum, qui clarissimè inquit: Nemo putet ideo dictum liberum arbitrium, eo quòd æqua inter bonum & malum potestate, aut facultate uersetur, cum cadere quidem per se possit, non autem resurgere, nisi per Domini spiritum. Quis ergo aduersus sacras literas, totq; patrum testimonia, superbum illud liberum arbitrium, quod tamen præter nomen nihil habet, aduersus gratiam Dei extollere ausit? Quòd si quis id facere molietur, unà cum Pelagio ac Celestio hæresi damnetur, ac inter peiorum numerum nomen non habeat. Hæc sunt quæ spiritus Domini in me de libero arbitrio locutus est.

Dæmonianus cum hæc audisset, Et nos omnia, inquit, hæc iam pridem sciebamus, tum à sacris literis, tum à patribus dicta fuisse: sed quoniam sanctam Romanam ecclesiam, quæ omnium est magistra, audire contemnis, ideo nihil eorum quæ in medium protulisti intelligis, sed hæreticus es, & uelut hæreticus comburêris: ad alia tamen quæ interroganda sunt, progrediamur, ut auditis audiendis, & consideratis considerandis, tollamus malum de medio nostri, sicut 1. Cor. 5. Paulus nobis faciendum esse præcepit: sic enim facientes, iustificabimus nos coram populo. causam enim summo iure ac pietate in nomine Domini nostri IESU CHRISTI absoluisse uidebimur: & unà quoque omnes alios summo timore ac tremore afficiemus, ita ut non amplius unusquisque ueluti

ueluti per multos annos factum est, audeat hereses istas, cum maximo huius sanctæ sedis damno, docere, ac passim inuulgare. Si enim te cæterorum doctorem combusserimus, id sanè discipulis tuis eueniet, quod & CHRISTI apostolis. sicut namque apostoli uidentes CHRISTVM in mortis discrimen adductum, omnes fugerunt: sic & discipuli tui exhibunt à finibus nostris. scriptum est enim: Percutiam pastorem, & dispergentur oves. His uerbis commota est tota scribarum ac Phariseorum multitudo, & clamabant omnes, dicentes: Toleratur igitur, & comburatur.

Ad hæc uerò Eusebius: Si malè, inquit, locutus sum, testimonium perhibete de malo: si autem bene, cur in sanguine meo manus uestras commiscere uultis?

At illi dixerunt: Si hereticus non esses, pœna mortis te non damnaremus.

Ille autem: Sic & Pilatum, inquit, Iudæi alloquuntur, dum CHRISTVM ei crucifigendum traderent.

Ergo & nos, inquit, Iudæi sumus, qui Christum crucifigere uelimus?

Vtinam, respondit Eusebius, iniquitas uestra iniquitate Iudæorū longè grauior non esset. Iudæi namque CHRISTVM, quem hominem uidebant secundum carnem, crucifixerunt. Vos uerò eundem sedentem in caelis ad dexteram patris persequimini. eiusdem animam, spiritum, ecclesiam, bonaq; omnia ecclesiæ

- ecclesie ipsi collata funditus euertere nitimini. Vbi Iudæos reperimus eos unquam igni deuouisse, qui CHRISTI nomen annunciarem? Cæcus ille quoniam à CHRISTO illuminatus, eiusdem nomen celebrabat, ex illorum tantum synagoga tectus fuit. uos uerò Hyrcanis tigribus etiam crudeliores, homines cum suis, cunctis hominibus humanitatem gratiam, beneuolentiamq; exhibere deberetis: at contra omnia facitis, nam non excommunicatione, sed ignem non è synagoga tantum uestra, sed ex hac uita pellitis, quotquot CHRISTI nomen hiscere audet. Cum Paulum non auditis? us namq; spiritualibus, quorum nomine gloriamini, præcipit, dicens: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in lenitatis spiritu. Simus, quia CHRISTVM confiteor, quia uni CHRISTO tantum fido, hæreticum iudicatis, post unam atq; alteram correptionem deuitate, ut Paulus uobis mādāt. si hac ex causa me aliquid in uos peccasse confetis, cur in me fraternā correptionem, quem admodum CHRISTVS uobis præcepit, nullam exercentes, queritis seuisima ignis poena me excruciatū perire? si CHRISTI institutū sequeremini, fortè diceret quis, uos potestate uestra nō ad destructionem, sed ad ædificationem ecclesie uti: sed cū à CHRISTI mādato toto erretis coelo, quid mirū, si pseudoapostoli, iniquitatis operarij, satanæ angeli, transfigurantes se in angelos lucis, in ministros iustitie ab omnibus pijs uocamini: uobis tamē reddet Deus secundum opera

opera uestra. Vbi unquam dictum est ecclesiæ? Occidite pseudopphetas, occidite pseudoapostolos: at CHRISTVS tantummodo dixit: Cauete à pseudopphetis: cauete à fermento phariseorū, quod est hypocrisis. Vbi uera CHRISTI ecclesia quæ quā aliquando persecuta est? ubi ueri ecclesiæ CHRISTI pastores, ouium suarū sanguine manus suas conspurcarunt? nullibi hoc factum fuisse inuenietis. ad ueram namque CHRISTI ecclesiam mandatum est, non ut aliquem persequatur, non ut aliquem occidat, sed ut ferat crucem suam: caputq; suum, qui CHRISTVS est, sequatur: & tanquam multitudo ouium in medium luporum missa est.

Ecclesia
hæreticos
non armis,
sed uerbo
conuince-
re debet.

At dicetis, Luteranorū hæresim omnino excindere uolumus. Sed si uos falsam religionem eos excitasse, uos uerò Christianā tenere ac defendere dicetis, non armis ac crucibus, & igne uobis pugnandum est, sed telis diuinorum oraculorū. Sic CHRISTVS contra satanam non alio telo pugnavit: sic phariseos per ea quæ in lege, prophetis, ac psalmis scripta erant, conuincebat: sic CHRISTVS apostolis suis pugnadum esse contra hæreticos iussit. ideo aperuit illis sensum, ut intelligerēt scripturas. & dū illos mittit, ut falsos deorum cultus destruendos, non eis ut occiderēt aut comburerent mādauit: sed, Ite, inquit, & prædicate euangelium omni creaturæ: testes mihi eritis in iudea, in samaria, & usq; ad ultimum terræ. Sic Petrus, sic Stephanus, sic Paulus, tantum per scripturas ostendebant, quoniā ille qui dicebatur

IESVS, quem ipsi crucifixerant, erat ille CHRIVS
STVS filiusq; Dei. Si qua igitur uestræ religionis
ueritas in sacris literis habetur, armate uos, resellite
hac nostra si potestis, cōgredimini palam coram ec-
clesia. Singula quæq; discutite, ratione & hortamē-
tis agite, conuocate nos ad concionem, fontem ac ori-
ginem religionis uestræ ex sacro Dei uerbo ostendi-
te, quæ merces in cultu, quæ pœna in contemptu mē-
neat: uos docentes parati sumus audire: tacētibus au-
tē nihil credimus, sicut nec seuiantibus credimus: nos
imitemini, caussa rationē exponite: nō illicimus ali-
quem, ut nobis obijcitis: docemus autem, probamus,
ac ostēdimus. nemo à nobis retinetur inuitus, inutilis
est enim Deo qui deuotione ac fide caret, & tamen
religio nostra quotidie inualefcit. unde hoc? Quia
res ipsa ac ueritas loquitur. Cur igitur non loquim-
ini? Cur in nos seuitis? Cur hac crudelitate fingitis
uos nobis consulere, nosq; ad bonam mentem uelle re-
uocare? O' mira & cæca dementia: in nobis putatur
mala mens esse, qui fidem seruare conamur: in carni-
ficibus autē bona. Quomodo in nobis mala mens est,
qui contra ius humanitatis, contra fas omne laceram-
ur? Et non potius in ijs qui seuiunt in corporibus
innocētum, quod nec seuisimi latrones, nec iratissi-
mi hostes, nec immanissimi barbari aliquando fece-
runt. Non opus est ui & iniuria, quia religio cogi
non potest: non uerberibus, sed uerbis res agenda est,
ut sit uoluntas. Defendēda est religio, nō occidendo,
sed moriendo: non seuitia, sed patientia: non scelere,
sed fide.

sed fide: quia hæc bonorū, illa malorum sunt. Quod
 si sanguine, si tormentis, si malo religionē quis defen-
 dere uelit, iam nō defendetur, sed polluetur atq; uiol-
 labitur. Recta igitur ratio est, ut CHRISTI reli-
 gionē patientia & morte defendamus: sic enim fides
 cōseruatur, & ipsi Deo grata est, & religioni addit
 autoritatē. Nam si is qui in terrestri militia regi suo
 fidē seruat in aliquo egregio facinore, si postea uixe-
 rit, acceptior est et charior: si perierit, summā gloriā
 consequitur, & pro duce suo mortē occubuerit: quāto
 magis imperatori omnium Deo fides seruāda est, & non
 tantū uiuentibus, sed etiā mortuis præmiū potest fidei
 ac uirtutis æternū persolvere? Bonorum igitur est, ut Bonorum
 pro fide ac religione patiātur ac moriātur: malorum est, pro fide
 uerō, ut hos persequantur, ui ac tormētis excrucient, mori: malo-
 rum autē,
 miserrimisq; ac seuisimis mortis generibus occidant: eos inter-
 ficere.
 illos CHRISTI ecclesia amplectitur, in qua uiget
 pietas, & mansuetudo, ac charitas: hos uerō Satanae
 synagoga, tanq̄ misera mācipia detinet, ubi nec pietas
 cū carnificina, nec ueritas cū ui, nec iustitia cū crude-
 litate cōiungi potest. Lōgē diuersa sunt hæc: & tamē
 si q̄s populorū cæcitatē exploret, horū omnium nomi-
 na trāsata ac immutata sunt. Nā carnificinae pieta-
 tis nomē imposiū est, mendacio ueritatis, crudelitati
 iustitiæ, odio charitatis, ita ut mali boni, fontes inno-
 cētes, impij pij, homicida charitatis amatores, & Sa-
 tanas deus cēseātur. At tu Dñe qui scrutaris renes &
 corda filiorū hominū, exaudi preces seruorū tuorū,
 abscondita tenebrarū reueles, & uim eorū coërceas q̄

insidiantur sanctis tuis, ut extinguant nomen gloriæ tuæ: respice Domine in me, & uide uincula mea, ne derelinquas me: sed præsta ut non deficiam in confessione nominis tui, ac CHRISTI sancti tui.

Et cōuersus Eusebius ad illos qui sanguinem eius sitiebant, Crudeliores, inquit, estis in me quam patrum uestrorum leges ferant. Scriptum est enim: Ecclesia non habet nisi spiritualem gladium, quia nō occidit, sed uiuificat. & alibi dixerunt: Materialis gladius prælati in exemplum patientiæ inhibetur: spiritualis uerò, qui est uerbum Dei, exerceri præcipitur. Item: Ecclesia criminosos non materiali, sed spirituali gladio feriri iubet: quomodo igitur uos maiorum uestrorum traditiones seruatis?

33. q. 2. inter hæc.
23. q. 1. par. 1. legitur. Ephe. 6.
33. q. 2. interfecto res.
DE OBE-
DIENTIAE
UOTO.

Agite, inquit Papa, ad alia progredimini, & tentetis eum de excommunicationis censura, de uotis, de cultu sanctorum ac eorum adoratione, & alijs eiusmodi: ut quod facturi sumus, citò absoluamus, & dicamus ei: Sicut credidisti, sic fiat tibi.

Dæmonicanus igitur ille inquit: Quid sentis de uotis monasticis? ac prius de obedientia?

Huic dixit: si huius uestri regni architecti nouissent, quanta diuinæ legis sit perfectio, & quemadmodum Deus ab homine eiusdē legis obedientiam cum internam, tum externam, ut dixi, & utramque perfectam exigit: si inquam humanarum quoque uirium imbecillitatem sensissent, ac ecclesiæ salutem optassent, reique ueritatem docuissent, nullus unquam suis humeris maiora imposuisset onera: at dixisset:

xisset: Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum: homo uerò (quisquis ille sit) ei obedire non potest, cum nullus inueniatur qui Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & ex omnibus uiribus suis diligat, & proximum suum sicut se ipsum. Quī fiet igitur, ut præter Domini mandata, hominum quoque quamplurima mihi obseruanda statuam, ac præscribam? Si paruum lapidem ferre non possum, quomodo ingentem saxi molem feram?

Tum hypocrita ille asinino colore indutus, nodosoq; sune cinctus, dixit: Per optimū sanè est, ut homo abneget semetipsum, & se alterius uolūtatī subiiciat, eiq; in omnibus obtēperet. scriptum est enim, quòd Deus obedientiam præ sacrificijs probet. præ-
 1.Reg.18.
 tera Deus ipse eos arguit qui nulli obedire patiuntur, & increpat eos, dicens: Veh qui sapientes estis Efa.5.
 Rom.12.
 in oculis uestris. Et Paulus ad Romanos scribēs, iu-
 1.Pet.2.
 bet ut non sint prudentes apud semetipsos. Et Petrus inquit: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum.

Cui respondit seruus Domini: Perpulchra præclaraq; inquit, est obedientia: sed ea duntaxat qua homo primū Deo ipsi paret, deinde his quibus Deus nobis parendum esse præcipit: ac multa, ut alacri animo pareamus. pollicetur. hi sunt præ cæteris parētes nostri, & magistratus: his enim ex Domini mandato obedire debemus. Si uerò aliquis sese ab hac obedientia eximat, ac subducatur, ut fictam quandam

Et ab hominibus excogitatam obedientiam ample-
 ctatur, huiuscemodi sanè obedientia nōne sacrile-
 gium ac crimen lese maiestatis dicenda est? Id uerò
 fit, dum quis homini cuiquam intra coenobia sese sub-
 iicit, sacramentoq; se, uel uoto (ut dicunt) obstringit,
 se in omnibus illi obtemperaturum. Hinc fit, ut pa-
 rentum ac magistratum obedientiam, quæ illi à Deo
 præcipiebatur, prorsus reiiciat. In hæc igitur emen-
 titam ac sacrilegam obedientiam, sectarum auctores
 hypocritæ simplices adolescentulos adolescentulasq;
 pertrahunt, ut obedientiam quam Deo, parentibus,
 ac magistratibus suis debebant, sibi præstent: ac si hu-
 iusmodi hypocritica obedientia quam excogitarunt,
 obedientiæ, qua quis Deo parère tenetur, longè præ-
 irret. Addam quoque, quòd ut impietatem suam pro-
 dant, ad perfectionis statum hunc conscendisse dicunt
 qui huiusmodi obedientiam comp'exus fuerit: ce-
 teros uerò, etsi irreprehensibiles essent, ex imperfe-
 ctorum numero esse dicunt: hosq; seculares uocant,
 quasi ea tantum quæ secularia ac terrena sunt, sectan-
 rentur: illum uerò spiritua'em prædicant, ac si spiritua-
 tantum ambularet. Cōtra hos qui sine uerbi Dei te-
 stimonio tale scelus excogitarunt, loquitur Deus &
 Deut 4.12. dicit: Non addetis ad uerbum quod loquor uobis, nec
 auferetis ex eo. Quod præcipio uobis, hoc tantum fa-
 cite: nec addatur quidquam, nec minuitur. Horum sa-
 Galat. 3. crilegium conuincitur, eo quòd super Dei confirma-
 tum testamentum ausi sunt aliquid superordinare.
 Horum nequitia à CHRISTO exprimitur, cum
 inquit:

inquit: Veh uobis scribe & Pharisei hypocrite, qui Matth. 23.
 circuitis mare, & aridam, ut faciatis unum profely-
 tum, & cum factus fuerit, facitis eum filium gehen-
 nae duplo quam uos. Horu inuenta à CHRISTO Matth. 15.
 uana dicuntur. Populus hic labijs me honorat, inquit,
 cor autem eorum longè est à me: sine causa colunt me,
 docentes doctrinas ac mandata hominum. Quare
 transgredimini madata Dei propter traditiones ue-
 stras: Nam Deus dixit, Honora patrem tuum, & ma-
 trè tuã: & Qui maledixerit patri uel matri, morte
 moriatur. Vos autem dicitis: Munus quodcumq; ex
 me est, uobis proderit. Quid dicam uobis ò hypocri-
 te, nonne scribis & Phariseis illius tempestatis sce-
 lestiores estis? Illi Dei mandatum transgrediebantur,
 quia filios populi docebant ut unusquisque eo-
 rum patri uel matri quid furaretur, sibiq; in templo
 (ac si Deo offerrent) largirentur: eosdemq; admon-
 ebant, ut si à patribus fortè reprehenderentur, respon-
 derent: Pater mi bono esto animo, quod enim templo
 per me oblatum est, tibi proderit. At uos simplices
 puerulos per dulces sermones ac benedictiones &
 pollicitationes seducitis, ita ut non quid minimum pa-
 tri furentur ac uobis offerant: sed ut omnino derelin-
 quam patrem ac matrem, semetipsosq; uobis tan-
 quam captiuos dedant, & uobis in omnibus pareant.
 Eosq; docetis, ut patri ac matri eos increpantibus di-
 cant: Estote bono animo: sic enim futurum est ut ego
 in cœnobio degens, in silentio, in ieiunijs, in oratio-
 nibus, in uigilijs, ac obedientia, non solum mihi, sed

& uobis uitam eternã adipiscar. ô hypocrite, nõ
 ne mundatis quod deforis est, intus autem pleni estis
 auaritia, & iniquitate? Hanc præterea obedientiam
 in populorum gratiam, quibusdam excogitatis mi-
 rabilibus, euehitis, dicentes: Videte, ô populi, quem-
 admodum hæc nostra obediẽtia Deo mirum in mo-
 dum placeat. Abbas quidam (ut in libris nostris in-
 uenimus) cuidam præcepit monacho, ut lignũ quod-
 dam omnino aridum defigeret in terram, illudq; per
 annum singulis diebus irrigaret. Quod dum mona-
 chus simplici animo fecisset, lignum illud pulcherr-
 ma suauissimaq; protulit poma. Quæ cum accepis-
 set Abbas, obedientiam hæc summopere Deo gratam
 esse ostẽdit. nam poma monachis omnibus exponẽs,
 inquit: En fructus sanctæ obediẽtiæ. Præterea Abbas
 quidam dum monachum quendam uocaret, contigit
 ut monachus scribens in cubiculo suo, statim audita
 Abbatis uoce surgeret, & ad eum mox festinans ac-
 curreret. dum uerò monachus ad cubiculum reuer-
 titur, dimidium literæ O aureum esse inuenit. Quod
 dum sciisset Abbas, monachis literam ostendit di-
 cens, O sanctissima omnium uirtutum simplex obe-
 dientia, quidquid obediẽtiæ causa negligitur, id à
 Deo ex auro restituitur. His igitur somnijs miselli
 adolescentuli decepti, dum à uobis conficta menda-
 cia uerbo & mandatis Dei præponunt, Deo ipsi con-
 tumaces fiunt, atque in eius legem iniurij. Ostendite
 quãnam lege aliquid contra Dei uerbum constituere
 poteritis: hoc nõ solum à sacris literis, ut supr à dexi,
 uobis

vobis prohibetur, sed & à decretis uestris. dicunt Dist. 10. Nō
licet.
 enim: Non licet Imperatori, nec cuiquam pietatem
 custodienti, aliquid contra diuina mandata præsume
 re: nec quidquam quod euangelicis, uel propheticis,
 uel apostolicis regulis obuiet, agere. Ibidem quoque Dist. 28.
 uidete: Mala autem consuetudo. Item, Veritate mani
 festata. Item, Si consuetudinē fortassis. Item, Qui con
 tempta ueritate. Item, Frustrā inquit quidam. Item,
 Cōsuetudo. Item, Si solus. Ex omnibus his locis obe
 dientiam uestram, impium esse scelus cognoscitur,
 cum sacris literis omnino aduersetur. Fugiant igitur
 eā quotquot CHRISTO inferuire malunt, quā
 satanæ, ac impiæ eius religioni. ne cogitent uestes aut
 rasos uertices hominem sanctiorem reddere: quoniā Dist. 40.
Non loca.
 non loca uel ordines (ut scribitur) creatori nostro
 nos proximos faciunt: sed aut merita bona coniun
 gunt, aut mala disiungunt. & qualibet occulta loca Dist. 40.
Qualibet.
 sine gratia Dei animam saluare non possunt, quod a
 liquando quoq; conspeximus in erratis electorum.
 Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate fuit iustus, in
 mone uerò peccauit. quid paradiso iucundius? quid
 celo securius? tamen homo ex paradiso, & angelus
 de celo peccando cecidit. Quid de Paulo, Antonio,
 Hilarione, ac Hieronymo dicam? num illos dānem?
 nequaquam. non tamen ob id nostræ tempestatis mo
 nachi glorientur, quasi tam præstantes in sanctitate Antiquorū
monacho
rum uiuēdi
ratio.
 uiros imitati sint. Longè enim diuersa est nostrorū
 monachorum ratio uictus, ab illa quā sancti illi am
 plexati fuerunt. illi namq; ut CHRISTI beneficia

expeditius ac commodius contemplarentur, non ali-
 quid quod cōtra sacras literas haberetur instituerūt.
 petierunt namq; deserta: precibus, ieiunijs, uigilijs, li-
 terarumq; studijs sacrarū uocabant: ac manibus sese
 exercendo, exemplū bene uiuēdi posteris reliquerūt.
 non tamen ab hominū cœtu ac frequentia adeo abstin-
 ebant, ut se ad euntes resalutare & affari nō aude-
 rēt: quin potius quotquot eos cōueniebāt, in CHR-
 STI doctrina erudiebāt, nihilq; aliud præter CHR-
 STVM crucifixū illis annunciabant. quod de An-
 tonio præcipuè legimus. non solū enim his qui cater-
 uatim ex Christianorū numero accedebāt, nihil aliud
 præter CHRISTVM prædicabat: sed & contri-
 gentiū ac infideliū sapientes acerrimas habuit dispu-
 tationes. hi nāq; cum à populis audissent, accesserunt
 ad illum, & pluribus rationibus cum illo contra eius
 doctrinam agere cœperunt. ipse uerò tantummodo
 CHRISTVM illis annūcians, ostēdit illū sapien-
 tiam Dei esse, qua mundi sapientia confusa fuerat.
 Vtinā hæc nostra hypocritarū tempora plures habe-
 rent Paulos, Antonios, Hilariones, & huiusmodi. sic
 enim futurū sperarē, ut nostrorū monachorū imple-
 doctrinæ, ac uana inuenta per eos detegerētur. quos
 tamē ipsi superstitionū suarū autores prædicāt. bona
 quidē semina in Domini agro iaciebāt illi: p̄ nostrorū
 autē monachos, satanas lolīū infelicissimū dissemi-
 nauit. Illi dicebāt, Ieiunia orationi inserviunt: nostri
 monachi dicunt, Præscribātur quidā dies quibus po-
 puli ieiuent. iam lolīū disseminatū est. Dicebāt illi
 Abstinerē

Abstinerē quādoq; à carnib. et his quæ corpus admo-
 dū saginant, cōfert, ut quis libidinē coerceat. Nostri
 monachi dicūt: Habeatur delectus dierū, in quib. car-
 nibus uesti nō liceat. iā superstitio nata est. Illi dicūt:
 Ad deserti loca, si spiritus Dei nos impellat, seceda-
 mus, ut studijs liberius uacare possimus, ac carnis no-
 stre mortificationi, ut tū doctrina, tū uitæ sãctimonia
 CHRISTI ecclesiæ usui esse possimus. Nostri mo-
 nachi dicūt: Cœnobia aedificemus, ea solitudinis loco
 habeamus: in his uoto astringamus nos, traditiones
 patrū sub pœna peccati mortalis sectemur. iā sacrile-
 ga, iam conscientiarū carnificina cōstructa sunt. Illi
 dicebāt: Memoriæ martyrū in honore habeantur, in
 ecclesia recitetur, eorūq; constantiā imitemur. Mona-
 chi nostri dicūt: Martyrū ossa colatur, eorū nomina
 inuocentur, illorū statuae adorentur. Iam idololatria in
 CHRISTI ecclesiā per monachos nostros irrepfit.
 Illi dicebāt: Alicuius sancti eremitæ Christiana doctri-
 na, Christianisq; moribus probato adiūgamus nos, et
 ei tanquā filij pareamus, ut effrenē iuuenutē nostrā
 cum Domini timore ac tremore transigamus. Mona-
 chi nostri dicunt: Adolescentulos nobis adsciscamus,
 eosq; uoto ac iureiurando astringamus, ut nobis in
 omnibus sub pœna nō solum peccati mortalis, sed et
 carceris obtēperent. iā à CHRISTI doctrina alie-
 nū, à priscis patribus longè dissentiens dogma statutū
 est. Nō igitur monachorū priscorū uelo fabulas ue-
 stras tegatis: nec hypocriticā uestrā obedientiā ab illis
 præsriptā uobis fuisse dicatis. Quod uerò ad auto-
 ritates sacræ scripturæ attinet, quas hypocrita ille

- adduxit, tantum abest ut illam præcipiant, aut probent, ut aut prorsus illi repugnent, aut longè ab illa diuersum doceant. Cum enim Deus dixit, Obedientiam malo quàm sacrificium: non de obedientia qua homo homini paret, loquitur, sed de ea qua homo Deo ipsi sub pœna maledictionis ac reprobationis diuina parère tenetur. nõ enim Sauli eo in loco minatur Deus, neq; eum à facie sua, & ex regno eiecit, & alicui homini non parucri: sed dicitur, Quandoquidem tu abiicisti uerbum Domini, abiicit & ipse te, ne sis amplius rex. Sic quoq; & Deus abiicit nos à conspectu suo, propterea q̄ eius obedientiã abiicistis, ut mandatis hominum obediretis. Cum uerò Petrus inquit, Subditi estote omni humane creature: non nobis his uerbis suadet, ut derelinquentes patrem ac matrem, Abbatis alicuius obedientiã subdamus nos: at potius docet, ut magistratibus nostris debitam obediẽtiã præstemus, & hoc propter Deum: quoniam à Deo nobis dati sunt, ut illis obtemperemus.
1. Pet. 2. Hæc sunt Petri uerba: Subiecti estote omni humane creature propter Deum, siue regi quasi præcellentii siue ducibus tanquam ab eo missis. Quando autem Deus illis minatur qui sapientes ac prudentes sunt in oculis suis, sic quoq; dum Paulus hortatur ut non simus prudentes apud nosmetipsos, exponenda sanè non sunt hæc uerba ac si dicerent, Veh uobis qui doctrinis ac mandatis hominum obedire dedignamini: at per ea docemur, ne, contẽptis Dei præceptis, iudicio nostro persuasi nos prudẽtes esse, in omnibus nobis

nobis placere uelimus, omniaq; ex arbitrio nostro, non ex Dei uerbo, uelle iudicare, ac disponere. Hæc itaq; tum Dei, tum Pauli uerba, omnium eorum temeritatem arguunt, qui iudicium suum tanquã Deũ quendam ac numen adorantes, sibi fas esse putant, ut quidquid à se uel iudicatum, uel probatũ uel decretũ fuerit, ab omnibus alijs tanquam uerum, sanctum, ac piũ habeatur. ideo cum neq; ex scripturis sacris, neq; aliunde, hanc uestræ obedientiæ pestem comprobare possitis, illam ad Antichristi, non CHRISTI, regnum spectare dicamus.

Tum surrexit Carnalis quidã, Cardinalis dicere DE PAU-
 nolui, qui per fas & nefas centum millia aureos sin- PERTATIS
 gulis annis ex pauperum CHRISTI bonis furaba UOTO.
 tur, ac si eos paterno hæreditarioq; iure possideret:
 Et si uera aliquando, inquit, fuerint ea quæ retulisti
 de pristina monachorum disciplina, & aliquandiu
 monasteria, seu cœnobìa, nihil aliud fuerint nisi col-
 lega literarum, ac scholæ iuuentutis, ut habemus in
 Decretis nostris: uisum est tamẽ spiritui sancto & no 12. q. 1. Ne-
 bis, alius generis disciplinã in CHRISTI ecclesiã cessaria.
 inuehere: quæ cum ab omnibus fidelibus unanimiter
 accepta fuerit, non possit sine maximo tumultu am-
 plius subduci. Sed tamẽ omnibus malis quæ ex hac cõ-
 suetudine contingere possunt, optimẽ consultum est.
 nam innumera artes à spiritu sancto structæ sunt, ut
 homines facillimẽ delictorũ suorũ ueniam consequerentur.
 sed hæc omitamus. parum enim refert, si uel
 antiquam uel hodiernã ecclesiæ disciplinam sectemur,

mur, dummodo nihil contra conscientiam faciamus: intentionem igitur bonam in omnibus habeamus: & sic nunquam errabimus. CHRISTVS enim dicit: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. sed postquam de uoto obedientie locutus es, profer etiã quid de paupertate monastica sentias. ego namq; (ut uerum fatear) per multos annos in religione quæ sancti Francisci dicitur, uixi: in quam primò ingressus, iuxta regulam Francisci uoto me obstrinxi, ac iuravi me nunquam usq; ad mortem pecuniam tacturum, neq; aliud proprium habiturum, sed in summa paupertate omnibus diebus uicturum. Contigit autem ut die noctuq; nihil aliud excogitarem, præter id quod sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac summi Pontificis auctoritati utile futurum cognoscerem. Quapropter Deus qui nunq; eos deserit, qui eius regnum ac eius iustitiam quærunt, adiecit mihi tandẽ plurimã bona, ita ut uerum esse fatear quod dixit Dauid: Non uidi iustum derelictum, nec semen eius quærẽs panem. Quid igitur de paupertatis uoto uos Luterani sentitis?

Hic Eusebius: Cum omnia, inquit, ex sacris literis hauriamus, & hac quoq; de re, iuxta earum mentem tractemus: in primis igitur sciatis uelim, neq; Deum ipsum consuluisse, neq; CHRISTVM præceptum aliquod dedisse, ut opes deseramus, paupertatiq; nos uoto adstringamus, ut quas gratuita bonitate à Deo ipso facultates accepimus, ita relinquamus, ut perpetuo carcere intra parietes quosdam pauperes ac mendici usq; ad mortem uiuamus. Quin potius & domi-

nia & facultatū proprietatē Deus comprobat, cum
 plerosq; in sacris literis inueniamus, qui etsi ditissimi
 fuerūt, ueluti Abraā, Isaac, & Iacob, Ioseph, David,
 Iob, summæ tamen bonitatis uiri fuerūt: ac quātopere
 Deo grati extiterint, ipsa Dei testimonia demonstrāt.
 oportet tamē diuitias rectē possidere. quod ut facias,
 bona sit conscientia necesse est, ut scilicet scias hanc
 facultatē, opumq; quarūcūq; distributionem à Deo
 ipso factā fuisse, ut hilari quoq; animo et tu pauperi-
 bus aliquid eroges. Modus uerò quo id erogare de-
 beas, à Paulo docetur dicente, Nō ut alijs sit remissio, 2. Cor. 8.
 tibi autē angustia. Idē à Solomone innuitur, cū dicit,
 Bibe aquā à tuis fontibus, fontes tui foras deriuētur, et Prou. 5.
 riuus effluant in plateas: attamen dominus esto horum
 solus, nō alieni tecū, benedicentur enim sic fontes tui.
 Quod si ex diuitijs ac opulētia te ad inopiā ac pau-
 pertatē Deus uocaret, eam alacri animo seras: sciasq;
 hāc Domini Dei nostri esse uoluntatē, ut quēadmodū
 alijs erūnis, sic & paupertati subijciamur. ut tanquā
 maiestatis eius nūcia, moneāt nos de peccato, ad geni-
 tus nos cōpellant, & sic ad ipsius Dei misericordiam
 tandē accurrere nos faciāt. Ex diuitijs paup & imops
 factus es? dicas cū Iob, Dominus dedit, dominus abstu- Iob 1.
 lit, ut Domino placuit, sic factū est: sit nomen Domi-
 ni benedictū. agnoscas paupertatē tuā esse crucē, quā
 tollere ac post CHRISTVM ferre debes: ideo in-
 spe, patientia, ac fide eā seras: nihilq; ob eā cōtra Dei
 mandata cogites, nec committas. nec eius causa te à
 Deo nō diligē, nō curari suspiceris: quin temetipsam
 horteris, dicēs: Cū iudiciū à domo Dei incipiat, & is

1. Pet. 4.

Heb. 12.

tantum filius agnoscatur, quem pater corripit: spiritus
 uerò & non legitimi, qui correptionis participes non
 sunt: quì igitur fiet, ut paupertatem hanc benignam
 patris mei manum esse non cognoscam? Deserenda
 enim à te essent opes, si uocationi tue obfisterent. ue-
 luti exempli gratia, si cogereris aut opes, aut ueram
 CHRISTI doctrinam relinquere: tunc enim, cum
 CHRISTO nomen dederis, atq; in baptismo poli-
 licitus sis, te nulli præterquam ipsi militaturū, opes
 deserere deberes. quibuscūq; enim rebus antepone-
 re euangelium debemus, & potius dicere patri & ma-
 tri, Nescio uos, quàm euangelium derelinquere, à
 CHRISTI que confessione deficere: & tunc si
 Dominus spes nostra: nosq; in eius promissionibus
 firmos reddamus, certoq; sciamus nos centuplum ac-
 cepturos: tempus autē quo hoc accepturi simus, Deo
 ne præscribamus. ipse enim noui bona filiis suis opor-
 tune dare. siue enim hac in uita hoc faciat, siue
 in alia thesauros gloriæ ac maiestatis suæ nobis aper-
 riat, uerax erit in sermonibus suis. Quando igitur ex
 opulentia ad pauperem uitam agendam à Deo uoca-
 mur, peroptima sanctissimaq; erit paupertas: secus
 autem ethnica, & publicana impietas. ut quid ergo
 auarissimi quidam homines, uerbum Dei nibili fa-
 ciunt, hypocrisim quãdam somniarunt, quam paupe-
 ritatē uocarunt? quam, ut inter monachos uigere
 speciosis titulis exornarunt, huic peccatorū remissio-
 nem tribuerunt, hanc pro cultu Dei docuerunt, hanc
 exelum ipsum acquirere prædicarunt, cum tamen
 nihil

nihil aliud sit quam paupertatis larua, ac impostura.

Quis quæso impudentius diuitias corradit, uiduarum domos comedit, quàm monachi & sacerdotes? Audiant.

quæso pij egregiam monachorum paupertatem. Si ecclesiam (lapideam dico, nam Christianam, quæ est mul-

titudo fidelium, destruunt) ædificent, nolunt eam con-

secrare, nisi prius fuerit illi ab aliquo diuite, quemad-

modum puella alicui, dos assignata: dicuntque; quod

qui heredem instituit ecclesiam, uel monasterium,

nunquam sine herede moritur: prædicant, illis necesse

esse habere bona temporalia. quia sicut anima sine

corpore non uiuit corporaliter, sic & ecclesia sine

temporalibus in nullo proficit: asserunt decimas sibi

ex iure diuino dandas, easque; de lana, sceno, molendi-

nis, piscarijs, deductis omnibus expensis: has de omni-

bus licite acquisitis dandas esse dicunt: easdemque; reti-

neri non debere, & si clerici exigentes mali essent.

quo in loco habetur, quod decimæ sunt signa uniuers-

alis dominij (nota hic eorum tyrannidem) & tri-

buta egentium animarum (obserua hypocrisim) &

quod laici his ex causis per censuram ecclesiasticam

compellendi sunt ut eas soluant: detur uero aliquis

qui eas detineat, priuant illum sepultura (ut ipsi di-

cunt) ecclesiastica. En quibus artibus pauperculi isti

in ocio degunt, aliorumque; tum sudorem bibunt, tum

panem manducant. At quid uicissim tribuitur à mo-

nachis his qui eos ita in ocio fouent, ac nutriunt?

ingrati sanè nec ipsi esse uolunt. nam eis aquam lu-

stralem conficiunt, qua se in ecclesiam ingredientes

De conf.

eccl. Quod

sicut.

De probat

c. In præ-

sentia.

1. q. 3. si

quis.

De dec. c.

peruenit.

De dec. c.

ex transf-

missa.

De dec. c.

tua nobis.

De dec. c.

prohibe-

mus.

Quid mo-

nachi po-

pulis præ-

stent.

abluere possint. proprijs quoq; manibus illos quan-
 doq; abluunt, uelut in baptismo: nec hoc aqua tan-
 tummodo (sicut præcepit CHRISTVS) sed et
 postolis liberaliores sunt. oleum namq; sal & spumã
 & quædã alia addunt. oleo eos unguunt, nec uiuentis
 tantum, sed moribundos quoq; eorũ peccata audiunt,
 illos absoluunt, thuris thymiamatisq; fumũ exhibent.
 si que apud illos sunt ossa mortuorum, ea quandoq;
 illis ostendunt: pro eorum peccatis se ieiunare, fle-
 re, orare, semetipsos quoq; flagellare dicunt. campã-
 narum ictib. eos ad solennes pœpas uocant: ibiq; tum
 cantibus, tum diuersorum instrumentorum sonis eos
 oblectant. parentum ac consanguineorum ipsorum
 animas ex purgatorio ad cœlorũ regnũ euocant. sibi
 nam subigunt, pastã conficiunt, coquunt, multisq; labo-
 rib. ex pane CHRISTVM creant, eumq; illis adbe-
 randũ offerunt. quorũ omnium etsi nihil neq; à CHRIS-
 T O, neq; ab apostolis præceptũ sit: tamen tamẽ sunt
 momemi, ut si quis ea contemnat, statim in heresim
 prolatur. O egregiã igitur monachorũ paupertã-
 tem, que tot diuinis artibus cõseruatur. quis eius lau-
 des enarrare possit? Audite que sũ coeli que loquor.
 audiat terra uerba mea: sanctissima hæc paupertas illa
 est, qua monachi Patauinũ ciuem Bartholomæũ Hebi-
 am ita proprijs expoliarunt bonis, ut in extremã de-
 sperationem furoremq; actus, in triũ sibi charissimorũ
 rũ filiarũ iugula gladiũ stringere non dubitauit: filiorũ
 tandẽ uiolẽtas, sanguineq; adhuc scœdatas manus uis-
 ciens, infelicem animam exhalarit. Hæc Patauij acta
 sunt

sunt anno 1551. Incipient ne tandem sapere populi
 agnoscent ne aliquando impurissimas has harpyias
 pellent ne aliquando illas ex speluncis? Hi sunt qui ue
 luti tinea omnium bona corrodam, ueluti erugo demo
 liuntur, ac tanquam latrones pessimis post homines na
 tos fraudibus depraedantur. quae tamen omnia eleemo
 syne nomine accipiunt, ut ex uerbo Domini, qui elee
 mosynam summopere commendat et praecipit, suas nequi
 tias tueantur. nam si eorum auaritiam reprehendis, sta
 tim obrudunt tibi uerba CHRISTI, Date eleemo
 synam, & omnia munda erunt uobis. Si inquis, CHRIS
 TUS praecipit, ut egenis ac pauperibus & debili
 bus elemosynam exhiberemus: dicunt, Qui nobis
 egentiores, ac miseriore? Si dicas, Attamen multa
 praedia, innumeros pagos, abundantissimos redditus
 habetis: respondent, Monasterium quidem diues est,
 nos autem monachi pauperes sumus. ac si parietes ipsi
 comederent, & in summa rerum luxurie uersarentur.
 Si ulterius loquaris, ad iurgia statim accurrunt, ac di
 cunt, Luteranus es, haereticus es. Si Paulus excommu
 nicandos illos iudicat, qui tantum curiose agentes,
 nihil operabantur, cur non magis impingatis ac in
 crassatis monachis infligenda esset excommunicatio?
 hi non solum ociosi uiuunt, nihil operantes manibus
 suis (quod tamen antiqui monachi, ac CHRIS
 TI apostoli faciebant) sed ocij causa nullum est
 sceleris genus quod isti non audeant designare. Si
 mendacia, somnia, superstitiones queras, horum fonte
 ex monachorum coenobijs promanasse inuenias. Si

Luc. ii.

2. Thesal. 3

1. Cor. 4

1. Thes. 2

2. Thes. 3.

Bombarda inuenta fuit à monachis. *idolatrias, bella, furta, proditioes, periuria, ueneficia, homicidia, his omnibus refertas monachorum manus reperies. Quis bombardas, diabolicum tormentum genus, quo innumera millia hominum occiduntur, humano generi ostendit, ac fabricauit? monachus sane in nobio degens, à demone edoctus, hoc Venetis in Italia primò detulit. quo Genuenses, qui ad Clodiā fossam prope Venetias obsidebantur, primi tanquam fulmine tacti sunt. ô perniciosissimum igitur hominum genus. Hi ne monachorum nomine uocabuntur, ac non potius latrones ac prædones dicentur? Legitur enim de antiquis monachis in historia Tripartita, quòd monachi qui manibus suis non operabantur, uiolentis latronibus habebantur æquales. Et de Serapione ibidem legitur, quòd monachos sic educabat, ut ex proprijs sudoribus necessaria compararet, & alijs ministraret egentibus. Tunc ecclesia habebat ueros monachos & Christianos: nunc habet demones, qui laruati monachi uidentur. Hos ne apostolorum ac prophetarum successores in Dei ecclesia dicemus?*

Luc. 10. CHRISTVS apostolos suos uoluit ut ab auaricia prorsus essent alieni, ideo misit eos sine sacculo ac sine pera. Hi autem ut sacculos & peras suas impleant, preces suas, ieiunia, merita, cruces, sonitus campanarum, cantus, sonos, cadauerum foues, cingula, uestes, sacramenta, triticumq; Christiani uendunt. Omnia demum propter pecuniam ab eis facta & falsata sunt. ab his tantummodo manus abstinent, ne fiantur quæ contingere nequeunt. Ut quædam igitur

Quæ uendunt monachi.

igitur hoc tam abominandæ paupertatis uotum emit-
tunt homines? absque uoto tenêris ex Dei præcepto
partē bonorum tuorū uerè egenis erogare. Sic namq; Esa. 58.

Deus, Frange esurienti, inquit, panē tuū, & egenum
uagumq; induc in domū tuam: cum uideris nudū, o-
peri eum, & carnē tuā ne despexeris. iam nullo opus
est uoto, ut ab eo ueluti stimulo quodā punctus, scias
te bona tua pauperib. denegare non posse. nam Domi-
ni præceptum urget. quòd si magis uoti q̄ præcepti
ratione mouearis, ut aliquid pauperibus impendas,
non ne uides te pluris facere uotū ab homine excogita-
tum, q̄ Dei mandatum? Si rem Deo gratissimā facere
cupis, CHRISTVM esurientem pascas, CHRI-
STVM nudū uestias, CHRISTVM captiuū redi-
mas, CHRISTVM errantem hospitio recipias, Matth. 25.
CHRISTO sitienti potū præbeas. In pauperes si
ista exhibueris, certò scias te CHRISTO exhibu-
isse. facultates igitur teneas, & CHRISTO tibi
obuiā uenienti, etiā si omnes opes fuerint effundēdæ,
alacriter impendas, & habebis thesaurum in caelo.

Hic clamauerunt omnes, ac dixerunt Eusebio:
Digere uinum, quo mades.

Hic dixit: Neq; uinum, neq; aliud quod inebriare
possit, bibi, sed zelo zelatus sum pro Domino Deo
meo. nam principes ecclesiæ eius, infideles sunt, socij
furum, diligunt munera, retributionesq; sequuntur.

At quid de huius sanctissimi ac beatissimi pauper-
tate dicā? quib. uerbis mendacia uestra detegā, quib.
ut uestræ ecclesiæ diuitias atq; imperia iungeretis, ea

omnia à Constantino, primo Christianorū Imperato
 re, postq̄ scilicet baptizatus fuit, Syluestro Romano
 Pontifici donata fuisse fingitis, cuius donationis con
 sa Pontifices Romanos Syluestro pro tempore suce
 dentes, ueros ac legitimos totius Occidentis dominos
 ac Imperatores esse cōstitutos defenditis: in uestroq̄
 fauorem adducitis Decreta, quæ apertè testantur Co
 stantinū beato Syluestro non solū Romā, uerumetiam
 Siciliae regnum, Italiā totā, Galliam, Hispaniā, Ger
 maniam, Angliā, totiusq̄ Occidentis ditionē donasse:
 ideoq̄ Imperatorem tunc ex Occidentalibus parti
 bus Byzantiū cōcessisse, ibiq̄ Orientaliū tantū impe
 rio contentū obiisse. Quæ omnia etsi à doctissimo ui
 ro Laurētio Vallæ, Romano ciue nobilissimo, à uobis
 conficta mōstrata sint: à me tamē (ut rei ueritas magis
 elucescat) q̄ breuius poterit, et uerè colligi ab his qui
 Rom. Imperij acta scripserunt, explicabitur: eaq̄ tan
 tummodo enarrabo, quæ rei ueritatē explicare mihi
 uidētur. Dicamus itaq̄ primò, Constantinū non Ro
 mæ (ut dicitis) baptizatū fuisse à Syluestro Pontifice
 Rom. sed Nicomediæ, ab alio quodā. cuius rei teste Ni
 bis Eusebiū assero, q̄ inquit: Cū Cōstantinus esset Ni
 comedie, morbo corripitur: ibiq̄ q̄ sciret q̄ incertis
 esset hominū uita, donū suscepit sacri baptismatis. Id
 enim facere ad illud usq̄ tēpus distulerat, quia in ter
 dane fluuio cōsecuturū sperauerat. Cū igitur dicitur
 Cōstātinus à Syluestro Pōnifice Romano Romæ bap
 ptizatus est, mēdaces uos esse cōuincimini. Quādiā
 uerò uixit, imperiū tā Occidentis q̄ Oriētis semper te
 tinuit: quod ipse quoq̄ Eusebius testatur. Cōstātinū

Eecl. hist.

1.3.c.31.

Deo & hominib. charus, inqt, Ro. Imperiū cūm religione pura, tū etiā uirtute animi ac moderatione supra omnes qui prius fuerant procurabat. Atqui num forte moriens legato aut testamēto dedit Pōtifici, quæ ante a se daturū pollicitus fuerat? nec hoc quidē factū est. nā moriens tres filios quos habebat, Constantinū uidelicet, Constantium, ac Constantem, totius imperij heredes testamento instituit. nam Constantinus, totius Occidēis Cæsar cōstitutus est. cur hoc, si omnia ista Pōtifici Roma. donata fuerāt? Constantino autē à militib. prope Aquileiā interfec̄to, Cōstās eius frater occidentalib. partib. imperat. Cōstante uerò & ipso per fraudē à Magnentio tyrāno interfec̄to, Constantius qui in Oriente imperiū obtinebat, audiens occisum fratrem, imperiūq; à Magnētio occupatū, in Occidētis partes uenit: ac extincto tyrāno, imperiū Italiæ ac totius Occidentis recuperauit. Quomodo igitur Constantinus Syluestro Occidentaliū partiū ditionē donauit? q; si donata quidē fuerat, sed ab eius filijs iniuste occupabatur, cur Romani Pōtificis querela nulli extitit? cur Eusebius, et pleriq; alij qui imperatorie gesta scripserunt, nihil de huiusmodi querelis scribūt? Cōstantius Occidētis imperio recuperato, in Orientē redire coactus est, ibiq; morari: quoniā Persæ maximis copijs eius imperiū uexabāt. ideo Occidētis curā demādauit Iuliano, quē et tandē, cum moreretur, totius imperij successorē cōstituit. Iulianus Rom. Imperator factus, Helena uxorē (hæc Cōstantini magni filia, ac Constantij Imp. soror extiterat) mortua, eius corpus

Eccl. hist.
lib. 9. c. 10.
lib. 9. c. 9.
Trip. lib. 1.
c. 6.

Eccl. hist.
lib. 10. c. 11.
Trip. lib. 4.
cap. 2.

Eccl. li. 2.
cap. 15.

Eccl. li. 5.
cap. 10.

Oros. li. 7.

Romã, ubi imperij sui Occidentalis suprema erat sedes, deferri uoluit. et quomodo hoc eũ fecisse uerissimile est, si Iulianus nullã Romã habuisset iurisdictionem?

Respondit quidã: Romã uxoris corpus deferri uoluit, ut eius funeri adesset Felix 2. Põtifex, eiq; omnium peccatorum suorũ indulgentiã plenariã largiretur.

CHRISTI autem seruus: Hoc sanè uerum esse nõ potest, inquit. nam Iulianus apostata factus, Christianos persequebatur: qui ut Orientalib. partib. confluleret, contra Persas profectus, in acie sagitta percussus cecidit. quo mortuo, Iulianus à militib. Romanis Imperator totius imperij eligitur. Noctu uerò mortuo Iuliano, Valètinianus, qui antea ob fidẽ CHRISTI ex militia à Iuliano pulsus fuerat, ad imperij calamen euectus est. hic dũ Orientis partes deserere nõ posset, & tamẽ audiret, Alemannos, Sarmatas, Saxones, ac Gothos, Rhetias, Gallias, Pãnonias, Britanniasq; acriter infestare, ac omnes Occidẽtis partes bellis undiq; agitata in maximo discrimine uersari, eis cõsulere uoluit. ideo quãuis L. Equitius Illyricũ, Seuerianus Pannonias, Mamertinus Italiã ac Gallias Valètiniani ipsius decreto tuerentur, Valentẽ fratrem imperij consortẽ instituit: hocq; in Oriente relicto, ipse in Italiã uenit, ut imperium suũ tueretur. Mortuo uerò Valètiniano, Valẽs eius frater tres annos tantũ imperium obtinuit. Mortuo Valente Hadrianopoli, Gratianus Valentis nepos (nã Valètiniani Imperatoris filius erat) imperiũ regẽdũ suscepit: hũc Valètinianus pater dũ Europã precesset, Augustũ declarauerat. is igitur

Ruf. lib. 1.
c. 36.

Orof. l. 7.

Ruf. 2, c. 12.

igitur Gratianus adeò Occidentis imperium feliciter obtinuit, ut quidquid periculi à Germanis, Gotthis, Hunis & Alanis Romano imperio immineret, his omnibus suis depelleret. Hic cum totū imperiū solus administrare non posset, Valentinianum fratrem participē ac imperij consortem facit. Cur Damasus, pri- Orosius 7.
 mus Pontifex Romanus, Occidentis imperium regen- c.34.
 dum non suscepit, si quidem Papæ fuerat à Constantino donatum? Dum Gratianus mortuus esset, Valentinianus, qui & Iunior uocatus fuit, totum imperium obtinebat, & imperij eius principio in Italia fuit. in Germania quoq; ac Gallia bellorum causa uersabatur. deinde Constantinopolim uenit, ubi Theodosius imperium regebat, qui à Gratiano Caesar & Augustus uocatus fuerat. Postea uterq; cum Arcadio & Honorio, Theodosij filijs, Romam uenit; ubi & cum pulcherrimo triumpho à populo Romano excepti, dies aliquot morati sunt. Dum autem hic esset Imperator, mores urbis Romæ deprauatos (bellorum enim causa factum fuerat, ut per aliquot annos Imperator Romæ morari non posset) nouis legibus reformauit, & pistrinam qua meretrices prostabant, demolitus est: ac quo supplicio deinceps punirentur adulteræ, sanciuit. Si Papa à Constantino tam præstanti ac liberali dono, ut dicitur, donatus fuerat, cur Syricius, qui tum Romanæ ecclesiæ episcopus erat, passus est ut Imperator, qui omnibus iuribus cesserat, quæ olim tum Romæ, tum in toto Occidente habuerat, nouas leges sanciret, quib. deprauati mores corrigerentur?

Cur tantam Imperatoris audaciam nō arguebat? Di-
 catis igitur priscos illos Romanæ ecclesiæ episcopos
 cum summa animi humilitate CHRISTI gregem
 tum uerbo, tum sanctitatis exemplo pauisse: eaq; tan-
 tum curasse, quæ ad ecclesiæ ædificationē ac CHRIS-
 TI gloriam spectare uidebant? Conferant, quæ so-
 hic populi illius temporis conditiones cum nostris in
 felicissimis tēporibus. Tum Imperator qui diu absce-
 rat, Romam ingressus, sanctissimis legibus populum
 regendum decernit: nullus ibi Papa, qui pedes Impe-
 ratori osculandos porrigat, habetur: nullus Papæ lu-
 xus, nulli aulici, nulli equi, nullū aurum, nullū argen-
 tum, nullæ geminæ Papam ornant. Qui Imperatoris
 triumphū describunt, nullā Papæ mentionē faciunt.
 Hodie uerò quæ pompæ, quæ maiestas, quis fastus,
 quæ superbia, quæ tyrannidis species in Pontificibus
 Romanis appareant, neminem latet: præsertim dum
 Imperator Pontifexq; ipse unā conueniunt. Quid
 uerbis opus est? Imperator ipse maior Pontifice nul-
 la in re uidetur, sed potius eius uilissimus seruus ab
 omnibus iudicatur. Si Roma & Occidentis impe-
 rium donationis iure Syricio Romano episcopo de-
 bebatur, cur tum apud Imperatorem non est conque-
 stus, eo quòd illa occupabamur quæ sanctæ Roma-
 næ ecclesiæ à Constantino donata fuerant? Sed ulte-
 rius progrediamur, ut re uera cognoscamus, unde ad
 Papam tot oppida, tot urbes, tot ditiones aduenerint.
 Per soluto itaq; triumpho, Theodosius unā cum filio
 Honorio Constantinopolim reperijt. Valentinianus
 uerò

uerò Imperator Roma discedens, in Gallias petit, ac tandem Viennæ noctu ex insidijs appetitus, miserè ab Arbogasto strangulatus fuit. Post quem Theodosius unà cum Arcadio ac Honorio filijs totum obtinere imperiũ: Arcadius quidẽ Orientis, Honorius uerò Occidentis. nam Theodosius Mediolani consenuit, ibiq; in uera CHRISTI fide obiit. Honorius qui Occidentis imperiũ à patre testamento acceperat, Gallias et Hispanias, tum penè à Vandalis ac Sueuis perditas, Alarico Gothorũ regi ad inhabitandum donauit. Atqui satis mirari non possum, quomodo Honorius tam liberale donũ facere potuit, si iam Papæ antea à Constantino hæc omnia donata fuerant. Tandẽ Honorius Romæ moritur. post quem Valentinianus, Honorij nepos, ex Placidia Imp. sorore natus, imperium administrat. erat autem tum Valentinianus Constantinopoli cum Theodosio consobrino suo: is Arcadio patri, qui iam mortuus erat, successerat. hic igitur cum Honorij patrũ suũ Romæ mortuum audisset, Valentinianũ cum Placidia eius matre Romam misit: ubi Occidentis imperium cum omnium favore, ac totius Italiæ acclamatione affecutus, Augustus Imperator est appellatus: ac mox Ioannem tyrannum, qui antequam ipse Romam uenisset, imperium inuaserat, feliciter extinxit: Imperatorq; præ cæteris sui imperij urbibus Rauennæ uixit, ubi & à senatore quodã Romano, qui Maximus dicebatur, interfectus fuit. quo interfecto, cum nullũ reliquisset filiũ, qui ei in Romano imperio succederet, neq; etiam ex consobrino

Oros.lib. 7

c. 35.

Sabell.

Eut. 13.

Oros.lib. 7

c. 40.

Blond.

Valentinianus Honorij Imp. nepos.

consobrino Theodosio aliquis filius esset superstes, si
 etum est ut per ea tempora Romæ multi tyranni ex
 citarētur, ac de imperio dimicarēt: & sic mortuo Val
 lentiniano, mortuum est unà Occidentale imperium.

Sabell. Augustorumq; nomen. Tyranni uerò qui Romæ ex
 Eutrop. citati sunt, hi fuerunt: Maximus, qui & Valentinianus
 Procop. num occiderat: Auitus, Maiorianus, Seuerianus, An

themius, Seruandus, Ricimer, Olybrius, Lycerius,
 Augustulus, Orestes, Odoacer. Quis hic nō miretur,
 si Romano episcopo Constantinus omnia donaret,
 quæ ad Occidentale imperium pertinebant, cur extin
 cto Imperatore, nullis imperij heredibus post se reli
 quis.

Sabell. nullus inuentus est Romanus episcopus (fuerunt
 enim quadraginta septē) qui per trecentorū & tri
 ginta annorum spaciū illud quod sibi ex iure debe
 batur, obtinere tentarit? nec pro hoc obtinendo dimi
 carit? qui autem per ea tempora fuerunt, hi sunt: Ce
 lestinus, Sixtus, Leo 1. Hilarius, Simplicius, Felix 1.
 Gelasius 2. Anastasius, Symmachus, Hormisdas, Ioan
 nes 1, Felix 4. Bonifacius 2. Ioannes 2. Agapitus, Syl
 uerius, Vigilus, Pelagius, Ioannes 3, Benedictus 1. Pe
 lagius 2. Gregorius 1. Sabinianus, Bonifacius 3. Boni
 facius 4. Theodatus, Bonifacius 5. Honorius, Seueri
 nus, Ioānes 4. Theodorus, Martinus, Eugenius 1. Videl
 lianus, Adeodatus, Donus, Agatho, Leo 2. Benedi
 ctus 2. Ioannes 5. Sergius, Ioannes 6. Ioannes 7. Sofi
 mus, Constātinus 1. Gregorius 2. Gregorius 3. Regne
 runt igitur Romæ tyranni illi quos antea dixi: & di
 uersi diuersas occupabant Occidentis partes. Theo
 doricus

doricus Ostrogothorum rex à Zenone, Orientalium Proc. lib. 1
 partium Imperatore adiutus, Italiam occupauit, Ro- Blon.
 maq; triginta annos imperiū obtinuit. Episcopi Ro-
 mani tum erant, Felix 3. & Gelasius 2. Post Theodo-
 ricum Bellisarius à Iustiniāno, Orientis Imperatore, Procop. 3.
 rebus Italicis præficitur, ut eam à Gotthorum incur-
 sionibus atq; incendijs tueretur. quod cum Bellisa-
 rius pauco annorum spacio summa felicitate conse-
 cisset, ab Imperatore Constantinopolim reuocatus
 est. Quamprimum Bellisarius Italiam deseruit, To- Leon. Ar.
 tilas Gotthorum rex eam ferro ac flamma aggredi- lib. 3.
 tur, Romam cepit, ac penè totam diruit. Contra To- Procop. 1. 3
 tilam Narses, Iustiniāni Imperatoris cubicularius, ab Blon. lib. 6
 Imperatore cum maximo exercitu missus contra Got-
 thos, felici potitus est uictoria. Ac Gotthorum rege Blon. lib. 3.
 occiso, omnia quæ ab ipsis occupata fuerant, recupera Procop. 1.
 uit. Mox expulsis Gotthis, Langobardi cum rege Al-
 boino Italiam inuadunt, & eius maximam partem
 occupant, ac per ducentorum & quadraginta anno-
 rum spaciū illam tenuerunt. Quo tempore Orien-
 tis Imperatores, ad quos etiam Occidentis imperium
 pertinebat, Exarchos suos in Italiam mittere coepe-
 runt, ut Langobardos coercerent: omniaq; quotquot Exarcha-
 imperij erant fidelissimè administrarent. Exarchi im- tus officiū
 peratoris uicarij erant, horumq; sedes Rauennæ præ instituitur.
 sertim fuit. His quoque data erat authoritas ab Impe-
 ratoribus, ut Pontifices Romanos, qui eligerentur,
 confirmarent. Iustinusq; eius nominis secundus Impe-
 rator, exarchatus officium instituit, quod & ab alijs
 impe-

imperatoribus postea obseruatū fuit per annos 124
 & Exarchus, qui prior ex omnib; missus fuerat, Lon-
 ginus uocabatur. hic etsi Rauennæ morabatur, ita ut
 nunquam serè Romã adiret, illam tamẽ per Ducem,
 qui Consulis dignitatem referebat, semper governa-
 uit. post Longinum alij Exarchi missi fuerunt. nam
 Sabell. Smaragdus, postea Patritius Romanus à Maurilio
 missi fuerūt. mox alij post hos, sicut Imperatori uide-
 batur. At quis enarrare posset quæ portenta episcopi
 Romani, quorum ambitio ac imperandi libido iam
 creuerat, moliri coeperint per huiusmodi totius Ita-
 liæ turbulentissima ac desperata tempora. Hi (sicut
 Pontifices Mahumetis æmuli, sic eius artibus edocti) totius Oc-
 Rom. Ma- cidentis, sed Italiæ præsertim, imperium affeclare co-
 humetis perunt. ideo huiuscemodi tempora in quibus agno-
 æmuli. scebant Imperatorem ex Oriente discedere non pos-
 se, propter atrociam ac continuam Persarum bellam, sibi
 per commodum esse arbitrati sunt, ut uota sua perficeret,
 ac tandem imperium occuparent. ideo non aliter hi ex tot
 Italiæ dissidijs, quàm Mahumetes ex Arrianæ hereseos
 sectione, nacti sunt occasionem, ut aliquid molirentur.
 Quamobrem modò hunc, modò illum principem (unicuiq;
 maria ac montes pollicenti) in sui auxilium contra
 imperatorum exarchos ac regulos, qui in dies surgebant
 in Italia, euocare coeperunt. unde Gregorius 3. Carolum
 Martellum, uirum magni in Gallia nominis, contra
 Luthprandum Langobardorum regem in Italiam
 ducere tentauit. Zacharias 1. arte Gregorij, quæ sperauerat
 se imperium

rium totius Italiae obtenturum, admodum probata, regem Galliae & ipse in Italiam uocare decreuit: sed cum regem ipsum, cui Childerico nomen erat, bello atque armis ineptum cerneret, & fortè uotis suis non consentientem, tot usus est artibus ac dolis, ut Childericus detonso capillo monachus fieret: tuncq; Pipinus, Caroli Martelli filius, Pontificis consilio ac hortamentis à Gallorum proceribus rex declaratur. Contigit autem ut Zacharias ab ipso Deo sic deluderetur, quemadmodum et ipse Childericum deluserat. ipse namque iniuste, ac non sine magno scelere, legitimum Francorum regem regno spoliauerat, ac spurium regem creauerat: sed Deus iuste Zachariam uita spoliavit, ut sceleris sui poenas lueret. Mortuo Zacharia, Stephanus secundus Papa eligitur. hic mox Pipino ex Gallia euocato, contra Langobardos, qui Raucennae exarchatum obsidebant, tot cum Pipino usus est dolis, ut ab ipso sibi donari impetrauerit exarchatum, & omnia quæ ad urbem ipsam spectabant, & quidquid Padum & Apenninum interiacet à Placeminis usque ad stagna Venetorum: & quidquid intra Isaurum flumen, Apenninum, & Adriaticum sinum continetur. A regibus igitur Gallorum, & non à Constatino hæc acceperunt, Hinc pontifici furta, hinc opes & tyrannis initium habuerunt. Magistratus enim exarchatus, qui Imperatorum semper exiit, à Iustini secundi Imperatoris tempore usque ad Stephanum secundum Pontificem Romanum, fraudibus ac ui, multorum que cum

Blon. l. 10.

Plat.
Blon. lib. x.
Aen. Syl.

Quæ Pontifices Ro.
à regibus Gallorum acceperunt.

Blon. cum sanguine, ab ipso Imperatore, qui tum Constan-
 tinus 4. erat, per Pipinum aufertur, Pontificiq; do-
 Plat. natur: ubi nullus extat Imperatoris consensus. nam Pi-
 pino in Italiam descendentem, Gregorius Imperatoris
 Protosecretarius obuiam fit, & Imperatoris nomine
 illi denunciatur, ne exarchatum Rauenatensem tum quidem
 à Langobardis oppressum, ad Imperatorem ipsum per-
 tinentem, uel Pontifici, uel alicui tradat. Cui Pipinus sa-
 perbe respondit: Ad hoc in Italiam ueni, ut Pontifici
 ac Romanis rem gratam faciam: eorumq; commodis qua-
 ad fieri potest, consulam. Quibus ex uerbis cuius con-
 iectari licet, Papam non alia ex causa Pipinum in Ita-
 liam uocasse, nisi ut suis commodis prospiceret, & ea tan-
 dem quae cupierat obtineret. Hadrianus 1. mortuus Ste-
 phano 2. Gregorio 4. Paulo 1. Constatino 2. Stepha-
 phano 3. Pontifex creatur. Hic solo exarchatu con-
 tentus non fuit. Nam cum Desiderius Langobardorum
 rex, qui exarchatus causa Pontifices Romanos uexa-
 rat, pacem ei obtulisset, illam reiecit: & maiorem sangui-
 nis effusionem optans, quam antea facta fuerat, Caro-
 lum Magnum, Pipini filium, in Italiam contra Deside-
 rium euocauit. qui ueniens, Desiderium penitus uicit:
 & sic Langobardis pulsus, Anconitanos, Auximatos,
 Firmanos, ac Spoletanos, Langobardosq; aliquot,
 qui eas incolebant regiones, Hadriano Pontifici dona-
 uit, ac subiecit. Ut autem Pontificum tyrannis dur-
 turnior esset, uoluit Hadrianus aliquot habere patro-
 nos potentissimos, qui bona ab Imperatoribus inu-
 ste ablata aduersus eosdem Imperatores tuerentur.

Plat.
 Nacl.
 Aen. Syl.
 Sabell.

uerentur.

uebatur enim Pontifex, ne fortè temporum successione Imperator armis à se repeteret, quæ ipse armis ac fraudibus occuparat. Ideo Carolum Roman adduxit, ubi utriq; ante diui Petri altare stantes, mutuo iurarunt, Romanos ac Francos perpetuam inter se amicitiam seruatuos: & communes eorum hostes fore, qui alteram ipsorum partem lesissent. Carolum præterea coëgit, ut interposito iureiurâdo, maximis priuilegijs confirmaret, quæcûq; Pipinus eius pater suis prædecessoribus dono dederat. Viq; Galliæ reges in promissis firmiter retinerentur, Carolus autore Hadriano concilium cõuocauit: in quo suadente Pontifice, Carolo data fuit potestas eligendi Romanum Pontificem, ordinandi apostolicam sedem. Data est præterea patritia dignitas, & ius conferendi eandem dignitatem. Cõcessum est deniq; ut omnes archiepiscopi atq; episcopi, inuestiturâ (ut uocant) reciperent à Carolo. prohiberetur præterea fuit, ne inuestireretur, nisi prius inuestiti fuissent ab eodem Carolo. Decretumq; sancitum fuit, ut si quis contra hæc quæ cõcessa erant, aliquid agere auderet, anathematis reuerset: & nisi resipisceret, omnia eius bona proscriberentur, ac ipse in exiliũ ageretur. Mortuo Hadriano, Leo eius nominis 3. Pontifex creatus fuit. hic ueritus quoq; ne quandoq; populus Romanus Pontificum tyrãnidem uellet excutere, & hac causa Imperator in Italiã ueniens totam eorũ ditionem, quam à regibus Gallorum acceperant, occuparet, maioribus etiam uinculis Carolum Pontificibus Romanis alligare uoluit. ideo

Mutuũ Põ
tificũ & re
gum Gallo
rum iusiur
randum.

Diffinc. 63.
Hadrian.
Dist. 63. in
synodo.

ipsum in urbe Roma Imperatorē Augustum decernit: Pipinumq; eius filium procreat regem eius partem Italiae, quam nec ipse, nec ullus praedecessorū suorum sibi subijcere poterant. Cur hoc? ut scilicet hac ratione Galliae reges imperatorium titulum habere nunquam paterentur eiusmodi maiestatem à se tolli. Hinc factum fuit, ut per Pontificem perpetuae inimicitiae disseminatae sint inter Orientis atq; Occidentis Imperatores. Unde tot strages, tot incēdia, tot regnorum uastationes, subsequutae sunt: sed nondū finis. Huc tamen cōditione Carolus factus Imperator est à Pontifice, ut & ipse populum Romanū cogeret, ut iurando polliceretur se Papae perpetuam obedientiam seruaturum, quod Carolus quā libentissimè fecit. Mortuo autē Leone, Stephanus eius nominis 4. Pontifex creatur. Sed quoniam octo tantummodo mensibus sedem illam occupauit, nihil propter tēporis breuitatem quē admodum se facturum sperabat, imperio suo addere potuit. hoc tamē (si bene memini) effecit: finxit ius eligendi Romanum Pontificem, & ordinandi apostolicam sedem ac inuestiendi archiepiscopos & episcopos, quod à concilio Carolo datum fuerat, plurimum mali secum trahere: ideo illud abrogauit, ac pronunciauit tale ius debere esse penes clerum, senatum, populumq; Romanum. Quoniam tamen uerebatur, ne Imperator armis ac ferro ius sibi datum dederet, non abrogare, sed interpretari se dixit decretum illud cōcilij: uoluitq; ut sic intelligeretur, uidelicet quod liceret sine Imperatoris autoritate, Pontificem

tificem Romanū eligi à clero, senatu, populoq; Romano: consecrationem uerò recipere non posset, sine presentia Caesaris, uel Caesarianorum legatorum. Ex his cognoscere possumus, quomodo nō Constantino donante, sed potius inuitis Imperatoribus, Romana sedes Pontificis ac episcoporū electionem, usurparit. Sub Stephano Carolus Imperator moritur, & Ludouici eius filius Imperator creatur, et à Stephano imperij coronā Remis accepit. Moritur autem & Stephanus: & Paschalis 1. sine Ludouici Imperatoris cōsensu à populo Romano Pontifex eligitur: de qua electione cū Imperator cōquereretur, Paschalis missis ad eū literis purgauit se. Progressu autē temporis Paschalis uir callidus cum Ludouicū (falsa tamen religionis ac sanctitatis specie deceptū) Romanae sedis plurimum deferentē nouisset, sibi periculosum ratus, si in autoritate sua augēda moram pertraheret, miris artibus, pietate simulata, ac CHRISTI gloriā, & ecclesiae uilitatē, eiusdemq; firmitatē se querere affirmans, ad eū Ludouicū fascinauit, ut sibi hoc iusiurandum faceret (ō bone CHRISTE aspice quae eos qui se tuos uicarios esse iactāt. Eorūq; tum bonitatē, tum humilitatē, tum paupertatē, tum afflictionū tolerantiam cōsidera) Ego Ludouicus Imp. cōcedo tibi beato Petro principi apostolorū, et uicario tuo Dño Paschali summo Pōtifici, successoribusq; eius in perpetuū ciuitatē Romā cū sua iurisdictione omnibusq; circāterris, ciuitatib. portub. ac maritimis locis Ethru-
riae, in ea demq; mediterranea Urbē ueterē, Balneo,

Pla. Volat.

Iusiurandū
Ludouici
Imperato-
ris.

Regium, Viterbium, Soanā, Populoniā, Rosellā,
 Perusium, Maturanū, Sutrium: Nepe uersus Campa-
 niam, Anagniam, Signiam, Ferentinum, Alatrū, Pa-
 tricium, Frusinonum, cum omnibus circā oppidis, ac
 uicis: nec non exarchatum Rauennae integrum, sicut
 pie recordationis Carolus pater, & item Pipinus
 auus noster Beato Stephano dudum cōcessere, uide-
 licet Rauennam, Bouium Aemiliani, Forum Pom-
 pilij, Forum Liuij, Fauentiam, Imolam, Bononiā,
 Ferrariam, Comaclum, Adriam, Ceruiam: in Mar-
 chia, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam,
 Auximū, Numanam, Esum, Forū Sempronij, Fere-
 trum, Vrbinum, territorium Valnēse, Callium, La-
 ceolos, Eugubium: in Campania, Sorū, Arquinum,
 Arpinum, Theonum, Capuam: patrimonia quoq; ad
 nostram pertinentia ditionē, Beneuentanum, Saler-
 nitanum, Calabriae inferioris & superioris, ac Nea-
 politanum Ducatum: insuper Spoletinum, Tuderotri-
 culū, Neruiam, reliquasq; eius ditionis ciuitates:
 insulas quoq; inferi maris, Corsicā, Sardiniam, Sici-
 liam. quae omnia pie memoriae Pipinus auus, deinde
 Carolus genitor noster, per Atheriū & Meynmar-
 dum, Abbates hos sponte missos, beato Petro, eiusq;
 successoribus scripto concesserunt. Nos item proba-
 mus atq; cōcedimus. Praeterea summi Pontificis deli-
 gendi Romano cōcilio potestātē esse uolumus, modo
 sine discordia fiat. ac post consecrationem, legati ad
 nos successoresq; nostros reges Francorū, conciliant-
 dae charitatis & amicitiae causa, mittantur. Sicut tem-
 poribus

poribus domini Caroli atavi, & Pipini aui, & postremo Caroli genitoris nostri mos fuit. Hanc igitur uoluntatem scripto ac iurciurando firmamus. Huic donationi manu propria ipse Imperator subscripsit. Subscripsere utē tres eius filij, Lotharius maior natus, qui & imperium post patrē obtinuit: Pipinus secundus, qui fuit Aquitaniæ Dux: Ludouicus tertius, qui Ducatū Bauariæ obtinuit. Tanquam testes subscripsērūt se Episcopi decē, Abbates octo, Comites quindecim: Bibliothecarius, Mansionarius, Ostiarius quibus unus. quib. omnibus subscriptis, Ludouicus donationem misit Pontifici Romano Paschali 1. per quēdam ipsius Paschalis legatum, qui Theodorus uocabatur. Quomodo igitur hæc omnia à Constantino donata fuerē? Lam Pontificū artes reiectæ sunt, quibus imperium ac tyrannidē in CHRISTI ecclesiam inuenerunt. Noscebāt quoq; & ipsi Pōtificates, quā in iuste omnia retinerēt. quod sanē hinc dignosci potest, quōd quāuis illa à multis Imperatoribus donationis nomine cū iureiurando accepissent, aliquot tamen illorum etiam post has donationes, Imperatoris cōsensum, ac confirmationem in multis requirebant. Nam Gregorius 4. pontifex electus, pōtificatus administrationē suscipere noluit, sed Ludouici Imperatoris cōsensum per legatos expectare uoluit. Sergius 2. à Lothario Imperatore per Ludouicum filium in Italiam missum cōfirmatus fuit: quam confirmationē serē omnes expectabāt, donec Hadrianus 3. populo Romano retulit in creādo Pontifice cōsensum Imperatoris

Volat. li. 3.
Geogra.

Plat. Sab.

Dist. 63. Ti
bidomino.
Iusiurandū
Otthonis
Imperato-
ris.

expectandum non esse. Sed ne sic quidem putarunt
Pontifices suum imperium tutum futurum. Nam Io-
annes 13. nunquam Otthonē cognomento Magnus
urbem Romanam ingredi passus est, ut imperatoria co-
rona ornaretur, Augustusq; appellaretur: nisi prius
in hanc formā iure iurando iuraret: Tibi domino Io-
anni Papa, ego rex Ottho promitto, & iuro per pa-
trem, filium, ac spiritū sanctum, & per hoc lignum
uiuificæ crucis, & per has reliquias sanctorum, quod
si permittēte Domino Romam uenero, sanctam Ro-
manam ecclesiam & te rectorem eius exaltabo secū-
dum posse meum, & nunquam uitam aut membra
aut ipsum honorem quem habes, uoluntate mea, aut
meo consensu, aut cōsilio meo, aut exhortatione per-
des. Et in Roma nullum placitum aut exhortatio-
nem faciam de omnibus que ad te, aut ad Romanos
pertinent, sine tuo consilio: & quidquid de terra san-
cti Petri ad nostram potestatem uenerit, tibi reddam.
& cuiuscunq; regnum Italicum cōmiserō, illum iurare
faciam, ut adiutor tui sit ad defendendam terram san-
cti Petri secundum suum posse. Hoc autē sacramen-
to obstrictus, urbem ingreditur: & sic Ioannes cum
clero, populoq; Romano Otthonē honorificè exci-
pit, eumq; tum ungit, tum imperatoria corona atq;
Augusti nomine ornat. O' detestādā ac sacrilegā
pontificum tyrannidem. O' diuinæ maiestatis lesa
crimen inexpiabile. ab his imperatoria maiestas toti
terrarum orbi semper ueneranda, summa cum igno-
minia, ac dedecore, patibulo appensa est. Executiā
Impera-

Imperatores Occidentis his temporibus hūc laqueum
 & iugum: imperio pristinam dignitatem concilient:
 Italia, quæ totius terrarum orbis (omnium iudicio)
 est amoenissimus hortus, antiquam gloriã denuò in-
 starent: si possunt, inquam, ab illo sacramento se li-
 berent. Quid dico liberent? nec de liberatione quid-
 quam cogitent, deq; ea uel uerbum unum hiscere au-
 deant, statim excommunicationum fulmina iacien-
 tur: statim maledictiones, execrationes, imprecatio-
 nes audientur, mox imperatoria dignitate exuentur
 Imperatores, mox eorum bona ac ditiones, filij, uxo-
 res, consanguinei, familiæ proscribentur: mox totus
 terrarum orbis in eos tanquam in hæreticos, atque
 apostatas concitabitur: mox alius creabitur à Ponti-
 fice Imperator, qui eos fame, ferro, flamma, perse-
 quatur. Sed tu Domine usquequò ista patieris, ut in
 ecclesia tua perseuerent, cum summo omnium fide-
 lium mœrore?

Cum igitur Pontifex duos se accepisse à Deo gla-
 dios iactet, quibus tum tēporalia, tum spiritualia ec-
 clesiæ ac totius terrarū orbis pro sua libidine uerset:
 ideo cum eorū alterum, uidelicet qui ad temporalia
 spectat, fraudibus ac furtis innumeris nō à CHRIS-
 T O datū (ut ipsi iactant) sed ex imperatorū mani-
 bus ereptū fuisse ostenderim: superest ut & alterum
 quoq; cuius potestate Pontifex inquit se spiritualia
 pertractare, ostēdam quomodo, & per quos de ma-
 nibus episcoporū furto ac dolis ablati fuerit. nam si
 utriusq; gladij ueritas manifestaretur, quomodo, qua

Duo. Pōt.
 Ro. gladij.

ratione, quibus legibus, à Pōtificibus arrepti sint, & hodie occupentur, futurum sperarem non modicam utilitatem CHRISTI ecclesie hinc accessuram.

Sciendum itaq; quòd præ omnibus Romanis Pōtificibus, Bonifacius s. summopere horum gladiorum causa gloriabatur: eiusq; gloria adeò creuit, ut cum quodam die solenni in pōtificali pompa populo apostolicā benedictionem largitus esset, mox altero imperiali habitu & insula Cesarea insignis, gladiū ante se nudatum deferri iusserit, ac sedens alta uoce exclamarit, dicens, Ecce duo gladij hic. In nomine igitur Domini nostri IESU CHRISTI audiāt pij, quomodo Pontifices Romani manū suam in alienam messem ita miserint, ut episcopos quoscunq; non amplius tanquam fratres ac pares habeant: sed tanquam captiuos in misera captiuitate, cum summo totius ecclesie scandalo detineant.

Alb. Krät.
lib. 8. c. 36.

Isid. Tom.
1. Cōcil. in
Constan. I.

Primum itaque, propter tyrannorum seuum in Christianos persecutionem (etsi in ecclesia controuersia aliqua in dies oriretur) non poterant episcopi ac fideles unā conuenire: passim enim occidebantur. Trāfactis uerò plurimis annis, diuersa per singulas prouincias celebrari cœperunt concilia. his intererant omnes illius prouinciæ episcopi, qui omnes summa cum pace ac dilectione uerbū Domini ac apostolorum, tanquam certam ac inconcussam totius ecclesie regulam sectabantur, & ex eo omnia definiabant. & iuxta hūc morem Victor episcopus Romanus, qui & sub Cōmodo Imperatore martyr extitit,

Euseb.

titit, unà cum alijs episcopis qui circa Romam erant
conuenit: ubi de certo die quo celebraretur Pascha,
(uidelicet 14. luna Martij, ne Iudeorum morē sequi
uiderentur) pertractarunt.

Fabianus quoq; episcopus Romanus, qui sub De- Euseb. Sab.
cio martyrio coronatus fuit, unà cum 60. episcopis
conuenit, ut Nouati dogma (hic lapsis semel omnem
spem ueniæ denegabat) ex ecclesia pellerent.

Cornelius & ipse sub Decio martyr, cum cæte- Plat.
ris uicinorum locorum episcopis, presbyteris, ac dia-
conis conueniens, concilium Romæ habuerunt.

Aphricani episcopi unà cum Cypriano Carthagi Euseb. lib.
nensi episcopo Carthagine cōueniunt, ac conciliū ce 7. cap. 5.
lebrāt: ubi hæreticos rebaptizādos esse decreuerunt.

Dionysius Antiochiæ cum cæteris episcopis con Euseb.
ueniens, Samosatenu erroris concilio peracto conuin-
cūt. negabat is CHRISTVM de cælo descēdisse.

Mox sathan paulatim miseram episcoporum ser-
uitutem, ac ecclesiarum tyrannidem moliri cœpit: à
crudelitate tamen tyrannorū occasionem arripuens.

Gaius enim Episcopus Rom. cum uideret ob tyran- Tom. I. Cō.
norum seuitiem concilia conuocari nō posse, censuit in epist.
ut quotquot quæstiones orirētur in ecclesijs, ad sedē Marcel.

Romanam refererentur. Quod tamen decretum,
utpote iniquum, obseruatum non fuit. episcopi enim

ecclesiarum morem quem CHRISTI apostoli ob-
seruarunt, custodiebant. Nam Vitalis Antiochenus
episcopus, & Marcellus Anticyranus unà cum fini-
timis episcopis, Anticyranum cōcilium peregerunt:

ubi diaconis uxores permixtae fuere, ac quosdam qui
 carnes immundas existimabant, ab ordine ecclesie
 reiecerunt: tantum absuit ut Gaij decretam custodire
 uellent alij episcopi, ut in Sinuessi ciuitate congrega-
 tis 180. episcopis, Marcellinus qui Romanus erat epi-
 scopus errorē suum confessus fuit: dixit enim se hor-
 rore mortis CHRISTVM corā Diocletiano me-
 gasse: poenitentiam egit, ad ecclesiamq; reuersus est.
 ac tandem martyrio donatus fuit.

Isid. Tom.
 1. Conc.

Neocæsariensis quoq; synodus (hæc ante Nicenā
 mox celebrata fuit) à Germano, Leontio, Basilio,
 Longino, Narcisso ac finitimis episcopis celebrata.
 Mox Nicenū conciliū uniuersale, in quo 318. e-
 piscopi conuenerunt, propter Arrianam heresim
 collectum fuit. Cum enim Constantinus Imperator
 fidem CHRISTI suscepisset, Christianorum con-
 cilia palam ac publicè celebrabantur. quia nulla tum
 aderat contra ecclesiam persecutio, quæ fideles à con-
 ciliorum celebratione deterreret: unde episcopo Ro-
 mano ablata fuit occasio, qua speraret se posse in po-
 sterum quæstiones, quæ per diuersas ecclesias orieban-
 tur, ad se Romam pertrahere. quapropter post Ni-
 canam synodum quæ eius provincie, sua cum opus e-
 rat celebrabat concilia: celebrata namq; fuere, Arelan-
 tense primum, ac secundum Gangrense, Elibertinū,
 Hierosolymitanū. Mox Satan cum uidisset rem pro-
 sententia nō suaxsisse, neq; CHRISTI ecclesie in-
 nitatē ac pacem interturbasse, Iulium primū, Rom. E-
 piscopū ambitione exagitat. ideo Romæ synodū con-
 uocauit.

Isid. in Iul.

Uocat, in quo Nicænam synodum confirmat: ac si nihil ueri, nihil sancti contineret, nisi ipse cõfirmasset: statuitq; ne præter Romani episcopi uoluntatẽ con-

3. q. 4. Dudum.

cilia aliqua in posterum celebrarentur, aut crearentur episcopi: unde & factum fuit, ut post Iulium nulla synodus uera ac sancta habita fuerit, quæ præter episcopi Rom. uoluntatem cõuocata sit: quo iactõ à Satana fundamento, officina illa constructa est, in qua gladius is quo se hodie Pontifices Romani gloriantur, fabricatus fuit. Aperiant hic oculos ecclesie quæ in captiuitatem deductæ sunt: & agnoscant quomodo hoc gladio unitas spiritus ecclesiarum difsecta, & minutissimè concisa fuerit.

Innocentius arrepto hoc gladio, Romanam sedem omnibus prætulit, eamq; nullius iudicio subiectam esse constituit.

9. q. 3. Nemo.

Leo ad uarias prouincias misit, & cõstituit ut ab omnibus ecclesijs obseruari deberet quod Romana obseruabat ecclesia.

Dist. 12. quis nesciat.

Simplicius multas similtates cum Ioanne Rauennatum præfule gessit, ut Romane ecclesie auctoritatem amplificaret.

Ifid. in simplic.

Gelasius 2. se & successores suos à nemine iudicari posse decernit.

9. q. 3. cuncta.

Symmachus Iulij decretũ innouat, statuitq; prouincialia cõcilia ubiuis gẽtiũ celebrata (multa enim post Iulij decretũ celebrata fuerat: quia ecclesie tantam Romani episcopi tyrannidem ferre non poterant).

Dist. 17. cõcilia.

ran) absq; Romani præsulis autoritate collecta, omni pondere carere.

- Ifid. in Vigiliis Romanam ecclesiam, omnium aliarum matrem ac magistram haberi oportere, pronunciat.
- Plat. Sabel. Bonifacius 3. à Phoca Imperatore, reclamantibus plurimis tum episcopis tum ecclesiis in Papatu cõfirmatur, ac princeps omniũ episcoporũ ab eo dicitur.
- Dist. 19. sic. Agatho hoc usus gladio sanctiones Romani Pontificis tanq̃ diuina uoce firmatas suscipi debere dixit.
- Plat. Blód. Leo 2. Rauennates præsules, qui Exarchorũ autoritate freti, Romano Pontifici parẽre nolebant, sed pares esse, sibi subegit: statuitq; ne Rauennatis electio ualeret, nisi Pontifex approbaret.
- Volat. Benedictus 2. impetrauit à Constantino 5. Orientis Imperatore, ut absq; ipsius Imperatoris consensu posset Pontifex à clero & populo Romano eligi.
- Plat. Blód. Constantinus 2. Iustiniano Imperatori pedes osculandos primus exhibuit.
- Plat. Stephanus 2. dum Pontifex electus esset, super humeros hominum ad Lateranensem basilicam primus delatus est.
- Dist. 96. ubi nam. Hadrianus 1. priuilegia hominib. cõferre cepit, & tabulas apostolicas plumbo insigniri mandauit.
- Nicolaus 1. statuit, ne in concilio cleri ullus princeps nec Imperator quidem interesset, nisi cum de fidei summa agitur. Discimus hinc, quemadmodum non episcopi solum, sed & laici quoq; in concilijs primitiue ecclesiæ interesse poterant: sed in nostræ tempestatis concilijs, & in his quæ per multos annos

annos habita sunt, nullum ipsis locum adesse cernimus. Hic præterea Pontifex Archiepiscopos Rauennates in perpetuam seruitutem redegit. nam Ioanni Archiepiscopo diem dixit Romæ: illumq; in gratiã nunquam recipere uoluit, nisi his acceptis conditionibus, ut uidelicet se in concilio de hæresi purgaret, ut polliceretur se quotannis Romam uenturum: ut non amplius episcopos, etiam canonicè electos, consecraret sine pontificia autoritate per literas data: ut episcopos Romam uenire cupientes non prohiberet: ut nullam exactionem, aut morem introduceret, quæ canones Papales non recepissent: ne sub anathematis pœna de ecclesiasticis bonis aliquid uel mutaret, uel discerneret, inconsulto Pontifice: ne profana in ecclesiasticum usum reciperet sine assensu pontificis. En sanctissimi Pontificis rectum iudicium, ac inaudita humilitas: Quoniam Ioannes Nicolai tyrannidi sese submittere nolebat, tanquam de hæresi condemnatur, cogiturq; ut se maiestatis reum fateatur, ac iureiurando et scripto polliceatur se Pontificis Romani tyrannicum iugum nunquã excussurũ. Quibus absolutis, à tota synodo, quã Nicolaus Romæ in Ioannis confusionem conuocarat, ter acclamatum fuit: Rectum iudicium summi præsulis: iusta definitio patris uniuersalis ecclesiæ: salubris institutio omnibus CHRISTI discipulis placet: omnes eadẽ dicimus, eadem sapimus, eadem iudicamus.

Ioannes s. constituit, ne Romanæ ecclesiæ priuilegia, nisi centum annorũ præscriptione, tolli possent.

Hadrianus

Plat. Nauc.

16. q. 3. No-
mo.

- Plat. Sabel. Hadrianus 3. statuit, ne in creando Pontifice consensus Imperatoris expectaretur.
- Sabel. Stephanus 3. ecclesiam Mediolanensem, quæ usque tunc libera extiterat, sibi subiecit.
- Alexander 2. in concilio Mantuano decrevit ut Papa à solis Cardinalibus eligeretur.
16. q. 5. de-
cimas. Gregorius 7. decimas à laicis possideri uetuit.
17. q. 4. si
quis. Innocentius 2. magistratuum ac principum quorumcumque manus coercuit: nam statuit ne cui liceret clero manum iniicere. quòd si quis secus faceret, excommunicaretur: nec absolueretur, nisi à Romano Pontifice.
- Dec. lib. ti.
6. c. 4. Alexander 3. statuit, ne quis archiepiscoporum pallium recipere posset, nisi prius obedientie iuramento Pontifici Romano præstitisset. Hic Henricho Angliæ Regi excusam se ob eadem Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis sub poenitentia specie iniuravit, ut subditi eius posthac liberè possent ad Romanam curiam appellare: ac ut nemo in posterum Angliæ rex foret, nisi prius à Romano Pontifice esset Rex appellatus.
1. Dec. tit. 1.
c. 4. Clemens 3. statuit solum Papam posse episcopos ad aliū locum, aut altiorē dignitatem transferre. Et episcopos dignitate principibus præire uoluit.
1. Dec. tit.
33. c. 6. Innocentius 3. statuit Papam principes terrarum corrigere debere, ac ipsum tantummodò Imperatorem futurum, quem Papa nominasset.
- Dec. tit. 6.
c. 34. Innocentius 4. Imperatorem à Pontifice deponi posse sanciuit.
6. Dec. lib.
2. tit. 4. c. 2.

Ioannes 22. collegium scribarum, apostolorum Volat. Sa-
numero distinxit, ut precio accepto literas à se destina-
tas conscriberent. bel.

Benedictus 12. omnium episcopatum, praelatura Dec. extra.
rum, ac beneficiorum collationes ad se & successores
suos pertinere uoluit.

Bonifacius 9. primi anni redditus omnium benefi- Pla. Volat.
ciorum ecclesiasticorum, qui Annatae dicuntur, sibi Biond.
suisq; successoribus assignat, et sic se orbis dominum
constituit. huic tamen decreto Angli soli resisterunt,
eo quòd iniquum id esse affirmarent.

Callistus 3. sanciuit, ne quis Papa ad concilium Volat.
appellaret.

O crudelem ac furestem gladium, & tamen qui
huc gerit, ueluti Deus quidam ab omnibus adoratur
& colitur. nec mirum: quem enim non terrent eius
uoces? Audiam pij istius blasphemias ac recedant.

Sacerdotium meum in Aaronis sacerdotio presi- Dist. 21.
guratum fuit. Ecclesia mea non habet ma- Dist. 21. quamuis.

culam, neq; rugam, neq; unquam à trami
te apostolicæ traditionis recessit. Ideo 24. q. 1. à. recta.
tanquam mater ac caput omnium eccle- Dist. 12. decet
siarum sequenda est ab omnibus alijs, & Dist. 11. quis

illis tanquam magistra ac speculum esse
debet: merito igitur præfertur omnibus Dist. 19. enim uero
alijs ecclesijs. Ideo omnes controuersie, Dist. 63. quanto.

ac questiones de fide ad eam referendæ sunt. De pres. non bapt. c.
Sciendum præterea, quòd potestas sedis ueniens.

mea est luminare manus: & potestas se-
cularis,

- De ma. & ob. c. solitæ. *cularis est luminare minus: & cum eccle-*
 Clem. de sent. & re iu- *stia, cuius ego caput sum, successerit impe-*
 dic. c. pastoralis. *rio Romano, ex plenitudine potestatis*
utraq; potestas in manibus meis est. quapropter de
necessitate salutis omnes mihi subesse debent. cumq;
 De iudicijs *uideant potestatem meam non tantum temporalem,*
 c. n. oit. *sed & spiritualem esse, quæ, ut inquit Paulus, à ne-*
 Dist. 96. c. *mine iudicatur, causæ quæcunq;, regum etiam, à ne-*
 simplices. *iudicari debent. nullus igitur princeps potest aliquo*
decernere in ecclesia: quia obsequendo illis, manet
necessitas, & non autoritas imperandi. & quamuis
 Dist. 86. *CHRISTVS apostolis suis præceperit, ut qui in*
 quando. *ecclesia alijs maior esset, aliorum esset minister: non*
 Dist. 40. si *tamen decet ut ego id præstem, ne si nimia humilitas*
 Papa. *seruaretur, regendi autoritas frangeretur. Nec de me*
 Dist. 81. si *debet aliquis malum faciliter præsumere, quia sum mi-*
 quis. *carus CHRISTI: & mea bonitas post Deum est*
 Dist. 22. o- *salus omnium. propterea qui mihi obedire conte-*
 mnes. *mnit, peccatum infidelitatis seu paganitatis incurrit:*
 Dist. 81. *imò qui mihi non obedit, est idololatra. corã me igitur*
omnes procumbant, nec uerbum unum contra
 3. q. 6. mul- *me loquantur: quia si secus faciunt, hæretici sunt, &*
 tum. *tanquam hæretici puniri debent. Habeo quoque om-*
niem plenitudinem potestatis & angelos quoque
 Gūdisaluus de uillad. *excommunicare possum. sicut probatur*
 contra hæ. pra. q. 7. *ad Galatas cap. 1. ubi dicitur: Licet ange-*
 num. 5. *lus de coelo euangelizet præter id quod*
 Glos. dist. 19. nulli, & *euangelizauimus, anathema sit. & est*
 in cap. gener. de ele. *hæreticus, qui non credit me habere pote-*
 lib. 6. *statem*

testatè condendi canonis, ac interpretandi, & scripturas declarandi, & opuscula quæ à diuersis scriptoribus eduntur approbandi, uel reprobandi: nouas & difficiles quæstiones definiendi: episcopatum quoq; diuisio, eorundemq; unio, episcoporum depositorum restitutio, siue eorum mutatio: hæreticorum, fama q; restitutio, Symoniacorum dispensatio, palij datio ad me pertinent. Ex mea tantum autoritate concilia congregada sunt, eorumq; statuta secundum euenum temporum uel in toto, uel in parte nullus præter me mutare potest: nam autoritas mea est supra omne concilium ac quæuis statuta: ideo necesse est ut conciliorum statuta à me roborentur. Quis autoritatis meæ amplitudinem percipere potest? nam dispenso in gradu affinitatis & consanguinitatis: & contra canones qui poenitentiam aut satisfactionem pro enormibus peccatis præcipiunt: & cum eo qui dum excommunicatus est exequitur officium, uel recipit beneficium: non secus dispenso cum illegitimè natis ad beneficia quæ sunt cum cura: idemq; ex mei dispensatione plura beneficia habere possunt. Quid plura dispensare possum contra ius naturale & apostolicum, & ex consequenti

Dist. 17. nec licuit.
 Dist. 19. si Romanorū.
 16. q. 1. temporis.
 2. q. 6. ideo.
 7. q. 1. mutationes.
 1. q. 2. conuenientibus.
 2. q. 3. Euthemium.
 2. q. 3. Paulum.
 Dist. 100. quoniam.
 25. ult. postquam.
 De elect. c. significast.
 Dist. 17. concilia.
 35. q. 3. quædam.
 12. q. 2. de uiro.
 11. q. 3. si quis.
 Dist. 56. Cenom.
 De præb. & dign. c. de multa.
 Dist. 34. c. lector.
 Dist. 17. in glos.
 De transl. epif. quando persona.

contra euangelium ac uerbum Dei: quia non alienius
 puri hominis uicem gero, sed ueri Dei: imò (ut be-
 Dist. 22. omnes eccles. Nicæna synodo) Deus sum, quia cœleste simul ac ter-
 De iureiu- renum imperium mihi subijcitur. non igitur mirum
 rando cap. si abrogare potui CHRISTI præcepta aliquot,
 et si Chri- utputa illud, quo nobis mandauit, ne omnino iurare-
 stus. mus: & illud, quo usuras prohibuit, ut
 Extra. Mart. 5. & Calli delictet cum dixit, Mutuum date, nihil in
 sti tertij. regim. uiu. de sperantes. hoc enim est de iure natura
 ecclesiæ. li, super quo, ut dixi, dispensare possim.
 De usuris. c. plures. & quamuis contra hoc decreuerit conci-
 Ibidem c. quoniam. lium Thuronense, ut patere potest cui-
 Ibidem c. conquestus. cumq; qui leges nostras inspiciat: tamen omnia eius
 decreta per duas quasdam bullas irrita feci. hac præ-
 terea autoritate abrogauit præceptum de diligendis
 inimicis. eos namq; qui in me uerbo uel factis insurge-
 re audent, excommunicationibus, maledictis, bono-
 rum proscriptionibus, ac ferro igneq; persequendos
 esse decreui. Non secus præceptum de non utendo ma-
 teriali gladio irritum feci, ac contrarium decretum
 15. q. 3. auto- ritate. fanciui. nam licentiam dedi episcopis meis, ut pro re-
 cuperandis possessionibus uti possint materiali gladio.
 23. q. 5. om- nium. qua de causa non solum CHRISTI mandatum nõ
 uiolatur, sed plurimum merentur, qui pro his recupe-
 randis bellant. Nec homicidia hos detertere à pugna
 debent: quia etsi aliquem occidant, nõ sunt homicidæ:
 quia cum excommunicati fuerint, Deus excommu-
 nicatos iubet occidi, ut pœna pœnæ addatur. Et licet
 CHR.

CHRISTVS præceperit, ne contendamus in iudicio, sed palliū potius ei demus, qui tunicam à nobis auferre in iudicio quærit: per sanctè tamen hæc abrogare potui. nec obstat, quòd CHRISTVS iudicandi potestatem sibi non arrogarit, sed potius respuerit, cum scilicet uocatus à quibusdam, ut controuersiam quandam dirimeret, dixit: Quis me constituit iudicem inter uos? lites igitur fouere in ecclesia mea, non est contra euangelium: quia omnia ea quæ lites prohibebant, abrogata fuerunt per leges meas de rescriptis, de electionibus, de renunciationibus, de libelli oblatione: de litis contestatione, & huiusmodi. Quis mihi similis est in terra? Nullus præter me ab soluere potest laicos, percutientes, uel percutere mandantes cuiuscunq; officij clericum aut religiosum. Ego tantummodo is sum, qui sanctos ac eorum reliquias canonizat. Sed quid friuola hæc enarro? Ad me omnes appellare possunt, à me uerò ad alios appellare nulli permittitur: & appellationes ad me interpositæ, sunt ab omnibus deserendæ, quia omnes iudicare possum: nullus autem præter Deum me iudicare potest. nam etsi aliorū causa homini terminādas cōmiserit, me tamen suo iudicio reserua uit, et de iudicio meo nulli permittitur iudicare: quia iussa mea etsi iniusta ac intolerabilia uideantur, tamē pia deuotiōe tolerāda sunt in memoriā diui Petri. Sic enim peccatores ac cōtumaces ad salutē traho. me æq; sententiæ, ut uno uerbo dicam, ab omnib. ita seruari debent,

23. q. 5. ex cōmunicatorum.
Matth. 5.

De sent. ex com. c. non dubium.
De preb. c. dilectus.

2. q. 6. ad Romanam.
Ibidem decreto.
9. q. 3. conquestus.
Ibidem episcopus.
Ibidem aliorum.
17. q. 4. nemini.

Dist. 19. in memoriam
17. q. 4. nec licuit.

17. q. 4. ne-
mini. ri debent, ac si diuina uoce firmatae essent. imò si ali-
qua sententia est, quae per se non teneat, per meam
De const. confirmationem efficitur ualida. O' inauditam pote-
c. ecclesia. statem, quam à Deo accepi. Calcei mei tantum ha-
De priuileg. bent autoritatis, ut si aliquis excommunicatus eos
c. cū olim. osculetur, statim absolutus praesumitur: & eius sum-
De maior. autoritatis, cuius & beatus Petrus: ideo longè maio-
ac obed. c. rem autoritatem possideo quàm Imperator ipse: imò
illud. ego Romanorum Imperator sum, & episcopos
6. de elect. ac archiepiscopos ad similitudinem flaminum ac prin-
c. fundamē- cipum, qui in gemibus habebantur, ordinauit: &
ta. legati mei, si Cardinales sint, quasi procōsules habent
Dist. 80. tur: si autē Cardinales nō sint, tanquā praesides effi-
6. de off. le- mandati sunt. Ego igitur tanquam uerus Imperator
gati. c. leg. ac totius orbis monarcha constituo reges, ac regna
De hær. c. ad abolen- transfero: quia quemuis principē ex ditione ac im-
dam. perio suo deicere possum: nec iuramentum quo po-
puli illius imperio deuincti sunt, meam hanc potesta-
15. q. 6. a- tem infringere potest, quia à iuramento quocunq;
lius. licito absoluerè possum. Is autem qui hodie Roma-
De iud. c. nouit. norum Imperator appellatur, nihil praeter Impera-
Dist. 63. Valerianus. toris nomen obtinet: & pauculam quam
obtinere potest, à me accipit: ego uerò
Dist. 96. Duo. autoritatē meam a Deo ipso accepi: ideo
Ibidem illud autem. Imperator mihi debet caput inclinare, ac
genua flectere, cum ipse ex meo iudicio ac uoluntate
pendeat. nec illi licet decernere de electione eius qui
sedem hanc sacrosanctam possidet, nec de rebus eccle-
siasticis: imò nec eius electioni sub anathematis po-
116

na contradicere aut resistere potest. nam tenetur tantummodo esse aduocatus ac defensor ecclesie mee. Dist. 79. h
quis.

Videant hic pij abominationem illam quae descripta fuit à Daniele propheta, stantem in loco sancto. Dan. 9.

Noscant bestiam illam, cui draco, qui est satan, dedit uirtutem ac potestatem magnam, ut aperiat os suum in blasphemias contra Deum, & blasphemet nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in caelo habitant. Apoc. 13.

Contemplantur quomodo adorata sit in terra ab omnibus his qui non sunt scripti in libro uitae agni, & quomodo occidantur omnes qui non adorant eam. Iudam proditorem considerent, qui ea quae

CHRISTI sunt uendit, & ex eorum precio bella

inter principes suscitatur, pios persequitur, impijs fauet, CHRISTVM ac eius uineam destruit. O maxima

regni CHRISTI metamorphosin. hoc namque cum nihil aliud sit, nisi iustitia, charitas, gaudium,

mansuetudo, patientia, & pax, in regnum quoddam terrenorum regnorum more mutatum est. Vbi regnum

CHRISTI ciuitates innumeras, easque opulentissimas querit? ubi arces atque oppida munitissimae? ubi equitum peditumque instructissimas acies: ubi

tortura bellica praecipit CHRISTVS, ut habeantur in sua ecclesia, quam non equidem interficiendo,

sed moriendo acquisiuit. Non solum sacrae litterae ista ecclesiae ministris prohibent, sed & ab eorum legibus

prohibentur. dicunt enim: De episcopis seu quibuslibet clericis, quod nec sua autoritate, nec autoritate

Romani Pontificis arma arripere ualeant, facile pro-

batur,

32. q. 8. de e-
piscopis.
Ioan. 18.

batur, cum Petrus, qui primus apostolorum extitit, audierit: *Cōuerte gladium tuum in uaginam. Quia illi, quod CHRISTVS regiam dignitatem spreuerit? quod regnum suum de hoc mundo non esse dixerit? quod suis terrenorum more imperitare prohibuerit? Nihil sanè, quia nihil illi curæ est de CHRISTI ouibus, sed CHRISTI patrimonium atq; hereditatem, non animas fidelium arbitratur, sed imperium quo toto terrarum orbi dominetur. hac ex causa coronam triplicem argento, auro, gemmisq; contextam in capite gerit, ut non solum trium terre partium, sed & in cœlo, in terra & subtus terram se imperitare ostendat. At resipiscat iam CHRISTI ecclesia, agnoscatq; eum quem hactenus tanquã Deum admirati sunt, meretricem illam esse cum qua fornicatur omnes reges terræ, cuiusq; blanditijs illecti sunt omnes qui dominantur super terram. Huic enim imperij dignitatem donat, eumq; imperatoria coronam exornat. illi regiam maiestatem confert, alij amplissimam ditionem, amplissimos titulos, communicat: alij roseum galerum: alij hanc, alij illam confert dignitatem: & sic his artibus quoscunque in suos amplexus trahēs, passim libidine sua grassatur, ac CHRISTI ecclesiam destruit.*

Et conuersus Eusebius ad Pontificē, dixit: *Vbi dātū est tibi, ut ueluti rex regū, ac Imperator imperatorū omnibus domineris, omnibus imperes, omnium lites ac controuersias ad iudicium tuum reuoces? omniaq; ecclesie bona pro libito cuius histrioni ac facinoroso di-*

so distribuas? Dicit sane te Petri esse successorem, at
 non iuxta Petri institutum uiuis: praeter ceteris enim om-
 nibus curam pauperum Petrus & ceteri apostoli gere Galat. 2.
 bant. Ideo Iacobus, Petrus ac Ioannes, abeuntib. Hie
 rosolyma Paulo, Barnaba, ac Tito, eis pauperum cur-
 ram praecipue commendarunt. Vicarium CHRISTI
 quidem te esse iactas, at non iuxta CHRISTI exem-
 plum pauperes pane, uerbo, ac sanctitatis exemplo pa-
 scis. in quo tamen iuxta leges tuas sita est episcopi glo-
 ria. illae namque te admonent, dicentes: Gloria episcopi 12. q. 2. glo-
 ria.
 est. pauperum opibus prouidere: sed fraudare quod 12. q. 1. ex-
 est pauperum, sacrilegium est committere. Ideo possi-
 dere deberes bona haec, ut praecipitur tibi, uidelicet
 ad dispensandum, non ad dissipandum: deberes praetera
 abijcere curas seculares, ne praefocatus negotio- 2. Tim. 2.
 rum occupationibus, uerbo Dei uacare non
 posses. episcoporum enim interest, incum- 11. q. 1. te quidem.
 bere lectioni, orationi, ac doctrinae: ita Dist. 88. episcopus.
 ut doceant sacram scripturam, & nihil 1. Tim. 4.
 aliud praeter CHRISTVM. deberes Dist. 86. cum multa.
 quoque animaduertere uerba Petri, quae in 1. Pet. 5.
 tabulis uestras relata sunt, quib. indicatur te non do-
 minum in clero constitutum, nec dominari debere, sed
 tantum presbyterum: ut sis, quemadmodum inquit
 Paulus, sobrius, benignus, hospitalis, castus, & sine
 ullo crimine: non uinolentus, non percussor, sed mode-
 stus, non litigiosus, non cupidus, bonus paterfamilias,
 unius uxoris uir, filios habens subditos, in omni casti-
 tate. Fessus es te omnium esse iudicem, cur igitur Paulus
 principis

- Act. 25. *principis sacerdotum tribunal spreuit, ac Caesarem appellauit? dicens, Caesarem appello, ad tribunal Caesaris isto, ibi me oportet iudicari, cum tamen de his quae ad fidem spectabant iudicaretur. Cur CHRIS-*
- Ioan. 19. *STVS quoque Pilatum, qui Imperatoris tantum necarius erat, sui iudicem esse confessus est, ac se ipsius iudicio submisit? dixit enim: Non haberes, in me potestatem, nisi tibi datum fuisset desuper. Non igitur dicis, Non spectat ad Imperatorem, praelatos ecclesiae iudicare: neque clames, Clerici ad iudicium secularare non trahantur.*
- Dist. 96. fi
Imp.
De iudic.
c. qualiter. *Si penes te, ut inquis, est autoritas congregandi concilia, cur inuenimus toties illa ab Imperatoribus conuocata, eosdemque ipsis praefuisse?*
- Blon. 9.
Diac. 18.
Plat. *In Constantinopolitano siquidem s. Constantinus s. praecipit, ut omnes pacifico colloquio de uera fide perquirerent, dimissis quaestionibus philosophicis.*
- Plat. *Theodoricus quoque praecipit, ut Romae concilium conuocaretur. hic Italiae regnum tum obtinebat.*
- Sigeb. *Theodoricus Galliae rex habita synodo, multos episcopos episcopatibus suis priuauit.*
- Sigeb. *Clodoueus quoque rex Galliae iussit ut episcopi qui in Gallia erant concilium celebrarent. At dices, Prouincilia haec fuerunt concilia, sicut & innumera alia, quae principes, eo quod mihi parere nolebant, conuocari curabant. esto. Quid dices de Nicano? ostende mihi quomodo conuocaris. generale sane concilium fuisse & tu asseris: & tamen non a te, sed a Constantino Imperatore conuocatum fuit. Dicit enim*

enim Eusebius: Tum Constantinus ex sacerdotū sen Eccl. hist.
 tentia apud urbem Nicæam episcopale conciliū con- lib. 10. c. 1.

uocat. tantum abest ut tu illud conuocaris, in coq;
 summam sedē habueris, ut potius legati tui (nam se-
 nio confectus interesse non potuisti) non sint nisi post
 Hierosolymitanum, Antiochenū, ac Alexandrinum
 nominati. habemus enim in Tripartita, quòd ex a- Trip. lib. 2.
 postolicis sedibus interfuerunt Macarius Hierosoly- cap. 1.

mitanus, Eustathius Antiochenæ presidens, & A-
 lexander Alexandrinæ. Iulius autem Romanus epi-
 piscopus propter senectutem defuit. erant pro eo præ-
 sentes, Vitus ac Vincentius, presbyteri eiusdem eccle-
 siæ. Cur igitur legati tui supremam non obtinuerūt
 sedem in concilio, ueluti hodie propter tyrannidem
 tuam fit? Quòd præterea non à te concilium illud
 generale conuocatum fuerit, sed ab Imperatore ipso,
 ex ipsiusmet concilij literis patet. nam dum literas
 mitteret fratribus, qui per Aegyptum, Libyam ac
 Pentapolim erant, ita scribit: Quoniam Dei gra- Trip. lib. 2.
 tia, ac Deo amantissimi principis nostri Constantini cap. 12.
 congregantis, nos, & cetera.

Si o Papa à nemine iudicari debes, nec potes, cur
 Sixtus purgauit se in concilio coram Valentiniano
 Augusto? 2. q. 5. man-
 dastis.

Cur Damasus purgauit se cum quadraginta duo-
 bus episcopis in concilio Romano? 2. q. 7. nos.

Cur Leo purgauit se cum duodecim episcopis?

Si penes te est plenitudo autoritatis legum con-
 dendarum, quib. saluos facere possis quoscunq; uelis,

cur Iacobus inquit, Vnus est enim legislator et iudex,
qui potest perdere & liberare?

Act. 4. Si tui iuris est, ut solus tēporaria bona, quæ eccle-
siastica uocas, pro libidine tua partiaris cui uolueris,
cur Petrus eandem non habuit? In Actis enim aposto-
lorum legimus, quòd à plerisq; precia domorum &
agrorum ferebantur. quò? non quidē ad pedes Petri,
sed apostolorū, & diuidebantur. Si Petri es successor,
paupertatem ita amplectaris, ut cum Petro possis di-
cere, Argentū & aurum non est mihi: nec non cum
omnibus apostolis, Ecce nos reliquimus omnia, & se-
cuti sumus te. Quod si ageres, posses fortē etiā dicere
claudis, In nomine IESU surge, & ambula. Priscos
ecclesiæ Romanæ episcopos imiteris, præsertim Syl-

Sabel. uestrum. hic enim diadema aureum sibi à Constanti-
no oblatum, ut minus religioni aptum, respuit.

Dist. 63.
non est.
De elect.
c. suis.

Ibidem c.
Messana.

Si à CHRISTO ita ecclesiarū constitutus es do-
minus, ut nullus præter te episcopos constituere pos-
sit, cur Petrus hac eadem autoritate in electione dia-
conorum septē, ac Matthiæ apostoli non est usus? cur
omnib. discipulis, quorū magnus erat numerus, dixit,
Considerate fratres uiros ex uobis boni testimonij,
plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus
ad hoc opus. Cur Petrus Paulū tanquam temerarium
ac hæreticum Antipapam non damnauit, eo quòd Ti-
motheum ac Titū constituisset ecclesiarū pastores? Ti-
tumq; Cretæ reliquisset, ut ea quæ deessent corrigeret,
ac presbyteros per ciuitates cōstitueret? Cur Ambro-
sius nō à tua sanctitate, sed à populo Mediolanensis
ecclesiæ

ecclesiæ episcopus electus fuit? leges quoq; tuorum
predecessorum ita faciundum esse mandabant.

Dixisti præterea, ad te tantum pertinere episco-
porum depositorum restitutionem. Cur igitur Iulius,
aut Liberius, aut Fœlix secundus Constantinum ma-
gnum non excōmunicarunt? hic enim Athanasium
in episcopatum suum Alexandria restituit.

Si tu episcopos quaruncunq; ecclesiarum iure, ac
nullus alius præter te eligere potest, cur antiqui præ-
decessores tui per multos annos ab imperatorib. ipsis
eligerentur? quod & de alijs episcopis æquè coninge-
bat. Cū uero imperatores eorū fraudib. decepti, cōn-
cessissent ut clerus populusq; Romanus episcopum
Romanū eligeret: hoc tamē iuris adhuc sibi retinue-
runt, uidelicet q. electio huiusmodi ualida esse non po-
terat, nisi eam aut Imperatores, aut eorum exarchi
confirmassent. Hac ex causa Seuerinus ab Isacio, to-
tius Italiæ exarcho, Seuerinū in pontificatu cōfirma-
uit. Ideo Ludouicus, Lotharij Imperatoris filius, Ro-
mam missus fuit, ut electionem Sergij 2. confirmaret.
quod & plerisq; alijs pontificib. contigit: sicuti Ha-
driano 4. Gregorio 4. Paschali primo. Quapropter
cum tota CHRISTI ecclesia spiritu Dei edocta,
uideat te adeo cōtra CHRISTVM ipsum atq; eius
doctrinā concitatū, ut si fieri possit, hęc & illū ē me-
dio sublato cupias, fatendū est uerè in te ac de te ceci-
nisse Franciscū Petr. archā, cuius tria epigrāmata, ex
rythmis Italicis nuper in Latinū cōuersa recitabo, ut
istā uestrā pestilentiæ sedē ab illo cognitā intelligatis.

Dist. 24.

quando.

Dist. 63.

plebs.

Ibi. c. nosse

Ibidem c.

episcopos.

Ibidem c.

litteras.

Ibidem c.

quanto.

Dist. 63.

uota.

Dist. 63.

Hadrianus

Dist. 63. Va

lentinianus.

Plat. in Se-

uer.

Sigeb.

Plat.

SONETTO PRIMO.

Fiamma dà'l ciel su le tue treccie piousa
 Maluagia, che dà'l fiume, e da le grande
 Per altri impouerir sei ricca, e grande,
 Poi che di mal' oprar tanto ti gioua:
 Nido di tradimenti, in cui si coua
 Quanto mal per il mondo hoggi si spanda,
 Di uin serua, di letti, e di uiuande,
 In cui lussuria fa l'ultima pruoua:
 Per le camere tue fanciulli, e uecchi
 Vanno trescando: e Belzebub in mezzo
 Co mantici, co'l fuoco, e con i specchi
 Nudrita gia non fosti in piume al rezzo,
 Ma nuda al uento, e scalza fra gli stecchi,
 Hor uiuisti, ch' a Dio ne uiene il lezzo.

SONETTO SECVNDO.

L' auara Babilonia ha colmo il sacco
 D' ira d' iddio, e de uitij empi e rei,
 Tanto che scoppia, e ha fatto suoi dei
 Non Gioue e Palla, ma Venere e Bacco:
 Aspettando raggion mi strugo, e fiacco:
 Ma pur nouo Soltan ueggo per lei,
 Lo qual farà, (ma non quando uorrei)
 Sol una fede, e quella fia in Baldacco:
 Gli idoli tuoi seranno in terra sparsi:
 E le torre soperbe al ciel nemiche,
 E' suoi torrier di fuor come dentr' arsi:
 Anime belle, e di uirtudi amiche
 Terranno il mondo, poi uedrem lui farsi
 Aureo tutto, e pien dell' opre antiche.

EPIGRAMMA PRIMVM.

In diros crines è cælo decidat ignis
 Execranda lues: quæ lymphæ & glande relictis
 Extenuans inopes, prægrandis opimâq; facta es:
 Actibi iucunda est tot iniqua patrare uoluptas:
 O scelerum sedes, & nidus proditionum,
 Vnde hæc cernuntur totum diffusa per orbem:
 Ferclorum, Bacchiq; comes, lectiq; ministra,
 In qua luxuries alta ceu regnat in arce.
 Per conclauē senes, per turpe cubile cynædi
 Ludunt, & satanæ non desunt undiq; folles
 Luxurie inflati, speculis, succensaq; flamma.
 Non his delicijs olim nutrita fuisti,
 Sed proiecta noto, duris pede nuda salebris:
 Nunc uiuis tuus ut conscendat fœtor olympum.

EPIGRAMMA SECVNDVM.

Non saturanda gerit uastum Babylonia saccum,
 Plenum bile Dei, uitijs, immanibus ausis,
 Quæ manant latè. Quæ numina suspicit, haud sunt
 Iuppiter & Pallas, sed amorum diua & Iacchus.
 Pœnas expectans flaccesco, & duriter angor.
 Sultanum at cerno uenientem, & flagra ferentem.
 Sed uereor ne quàm cupiamus serius adsit.
 Vna fides cunctos cinget Babylonis in urbe,
 Impia per terras idola refracta iacebunt,
 Flagrabunt turres, & tecta minantia cælo
 Turricolaq; cadent ardemi fulguris igne.
 Fœlices animæ, uirtutis & emula turba,
 Incolet has terras. tandem spectare licebit
 Aurea uirtutum sanctarum tempora reddi.

SONETTO TERZO.

Fontana di dolor' albergo d' ira,
 Schola d' errori, e tempio d' heresia
 Già Roma, hor Babilonia falsa eria,
 Per cui tanto si piagne e si sospira:
 O Fucina d' inganni, ò priggion d' ira,
 Ou' il ben muore, e' l' mal si nutre, e cria,
 De uiui inferno: gran miracol fia
 Se Christo teco al fine non s' adira:
 Fundata in casta & humil pouertade,
 Contra tuoi fundatori alzi le corna
 Putta sfacciata, e doue hai posta spene?
 Nelli adulteri tuoi, nelle mal nate
 Ricchezze tante, Hor Constantin non torride
 Ma tolga il tristo mondo chi' l' sostiene.

EPIGRAMMA TERTIVM.

Fons arumnarum, domus iræ, plena furoris,
 Errorum ludus, sectarum mobile templum:
 Roma quidem fueras, nunc es Babylonia fallax,
 Ex qua tot luctus gemitusq; feruntur in orbem:
 O fraudum mater, carcer teterrimus iræ,
 Carnificina boni, sed iniqui sedula nutrix:
 Viuorum infernus: miraculum insigne futurum,
 Si nunquam contra te CHRISTI seuiat ira,
 Casta in pauperie tua sunt fundamina iacta,
 Sed modo fundantes oppugnas cornibus altis.
 Quid nã frontis habes meretrix? quo niteris audax?
 Spes in adulterijs, spes est in diuite cista.
 Non igitur redeat te Constantinus adaugens,
 Protinus at miserum qui sustinet auferat orbem.

Deo autem fideles, pijsq; omnes maximas per Apoc. 14.
 CHRISTVM gratias agant, eo q; illos à tuis insi-
 dijs cautos reddiderit, dicēs: Si quis adorauerit bestiã
 & imaginẽ eius, et acceperit characterẽ eius in fron-
 te sua, aut in manu sua, hic bibet de uino iræ Dei, &
 cruciabitur igne, & sulphure in cõspectu angelorũ
 sanctorũ, & ante cõspendũ agni, & fumus tormẽto-
 rum ascẽdet in aternũ. Quapropter sine intermissio-
 ne orent ad Dominũ, ac dicãt: Respice, obsecro, Do-
 mine super afflictionem populi tui, & contere mu-
 lierem fornicariam, ebriam de sanguine sanctorum
 tuorũ, & de sanguine martyrũ IESV. De uino for Apoc. 17.
 nicationis eius biberunt omnes reges terræ, & cum
 illa fornicati sunt. Apprehende igitur Domine arma

- Apoc. 18. & scutum, & exurge in adiutorium sanctis tuis, ut
 exeant ab illa, ne participes sint delictorum eius, &
 ne de plagis eius accipiant, cum recordatus fueris ini-
 quitatum eius. Ipsa cōfidit in fortitudine brachij sui,
 atq; in diuitijs et amplexibus regum ac principū qui
 fornicantur cum illa: nos uerò confidimus in spiritu
 oris tui, & in illustratione aduentus tui, quibus tan-
 dem interfecturus ac destructurus es impiū. Domine
 2. Thef. 2. postquam aperuisti os tuum, canimus dicentes: Ca-
 dit cadit Babylon ista magna. Da igitur uerbo tuo
 uim ac fortitudinem, ita ut breui clamare possimus
 cum gaudio, ac dicamus: Cecidit cecidit mater forni-
 cationum, quantum glorificauit se, et in delicijs fuit,
 ac recepit bona in uita sua, tantum illi tormentorum
 & luctus datū est. & tunc exultabunt omnes sancti
 Apoc. 18. tui, quia uidebunt uindictā, & cognoscent q; argentū
 & aurum eius & margaritā & purpurā, & om-
 nia uasa eboris preciosa, & omnia pinguia et pre-
 clara, et uox citharædorum ac musicorum discesse-
 rint ab ea. Negotiatores uerò terræ flebunt, & luge-
 bunt super illam: quia merces eorum nemo emet am-
 plius. ideo ab eo longè stabunt propter timorem tor-
 mentorum eius flentes planctu amaro. Plangentq;
 super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, ac
 in delicijs uixerunt. Lætabuntur autem omnes qui
 timeant nomen tuum, nec timebunt fumum incendij
 eius, ac sulphuris ascendentem de sepulchro eius. ue-
 ni ergo Domine, & uerbo tuo destrue omnes qui in
 medio ecclesiæ polluant nomen sanctum tuum, &
 destruunt

destruunt sanctuarium maiestatis tue.

Audiens hæc omnia Antichristus, diutius ferre non potuit. ideo conuersus ad eos qui ei astabant, dixit: Ne amplius sinatis eum tam proteruè loqui: sed estote uiri, & agite ut gladios nostros, contra quos tot nugas afferre uoluit, experiatur. Surrexit igitur Cardinalis quidam, octoginta annos natus, qui etsi nunquam uxorem duxisset, genuerat tamen filios & filias, & dissipabat adhuc substantiam pauperum, uiuendo luxuriose. Hic igitur seruum Domini allocutus est, dicens: Hæretice, proferas citò hæresim tuam quam cõtra castitatis uotum doces. Tunc omnes qui aderant, & noxerant hominem, maximos cachinnos sustulerunt.

Hos omnes CHRISTI confessor allocutus est in hunc modum: O' deplorandum facinus, inquit, eò iniquitatis præcepta Dei pertraxistis, ut uobis iocosum ac ridiculosum quid uideatur, si quis illa usq; ad senectutem transgressus fuerit. Audite itaque principes Sodomorũ, & populus Gomorrhæ, uerbum Domini quod spiritus loquitur ecclesie sue. Quis nisi superbus & impius nescit castitatẽ Dei donum esse? Hoc testatur Solomõ: Scio, inquit, quia nõ possum esse cõimès, nisi Deus det. Hoc testatur CHRISTVS, cum dixit: Non omnes capiunt uerbum hoc, sed quibus datũ est. Hoc testatur Paulus, cũ inquit: Vnusquisq; proprium donũ habet à Deo, alius quidem sic, alius uerò sic. Hoc testatur Augustinus. inquit enim: lubet Deus continentiam, & dat conti-

DE CASTI
TATIS
VOTO.

Castè uiue
re, Dei do-
num est.
Sap. 8.
Matth. 19.
1. Cor. 7.
Epist. 89.

N nentiam.

Conf. 6. nentiam. iubet per legem, dat per gratiam. Qui igitur
 cap. 11. tur fieri decet, ut quis se castè uicturum usq; ad mor-
 10. cap. 29. tem uoto astringat, cum in sua potestate situm non
 fit, ut castè uiuat? Nónne puerilis res, stultitiãq; per-
 maxima est, dum quis se Deo redditurũ uouet, quod
 nondum accepit, nescitque an accepturus unquam sit
 neque si acceperit, an usq; ad mortem in eo perseue-
 raturus sit? Quòd si quis tale emittat uotum, perin-
 de est ac si alicui polliceretur, se illi mille aureos do-
 naturum, si tamen hoc totum sibi ab illo donetur.

Chrysoft.
 hom. 79. in
 Matth.

Quid igitur à uerbo Dei hoc in negotio discendum
 est? Primiũ quidem, ut sciamus nullibi in scripturis
 sacris præceptum esse, ut quis uirginitatem perpe-
 tuò seruet: sed hæc seruatur, nec ne, hominum uolun-
 tati permissum est. ideo Paulus inquit: De uirgini-
 bus præceptum Domini non habeo, consilium au-
 tem do. Laudat quidẽ eum qui caelebs uiuit, uerum-
 tamen peccatum non committere dicit, si uel uirgo,
 uel uir ipse nubat. Deinde unusquisq; in se experia-
 tur, & animaduertat Dei donum: hinc enim falli
 non poterit: sed dilucidè cognoscet, an Deus illum
 ad matrimonium contrahẽdum uocet, an uirginita-
 tem seruare possit. Consideret igitur, quãmi, quã-
 que uiolenti sint ueneris motus, quantũque illius-
 modi ignis exæstuet. Si ita flagrantem ac erumpen-
 tem se serit ignẽ, ut illius flammã ferre non possit,
 sine periculo uxorem sanè tunc debet ducere. inquit
 1. Cor. 7. enim Paulus: Melius est nubere, quã uiri. Quã-
 primiũ igitur homo foemina' ue carnis affectum ita
 pertinet-

Qui tene-
 antur uxo-
 rē ducere.

pertinaçiter furentem in se senserit, tunc castitatis
 donum sibi à Deo negatum esse cognoscet: ideo sa-
 tis causæ habet, ut se matrimonio iungat. Quod &
 innuere uoluit CHRISTVS, cum dixit: Non o- Matth. 19.
 mnes capiunt uerbum, sed quibus datum est, qui po-
 test capere, capiat. Ac si diceret: si quibus datum ac
 donatum est, ut castè uiuant, gaudeant & gratias
 agant Deo, no; camq; quàm preciosum talentum ac-
 ceperint: non igitur fodientes terram, illud abscon-
 dant, sed cum illo negotientur, castè scilicet uiuen-
 do, ac querendo quæ Domini sunt, & cum timore
 animiq; humilitate pergant: tales enim CHRIS-
 TI uerbum illud capere possunt, cum illis da-
 tum sit ut sine uxore castam uiuant uitam: sed qui-
 bus donatum non est, ij uerbum illud capere non
 possunt, id est castè uiuere nequeunt: quapropter
 uxorem ducant. Nam cum castè uiuere nequeant,
 nisi uxori coniungantur, in scortationem, aut ali-
 quam sceditatem, molliciemq; incurrent. Quæ o-
 mnia diuinis præceptis prohibentur. His honorifi-
 cum & sanctum connubium, & salubre remedium
 est: Vnusquisque propter euitandam fornicationem
 suam uxorem (inquit Paulus) & unaquæque suam
 uirum habeat. Item: Dico autem nõ nuptis ac uiduis,
 bonum est illis si sic permanserint sicut & ego: quòd
 si non se continent, nubant. Melius est enim nubere,
 quàm uri. Aperta sunt hæc Pauli uerba, & omni-
 bus qui uruntur ueneris importunis flammis, com-
 mune ac liberum exponunt coniugij remedium. Si

Qui castè
 uiuere de-
 beant.

1. Cor. 7.

- ergo ueris, ^o uir, uxorem ducas: si ueris, ^o mulier, uiro nubas: nullum hic discrimen inter uos est. quod si non facitis, dum nec igni urenti, nec fornicationi, nec immundicijs, sepe Dominum precati resistere potestis, utriq; magnū perpetratis facinus. Seruus enim sciens uoluntatem domini sui, & non faciens eā, uapulabit multis. Voluntas Domini tui est, ut si ignem urentem sentias, matrimonium contrahat. hoc in remedium salutare ijs qui uruntur, à Deo ordinatum est. nec aliqua ratione suspiceris illud malum esse, cum ab ipso Deo ordinatum sit, & eiusdem quoque benedictione sanctificatum. idē ostendit Paulus, cum dicit: Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus: scortatores autem iudicabit deus. Quid? an non decreta quoque uestra id ipsum affirmant? dicunt enim: Matrimonium est bonum, & sine peccato exercetur, quia Dei mandato perficitur. Si ergo diuino statuto factum est, ut per se bonum sit, & Paulus quoq; dicit ipsum immaculatum esse in omnibus uidelicet gentibus: cur uos conscientiarum carnifices illud aliquibus malum esse asseritis, uidelicet sacerdotibus ac monachis, atque ne illud contrahant prohibetis? Cur Syricius Occidentibus ecclesie ministris coniugium interdixit? Cur Martinus uotum castitatis clericis suis imponit, ac lapsos post ordinationē excludi, & in perpetua penitentia permanere uoluit? Cur Symmachus statuit ut uiduæ uel uirgines cōtinentiam professæ, ulterius non nubant? Paulus igitur uestra sententia pessimè loquitur,
- Luc. 12.
- Gen. 1.
- Distin. 26.
- Distinc. 82.
- Distinc. 27.
- Diaconus.
- Tom. 1. Cōciliorum.
- Isid. in Symmacho.
1. Tim. 3.

loquitur, dum dicit, Oportet episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris uirum. Quibus tamen in uerbis Apostolus non solum dicit malum non esse ut episcopus suam uxorem habeat: sed hoc inter ea cōnumerat, quorum causa fit ut episcopus irreprehensibilis habeatur. Nec est quod Pauli uerba inuertatis, dicentes, unam episcopi uxorem, unam intelligi ecclesiam seu parochiam (quod tamē nec à uestris episcopis seruetur) idem namq; Paulus mēdaces uos ostēdit, cum sequitur, Qui liberos habeat subditos cū omni castitate, ac domui suæ bene præsit: imò Paulus ex filiorum ac totius familiæ suæ regimine Timo- 1. Tim. 3. theum admonet, qui nam ineptus ac indignus sit ut ecclesiā regat: Si quis, inquit, domui suæ præesse nescit, quomodo ecclesiæ Dei curam habeat?

Tunc Cardinalis ille: Quis (si matrimonium contraheremus) nostros liberos, inquit, educaret?

Cui Eusebius: Quis, inquit, tot annos filios ac filias tuas ex scortatione, adulterio, ac incestu susceptos aluit ac fouit? Si pater esse uolebas, satius tibi fuisset, uxorem tuam habuisse, & filios ex matrimonio procreasse, eosq; piē & honestē instituisse, unde etiam ipsi uictum sibi parare potuissent, quàm tam scædē & inhonestē, cum summo ecclesiæ CHRISTI scandalo, unde & tandem factum est, ut illebraliū educati, ab omnibus contemnantur, cum nihil aliud præter meretricia ac lenocinia omnisq; generis scelera didicerint. Si igitur regnū Dei ac eius iustitiam quesisses, atq; ex eius uoluntate uixisses, nihil

Matth. 6.

tibi dubitandum de filijs tuis erat. Nam si uolatilia
 coeli, agrorumq; lilia, quae neque serunt, neque uent,
 nutrit ac fouet, multo magis filijs tuis necessaria sub-
 ministrasset. Quod si castitatis donum habuisses à
 Deo, magis sollicitus esse potuisses in his quae Domi-
 ni sunt. Ideo Paulus hoc considerans dicebat: Vellem
 autem omnes uos esse sicut me ipsum: Bonum est ho-

1. Cor. 7. mini, mulierem non tangere: Dico non nuptis & ui-
 duis, bonum est illis si sic permanserint sicut & ego:
 Solutus es ab uxore, noli querere uxorem: Qui ma-
 trimonio iungit uirginem suam, benefacit: & qui
 non iungit, melius facit: Beatior autem erit, si sic
 permanserit sicut & ego. Sed quoniam huiusmodi
 dono à Deo dignatus non fuisti, sed maximo ueneris
 incendio die noctuq; uexabaris, ideo alia Apostoli
 uerba audire debebas, quibus praecipit ut unusquisq;
 propter euitandam fornicationem suam uxorem ha-
 beat. Si non se continem, nubant: melius est enim nu-
 bere, quam uri. Si acceperis uxorem, non peccasti: &
 si nupserit uirgo, non peccauit: Qui matrimonio
 iungit uirginem suam, benefacit: cui autem uult nu-

Matth. 10. bat, tantum in Domino. Audire praeterea debebas
 CHRISTVM, qui Phariseis dixit: An non
 legistis, quod qui ab initio hominem creauit, ma-
 sculum ac foeminam creauit eos? & dixit: Propter
 hoc (propter huiusmodi uidelicet copulam, ad quam
 Deus creauit eos) relinquet homo patrem & ma-
 trem, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in car-
 ne una. Itaq; iam non sunt duo, sed una caro. Quod
 ergo

ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Et conuersus Eusebius ad alios qui astabant: O sacrilegi, inquit, ac in Deum contumaces, audite uerba CHRISTI. ipse inquit, Deus marem ac foeminam creauit, & ut simul essent uoluit, ac utrisque benedixit, præcipiens illis ut crescerent ac multiplicarentur. uos uerò dicitis: Ad beneficia non debet quis promoueri, nisi castitate promissa, & denuò clamatis: Beneficia dimittat clericus, uxorem ducens. Nunquid tanta est uestra autoritas, ut ipsius Dei decreta sacrosancta, uoluntatemque pro libidine uestra inuertere possitis? Si Deus marem ac foeminam ut simul essent creauit, cur uos eisdem præcipere audetis, ut soli permaneant? ut iurando promittant se cœlibes usq; ad mortem permanuros? Si Deus matrimonium instituit, illudq; uerbo suo ac benedictione ita sanctificauit, ut nunquã prohibuerit, cur à uobis, aliquibus personis interdicitur tanquam flagitiosum? Non igitur mirum, si Paulus uestram hæc doctrinam, dæmoniorum dogma esse asserit, & si hac ex causa testatur uos à fide discedere, spiritibus errorũ attendere, cauteriatamq; conscientiam habere. usquequò impietas horum, o Deus bone, in ecclesia tua grassabitur? usquequò eorum impudicitia ac luxuria spõsam tuam uexabunt? Cum à uenere abstinere nec possint, nec uelint, prisorum patrum exempla, apostolorum tuorum scripta, decreta tua contemnunt: maluntq; relictò naturali usu foeminae, deniq; in se mutuo turpitudinẽ operari.

Gen. I.

De cleric. coniug. ca. sanè.

De cleric. coniug. ca. quod ad.

I. Tim. 4.

Possid. in Per hos libera doctissimorum uirorum collegia qua
 uita Aug. tēpore Augustini in ecclesia habebantur, in immu-
 dissimos carceres additis uotis commutata sunt. mi-
 rariq; satis non possum, quomodo Basilius, uir alio-
 qui doctus ac sanctus, tam grauius contra Dei uer-
 bum deliquerit, ut quicumq; qui ultra annum in col-
 legio uiuere uellent, per eum cogentur uouēre se
 castē uicturos, nihil possessuros, ac dicto prefecto-
 rum audituros: ut sic in perpetuum misera mancipia
 haberentur. Voluit quidem Basilius ex suimet do-
 no, quod à Deo acceperat, aliorum quoque uires me-
 tiri: sed specie quadam boni deceptus, istam uiuendi
 formam excogitauit. Cum enim uideret Basilius
 collegia illa hac ex causa colligi, ut ibi plerique do-
 ctissime, pietati, ac sanctimonie incumbentes, tales
 redderentur, qui ecclesijs digni pastores proponi pos-
 sent: uoluit his impositis uotis eos ita in collegijs re-
 tinere, ut non amplius abire possent (multi enim in-
 ueniebantur, qui cum ibi aliquandiu morati essent,
 discedebant) ut postea exigente ecclesie necessitate
 nunquam deessent qui ecclesiarum pastores ac epi-
 scopi eligerentur. Sed hæc bene ne an malè à Basilio
 excogitata, & à posteris recepta fuerint, conside-
 randum est. In quo conscientias eorum interroga-
 re oportet, qui in miseris illis carceribus uixerunt,
 ac nostra quoque misera tempestate uiuunt. Cog-
 itare deberemus æstuantem ignem qui illos continuo
 urit: ueneris stimulos, qui illos assidue exagitant:
 singulos coenobiorum angulos ac cubicula diligent-
 tissimè

tissimè scrutari deberemus: optimosque ac simpli-
ces adolescentes, qui monachi sũnt, interrogare: foe-
minarum præterea carceres ingredi, & hic singu-
la quæque loca inuestigare, scalas parietibus hæren-
tes contemplari, immunda loca perfodere, & circa
eas omnia rimari, & inquirere, si fortè infamis ali-
cuius infœlicia ossa inueniremus: crates ferreas, o-
stiumq; , ex quo frumentaceum illum Christum
accipiunt, conspicerè. ô diabolicum regnum, quod
Basilij tempore consurgere incepit. Cur igitur sa-
taucas has leges nõ tollitis? sapite aliquãdo: ac me-
mentote legum uestrarum, in quibus asseritis, quod

Dist. 28. de
his.

Dist. 50.
quia.

seruare castitatem, est uiam arctissimam ac difficil-
limam incedere. & quòd pauci casti ac sine carnali
uitio inueniuntur. Tollite igitur grauissimũ iugum
hoc, nam fidelium cõscientiæ illud ferre nõ possunt.

At illi responderunt: Durus est hic sermo, et quis
nostrũ potest eum audire? si enim qui ecclesijs præ-
sunt, uxores liberosq; haberent, sanctissimi ac beatif-
simi Papæ regnum citò corrueret: tot enim amplissi-
mos prouentus ex ecclesiasticis bonis non amplius
exigere posset. omnes enim ecclesiarum pastores sa-
tagerent, ut filijs thesaurũ aliquod reponerent, quod
in maximum sanctæ Romanæ ecclesiæ damnum ce-
deret: ideo hæreticus es.

Quibus Eusebius: Non igitur mirum, inquit, si
cum diuitias tantum amaueritis, in diaboli laqueos
incideritis: à quibus captiui tenemini ad ipsius uo-
luntatem. At saltem ab his resiliant doctrinis, ac men-

- Quid uoti
 nomine
 intelligen-
 dum sit in
 scripturis.
 Leuit. 17. Deo pollicebatur: & ista nihil aliud erant, præter
 Num. 6. 30. signa grati animi erga Deum: ideo dicebat Dauid,
 Deut. 12. Vouete, et reddite Domino Deo uestro omnes qui in
 Pf. 75. circuitu eius offertis munera. Voti præterea nomine
 intelligitur quandoque firma animi sententia, qua
 quis statuit aliquid facere in Dei honorem. hoc præ-
 Eto Dauid uouebat aliquando se Dei gloriam an-
 nunciaturum, ac collapsam religionem instauratu-
 rum. ideo dicebat: Psalmum dicam nomini tuo in se-
 culum seculi, ut reddam uota mea de die in diem. De
 huiusmodi uotis sacrae literæ loquuntur, quæ in homi-
 nis potestate sunt, ut ab illis reddantur. & de his in-
 Ecclesi. 5. telligenda sunt uerba illa: Melius est nõ uouere, quam
 post uotum promissa nõ reddere. cum enim talia uota
 licita sint, ac sancta, reddiq; possint, reddenda sunt.
 33. quæst. 5. Quod & à uobis asseritur, dñi dicitis, Votum Deo
 quod Deo. promissum quod licitum sit, implendum est. Mona-
 stica autem uota, cum præter uerbum Dei atq; eius
 præceptum fiant, impia ac superstitiosa sunt: ideo re-
 scindi debent. Dauid iurauit per Deum se occisurum
 Nabal, uirum stultum atq; impium, & omnia quæ
 ad ipsum pertinebant demoliturum: sed ad primam in-
 tercessionem Abigail, mox remisit minas, reuoca-
 uit ensẽ in uaginam, nec aliquid culpe pro tali
 periu-

periurio contraxisse doluit. Si Dauid uotum ac
 sacramentum quod in hominis stulti perniciem fe-
 cerat, absq; periurij scelere rescidit: quanto magis
 ea rescindi debent, quæ in legum Dei contemptum,
 ac propriæ animæ perditionem spectat? fideles ergo
 talia uota ne emittant, quæ in malum uergant exitu,
 si obseruentur. quòd si emiserint, salubriori consilio
 mutant. nec periurium timeant, sed crimen quod ex
 ipsis obseruatis contigisset, omnino fugiant. Hoc &
 lex uestra iubet: in malis promissis, inquit, rescinde
 fidem, in turpi uoto muta decretum. quod incautè
 uouisti, ne facias: impia est enim promissio quæ sceler-
 re adimpletur. Item: Si quis desinat agere aliquid
 eorum quæ non placent Deo, pœnitentiam agat: &
 quod contra mandatũ Domini statutum est, in irri-
 tum reuocetur. Concilium quoq; Toletanũ s. permittit
 rescindi ea uota ac iuramenta quæ sunt contra fi-
 dem. Eos igitur audiat, qui ecclesiæ adificationem
 quæsierũt, Cyprianq; sectatores sitis. is, Virgines,
 inquit, si se ex fide CHRISTO dedicauerunt, pu-
 dicè & castè sine ulla fabula perseueret, et ita fortes
 ac stabiles præmiũ uirginitatis suæ expectent: si au-
 tem perseuerare nolunt, uel non possunt, melius est
 ut nubant, quàm ut in ignem delicijs suis cadant. cer-
 tè nullum fratribus aut sororibus scandalũ faciant.
 Audite præterea concilium Nicænum, in quo dum
 legem aliqui qui in concilium sedebant facere moli-
 rêtur, ne episcopi, presbyteri, diaconi, aut subdiaconi
 cum coniugibus suis dormirent, tandem contra-
 dicente

22. q. 4. in
malis.22. q. 4. si
quis.Hier. 5. ad
Eustoc.
Aug. ad Ar
ment. &
Paul.Trip. lib. 2.
c. 14.

- dicente pijsimo Paphnutio Abbate, suatum fuit concilio, nuptias honorabiles esse, ac concubitum cum propria coniuge castitatem esse. ideo in uniuscuiusq; uoluntate liberum concessum fuit, an cum coniugibus suis dormire uellent, uel non. Audite concilium Toletanum quartum. Hoc clericis legitimum, non autem consortium ancillarum aut extranearum mulierum concessit. Audiatis ea quae inter decreta uestra relata sunt. scriptum est enim: Si quis praesumpserit contra apostolicos canones aliquos praesbyterorum aut diaconorum, priuare à contractu, & à communionem legalis uxoris suae, deiciatur. & rursum: Si quis docuerit sacerdotem sub obtentureligionis propriam uxorem contemnere, anathema sit. Item, Quidam, nubentes post uotum, asserunt adulteros esse: ego autem dico uobis, quod grauius peccant qui tales diuidunt. Ex his omnibus agnoscere deberetis, nullum esse in CHRISTI ecclesiam ministerium, quod ministerium à matrimonio contrahendo impedire possit. Quod si praescorum patrum, episcoporum ac praesbyterorum tempora spectabimus, plurimos absq; dubio comperiemus, qui uxorati CHRISTI ecclesiae ministrarunt. Intra apostolos enim Petrum inuenimus ac Philippum, qui uxores ac filias habuerunt, filiasq; nuptum dederunt. Intra diaconos septem, Nicolaus uxorem, filios filiasq; habuit. post etiam apostolorum ac diaconorum tempora inuenimus Pelagium Syracusis episcopum ordinari. hic uxorem ac liberos habebat. Inueni-
- Isidor. in
Conc.
- Dist. 31.
quoniam.
- Dist. 28. si
quis.
- August. de
60. Conc.
- Dist. 27.
quidam.
- Hist. eccle
sias. lib. 3.
cap. 30. &
lib. 5. ca. 23.
- Hist. eccle
sias. lib. 3.
cap. 29.
- Dist. 28. de
Syrac.

Inuenimus Spiridionē Cyprium episcopum, filiam habuisse, quæ Irenes uocata fuit, ac illi perpetuò ministravit. Nulli denique episcoporum interdictum fuisse matrimonium, testis est Hieronymus, qui dicit: Legant episcopi atq; presbyteri, qui filios suos secularibus erudiant literis, & faciunt illos comedias legere, & turpia scripta cantare de ecclesiasticis sumptibus eruditos. Hoc idem manifestatur in Decretis.

Ecclesiast.
hist. lib. 10.
cap. 5.

In Ep. ad
Ephesios.
Dist. 37. le-
gant.
12. q. 2. epif-
copus. 33.
q. 2. pla-
cuit.

Tum quidam legis Papparum peritus, inquit Eusebio: Et si hæc quæ de castitatis uoto, ac sacerdotum coniugio à te dicta sunt, uera aliquando fuerint, sicut tu hæretice antiquorum conciliorum autoritate, doctorum sententia, ac priscorum patrum exemplis optimè probasti: à recentioribus tamen concilijs, omnia abrogata fuerunt, unde factum est ut non amplius uera sint.

Huic Eusebius: Imò antiquioribus concilijs inquit magis credendum est, utpote quibus interfuerint uiri tum doctrina, tum sanctitate, tum moribus uobis longè præstantiores: antiqua enim prisca illius ecclesie disciplina nondum prorsus corruerat, sed apostolorum doctrina adhuc magna ex parte uigebat. Hanc regulam nos decreta nostra docent, ubi aiunt: Cum in aliquibus gestis conciliorum discors sententia inuenitur, illius concilij debet teneri sententia, cuius antiquior & potior extat autoritas. & paulopost scribitur: Ergo antiquioribus concilijs obedite, nisi perire uelitis.

Dist. 50.
Domino.

Cum

DE EXCOM-
MUNICA-
TIONE.

Cum Eusebius hæc loqueretur, quidam intra se murmurabant, ac dicebant: Videamus ne fortè sanguinem iustum effundamus. quomodo enim hæc loqui posset, nisi Deus esset cum eo? Quod cum audisset Papa, ueritus est ne aliquis ex principibus in CHRISTVM crederet. ideo præcepit Eusebio, ne amplius ista loqueretur sub pœna anathematis lætæ sententiæ. Alij autè respondentes Pontifici, dixerunt: Nil dubitet sanctitas uestra: iurauimus enim nos neq; manducatuos, neq; bibituos esse, nisi prius occiderimus ipsum.

Hic Eusebius respōdit: In Dei manu est uita mea. Equidē non possum non loqui, quæ audiui. nam spiritus patris mei qui in me loquitur, aperit os meū, ut clamē et annunciē uobis scelera uestra, & dicā quæ uentura sunt super uos, nisi resipiscatis. Quam uerò ad anathema, quo à uobis percussus sum, pertinet, ne uerbulum quidem unum eius causa tacebo. cum enim contra CHRISTI præscriptum eo me percusseritis, nihil mihi ab eo timendum est.

Aderat unà cum phariseis quidam, qui discipulus quidem IESU erat, sed propter metum eorū, ipsius nomen publicè non confitebatur. Hic igitur ab Eusebio postulat, quomodo excommunicatio populis infligenda esset.

Eusebius eū intuitus, vsquequò, inquit, claudicas in duas partes? quomodo potes duobus dominis inseruire? si uerbū Domini manet in aternū, Deusq; nõ me uir ut homo, cur non rectè ad ueritatem euan-
geij

gelij ambulat? sed diuitiæ suffocant uerbum, quod
 in te est. Vt autem sciatis omnes quàm pessimè excō-
 municationis usum inuerteritis, audite. Dū CHRIS-
 TUS ecclesiæ suæ salubrem excommunicationis
 disciplinam traderet, dixit: Si peccauerit in te fra-
 ter tuus, uade & corripe eum inter te & ipsum so-
 lum. si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si uerò
 non audierit, adhibe tecum unum aut duos testes, ut
 in ore duorum uel trium stet omne uerbum. quòd si
 eos non audierit, dic ecclesiæ: si ecclesiam non au-
 dierit, sit tibi uelut ethnicus ac publicanus. Amen di-
 co uobis, quæcunque ligaueritis super terram, erunt
 ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super
 terram, erunt soluta & in cælo. Quibus ex uer-
 bis aperte cognoscitur, eos duntaxat excommuni-
 candos esse, qui peccatum aliquod commiserunt: nec
 tamen cuiuslibet peccati causa, sed eorum tantummo-
 do quæ in conspectu ecclesiæ inuulgata sunt, ac to-
 tum ecclesiæ corpus turpitudine eorum comma-
 culant, & inficiunt: timendum enim esset, ne ta-
 lium exēplo plures talia committerent scelera, si ea
 non puniri conspicerent. Publica igitur si quæ erunt
 in ecclesiâ, per excommunicationem tollenda sunt.
 Quod & à Paulo innuitur, dum dicit: Omnino
 auditur inter uos fornicatio, qualis nec inter gentes.
 Huiusmodiq; scelera quàm citissimè tolli debent.
 Nam sicut in grege, si multæ sanæ, & ab omni morbo
 mundatæ sint pecudes, nonnullæ uerò aut scabie, aut
 contagioso aliquo malo obnoxie, necesse est ut hæc
 separentur.

Matt. 18.

1. Co. 15.

separentur à sanis: sic in ecclesia à fidelium commu-
 nione arcendi sunt, qui publicè delinquant, ne per
 totum ecclesiæ corpus illorum dira contagia serpent.
 hac enim separatione est spes ut illi sanentur, ac in-
 columnes tandem ad ecclesiam reducantur. Cum ergo
 huiusmodi uenena, si non citò tollantur, in dies dete-
 riora fiant, ideo pastores super his conuiuere nõ de-
 bent: at potius Paulum imitari, qui dum Corinthium
 fornicatorem excommunicandum esse censeret, non
 dixit Corinthijs, Expectetis me, ut unà in nomine
 Domini congregati, ipsum excommunicemus: sed
 potius illos negligentie incusat, dicens, Cur non lo-
 ctum habuistis, ut tolleretur malum de medio uestrè
 & scribit, se spiritu præsentem fore, quamuis corpo-
 re absens esset. ideo monet ne diutius fornicatorem il-
 lum ferant, sed ex fidelium coetu pellant, ac sathana
 illum tradant ad interitum carnis, ut spiritus saluus
 fiat. Quòd si peccata ecclesiæ manifesta non sint, o-
 remus pro inuicem dicentes, Remitte nobis debita
 nostra: quia cū unū corpus simus in CHRISTO,
 inuicem fratrum nostrorum tanq̃ membrorum salu-
 tem querere, ac septuagies septies quantum nostra
 interest, ex CHRISTI præcepto dimittere. Si ue-
 rò pastor, cui totius ecclesiæ cura incumbat, aliquem
 grauiter deliquisse sciat, eiusq̃ scelus ecclesiæ nõ in-
 notescat, illū summa cum charitate ac lacrymis ad-
 monere ac obsecrare per Dominum IESVM
 CHRISTVM debet, ut sibi à cœna Domini o-
 mnino temperet: qui si eius monitis paruerit, suauis-
 simo

Matth. 18.

fimo amoris affectu amplectendus, suauissimisq; sermonibus ad meliorem frugem reducendus erit. Si uero admonitionibus parere nolit, ac unã cū fidelibus ad Dominicam cenam accedat, ne arceatur: ne fortè impudens factus, ac indignatione maxima permotus, in deteriora labatur: sed tum pastor CHRISTVM imitetur, qui etsi iudæ scelus optimè nouisset, illum tamen arcere noluit, sed illi unã cū alijs apostolis panem distribuit. Hinc uidere possunt omnes pij, excommunicationẽ quam in populos exercetis, non solum Christianam non appellandam, sed tyrannidem potius intolerabilem censendam esse. Eam namque infligitis, non ut è medio uestrum errata ac facinorosa tollatis, sed ut fabulas ac mēdacia uestra tueri possitis, quibus diuitias corraditis, ac imperia augetis. Quid igitur mirum, si hac ratione factum est, ut hæc saluberrima in errantes disciplina, quæ à CHRISTO ecclesiæ tradita fuit, uestra causa inuisa ac odiosa reddita est? Id sanè uestri esset muneris, Euangelium predicare, peccataq; quæ in ecclesiæ scandalum ac perniciem cōmittuntur, per excommunicationis disciplinã tollere. Sic enim CHRISTVS ministris ecclesiæ suæ faciundum esse præcepit. Cum autem euāgelium persequentes, excommunicatione utamini tanquam gladio in eos qui euangelium annunciant, ut hoc telo Antichristi regnum defendatis, tyrannidem exercetis. Vbi Paulus, aut quiuis episcoporum prioris illius ecclesiæ, quæ in CHRISTI doctrina constructa fuerat, tali ratione excom-
 O munica-

23. q. 4. in-
ter.II. q. 3. nul-
lus.de cenſi. ca.
licet.Forma ex-
communi-

nunicatione unquam usus fuit, qua uos utimini? ut scilicet iniurijs uobis illatas ulciscamini? quod tamen non solum à CHRISTO, atq; eius apostolis uetitum est, sed & decretis ueſtris. Ut pecuniarium debitum extorqueatis? Si quis enim paupertate ac omnium rerum inopia uexatur, & ideo uobis iniqua ac iniuſta debita perſoluere non poſſit, ſtatim excommunicationis fulgura, maledictionumq; tela in eum conijcitis: pauperculum quem piam probum ac bonae fame uirum, pro pullo, aut pro obolo, ſummo officitis dedecore. ubi charitas? ubi pietas? ubi paſtoris ſpecies? cum propter peccata tantummodo quis excommunicari poſſit, ac debeat, cur uos propter paupertatem ac miſerias pauperculum illum uexatis, ita ut excommunicationibus ueſtris ad ſummam deſperationem adigatis? Inueniſtis ne paupertatē, ac inopiam tale eſſe peccatum, cuius cauſa quis excommunicari debeat? Moueant uos ſaltem leges ueſtrae, illasq; non ita impudenter contemnatis. Præcipiunt enim uobis, ne excommunicationem feratis in quemquam pro leuibus erratis, ſed pro mortalibus duntaxat, & quorum cauſa antiqui patres ab eccleſia arcebant. Mementote præterea, quòd à perſonis miſerabilibus cenſus non eſt extorquendus. Si uerò qui debitum uobis perſoluere renuat, magiſtratus conuenite: ipſi enim gladium portant, ipſi per exactores compellent ut debitum perſoluat.

Quis uos, inquam, docuit ſalubri excommunicationis uirga euangelium ac pietatem ad inferos uſq; propet-

propellere, ac CHRISTVM ipsum tāquam hæ-
 restarcham aliquem ferire? Te inuoco modò cœlestis
 pater, audi eorum impias uoces. Dicunt enim: Li-
 bellos seu prædicationes in Latino, uel quocūq; alio
 idioma damnamus, reprobamus, anathematiza-
 mus, excōmunicamus, & omnino reijcimus: & pro
 omnino damnatis, reprobatis, anathematizatis, ex-
 communicatis & reiectis haberi uolumus. Manda-
 musque in uirtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis
 prædictis eo ipso incurrendis, omnibus & singulis
 utriusq; sexus, ne huiusmodi scripta, libellos, prædi-
 cationes, seu schedulas, uel in eis contenta capitula,
 errores, hæreses, aut articulos suspectos legere, asse-
 rere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue
 defendere per se, siue per alios, directè uel indirectè,
 tacitè uel expressè, publicè uel occultè, aut in domi-
 bus suis, siue alijs publicis aut priuatis locis tenere
 quoquo modo præsumant: quinimò illa statim post
 harum publicationem ubicumque fuerint per ordi-
 narios & alios ad hoc deputatos diligenter quesita
 publicè & solenniter in præsentia cleri, & populi,
 sub omnibus & singulis supradictis pœnis combu-
 rant. Sed tu Domine pater noster, & redemptor no-
 ster, iudica causam tuam, & tuere nomen sanctum
 tuum, & uerbum quod nobis per filium tuum & a-
 postolos tuos annunciare fecisti. Iam ignes succensi
 sunt, ut thronum etiam gloriæ tuæ comburāt, si pos-
 sint. Exaudi igitur Domine omnes sanctos tuos, qui
 corde contrito, ac spiritu humili inuocant brachium

cationis Pa-
 pificæ cō-
 tra Euāge-
 lium Iesu
 Christi.

potentiæ tuæ contra hostes tuos. Confunde illos in uirtute tua, & eorum consilia praua dissipâ, ut omnes agnoscant quòd uisitas iniquitates impiorum qui aduersantur maiestati tuæ, ac sanctos tuos affligunt.

Et conuersus Eusebius ad Papam, inquit: Non igitur mireris, si minas, & anathemata tua nunquam pertinui, cum enim neq; in Deum, neq; in eius ecclesiam aliquod scelus admiserim (cuius tantummodi causa excommunicari deberem) excommunicationem uestram deridendam esse prædicaui, non secus quam si quis capitis reus diceretur, eo quòd pulicem seu murem occidisset. Dicam & hoc, quòd cum Symoniacis, nullum excommunicare legitime potes nec condemnare, ut patet in decretis. Non ergo ex CHRISTI ecclesia in Satanæ manus me proiectum fuisse arbitremini uestris excommunicationibus: sed potius eorundem occasione à CHRISTO dulcioribus amplexibus deuinctum esse. hocq; mihi cõtigit, quòd cæco euangelico. is enim dum CHRISTVM Dei filium prædicat, à scribis et Phariseis tanquam hæreticus ex eorum synagoga electus fuit. ego dum eundem CHRISTVM, unicam errantium salutem annuncio, non tantum ex uestra synagoga pulsus sum, sed ad crudelissimum mortis genus postulatus. Ille ex Phariseorum synagoga proiectus, CHRISTVM in templo inuenit, CHRISTVM alloquitur, CHRISTVM adorât: ego à uobis diris modis execratus, CHRISTVM amplector, CHRISTVM alloquor, CHRISTVM adoro, CHRISTVMq; citissime coram Deo patre in sen-

1. q. 1. qui-
quis

24. q. 1. ait.

in sempiterno gaudio contēplari potero. ô mihi fœ-
 licia maledicta, ô beata tormēta, ô suaves ignes. Sed
 considerādum hic unum est, quòd licet excōmunica-
 tiones uestre nihil aliud sint, quàm impietas ac tyrā-
 nis, & ideo nihil faciēda, misellæ tamen simplicium
 populorū conscientie excarnificantur. nam cū hor-
 rēdas uoces illas audiant, sententiā scilicet excōmu-
 nicationis uel iustā uel iniustam timēdam esse, Dei se
 hostes, Satan æq; filios esse putant. Quo quid tristius,
 quid ue molestius cordi humano esse potest? Sed rei
 ueritatem agnoscant pij qui ita miserè à uobis uexā-
 tur: & si ijs uerbū Dei legere per uos nō licet, prius
 ecclesie patres ac decreta uestra perlegant: in quibus
 hæc & plura leguntur contra uestrā opinionē: quòd
 si quis fidelitū fuerit anathematizatus iniuste, potius
 ei oberit qui facit, quàm qui patitur hanc iniuriam.
 Temerarium iudiciū nihil nocet ei de quo temerè iu-
 dicatur: ei autē qui temere iudicat, ipsa temeritas ne-
 cesse est ut noceat. Si iniusta est sententia, nihil debet
 homo in quem lata est illam curare, cum neque apud
 Deū, neq; eius ecclesiam nemo grauari possit iniqua
 sententia. ideo neq; ab ea se absolui desideret, cum se
 nullatenus obligatum esse perspiciat. Perlegāt præ-
 terea ibidē ubi dicitur, Quid nocet homini, si ex illa
 tabula uelit eum delere humana ignorantia, quem de
 libro uiuentiū non delet iniqua conscientia? Audiant
 Augustinum dicentem. Custodi intus innocentiam
 tuam, ubi nemo opprimit causam tuā: praualebit in
 te falsum testimonium, sed apud homines: nūquid &

II. q. 3. il-
lud.Augusti-
nus.II. q. 3. teme-
rarium.Aug. de ser-
mo. Dom.

II. q. 3. cui.

Gelafius,

Papa.

Can. quid
obest.

Aug. in

Pl. 28.

II. q. 3. cu-

stodi.

apud Deum ualebit, ubi causa tua dicēda est: quando
Deus erit iudex, alius non erit testis quān consciētia
tua: inter iustum iudicem & consciētiā tuā noli
timere, nisi causā tuā. Audiant Hieronymum, qui

Hier.
24. q. 3. si
quis.

inquit: Si quis non recto iudicio eorum qui præsunt
ecclesiæ, depellatur, et forās mittatur, si ipse antea nō
exit, hoc est si nō ita egit ut mereretur exire, nihil le-
ditur in eo quōd non recto iudicio ab hominibus est
expulsus: & ita fit ut interdum ille qui forās mitti-
tur, intus sit: & ille foris, qui intus uidetur retineri.

De ecclef.
presuris.
24. q. 3. nō.

Audiant Rabanum, qui dicit: Nō in perpetuum da-
mnamur, cū iniuste iudicamur dicēte Psalmista: Nec
damnabit illum, cum iudicabitur. Quid clariora re-
quirūtur testimonia? Agnoscant igitur pij, quanti fa-
ciendæ sint impiæ, iniustæ, ac tyrannicæ excommu-
nicationes uestre: easque ualere sinant, cum præter

CHRISTI præscriptū eis in regni uestri augmen-
tum utamini, nullam de ecclesiæ salute rationem ha-
bentes. Si quis uerus ecclesiæ Romanæ episcopus esse
ac dici uelit, non tyrannidem affectet, nō libidini suæ
inseruiat: sed propriæ ecclesiæ suæ regimine conten-
tus, eam iuxta Dei uerbū regat: præbeat semetipsam
ecclesiæ suæ speculum ac exēplum in omni bonitate
ac pietate. ex ea reiiciat quotquot alicuius ecclesiæ
cura incūbit: admoneat, hortetur, præcipiat ut sin-
guli ecclesiam suam repetant, eamq; sanctē ac pie in
Domino IESU gubernēt: quōd si parēre noluerint,
eos ex ecclesiæ suæ cœtu per excommunicationem
arceat, ut sic addiscāt regere CHRISTI ecclesiā,
in quo

In quo posuit illos Deus episcopos ac pastores: imò
 tum tantum à Deo ecclesie prepositi esse dicentur,
 cum super gregem suum uigilantes, incumbunt ora-
 tioni, lectioni, ac doctrinae, & sanis sermonibus Do-
 mini nostri IESV CHRISTI. Sed quid hæc re-
 fero: quæ spes, ut ista fiant, haberi potest: nulla sanè.
 quin potius Papa ipse, unà cum synagoga sua excõ-
 municari deberet, non solum iuxta CHRISTI in-
 stitutum, sed & iuxta ipsius Romane ecclesie iura.
 hæc namq; deponi ac excõmunicari præcipiunt, qui-
 cunq; prælati, siue clerici, qui domicilia sceminarum
 frequerant. Qui aleis ac inhonestis ludis & crapulis
 ac ebrietatibus inferuiunt. Qui mercimoniã & usu-
 ram exercent. Qui tabernas & alia inhonesta loca
 tenent, qui in adipiscendo beneficio usus est regio fa-
 uore uel seculari potestate. Qui consentiunt uel to-
 lerant fornicationes clericis suis. Qui assumunt cu-
 ras & negocia secularia. Qui simoniam cõmittunt.
 Qui publica incontinentia laborant. Qui peicraue-
 rint, aut in homicidio, aut in alio quouis magno cri-
 mine inuenti fuerint. Qui in alienis ecclesijs offi-
 cium aliquod pastoris usurpauerint. Qui res eccle-
 siasticas, quæ sunt bona pauperum, & in pauperes
 distribuendæ sunt, dilapidati fuerint. Vide nunc, ò
 sponsa CHRISTI, quos adulteros habeas: con-
 spicite nunc, ò CHRISTI oues, quos mercena-
 rios, quos lupos pastores tui dignos arbitreris. At
 dicetis, Res nostræ fortè in melius mutabuntur. Ego
 autem dico uobis, nihil prorsus boni à uobis speran-

Dist. 63. o-
mnis.
16. q. 7. si
quis.

Distinc. 83.
si quis.

Distinc. 88.

Episcopus.

1. q. 1. pre-
sbyter.

Distinc. 50.

qui semel.

Distinc. 81.

presbyter.

9. q. 2. nul-

lum.

10. q. 2. si

quis.

randum esse, imò deteriora in dies expectanda sunt.
 Quod ex hoc perspicuè dignosci potest, quia uide-
 licet frenum quod iniquitatibus ac sceleribus uestris
 adhibitum fuerat, con fractum abiicistis. In concilio
 enim Bracaren si secundo iustè ac sanctè sancitum
 fuit, ut quiuis pastor duobus aut tribus testibus offi-
 cio pastoris priuari posset: uos autem hoc decretum
 irritum fecistis, & in huius locum alterum subordi-
 natum est, quod omnibus Papi sticæ uestræ ecclesie
 ministris liberam largitur autoritatē, ut pro libidine
 sua palàm ac impune luxuriari possint. Audite igitur
 sacrosanctum decretū. Præsul non damnatur nisi
 cum septuagintaduobus testibus. Presbyter autem
 Cardinalis nisi cum sexagintaquatuor testibus depo-
 natur. Diaconus uerò Cardinalis urbis Romæ nisi
 cum uigintiseptem testibus deponatur, aut conde-
 mnatur: subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ho-
 stiarius, non nisi septem testibus condemnabitur. Cur
 hoc? ut absque ullo Dei hominum' ue timore in quo-
 rumcunq; scelerū chaos præcipites ruāt. Quis enim
 & si maximo ecclesie Dei zelo permotus id ageret,
 posset unquam tot inuenire testes, qui pastorem ali-
 quem coram ecclesia pudere facerēt? Sed esto aliquis
 qui decretorum suorum uerbis illum arguat, dicens
 illum tot mortibus dignum esse, quot uitiosa exēpla
 ad subditos transmittit: illumq; hac ex causa potius
 canem impudicum, quàm episcopū uocari debere: sta-
 tim uelut sacrilegus in sanctam Romanam ecclesiam
 ac hæreticus, proscribitur, maledicatur, & anathe-

2. q. 5. pla-
cuit.

11. q. 3. præ-
cipue.

2. q. 7. qui
nec.

mate sathanae ac igni deuouetur: quoniam ausus est os suum ponere in caelum, plus sapere quam oportebat, ac tangere christos Papae. Attamen Deus quādoq; afficiet peccata Sodomorum, & uisitabit iniquitates Amorrhæorum in sulphure & igne. sed nondum completa est iniquitas eorum.

Tum ille qui palam confiteri CHRISTVM nō ausus erat, Eusebium rursus interrogauit, ac Intellexi sanè, inquit, quòd excommunicatio nisi propter peccata corrigenda infligatur, irrita ac uana sit. & si alia quauis ex causa feratur, iniusta atque iniqua habeatur, ideoq; non timeri debere: sed à te præter hæc scire uolumus, quo nam ordine, per quē ferri debeat excommunicationis sententia, & à quo postremò excommunicatus solui debeat.

Cui Eusebius, si CHRISTI uerba quæ dixi uobis intelligeretis, inquit, non oporteret super hac re diutius immorari: sed ea uobis prolixiori sermone explicabo. Si quis itaq; aderit in ecclesia, quem constet palam adulterum, aut scortatorem, aut idolis seruientem, aut blasphemū, aut auarum, aut ebriosum, aut maledicum, aut rapacem, aut ociose uiuentem, aut nihil operantem, sed alienum panem manducantem, quoniam huius delicto ecclesia offenditur, ideo (ut dixi) tum peccatis saluti, tum ecclesia decori consulendum est: illudq; malum auferendum, ne plures eius exemplum sequentes, inficiantur. In primis igitur aut episcopus, aut alius quiuis frater, amicè fraternèq; delinquentem cōueniat, ac eum seorsim obse-

cret, ut sicut exhibuit membra sua arma iniquitatis peccato, eadem posthac exhibeat arma iustitiae Deo in iustitia ac sanctitate, ut nō amplius blasphemetur nomen Dei in ecclesia. quōd si monitis his paruerit, ac peccatum deserat, nihil ulterius agendum est. ecclesia namq; cum uideat illum ad pietatem ac sanctitatem reuersum, debet amoris amplexibus eundem tanquam filium in gremio suo fouere, nec aliquid ulterius tentare, quo illum pudore ac mœrore afficiat: ut sic Deum misericordiae patrem imitetur, qui quoties ante se ingemiscentem peccatorem conspicit, non recordatur amplius iniquitatum eius. Quōd si fratris admonitioni non paruerit, ab eius salute querenda non est desistendum: sed unum aut alterum fratrem secum unā accipiat, & coram eis ipsum fratrem admonere, horteturq; ne ecclesiam scelere suo ita conspurcet: sed erubescat, & abijciat opera tenebrarum, & induat arma lucis, ut non amplius idolis seruiat, comessionibus, ebrietatibus, impudicitijs, contentionibus ac dolis, & carnis desideria non amplius sequatur, & perficiat. Quōd si hic secundis monitis correctus, ad meliorem frugem reuersus fuerit, ab omnibus suscipiatur: neq; ulla ratione coram tota ecclesia pudefieri debet. Si uerō monitis hęc ueluti & priora spreuerit, tanquam malignum quoddam ulcus acrioribus remedijs sanare querant. ideo iram Dei aduersus peccata huiuscemodi, atque ecclesiae scandalum illi obrudant. quōd si nullis poterit sermonibus aut minis adduci ut corrigatur, tunc

uelut ouis pestilens de ecclesiæ cœtu abijciatur, ne forte cæteras oues contagio suo inficiat. nulle hic accenduntur candela, quæ in eum proijciantur: nulle pinguntur tabellæ, quæ dæmonum figuris replete, ubiq; per urbis angulos, ac templorū portas appendantur. hæc omnia uos excogitastis, ut his uelut quibusdā monstris simplices possetis perterrefacere. Sed tantummodo toti ecclesiæ pastor annunciet hūc rapacem, ebriosum, fornicatorem esse, & diu ecclesiam ipsam scandalo suo offendisse: admonitum quoq; fuisse iuxta correctionis fraternæ ordinē, sed nunquam respiscere uoluisse. obsecrēq; hac ex causa totam ecclesiam, ut eius peccatum lugeat: Deumq; oret, ut illi respiscenciam præstet. interea tamen non tanquam ab inimico, sed tanquam à fratre infirmo abstineant, nec cum illo in aliqua re communi-cent, ut sic confundatur. Hæc est uera excommunicandi forma, quam Paulus expressit, cum scribens ad Corinthios, dixit: Ne cōmiscemini fornicarijs, ita ut cum illis nec cibum sumatis. quòd si ecclesiam non audierit, ita ut nullum ex ipsius ecclesiæ sententia pudorem accipiat, respiscatq; sit tibi uelut ethnicus ac publicanus, donec respuerit. Dicitur autem aliquis per excommunicationem sathanæ tradī, quatenus extra ecclesiam proiectus, in quantum CHRISTVS regnat, regnum mundi inhabitat, in quo sathan tyrannum agit, ubi tanquam sathanæ mancipium miserrimum propter peccati conscientiam diucxatur, cuius uexationis causa

sepe

sape fit, ut peccator dum uidet se ex ecclesie cœtu ita proiectū, ut nullus ex fidelium numero illi commisceatur, miserie suae causam detestari incipiat, ac resipiscat, utq; ex illa liberetur, modis omnibus contendat: ideo ingemiscens ad ecclesie gremium confugit, ueniam petit, & sic in CHRISTI regnum, relicta satanae ditione miserrima, recipitur. Hinc liquido uidere licet, quid uera CHRISTI ecclesia debeat excommunicatione sua querere & spectare: non sanè ut iniurias sibi illatas ulciscatur, non ut diuitias, aut imperiū sibi asciscat: sed ut frater tantūmodo resipiscat, peccatumq; suum agnoscat, ingemiscat, ac ueniam petat, in posterumq; pie ac sanctè uiuat. Hoc testatus est CHRISTVS, cum dixit: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Hoc te

1. Tim. 1.

status est Paulus, cum dixit: Hymenæum & Alexandrum tradidi sathanae, ut discant non blasphemare. sed & Corinthium fornicatorem, sathanae tradendum esse iudicauit Apostolus, non quidem ut illum perderet, sed ut spiritus saluus fieret. Hac quoque

2. Thef. 3.

ex causa dicebat Paulus ad Thessalonicenses: Ne commisceamini cum illo, ut confundatur: sed nolite quasi inimicum existimare, uerim corripite ut fratrem. & de Corinthio scribit ad ecclesiam Corinthiorū: Sufficit, inquit, illi qui eiusmodi est, hæc ob-

2. Cor. 1.

iurgatio quæ fit à pluribus, ita ut e contra magis condonetis ac consolemeni, ne forte abundantiori tristitia absorteatur qui eiusmodi est. Quod si ecclesia hac tantum ratione excommunicaret, omnia ad ecclesia

ecclesiæ ædificationem ac salutem transigerentur. Et
 sanè ecclesias plerasq; probare non possum, quæ et-
 si euangelicam doctrinam amplexæ sint, tamen su-
 per populi sceleribus conuiuere malunt, quàm salu-
 bri excõmunicationis disciplina semetipsas perpur-
 gare. Sed sibi hi caueant, quibus hoc onus incumbit.
 cur non reprehensione graui digni erunt? Audiant
 Paulũ, qui Corinthiorũ ecclesiam hac ex causa non
 leuiter arguit, dicens: Vos inflati estis, cur nõ potius
 lucũ habuistis ut tolleretur de medio uestri malum?
 quo igitur ordine excõmunicatio in quenquam ferri
 debeat, enarraui uobis. Sed quis huiuscemodi disci-
 plina in delinquentes utetur? an fortè Episcopus, siue
 parochus? sed hanc quæstionẽ CHRISTVS ipse
 breuissimis uerbis dissoluit. Cum enim diceret absti-
 nendum esse ab homine, non quidẽ quamprimũ epi-
 scopi, aut parochi monita contempserit, aut uniuscu-
 iuspiam, sed tum solummodo, cum ipsius ecclesiæ uo-
 cem audire noluerit. Quibus uerbis innuere uoluit,
 nullum hominem in ecclesia esse posse, qui per se ali-
 quem anathemate ferire possit, nisi ipsius ecclesiæ
 consensus admonitioq; præcesserit. Penes igitur to-
 tam ecclesiam, quæ pastorem & oues, episcopum uel
 delictæ ac populum complectitur, excõmunicandi
 autoritas sita est. ideo Paulus apostolus Corinthium
 fornicatorem per se tantum excõmunicare noluit,
 sed toti ecclesiæ scribit: Ego, inquit, absens corpore,
 præsens autẽ spiritu, iam iudicauit ut præsens con-
 gregatis uobis & meo spiritu cum uirtute Domini
 nostri

Quis excõ-
 municare
 quenquam
 possit.

1. Cor. 5.

nostri IESU CHRISTI, tradere huiusmodi hominem sathanae, ut spiritus saluus fiat. Fatendum quoque nobis est, ad eosdem spectare auctoritatem ab excommunicatione soluendi, ad quos & ligandi spectat. Quod ex CHRISTI uerbis colligitur, cum uiderimus ipsum soluendi auctoritatem eidem dare quibus & ligandi dedit. Et Paulus hoc idem ostendit. Sicut

2. Cor. I. enim una cum Corinthiorum ecclesia Corinthium sathanae tradiderat, sic cum eiusdem rescipiscenciam intellexisset, eandem ecclesiam admonet, ut illum consolari uelit, ac in eum charitatem confirmare. ubi sciendum, quod etsi Apostolus non sibi usurparet ut per se solus excommunicet: in iudicando tamen, an excommunicari quis deberet, praestit omnibus alijs, quod & in ecclesijs nostris facere decet, ut scilicet pastorum ac diaconorum, presbyterorumque suffragia, reliquorum suffragia praecedant, ut per horum iudicium imperitor plebs ad iudicandum dirigi possit: non autem episcopus, quiuis ille sit, tantam sibi in ecclesijs usurpet tyrannidem, ut omnibus alijs, quantumuis bonis ac pijs semotis, solus quenquam excommunicare audeat, uel ab excommunicatione absoluere. quod si nullus potest tantummodo in ecclesia cui praest hoc agere, multo minus idem facere poterit in ecclesijs quibus ipse non solum non praest, sed quae a se longissime distant. Sed heus tui o Domine Papa, quo iure haec agere potes? Tyrannidi tuae sane restitit Aphricanum concilium. cum enim Apiarium presbyterum ab Aphricanis episcopis excommunicatum uelles tua auctoritate absoluere, quia ad te

Cócilium
Aphricanum.

ad te appellasset, minimè tibi succedere potuit, licet multa per Faustinum Potentinum episcopum ac legatum tuum tentasses ac commensus esses. Sed & prius ecclesiæ CHRISTI tēporibus libidini tuæ restitit ecclesiæ disciplina. nā cū Martion hereticus à patre suo catholico ac sancto episcopo excōmunicatus esset ob uitiatam uirginem, uideretq; se in illa ecclesiā absolui ac reconciliari non posse, ad te confugit, (de tyrannide enim tua audierat) ut ibi in ecclesiā cōmunicaret: sed minimè hoc permisit ecclesiā ipsa, sed saluam ac integram disciplinam retinens, tibi restitit. nec unquam absq; paternæ ecclesiæ consensu Martion absolui potuit. Et Aphricanis episcopis nunquā (uti tamen te facturū iactaueras) ostendere potuisti ex Nicæni concilij actis, te eā habere facultatem, ut ad te ex diuersis orbis partibus liceret appellare. iactabas quidē te hoc ostendere posse ex quodā Nicæni cōcilij exēplari quod apud te erat, sed tamē exēplar hoc nunquā producere ualuisi: mendacio uolebas sanè id tibi usurpare. quod tibi tū ex CHRISTI, tū apostolorū, ac ecclesiarū decretis prohibitū fuerat: at mēdaciū tuū detectū fuit. nā quod tu asserbas, neq; Antiochiæ, neq; Alexādriæ, neq; Cnostonopoli, neq; Carthagini inueniri potuit in exēplarib. quæ ibi habebantur, in quib. Nicæni cōcilij acta descripta fuerāt. Nō moliebatur hāc tyrannidē Cornelius et ipse episcopus Rom. nā cū quidā qui in Aphricanis ecclesiis excōmunicati fuerāt, Romā uenisset, ut ab ipso absoluerentur, eos in Aphricam remisit,

ut ibi

Quid ec-
clesiæ no-
mine in sa-
cris literis
intelliga-
tur.

ut ibi absolutionem acciperent, ubi & causa eorum cognosci, ac testes haberi poterant. Sed quoniam auctoritatem tum excommunicandi, tum ab excommunicatione soluendi penes ecclesiã esse dixi: ideo pios quoscunq; si qui fortè adsunt, monitos uolo, ut nominis ecclesiæ interpretationem rectè ex sacris literis percipiant, ne fortè unà uobiscum sentientes, putent ecclesiã nihil aliud esse præter episcopum aut parochum. Quadrifariam igitur Ecclesiæ uocabulum in sacris literis accipitur.

Primò quidem, pro loco ubi populus Domini ad audiendum uerbum eius conuenit, ubi totius populi habentur communes preces, ubi ministrantur sacramenta, ubi quoq; publicè delinquentes per excommunicationis sententiam ex fideiũ coetu projiciuntur. de hac ecclesia habetur sermo, cum dicitur: Conuocatus est totus populus, & per totam noctè intra ecclesiã orauerunt.

- Iudith. 6. Secundò, ecclesiæ nomine cuiusuis populi cœtus, qui certis quibusdam legibus regantur, intelligitur, & hoc modo habetur sermo de populo Israel, cum dicitur: Conuertit Solomon faciem suam, & benedixit omni domui Israel. omnis enim ecclesia Israel stabat, qua ratione omnes qui CHRISTI nomen profitentur, eiusq; sacramentis iniantur, CHRISTI ecclesia uocatur: & de hac dicitur à Paulo: Posuit uos spiritus sanctus episcopos, ut regatis ecclesiam Dei. Vbi notandum, quòd ecclesia hoc nomine accepta, in plures diuiditur ecclesias, id est iuxta urbium,

urbium, oppidorum, ac domorum diuisionem. Hac Colof. 4.
 ex causa Paulus testatur aliam esse ecclesiam Roma-
 norum, aliam Corinthiorum, aliam Ephesiorum,
 aliam quæ erat in domo Nymphæ. Sicut et alia erat
 Iudeorum ecclesia quæ erat Hierosolyma, alia quæ
 Nazareth, alia quæ Bethlehem.

Tertiò accipitur ecclesia pro omnium sanctorum
 ac prædestinatorum numero. Et de hac canimus in
 symbolo, Credo unam sanctam ecclesiam catholicam,
 sanctorum communionem: de hacq; locutus est Pau- Eph. 1.
 lus, cum dixit, CHRISTVM constitutum esse ca-
 put super omnem ecclesiam. Accipitur postremò pro
 impiorum coetu, cuius caput est Satan. De hac locutus
 est Dauid, cum dixit: Odiui ecclesiam malignantium,
 et cum impijs non sedebo. Penes igitur quam eccle-
 siam erit autoritas aliquem excommunicandi? non
 quidam penes eam quæ lapidibus ac trabibus constru-
 cta est: nec penes eam quæ omnes qui CHRISTI
 nomen proficuntur, continet. Quomodo enim possent
 omnes unam conuenire? nec penes eam quæ iustos quos-
 cunque ac prædestinatos tantummodo complectitur.
 Hæc enim cum ab origine mundi incipiens, in finem
 tantum eiusdem absolui debeat, non solum in unum
 nequit conuenire, sed nec à quoquam mortalium qui
 nobiscum uiuant, cognosci. Solus enim Dominus no- 2. Tim. 2.
 uit qui sunt eius. Nec postremò hanc autoritatẽ, pe-
 nes malignantium ecclesiam, cuius uos Papiæ epi-
 scopi, principes ac rectores estis, sitam esse dicemus,
 quæ cum fabulas, humana signiẽta, idololatrias, bla-
 sphemias,

sphemias, rapinas sectetur, CHRISTVM, eiusq;
 uerbum persequatur, tantum abest ut quęquam ex-
 communicare possit, ut potius ex toto terrarum or-
 be ueluti eius presentissimum uenenum tollenda sit.
 Concludamus igitur singulas Christianorum eccle-
 sias, quę per diuersas urbēs ac loca diuise sunt, auto-
 ritatē à CHRISTO accepisse, quę publicè delin-
 quentes, à se per excommunicationē arcere possunt,
 quaq; eosdem resipiscentes sibi in charitate recon-
 ciliare. Vos igitur pij, Papiſtarum excōmunicatio-
 nes ne timeatis. Sed in uerbo Domini perseuerate, ac
 constantes estote. Sic enim uidebitis auxilium eius
 super uos, ut eripiat uos de manibus eorum. Si uerò
 per ignem ac flammam ducere uos uoluerit, in refri-
 gerio uobiscum erit, uirtutēque & fortitudinem
 præstabit: & horum caussa nolite terreri, non est e-
 nim seruus maior domino suo. Sed si persecuti fuerint
 illum, & uos persequentur. Quia fieri non potest,
 ut qui piè uiuere uolunt in CHRISTO IESV,
 persecutionem non patiantur. Et Hieremie exem-
 plum uos consoletur. Huic namque pseudopropheta
 irascebantur, quia uera prædicabat. Dicebat enim
 quod subuerso templo, ac ciuitate deserta, peritura
 esset eorum hypocritica religio, ac lucra ex reli-
 gione uenientia: idcircoq; apprehenderunt eum, &
 consentiente sibi populo, illum morti destinauerunt.
 Non igitur magnopere curemus, si propter mandata
 Domini, ac fidei ueruatē Antichristus, eiusq; pseu-
 dopropheta, ac deceptus populus nobis irascantur.

Hieremias
 propheta
 uero occisus
 sit.

Neg; praesentia mala pertimescamus, sed futura bona animo cogitemus. Domini itaq; uoluntatem prosequamur, & cognoscamus quia IESVS CHRISVS in nobis est, cuius fiducia accedimus ad Deū patre, orātes ut faciat in nobis per IESVM CHRISTVM quod illi placeat: & certi simus, quoniam si ita orauerimus, non poterit non praestare quae in CHRISTI nomine petierimus. nā CHRISTVS hoc nobis pollicitus est, dicēs: Quicquid petieritis patre nomine meo, dabit uobis. Et intuitus eos qui ipsū affligebāt, dixit: Si in uobis habitat ulla pietas, obsecro, obtestorq; ut mihi tantillū cōcedatis ocij, ut iam tandē respirare ualeā. Aspicite uincula, carceres, & passiones quae mihi in synagoga hac uestra cōtigerūt.

Ioan. 15.

At illi dentibus frementes, dixerunt Eusebio: Tu es qui conturbas gentē nostram, & miserebimur tui? non faciemus, non inquam faciemus.

DE INTERCES-
SIONIB.
Sanctorū.

Quibus Eusebius, Vos potius, inquit, ac patrum uestrorum domus, cōturbatis ecclesiam Dei, & ipse uobis miserebitur? non faciet. nam cum Dei templum uiolaueritis, disperdet uos Deus. At postquam nulla uobis humanitas aut misericordia, agite in me quod uobis datū est, & Dominus sit defensor uitae meae, ut siue moriar, siue uiuam, eius opera narrare possim.

I. Cor. 3.

Tum ille qui caeremoniarū magister dicitur, surrexit ut seruum Domini insidiosè alloqueretur: sed quoniā epulabatur quotidie splendē, ut iumentum factus fuerat, & nesciebat loqui. ideo obmutuit.

Surrexit uerò quidam ex genere eorū qui amant

uocari Rabbi, ac saluari in foro, & suprema loca in synagogis & in mēsis habere, ac dixit Eusebio: Existimas fortè me tua uerba quæ dixisti, non intellexisse? Attendite quæ sò qui hïc pro sanctissimi patris nostri salute ac eius regni defensione adestis, qua ratione diuorum intercessionibus tollat. dixit enim, dum fratres suos Luteranos alloqui uidebatur: ut Deum ipsum in nomine CHRISTI tantummodo orarent, ut uidelicet eius auxilio ex manibus nostris eriperentur. At uidebimus an huiusmodi eorum orationes eos poterunt ex manibus nostris eripere.

Eusebius uerò, Vos speretis in deos uestros, inquit, ego tantummodo Deo patri Domini mei IESU CHRISTI fidam: nec uestra unquam sequar formam, quæ me ab eius fiducia auellant, ut creatoris fidam. Quod tamen mihi atq; omnibus pijs sub maledictionis poena prohibetur. inquit enim Deus, *Ma-*
Hierem. 17. ledictus qui confidit in homine. Quid de populorum uestrorum impietate ac superstitione dicam? Plerique inter hos reperiuntur, qui se ne eterne quædam mortis reos esse posse arbitrantur, si diuum quæpiam in patronum sibi delegerint, cui singulis diebus aut orationem Dominicam, aut angelicam salutationem dicant. Quid amabò stultius excogitari potest? Quid congrui oratio eorum habet, cum diuum aliquem, Mariam nomine appellant, ac patrem suum dicant? Hoc tamen patrociniis freti, se tuto scortationibus, ueneficijs, homicidijs, rapinis, incendijs, periurijs committunt. Nec tamillum mali se passuros co

ros eo die putant, quo patroni sui simulacro genua flexerint, cereos accenderint, flores appenderint, aut oscula aut amplexus dederint, aut certum quendam numerum orationum submurmurauerint. Ab hoc se omnia accipere credunt, illiq; gratias innumeras agunt: ac ne ingrati uideantur, illi poma, segetes, o-ua, panem, caseum, linum, & porcinas carnes donant. Ac si dicerent: Patrone mi, si mearum rerum curam habueris, tecum ego quoque non illiberaliter agam, sed his quoq; ampliora tibi donabo: ac ut inquit ille, si foetura gregem suppleuerit, aureus esto. quis præterea eorum stultitiam non admiretur? Hæc eò peruasit, ut diuos se honorare putent, si festis eorum diebus, ociose uiuant, nihil agant, rei familiaris curam negligant, choreas, ludos, ebrietates, ac pompas, ænopoliq; sectentur. Da unum qui in huiusmodi diebus festis ista omnia detestetur, ac dicat, sanctos tum uerè honorari, cum eorum fidem, patientiam, spem, ac charitatem humilitatemq; populi sectantur: eosq; tum letari, cum uident nos eum cognoscere, eum amplecti, ei fidere, quem ipsi super omnia, & in omnibus honorarunt: statim hic tanquam hæreticus habetur, & tanquam ecclesie pessimus hostis excommunicatur. Cur hæc? quoniam ea que questui uestro inseruiunt, demolitur. Mira in hoc negotio excogitastis commenta. alium enim dixistis, cæcis uisum restituere, alium guttur sanare, alium incendia extinguere, alium diuitias dare, alium uictoriam in bello donare, alium maris fluctus

sedare, alium à peste, alium à fame, alium à lepra, alium à pluuia, alium à febribus tueri, alium sterilitatem arcere, alium prægnantium curam habere, alium canes rabidos coërcere, alium serpentium uentena, innoxia reddere: alium equos & boues à quatuor infirmitate ac morbo tutari, alium sues custodire, alium dentes, alium mammas, alium uentrem sanare, alium urbes & arces protegere. Qui hæc deludunt, nõ diuos, sed fabulas uestras, imò dæmonas deludunt. Confinxistis enim Deum circa cardines cœli perambulare, nec nostra curare, ac si totum terrarum orbem diuis regendū tradiderit: ut scilicet ope sua præstò sint quibuscunq; qui ad ipsos genibus flexis accesserint, & quidpiam ab illis petierint.

Responderunt illi: Non hoc docemus, ut uidelicet populi in necessitatibus suis à diuis auxilium petant, & expectent: quin potius eos instruimus, ut diuos inuocent, orentq;: ut pro ipsis ad Deum preces fundant, eumq; interpellent, ut dignetur eorum succurrere calamitatibus.

Quibus Eusebius: Quis hinc non cognoscit, inquit, uos Domini Dei benignitatem in crudelissimam quandam tyrannidem commutasse? Eumq; ex patre clementissimo, tyrannum iratumque exactorem, qui terrenorum principum more imperitet, fecisse? Publicis enim in concionibus uestris clamatis: Ne patiamini, ô populi, ut quis uos à diuorum cultu fiduciaque auellat. Quis etenim uestrum principem adit, ut aliquid ab eo impetret, nisi prius sequere-

Item ac patronum aliquem nactus fuerit, qui uos ad principem ipsum adducat? Sed dicant mihi uelim e-gregij isti concionatores: si Princeps tantæ esset benignitatis, ut quoslibet ad se aduentes non solum ad colloquium admitteret, sed illos quoque quàm humanissimè exciperet, eorum causam audiret, opem suam polliceretur, seq; unicuique propria errata donaturum promitteret, ac libentissimè in singulos beneficia conferret: nonne populus ad talem principem undique liberrimè confluere deberet? Nonne frustra patroni eligerentur, cum singulis non tantum non præcludatur aditus, sed illis ab ipso principe dicatur et sanè blandis sermonibus, ut cum fiducia accedant ad thronum gratiæ eius? Deum igitur nostrum huiuscemodi esse principem dicamus. Hic enim non dominus, non rex, sed pater à nobis uocari amat. Ideo CHRISTVS præcepit nobis, ut *Marth. 6.* cum orauerimus, dicamus: PATER noster, qui es in cælis. Et multis in alijs locis idem CHRISTVS, ac uas electionis Paulus testati sunt, Deum nostrum esse patrem. Cur igitur in necessitatibus nostris ad patrem nostrum accedere non audebimus? Quis filius indulgentissimi patris sui faciem horreat? Quòd si eius faciem fugimus, eum nobis patrem esse ignoramus. Ideo illum non diligimus, non frustra ei non committimus, at ueluti tyrannum aliquem nobis timendum proponimus, qui nobis non modò non parcere, nosque misericordiæ uisceribus amplecti nolit, sed potius qui in nos concitato

animo seuire designet. Absint uerò hæc à piorum cordibus. Quin potius ipsi Deo dicant: Domine Deus pater noster, si nos cum simus mali, nonimus bona dare filijs nostris, quanto magis tu bona daturus es nobis filijs tuis, si petierimus à te? Nec est ut ulla ex causa faciem tuam fugere debeamus: scimus enim nos summa cum fiducia te posse alloqui, & à te quidquid petierimus accepturos esse. Nam nulla ex alia causa pollicitus es te habitaturum ac inambulaturum in medio nostri, nisi ut nobis persuasum esset, te nobis in omnibus necessitatibus nostris præstò futurum, dummodo ad te confugeremus, teq; unicum omnium calamitosorum refugium ac protectorem agnosceremus.

Cum uerò Eusebius hæc dixisset, insurrexerunt in illum uiri absque misericordia dicentes: Satanas absq; dubio hæc tua mēdacia confinxit, ac te edocuit.

Quis neget optimum esse, ut unusquisque de se ob scelera sua humiliter sentiat? indignumq; se arbitretur, ut in conspectu Dei appareat? igitur operæ precium erit, ut diuorum aliquem interpellat, qui sibi coram Deo patrocinetur.

At Eusebius: Si nos qui sortem sanctorum consecuti sumus naturam nostram spectemus, inquit, fatendum equidem nobis est, nos Dei hostes cōstitutos esse, filios iræ, peccatorum seruos, ac Satanae seruitia: ideoq; non solum ad Deum accedere ulla ratione non debere, sed potius quàm longissimè ab eo recedere, ne uirgam furoris eius in nos exerat. Sed cum

CHRISTVS nobis à Deo patre donatus fuerit, omnia pariter bona nobis per CHRISTVM donata cognoscimus: ut quid igitur aliunde hæc eadem nobis petēda erunt? Valeant igitur quæcumq; auxilia ab hominibus excogitari possunt, præter unicum CHRISTVM, ad quē tantū nobis confugiendum est: in namq; est illud benedictū mulieris semen, quo Deus serpentis caput conterit, et peccata nostra dissipat, dīmodo fidei scuto serpēti antiquo qui est diabolus, resistamus. Is arca illa est, per quā Deus humani generis seruator habetur. Is est arcus ille cœlestis, per quē à Deo certiores reddimur, se non amplius populum suum dissipaturum. Is est ille Ioseph, qui in Aegyptum descendens, fratres suos seruauit, ne fame perirent. Is est holocaustū illud pacificum, per quod Deus populum suum sanctificat, condonans illis peccata sua per eius sanguinem. Is est ille Moses, qui populum Dei de seruitute Pharaonis eduxit: illiq; legem ac mandata ipsius Dei aperuit. Is est ille Iosuah, qui Dei ecclesiam ab hostibus eripiens, ducit eam in terram fluentem lac & mel. Is est ille Dauid, qui ecclesiæ Dei hostem Goliathum occidit. Is est templum illud, extra quod qui orauerit, à Deo non exaudietur. Deus enim hic tantum aures suas habere dixit. Cum igitur Deus ipse pater noster in CHRISTO & per CHRISTVM omnia in omnibus operatus sit, ac operetur, & omnem nobis per eundem largiatur gratiam ac misericordiam, hunc quoque salutis nostræ autorem unicum dicamus

- Heb. 2. dicamus oportet. cum praesertim huiusce bonitatis innumera habeamus testimonia. quam Paulus breuibus comprehendit, cum dixit, nos per huius sanguinem praedestinos esse in adoptionem filiorum, omniaq; pariter caelestia ac terrestria in integrum restituta esse: & nos translatos de tenebris in admirabile Dei lumē, emūdatosq; ab omni iniquitate. Quia igitur fiet, ut cum emūdati simus à Deo per CHRISTVM, ab ipsius Dei facie tanquam hostes longestare debeamus, ita ut ad eum accedere non audeamus? quin potius reconciliati, mundati, filij, ac heredes cum simus, cum summa fiducia accedamus ad eum. At dicitis: Accedite, sed intercessorem aliquem habeatis. Hoc non negamus fieri debere, sed illum tantummodo habere uolumus, qui nobis à Deo ipso donatus est, ut hoc oneris nostri causa suscipiat. is uerò non Antonius, non Nicolaus, non Barbara, sed ipse erit CHRISTVS. quis enim praeter hunc per oblationē corporis sui ad destructionem peccati caelum ingressus est? Quis praeter hunc sedet in dextera Dei ut pro nobis interpellet? Quis est ille qui sempiternum habens sacerdotium, potest nos perpetuò saluos facere? Quis deniq; est mediator Dei & hominum, praeter uerum & ipsum Deum hominem, CHRISTVM IESVM? Accedamus igitur ad Deum per IESVM CHRISTVM: hic enim etsi in dispensatione tantum plenitudinis temporum mittendus esset, ut eius sanguis pro nobis effunderetur, à mundi tamen cōstitutione (nam IESVS

SVS CHRISTVS heri & hodie, idē & in se Heb. 13.

cula) clamabat in aures Domini Dei patris nostri, dicens: Parce Domine, parce populo tuo quem prædestinasti in adoptionem filiorum per me: sanctifica propter me quos dedisti mihi. serua eos à malo, & præsta, ut unà nobiscum sint, & uideant claritatem nostram, & eorum gaudium plenum sit, nec tollatur ab eis. Vnus ergo CHRISTVS is est, per quē omnia à patre nos impetraturos speramus. Cur igitur eum audiam ex uobis qui mihi Iacobum, uel Kochum, uel Vrsulam cum sodalibus suis obtrudit, ut eos inuocem? ubi promissiones in his mihi factæ sunt? Sed hoc agitis, ut proprij mendacij mercedem accipiat. hic namque Antonium præ ceteris commendat, quia eius campanulam fortè aut imaginem in suo sacello adesse dicit: alius Nicolaum, quia eius calceos reconditos seruat: hic Vrsulam, quia eius uelum quod mira facit, se miraculo quodam habuisse testatur: alius Mariam uirginem, quia eius uel lac uel lacrymas in uitro reposuisse iurat: alius Laurentium, quia carbones quibus exustus fuit, in capsula apud se locatos esse affirmat. & quare? ut hac ratione unusquisq; ad proprias ipsorū confugiat ecclesias, ubi plurima fieri miracula dicunt: ibi diuos præcipuè adorandos prædicant, ubi eorum aliquid custoditur. atq; his rationibus retia tendunt, quibus incauti populi capti, nūmos effundunt, statuas erigunt, imagines pingunt, cereos accendunt, tabellas appendunt, uestes afferunt, torques & monilia donant,

CONTRA
imagines,
& imaginū
cultores.

Tertull. in
apo. aduer.
Gent. c. 13.

Chrysoft.
in Matth.
Hom. 38.

In fine Ba-
ruch.

donant, aras cōstruunt, eisq; amplissimas dotes assi-
gnant: prædia illis legato tribuunt, annuosq; reddi-
tus persolunt. Quid dicam? omnia furamini, omnia
consumitis, omnia diripitis: & sancti uestri quo ma-
iora tributa uobis persolunt, eo sanctiores iudican-
tur. nam eorum maiestas quæstuaria à uobis est red-
dita, exigunt mercedem pro aditu etiam sacri. neque
licet ut quis eos gratis uidere possit: nã uenales sunt.
quid igitur mirum, si lucra hæc terrena ac iniqua,
non autem spiritualia, idest salutem animarum qua-
rentes, templum Dei, latronum speluncam fecistis:
cultusq; religionis uestre, nõ amplius cultus Dei est,
sed iniquæ negociationis occasio? O miserã popu-
lorũ captiuitatẽ: per uos, (uos alloquor qui ista de-
fenditis) per uos inquam factum est, ut populus eum
dereliquerit, à quo omne datum ac donum perfectũ
descendit, & ad idola confugerit. per uos uia mortis
simplicibus manifestata est, per quam plurimi uelut
irrationabilia pecora in interitum tendunt. Per uos
Babyloniorum idola in Dei ecclesiã translata sunt,
& coram eis populum Dei procumbere compellit.
Sed audiant populi uocem Domini, qui per os Hie-
remie sic alloquitur eos:

Deos argenteos, inquit, aureos, ligneos gestavi
humeris hominum uidebitis, metum populis inten-
tantes: ergo religiose cauete, ne & uos eorũ exem-
plum imitemini. neq; terreamini, cum uideritis turbã
à tergo & à fronte huiuscemodi deos adorantem.
Lingua eorum ab artifice polita est, ipsiq; auro
& argen-

et argento superinduti, sed loqui non possunt.

Tanquam uirginem cupidam eos auro ornant,
et coronas eorum capitibus imponunt.

Sacerdotes aurum et argentum ab eis auferunt,
et in usus suos conuertunt, et meretricibus impertiunt.

Illos uestimentis ornant, ac si homines essent: non
tamen uindicantur ab ærugine, aut carie: et facies
eorum puluere, qui in domo excitatur, non exterguntur.

Sceptra tenent quasi rectores urbium, peccantem
tamen non interficiunt.

Ensem securim uel in manibus gerunt, se ipsos tamen
à bello, aut latronibus non liberant. unde liquet,
eos non esse deos. non igitur ipsos metuatis: nam sicuti
uas contritum inutile redditur, tales sunt eorum dii.

Sicuti qui regem offenderit, uectibus et ostijs circumcluditur, ut ad supplicium adducatur: ita sacerdotes
ædes eorum muniunt ostijs, claustris et uectibus, ne à latronibus compilemur.

Lucernas his accendunt, quarum tamen nullam
uidere possunt. Sed instar trabis cuiuspiam in domo sunt.

Præ fumo nigrescunt facies eorum. noctuæ, hirundines, et uolucres uolitant circa eos: atque nisi aurum quo tecti sunt extergatur, nunquam fulgore aliquo splendebunt.

Dum conflarentur, sensu non afficiebantur.

Summo sunt empti precio: spiritu tamen uacui sunt.

Inopia pedū gestantur in humeris, & sic ignominiam suam hominibus ostendunt. erubescant igitur cultores eorum.

Si ceciderint, nunquam resurgere possunt: neq; si erigantur, per se mouebuntur.

Donaria tanquam mortuis apponuntur: sacrificijsq; eorū abutuntur sacerdotes. intelligatis igitur, eos non esse deos, ideoq; nec metuatis.

Vnde uocantur Dij? an quia apponuntur donaria? an quia sacerdotes in eorum templis, scissis tunicis, & barba, capiteq; raso ac aperto sedent, coramq; dijs huiusmodi rugunt.

Si bonum uel malum à quoquam accipiant, rependere non possunt.

Regnum aut diuitas dare uel auferre nō possunt.

Si quis quod illis promisit, non reddat, illud non exposcunt.

Hominem à morte non uindicant, nec ceco uisionem restituūt, nec miseros ab eorū miseria liberāt: uiduae non misereantur, nec pupillo beneficiū conferunt. Lapidibus similes sunt: & qui colunt eos, confundētur.

Omnibus quæ fiunt in illis, falsa sunt. illos igitur deos non esse cognoscatis.

À fabris & aurificibus confecta sunt, quomodo igitur opera ab hominibus facta, dij esse possunt?

Vbi bellum aut malū aliquod illis ingruit, cogitāt sacerdotes quōnam se unā cum illis abdere possint. nam seipsos nec à bellis, nec à malis uindicant. nam ligrea cū sint huiusmodi opera manuū hominū, con-

stat illos non esse deos, nec illis aliquid diuini inesse.
Non creant regem, nec pluuiam hominibus dant.

si eorum ades ignis inuadat, sacerdotes fugiunt, & euadunt: ipsi uerò trabium instar in medio ignis conflagrant: quomodo igitur uocandi sunt dij?

Potior est rex ostendens potentiã suã, aut uas in domo quod domino usui sit, aut ianua domus custodiens quæ intra eã sunt, aut colũnæ adificiũ fulciẽtes quàm huiusmodi ficti dij. bestia præstantiores sunt illis. hæc nãq; sub tectũ fugiẽdo sibi prodesse possunt. quomodo igitur dicendum est illos esse deos?

Dij huiusmodi aurati & argentati similes sunt terriculo, quod in cucumerario nihil defendit.

Similes sunt spinæ, cui insidet quæuis auicula.
Similes sunt cadaueri in tenebris proiecto: cogno scatis igitur eos non esse deos, nec metuatis eos.

Præstat igitur ut homo integer sit, ac simulacris careat. sic enim ab ignominia procul aberit.

Hæc sunt uerba Domini, ô Papistæ: accedite huc contra uocẽ eius, cõtra ipsum disseratis: is me docuit huiusmodi idola neq; colenda, neq; timenda. is mihi præcepit, ne ullius rei quæ sub cœlo sit sculptile aut simulacrũ haberẽ coram me: hũc uideo in omnibus gentibus idololatriã detestari, idolisq; seruiẽtes maximis calamitatib. castigare. Si me ideo hæreticũ censetis, q. imagines ac simulacra uestra ex ecclesijs tollenda dico: Ioannem CHRISTI apostolum quoq; unã mecum comburite. nam docet cauendum esse à simulacris. Paulum apostolum sathanæ deuocete: is enim

- i. Cor. 5. enim inquit, quod qui idolis seruiunt, regnum Dei possidere non possunt: & precipit, ut idolis seruientes excōmunicentur: quia unum tantūmodo Deum patrem, & unum Dominum IESVM CHRISTVM habemus. & super idololatrias iudicium ac iram Dei ostendit, cum dixit, gentes hac ex causa in reprobam mentem datas, quia coluerunt creaturas potius quā creatorem. & breuiter precipit CHRISTI fidelibus, ut fugiant ab idolorum cultura. Ex numero quoq; sanctorum abijcite, ac tanquam hæreticum habetote Epiphanium, Salaminæ Cypri episcopum: quia cum in templo Christianorum uidisset uelum quoddam, in quo uel CHRISTI, uel alicuius sancti imago picta uidebatur, illud arripuit ac in frustula concidit, dicens ecclesie custodibus, præstare ut alicuius pauperis cadauer ipso obuoluerent, quā pictum & ociosum in templo haberent. Ambrosium præterea ex ecclesie doctorū numero arcete. hic enim inquit, gentiliū errorem ac uanitatem impiorum esse, si quis lignum sancte crucis adoret. dicit enim: Inuenit Helena crucem, regem adorauit, non lignum: quia hic gentilis est error, & uanitas impiorum: sed adorauit illum qui pependit in ligno. Elibertinum præterea concilium, quod Constantini magni temporibus celebratū fuit, ad inferos detrudite. hoc enim cereos interdū in cœmiterijs non incendendos, picturasq; ex ecclesijs arceandas esse statuit, ne quod colitur atq; adoratur, in parietibus pingretur. Sed uos semper restitistis spiritui

De obitu
Theodo-
lij.

ritui sancto. Cum enim congregatis uobis in Cōstan-
tinopolitano concilio 6. Cōstantinus quartus Impe-
rator iussisset ut de uera fide perquireretis, cōtra uer-
bi Dei ac apostolorū innumera testimonia, decreuistis
ut imagines in tēplis haberētur, ac summa ueneratio
ne colerentur. Philippicus uerò Imperator, qui post
Constantinū, Iustinianū 2. Leonē 2. Absimarū Tibe-
riū 3. imperiū obtinuit, tantā idolorū abominationē
nō est passus, uerūm eas omnino ex ecclesiis sustulit.
At Cōstantinus 1. qui cathedrā hāc pestilentiae obti-
nebat, synodū Romæ cōuocauit, atq; Imperatorē da-
mnauit, et anathemate percussit: ac mox Anastasiū
cognomēto Arthemii cōtra Philippicū excitat: quo
his artib. capto, ac oculis priuato, Anastasiū Oriētī
præfecit: hic per literas Cōstantino pollicitus est, se
futurū imaginū defensorē acerrimum. Mortuo uerò
Anastasio ac Theodosio eius successore, Leo 3. factus
fuit Imperator. hic concilij illius Romani ac Cōstan-
tinopolitani decretū ferre nō potuit: sed Graciæ eru-
ditissimos quosq; Byzantiū ad conciliū cōuocat, in
quo trecēti ac triginta episcopi fuerūt, et ab omnib.
definitū fuit, ut nulla prorsus imago, uel simulacrum
in tēplis haberetur, sed omnino tollerentur ac cōbu-
rerentur. quod et statim factū fuit. nā omnia huius-
modi ex ecclesijs in publicū locū cōgesta sunt, ac cō-
busta. sicq; noluit ut idololatriæ locus in ecclesia ha-
beretur. Quo factō, Imperator Gregorio 2. Papæ si-
gnificauit, ut imagines et simulacra ex sua quoq; ec-
clesia tolleret. At Gregorius se Imperatori opposuit,

Tom. 2.
Conc.

Blond. 10.

Eut. 21.

Plat.

Blond. lib.
10.

cumq; imperio ac fidelium cōmunionē priuauit, eiusq; subditos in apertā rebellionem perduxit: & Romæ unā cum Italiæ prælatis celebrauit synodū, ac imagines summa cum ueneratione in ecclesiis habēdas esse statuit, ac contrariū sentiētes dānauit. Sed Imperator maluit Deo quā Gregorio obedire. Huius quoque Imperatoris filius Constantinus quintus potitus imperio, ad idololatriā tollendā animum cōuertit. idē cōuocato concilio cū magna episcoporum frequentia, decreuit nō licere CHRISTI fidelib. ulla uel creaturæ uel creatoris ad cultū habere simulacra, sed ob scandalū omnia tollēda esse. cuius sancti decreti cau-

Plat.

sa omnes ecclesiæ quæ in Græcia erant ab idolis purgatae fuerunt. ac Paulus 1. Papa ab Imperatore monitus fuit, ut et ipse imagines omnino tolli curaret. Sed Paulus quoniā reges Galliæ sibi conciliarat, perpetuumq; amicitiae foedus cum Pipino inierat, nihil Imperatoris iussa timuit, quin potius Imperatorē excōmunicat. Mortuo Imperatore, Leo ipsius Imperatoris filius, huius nominis quartus, imperium suscepit. Sed immatura morte praeuētus, Constantinū filium, qui sextus illius nominis dictus fuit, puerulū reliquit

Blond.

Platina in
Hadriano.
Eutrop. 23.

cum breue matre. Hæc cum imperiū sola administraret, iussu Therasij patriarchæ Constantinopolitani, qui cum Hadriano Romano Pontifice conuenerat, in Nicæa urbe synodū trecentorum ac quinquaginta episcoporum cōuocat: ubi presentibus Romani Pontificis legatis decretū fuit, ut Romanæ ecclesiæ ritu simulacra haberentur in Græcia per omnes ecclesias. sed

Sed Constantinus cum pueriles annos præterisset, simulacrorum superstitione admodum offensus fuit. ideo matrem ex imperio deiecit, & simulacra omnia quæ mater construxerat, confregit & combussit. mox autem pietatis hostis Romanus pontifex Fræfordiæ in Germania conciliū convocavit, in quo Græcorum synodum detinens tollendis dānavit. tamēq; cōtra Constantinum idololatriæ hostem prævaluit, ut eius suasionem Irene mater Imperatorē adhuc iuvenem ex insidijs caperet, imperio, ac oculis priuaret, carceribusq; demitteret. & sic dum impia Irene sola imperiū administraret, idola in Græcorum ecclesijs rursus erecta fuerunt. Mortua uero Irene, Nicephorus regnum Constantini accepit: hic Irene imagines ac simulacra comminuit, quæ per multos annos nunquam restitui potuerunt, etsi hoc Romani Pontifices quàm maxime urgerent. Sed tandem potestas tenebrarum prævaluit. nam cum Romani Pontificis auxilia magna essent à Gallorum regibus, eorumq; imperium in dies cresceret, Theodorus quidam Orientis Imperator ad Pontificis partes defecit: cuius defectionis causa à Cōstantinopolitana dignitate, urbe, ac regno priuatus fuit. Tantumq; ut breuibus dicam, Romani Pontificis creuit ambitio, ac tyrānis, ut tum priuatis tum publicis concilijs abrogaret, quæcūq; alia concilia cōtra idola aliquando senserint, ac definierint. Sed uehementer qui hæc in diuinæ maiestatis ignominiam excogitarunt, atq; excogitata probant. huiusmodi enim impietatibus CHRISTVM Dei filium conculcant,

culcant, & sanguinē testamenti eius polluunt, ac spi-
 ritus sancti gratiæ contumeliā faciūt. Mōstra igitur
 hæc ex Dei ecclesia tollātur, uastentur imagines, cō-
 minuantur simulacra. satius est enim ita facere, q̄ po-
 pulum relicto Deo, innumeris idolis aureis argen-
 teis lapideisq; inseruire. Cur igitur ita in auaritia
 exercitata sunt corda uestra, ut ne tantillam quidem
 gloriæ Dei rationem habere uelitis? at iudicium ac
 perditio omnium uestrum non semper dormiet. audio
 enim sanguinē IESV CHRISTI aduersus uos
 clamare ueluti sanguinem Abel aduersus sceleratum
 Cainum, & expetentem uos ad mortem eternā. Sa-
 gittæ Domini sanguine uestro inebriabuntur, ac e-
 ius gladius eorum carnes deuorabit qui idolis imple-
 uerunt sanctuaria eius. Risus igitur uester uertetur
 in luctū, & gaudium in moerorē. Non igitur disse-
 ratis de die in diem. Sed conuertimini ab idolis ue-
 stris ad Dominum Deum uestrum, qui dixit: Ego
 sum Deus, & non est alius præter me. Quod si ido-
 la uestra in ecclesia Dei habenda esse, ac genuflexio-
 nibus & orationibus honoranda, multisq; tum uesti-
 bus, tum coronis, tum monilibus, tum luminibus uari-
 rijs illustranda populum docere uultis, eorum uesti-
 gnem ac rationē ostendite: neq; uulgari persuasioni
 ac stultitiæ inherere debetis. huius enim nulla ratio
 nedum reddi, sed ne excogitari quidē potest, quæ ex
 diuinis oraculis desumpta sit. Si quis uobis inquit,
 Imagines ac simulacra sunt cōtra primū diuinæ le-
 gis mādatum in ecclesiam inuecta, statim illi obtru-
 ditis

ditis patrum uestrorum autoritatē, dicentes: Quare transgredimini traditiones seniorum? illi sapientes fuerunt, illi quid bonum esset nouerunt, illi imagines ac statuas probarunt: et sic dum alienis erroribus creditis, uosmetipsi, sensibus ac rationibus ualedicatis, ut unā cum ipsis pereatis. Sed utinā uos soli errareis, sed alios uobiscum in mali uestri consortiū rapitis, quasi habituri solatium de perditione multorum. suscipite igitur CHRISTI ac eius apostolorū doctrinam, eiusq; autoritate imaginū ac simulacrorum uestrorū cultum ac religionē defendite. Si enim (ut decet uos esse, ac ut passim creditur à uestris populis) uerè sapientes estis, heretici uerò seu Lutherani insipientes, cum eis disputationibus ac rationibus contumini: facile enim eos superabitis. loquimini igitur, hincite parumper, illis ostendite quò tendat hæc imaginū excogitata religio, quod fundamentum habeat, quam uim teneat, quid boni polliceantur simulacra ijs qui ea honorauerint, eorumq; cultū defensa uerint. Quæ in ipsis potest esse bonitas? nonne admittunt sine delectu aliquo, ut ad se accedant, sibiq; inseruiāt, gladiatores, fures, uenefici, facinorosi quicūq; impudicæ adulteræ, lenæ procaces, obscenæ meretrices? hi flagitijs omnibus inquinati, ad imagines ac simulacra accedunt, et ad illa suis precibus quæcūq; scelera sibi condonari putant. ô miserū igitur regnū, ô nefandā religionē, ubi huiusmodi infelicissimæ solennia peraguntur. Conspicit sanè Dominus populos quos undecumq; locorū ac gentiū euocatis, ut

uxorum filiorum, parentum, ac rei familiaris curam negligentes, imagines, simulacra, ac speluncas uestras inuisant: ut foetidum aliquod os (alicuius forte qui ob scelera sua cruci suspensus est) ueneretur, ac osculentur. nec impietates has uestras tutari poterunt uestra ille quas somniastis dulcia ac hyperdulcia: ex sacris namque literis ille oriri non possunt. Paulus enim inquit, Soli Deo honor & gloria. & Dominus ait, se honorẽ suum alteri non daturum esse. Quin potius non uulgarẽ contumeliam diuis inferunt, qui illos ut sibi in aliquo ferant opem inuocant: illosque iam mortuos colunt ac uenerantur. Ipsi etenim (si tamẽ uerẽ diui sint) sicut unum Deum per CHRISTVM DOMINUM nostrum coluerunt & inuocarunt, non secus eundem ab omnibus colendum, adorandum, ac inuocandum esse docuerunt. uis igitur diuos honorare? eum honora, eum adora, eum inuoca, quẽ ipsi honorandum ac inuocandum tibi demonstrarunt. Quod si uerò simulata & impia religione, auaritiã uestram ex horum cultu quã sanctorum reliquias esse dicitis, fouere queritis, hypocrite estis. nam ex uobis aliqui membra & ossa martyrum (si tamen martyrum sunt) alij fimbrias & phylacteria magnificant, & omnes petunt, omnes exigunt, aut sumptus lucrose egestatis, aut simulata precium sanctitatis.

Responderunt illi: Vide heretice, quot impias uoces nunc in sanctos emiseras. cum enim per eos plura miracula fieri cõspiciamus, cur inuocari ac eorum ossa uel uestes honorari ac coli non debent? Deberes sanẽ

Sanè grauitèr puniri, quia contra imagines semis. Sic 6. de off. or
enim præcipitur in legibus nostris. dinario.

Quibus Eusebius: Fateor quidem miracula ad se-
pulchra martyrum aliorumq; CHRISTI sancto-
rum à Deo facta fuisse: atqui dico non ideo facta, ut
eorum ossa aut sudariola adorentur, neq; ut ipsius
Dei omnipotentis ac optimi ratione posthabita, à po-
pulis inuocaretur: sed ut per hæc signa, Deus ipse de
eorum doctrina, fide, sanctimoniaq; quæ in ipsis ui-
uentibus extiterunt, testaretur, sicut et dum uiueret
factum fuit. scribitur enim, quòd discipuli exierunt
quoquoersus prædicantes, Domino cooperante, & Marc. 16.
sermonem cõfirmante sequentibus signis. nec alia ex
causa Paulus inquit CHRISTVM per se multa
fecisse signa ac prodigia, nisi ut populi uidentes ea,
crederent euangelio. Quin & CHRISTVS ipse Rom. 15.
ex miraculis quæ faciebat nihil aliud unquam que-
sivit, nisi ut homines eius doctrinã uerã esse agnoscen-
tes, pro certo haberent illum filium Dei esse. ideo to Io. 10.
ties dicebat, ut operibus crederent, si nolabant eius
uerbis credere: tantumq; abest ut sanctorum corpora
uenerari ac coli debeant, ut potius in deserta loca
dum morentur sepeliri uoluerint, ac præceperint.
Quod ab Antonio factum fuisse, patet. uerebatur
enim ne corpus eius uelut idolum quoddam à Chri-
stianis coleretur. Hac eadem ex causa Deus corpus
Mosis occultatum uoluit, ne à populo Israel, qui fa-
cillimè ad idola accurrebat, adoraretur: imò dum sa Ep. can. Iu-
th an illud reuelare uellet, misit Deus angelum suum dx.

qui ipsum coerceret. At dicetis: Plurima quoq; miracula fiunt ad sepulchra sanctorum, qui in sanctae Romanae ecclesiae fide defuncti sunt, apostolicaeq; sedis doctrinam perdocuerunt. Dico autem uobis, nullam de his miraculis haberi rationem in CHRISTI ecclesia: quoniam cum doctrinam fidemq; euangelio aduersam dum uiuerent professi sint, pontificumq; Romanorum impia decreta defenderint, non solunt (si quae post eorum mortem prodigia fecisse dicantur) doctrinam quam docuerunt non confirmant, ita ut hac ratione ueram esse testentur: sed potius huiusmodi signa a sathana peracta fuisse censent CHRISTI fideles. ij namq; sicut miraculis, quae ad sepulchra eorum fiunt, qui fidem CHRISTI sectati sunt ac docuerunt, in doctrina CHRISTI magis confirmantur: sic miraculis quae fiunt ad sepulchra eorum qui doctrinam ac fidem Papiisticam secuti sunt, ac annunciarunt, in errorem confirmantur filij irapti in interitum. hi enim persuadentur tenebras esse lucem, ac malum bonum, ac CHRISTI aduersarium, ipsius CHRISTI uicarium esse: sicq; iusto Dei iudicio in errorem inducti, ad sanguinem usq; & mortem in eo perseverant, cuius tamen dignam mercedem tandem accipiunt ignem aeternum. Hincq; conijcere possumus, dum generum martyres inueniri, quorum alterum CHRISTI, alterum uero Papae & Antichristi dicitur. horum utrumq; recte discernemus, si utrorumque uelimus fidem ac doctrinam uitamq; examinare. nam si ob CHRISTI euangelium eiusq;

Martyrum
duplex ge-
nus.

eiusq; confessionem ab impijs principibus ac tyrannis trucidati fuerunt, hi uerè Dei & CHRISTI Discrimen martyres censendi sunt. Huius generis martyres fuerunt in ueteri Testamento prophetae, in nouo Stephanus, apostolique omnes, innumeraq; millia illa hominum, quae post apostolorum tempora ab Imperatoribus ac regibus uarijs tormentorum ac mortis generibus necata fuerunt. Huius quoq; generis martyres non multos ante annos habuit CHRISTI ecclesia, Ioannem Hus, ac Hieronymum de Praga. Nostris aequè temporibus huius generis martyres extitere: in Italia quidem Georgius Mantuanus, hic regnante scelestissimo Alexandro 6. Pontifice Romano, Bononiae igni consumptus fuit. Hieronymus Galateus Venetus, Venetijs perpetuo ac foedissimo carceri mancipatus, anno 11. suae captiuitatis obiit. Huius generis martyrem habuit Ferraria Faninum Fauentinum, cruce appensum, ac combustum: Placentia Dominicum Bassanensem suspendio interfectum: Lauda Pompeia Galeatium Treziū, ex oppido quod non longe ab urbe distans, Sanctangelum dicitur: hic igni combustus fuit. Hi omnes passi sunt regnante nefandissimo Iulio 3. quid singulos enumerem? ante hos habuimus Ioannem Diazium Hispanum. hic à proprio fratre, qui Paulo 3. gratificari uoluit, securi in Germania est percussus. Habuimus Georgium Medolagum Bergomensem, Nicolaum Carpenssem. Plurimos habuit Flandria, Gallia, Hispania, Bohemia. Innumeros habuit Roma haec, quorum nonnullos

Discrimen
inter mar-
tyres Chri-
sti & Anti-
christi.

palam, multos uerò clam uario mortis genere extin-
 xit. horum omnium uos Papiſtæ homicidæ fuiſtis.
 horum corpora, eſſi patibulis, gladijs, ignibus, aquis,
 carcerumq; pædore conſumpta ſint, ac penes uos a-
 uoluntaria ac uoluntaria extiterint, quoniam tamen
 propter teſtimonium uerbi Dei ac IESV CHRIS-
 TI mortui ſunt, ideo eorū animæ quas de CHRIS-
 TI manibus rapere non potuiſtis, letantur in cœ-
 lis coram Deo, & iudices ueſtri erunt. Si uerò ali-
 qui mortui ſunt, aut quoriam ſomnia ac fabulas Pa-
 parum defendere uoluerunt, aut ſimplices ac pios
 perſequi, uelut Petrus ille Dominicanus, quem mar-
 tyrem uocatis: aut quoniam immunitates eccleſiæ
 Papiſtica nimis pertinaciter tutari conabantur, uel-
 lut Thomas ille Cantuarienſis, qui dum de poſſeſ-
 ſionibus quibuſdam contra regem Angliæ dimicabat,
 imminutæ maiestatis crimine condemnatur: hi ſanè
 non CHRISTI martyres, ſed Papa eſſe di-
 cuntur. non enim propter CHRISTI con-
 feſſionem mortui ſunt, ſed propter Papæ doctrinam
 ac decreta quæ contra CHRISTI doctrinam
 tuebantur occubere. Si quis igitur mortis cauſam
 ſcrutetur, ſtatim agnoſcet, an is qui obiit, CHRIS-
 TI an Papæ martyr dicendus ſit. nam, ut Cy-
 prianus inquit, cauſa martyres facit. Pleriq; igitur
 martyres ueſtri, quos adeò iactatis, forte in eo-
 rum ſanctorum ſunt numero, quorū (ut Auguſtinus
 ait) corpora, eſſi à uobis uenerentur in terris, eo-
 rum tamen animæ cruciantur in inferno: ni forte
 Deus

Deus in eorum morte misertus sit, & dederit illis, ut uno tantum CHRISTO cognito resipuerint, ab Antichristiq; laqueis, à quibus antea captiui detenti fuere, liberati sint.

Tum quidam Dominus Baccalaureus, qui steterat à longè, ut uideret finem, irruit in medium, ac dixit ad eos qui contra Eusebium stabant: Miror, reuerendissimi domini inquisitores, uos huic heretico permittere ut has blasphemias ac hereses tam impudenter ac proteruè coram sanctissimo ac beatissimo Papa, ac coram reuerendissimis dominationibus uestris loquatur. cum enim non liceat descendere de genere in genus, ut docet Aristoteles, cur adeò conuiuetis in huius heretici sermonibus? qui interrogatus de orationibus ac inuocationibus, quibus orare ac inuocare sanctos debemus, incidit in sermonem de reliquijs sanctorum, & de imaginibus eorum. quæ omnia cum à concilijs quibusdam approbata sint, non debemus ea amplius in dubium reuocare, ne fortè manifestum fieret, nos contra CHRISTI ac apostolorum doctrinam turpissimè aliqua decreuisse, & sic concilia nostra errare potuisse, et errasse: tunc enim actum esset. Ideo nihil eorum quæ per sacratissimas theologiæ facultatis uniuersitates tanquam scandalosa, heretica, ac schismatica dånata sunt, ac per concilia reprobata, in disputatione trahi deberet: sed tantummodo uerbis aut uerberibus & tormentis cogere eum, ut iam dånata ac maledictionibus innumeris

innumeris execrata dogmata detestetur, ac ueniam petat.

Huic autem responsum est, nihil referre, nec cause eorum aliquid obesse ea quæ ab Eusebio in hæresum suarum defensionem ex sacris præsertim literis adducebantur, quia omnia hæretica erant, eo quòd à nullo Papa approbarentur amplius. Et conuersi ad Eusebium, dixerunt: Dimittamus modò orationem de simulacris ac reliquijs sanctorum, quamuis (si uellemus) possemus tibi ex sacris literis ostendere non quidem directè, nec explicitè, sed indirectè & implicitè ac tacitè hæc omnia in ecclesijs habenda esse, ac in summo honore custodienda: sed de inuocationibus sanctorum absoluamus sermone. Miramur uos Luteranos, qui præ omnibus nobis librum hæreticorū, uidelicet sacra Biblia, intelligere profiteremini, non agnouisse huiuscemodi inuocationes directè explicitè ac expressè in ipso haberi. Iacob enim cum filios suos benediceret, inquit: *Gen. 48.* uocetur nomen meum, & nomen patrum meorum Abraam & Isaac super uos. Ac si diceret: Cuius mortuus fuero, clamabitis ad eos dicentes: Sancte Abraam, Isaac, & Iacob, orate pro nobis, intercedite pro nobis. Et Iob ait, *Job 5.* Conuertere ad aliquem sanctorum: ubi subintelligitur, Et dic illi, ut intercedat ad Deum pro te. & in Baruch scriptum est: *Baruch 3.* Exaudi Domine orationes mortuorum Israel, & filiorum ipsorum qui peccauerunt ante te. Et Dauid *Pf. 150.* uid præcipit, ut laudemus Dominum in sanctis eius. Et

Et in Apocalypsi scribitur: Viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas & phialas plenas odorum, quas sunt orationes sanctorum. Quid clarius? quid manifestius? Vide igitur te hereticum esse, & certo scias te comburendum, cum tam aperta de inuocationibus sanctorum testimonia sacra reijcias.

Quibus CHRISTI martyr: Fiat mihi, inquit, secundum uerbum Domini. Quantum uero ad dictum Iacob spectat, non quemadmodum uos dicitis, Iacob filios suos instruit, ut eum postquam uita sanctus fuerit, inuocare debeant: sed longè diuersa à somnijs uestris intelligenda sunt, quæ spiritus Domini uobis hodie annunciat. Auditote igitur.

Cum Deus Abraam, Isaac & Iacob promississet se in populum peculiarem accepturum, quotquot ex eorum lumbis oriretur, seq; benedictionem suam effusurum super eos, ita ut ueluti stellæ cœli ac arena maris multiplicarentur: Iacob hæc omnia implenda cognoscens, hortatur filios suos ex quibus irori debebant ad quos diuinæ illæ promissiones pertinebant, ut nunquam ab ipsius ueri Dei cultu deficerent, sed in eo perseverarent, ac eum in necessitatibus suis inuocarent. neq; si quando delinquerent, faciem eius abhorrerent: sed potius illum adorarent, ab eoq; delictorum ueniam peterent, eiusq; auxilium certo expectarent. non equidem propterea quod de illo bene meriti essent: sed propter promissa

missa quæ eorum patribus facta fuerant, quia cum Deus ipse uerax sit in promissis suis, non poterat non præstare quæ pollicitus erat. Hac itaque de causa Iacob filios suos instruit, ut inuocent in orationibus suis ad Deum nomina Abraam, Isaac, & Iacob. Quasi dicere uellent: Exhibe nobis Domine misericordiam tuam, sicut pollicitus es patribus nostris te exhibiturum. Hac igitur ex causa inuocabat Israel nomina patrum suorum. Et ne hoc à me ipso loqui putetis, en uobis Moſen affero huius rei testem. hic enim orat pro populo, ac di-

Exo. 32. cit: Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Aegypti in fortitudine magna, ac manu robusta? Recordare Abraam, Isaac, & Iacob, quibus iurasti per te ipsum, dicens: Multiplicabo semen uestrum ut stellas cœli, & uniuersam terram hanc de qua locutus sum dabo semini uestro. Si ratione uerborum Iacob inuocandi fuissent patres, clamasset sane Moſes, dicens: Sancti Abraam, Isaac, & Iacob, orate pro nobis, intercedite pro nobis. En præter Moſen alterum adduco testem, ut in ore duorum

Dan. stet omne uerbum. Azarias is est, qui orans Dominum dicebat: Ne dissipes testamentum tuum, nec auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraam dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Israel sanctum tuum, quibus locutus es, dicens, quod multiplicares semen eorum uelut stellas cœli, & uelut arenam quæ est in littore maris. Iudei præterea

usque in hodiernum diem non alia ratione nomina horum patrum inuocant, ac derident uos inuocantes innumera diuorum nomina, ac si plures essent quam unus Deus, qui omnia in omnibus operatur. Qui tamen miseri (de Iudæis dico) toto cœlo errant. nam etsi antequam CHRISTVS nobis donaretur à patre, rectè eo modo orabant: nunc tamen pessimo errore lapsi sunt. nam cum CHRISTVM ex semine Abraam acceperimus, in quo, ut testatur Paulus, promissiones patribus factæ completæ fuerant, non amplius debent promissionum testes, sed ipsum benedictū semen CHRISTVM, in quo omnia completa sunt, in orationibus suis Deo offerre. Si igitur cum salute animarum nostrarum orare uolumus, accedamus ad Deum per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM. Admirabantur omnes hæc audientes, & contra Eusebium clamare cœperunt, dicentes: Multæ literæ ad insaniam te adduxerunt. His Eusebius: Festus quoque, inquit, cum Paulum audiret de cruce CHRISTI uerba facientem, illum multarum literarum causa ad insaniam redactum dixit. Quare cum & uos tanquam Festus abioi sitis, crucis sermo non tantum uelut Hebræis uobis scandalum est, sed & stultitia, quemadmodum & gentibus: Atheniensem quoq; illorū fratres estis, quibus cum Paulus euangelium annunciaret, $\sigma\tau\alpha\iota\sigma\mu\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\upsilon\upsilon$ illū uocarunt. Sed in hoc mirabilia Dei opera cognoscere deberetis, eo q̄ sapiētia uestra homuncionis stultitia cōfundatur.

Sed

1. Cor. 2. Sed nihil mirum, quia animalis homo ea quæ spiritus Dei sunt, cognoscere nō potest: stultitia enim est illi, & non potest illa percipere quia spiritualiter dijudicantur. Cum itaq; carnales sitis, ea quæ Dei sunt, spiritualiter dijudicare non potestis. memento tamen uos de peccato uestro excusationem nō habituros, quia uobis per os meum ostendit Dominus iniquitates uestras, uos uerò obturatis aures in morem aspidis surdæ & obturantis aures.

Tū lignipes ille hypocrita, quærēs subuertere uias Domini rectas, sathanico repletus furore, inquit: Proh scelus, cur non pudet perditos istos homines hæc in nos obloqui? audiui aliquando hereticum quendam, qui & combustus fuit: hic dum ad ignem adduceretur, & CHRISTVM hunc suum confiteretur, quæ nam, (ô sancta Maria) blasphemie excogitari possunt, quas in nos non proferret? dixit nos non patres spirituales, non religiosos, sed illis uocibus nominari debere quibus CHRISTVS, apostoli, ac propheta nos uocarunt: uidelicet hypocritas, cæcos, absq; iustitia, absq; misericordia, absq; fide: fures, latrones, mercenarios, homicidas, serpentes, genimina uiperarum, generationem prauam, & adulteram, mendaces, sathanæ filios, pseudochristos, pseudopphetas, operarios iniquos, sathanæ ministros, antichristos, apostatas à fide, mente corruptos, reprobos, superbos, indoctos, alienos à ueritate, magistros auribus prurientes, uaniloquos, seductores, abominabiles, incredulos, ad opus bonum reprobos,

Nomina
Papistico-
rū docto-
rum.

reprobos, Deum negantes, ueritatis blasphemus, audaces, adulteros, irrationabilia pecora, fontes sine aqua, illusores, nebulas turbine exagitatas, in luxuriam transferentes Dei benignitatem, multa animalia, sine timore, nosmetipsos pascentes, murmuratores, querulosos, iuxta desideria nostra ambulantes: arbores autumnales, infructuosas, mortuas, eradicatas, mirantes personas questus causa. quid plura? ô sanctissime pater. Aegyptû, Sodomâ, Gomorrhâ, semē Canaâ, infideles, prophetas Baal, pupillorum oppressores ac fornicarios. ac tandem dixit, quod sermo noster ut cancer serpit: & quod quē admodum Deus ciuitates Sodomorum & Gomorrhœorū in cinerem redigere uoluit, ut eas ueluti exemplum poneret omnibus qui impiè acturi erant, & qui fidelium animas iniquis doctrinis, iniquis operibus ac iniquis idolorū cultibus uexabant, ita nos quādoq; uisitare in sulphure & igne. quid uobis uideatur? Sed uerborum suorum poenas luit. nam cum Dominus Inquisitor illi iussisset, ut in uirtute sanctæ obedientiæ taceret, noluit unquam ponere custodiam ori suo, & ostium circumstantiæ labijs suis. ideo iussum fuit ut lingua illi absunderetur, ut adimpleretur mandatum Dei, qui dixit: Per quæ quis peccauerit, per hæc & puniatur. & sic custodiimus uerba CHRISTI, quibus præcepit illa à nobis abscondenda esse que scandalum cōmitterent. Deberemus itaq; modis omnibus coercere maledictos istos hæreticos, ne tam impudenter quæcūq; uelim, dicāt: quia ut dixit Paulus,

lus, corrumpūt bonos mores colloquia mala: quin po-
 tius unumquemq; cogamus ut ab his abstineat, pro-
 pter scandalum pusillorum. si enim à pueris hæc au-
 diantur, abducuntur à simplicitate. unde fit ut ipsi
 quoq; per plateas ac uias quascunq; audeant tange-
 re Christos Domini, & in eius prophetas malignas
 proferre, & sic nulla paternitatum nostrarum, neq;
 etiam sanctitatis summi Pontificis habetur ratio. non
 tantum ideo coercendi essent populi, ne hæc loquerē-
 tur: sed potius admonendi ac instruendi, nos illos esse
 ad quos CHRISTVS dixit: Vos estis lux mundi,
 uobis datū est nosse mysteria regni Dei. Quæ audiui
 à patre meo, nota feci uobis. Qui uos spernit, me sper-
 nit: qui uos audit, me audit. Doceri præterea deberet,
 apostolos nos illos esse, in quos CHRISTVS spiri-
 tum sanctū insufflasset, ut possemus ubicunq; & quæ-
 docunq; et quomodocunq; peccata hominib; reinere,
 aut remittere, excommunicare rebelles, & illos ab ex-
 cōmunicatione soluere, qui ad gremiū nostrū reuer-
 rentur. Nos esse quorū sensum CHRISTVS apre-
 ruit, ut intelligētes scripturas possemus illas interpre-
 tari, glossare, & quoquo modo placeret inuertere iux-
 ta temporū ac locorum et hominū conditionē. Nos
 esse illos quibus præceptū fuit ut baptizaremur, ac
 euangeliū prædicaremur: quod etsi aliquādo à nobis
 factū fuit, nūc tamen prædicari non potest sine maxi-
 mo sanctæ Ro. ecclesiæ scādalo: quia omnes homines
 qui uolūt plus sapere q̄ oportet sapere, ex euangelio
 ipso omnes hæreses hauriūt. ideo longè utilius nobis
 esset,

esset, ut euangeliū ac totā sacram scripturā combure Amos. 8.

remus, ut Domini uestigia sequeremur. sic enim & nos propter populos qui indies à nobis deficiunt, miteremus famē in terrā: nō panis famē aut sitim aquæ, sed audiendi uerbi Dei, ut sic famē patiētes ut canēs, discerent, non mittere os suum in cœlū: sed nobis credere, qui sumus angeli Domini exercituum, quorum labia custodiunt scientiā, & de quorū ore lex Domini petēda est. quoniā cum simus gens sancta, regale sacerdotiū, ecclesia Dei uiui, colūna & firmamentū ueritatis, & sponsa CHRISTI sine macula, & sine ruga: nostra interest ut ea quæ Dei sunt annunciemus. quod & Dauid in spiritu prophetauit, cum dixit: Cœli enarrant gloriā Dei. Non igitur feratis ut hic hereticus eiusmodi rursus proferat, cuiusmodi et quidē innumera corā nobis et in nos proferre est ausus. sed insitutiū uestrum prosequimini. hæc taniū dicere uolui, ut turbæ quæ hic adest consultū sit, ne uideatur scandalum accipiat: & nobis quoq; bene consultur, ne fortē simus opprobrio cunctis gemibus.

Eusebius autē prosecutus fuit sermonē suū, dicens: Quod ad uerba quæ in Iob habentur spectat, sciatis uelim in eis esse ignoratiæ atq; auaritiæ uestræ fallaciā: ut autē recta ac germana habeatur ipsorū interpretatio, sciendum in primis est, uerba illa non ab ipso Iob (ut fortē aliquis uestrum suspicatur) prolata fuisse, sed à quodā eius amico: cuius sermones cum Deus ipse increpet, dicatq; eum cum duob. socijs debere cū Iob 42. holocausto septē iuueniorū, totidēq; arietū ac lobis

orationibus se purificare, eo quòd nò rectè ueluti Iob locuti fuerant, nulla hac ex caussa illius uerbis adhibenda esset fides, etiãsi diuorũ intercessionem statuere uoluisset. quis enim illis uerbis fidem adhiberet, quæ Deus ipse stultè prolata fuisse assereret?

Secundò animaduertendum est, quòd tunc temporis à nullo huiusmodi inuocationes sanctorũ defendi poterant. nullus enim ex eorum numero qui scripti fuerant in libro uitæ, corã Deo in cœlis apparuerat. sed oportebat plenitudinem temporum expectari, in quibus CHRISTVS humanã assumeret carnem, per crucis mortẽ animam ageret, inferiores terræ partes perlustraret, ac seruorũ suorum animas soluta captiuitate inde educeret: & sic resurgens ex mortuis, ascenderet in altũ, & præcursor pro nobis ingrediatur in cœlum. uerba igitur illa nullo modo possunt de diuorum intercessionibus intelligi.

Tertiò, germana illius loci interpretatio nosci debet, quæ huiusmodi est. Cum Iob simplex, rectus, ac timens Deum, & recedens à malo esset, uoluit illum Deus toto terrarum orbi patientiæ & fidei simulacrum ac speculũ proponere: ideo illũ à sathana pœnitentiã tractari permisit, ut sic dum omnia æquanimiter ferret, omnibus innotesceret eius uirtus. Cum igitur Iobis familiares ac beneuoli quidam hæc omnia amico euenisse intellexissent, accesserunt ad eum, ut illi aliquam consolationẽ asserrent. inter hos uerò aderat unus ex illis qui Eliphaz uocabatur: hic opinatus Deum hominibus non nisi ob corũ errata flagellari mittere,

mittere, alloqui cœpit Iobem, ac opinionem suam contra sententiã ipsius Iobis defendere. ideo dicebat: Co Iob 4.
 quæso, quis innocentium perierit, aut ubi homines
 prohi extincti sint. contra uerò Iob dicebat, hominem
 iustum à Deo percuti aliquando non quidem ob ipsius
 peccata, sed ut illum tribulationibus uexatum, magis
 perspicuum ac illustrem redderet. Eliphaz itaq; senten-
 tiam suam Iobi persuadere conabatur. Ac si diceret:
 O Iob cum tot calamitates in te aduenerint, certò scias
 hoc uitæ tuæ instituto te non modò Deo gratum non
 exitisse, sed potius non leuiter illum offendisse: quod
 si uerum non esset, Deus certè hominem iustum non ita
 percussisset. Si uerò contra sententiã meam sapis, con-
 uertere ad aliquem sanctorum, hoc est, perquire an in-
 uenire possis aliquem sanctorum (hos superius inno-
 centes ac probos appellauit) qui unquam à Deo ita
 crudeliter flagellis fuerit obrutus: cumq; nulli sancto-
 rum ac proborum hominum contigisse uideris quod tibi
 contigit, iustitiã Dei agnoscas, ac peccatorum tuorum
 ueniã ab eo petas. Hoc idem Baldath socius Eliphaz Iob 8.
 dicere uolebat Iobi, cum dicebat: Quamdiu loqueris ta-
 lia, & uerba oris tui sonabunt pertinaciã? num Deus
 peruerteret iudiciũ? num omnipotens peruerse ageret
 iustitiã? quòd si maturè ad Deum redieris, & suppli-
 caueris omnipotenti, si purus probusq; fueris, tui gra-
 tia consurget, ac prosperabit habitaculum iustitiæ tuæ:
 eritq; prior fors tua modica, posterior autè ualde au-
 gebitur: & quod Eliphaz dixerat, Cõuertere ad ali-
 quẽ sanctorum: Baldath dixit, Sciscitare quæso ex pri-

soo euo, teq; compone ad peruestigationē patrū tuorum. Videant igitur qui ueritatem diligunt, nos illis in uerbis diuorum inuocationes somniasse.

Responderunt Pharisei, dicentes: Quis te docuit ita sacrarū literarū uoces peruertere, ut sanctorū uoce iusti intelligi debeant, qui in corporis habitaculo grauari, ingemiscunt, optantes habitationem quæ de coelo est superindui? Pessimè igitur memitus es. nam sancti tantummodo dici debent, qui mortui in Domino, cælorum regnum cum CHRISTO possidēt, ac unā cum CHRISTO intercedunt pro nobis. Quod si secus foret, sancta Rom. ecclesia nō cerneret, Omnes sancti & sanctæ Dei intercedite pro nobis.

Philipp. 4. His Eusebius, si res inquit, ita se habet, ut sancti tantummodo dicendi sint, qui cum CHRISTO in cælis uiuunt: quomodo igitur intelligenda sunt uerba Pauli, cum scribens ad Philippenses, inquit: Salute omnes sanctos in CHRISTO IESU: itē, Salutant uos omnes sancti? nunquid innuere uolebat, ut in coelum ascenderent, ac quemlibet diuorum salutarent? nunquid diuorum qui in cælis sunt nomine Philippenses salutabat? Quid dicere uoluit Paulus, cum scribens ad Colossenses, dixit, Orate pro omnibus sanctis? nisi fortè dicere uelitis, diuos ipsos orationum nostrarum patrocinio egere, ut saluti fieri possint. Quid igitur Paulus intellexit, cum ad Romanos scribens, dixit, Macedoniam & Achaiam elemosynas sanctis pauperibus, qui Hierosolymæ erant, misisse? purè igitur, simpliciter ac syn-

erere spiritus sancti uerba intelligite, & non in occasione auaritiæ.

Vobis præterea non patrocinatur dictū Baruch, quod inquit: Exaudi Domine orationes mortuorum Israel, & filiorū tuorum qui peccauerūt ante te. nam ij quos Propheta mortuos appellat, filios Israel intelligit, qui propter peccata sua in captiuitatē deducti fuerant in Babiloniā, quiq; coninuo orabant ut de captiuitate illa liberarētur à Domino. Mortui enim in sacris literis dicebantur, qui peccatis obnoxij uidebantur, tanquā derelicti à Deo. ideo David dicebat, se ab inferis eductum fuisse, se obliuioni datum fuisse tanquam mortuum, se deductū fuisse in puluerē mortis, & de morte quoq; ereptum fuisse: & Deus dum aliquem ad quampiam calamitatē magnam deiecit, dicitur illū mortificare ac deducere ad inferos: dū uero ex calamitate liberat, dicitur uiuificare, ac ab inferis reducere, quodq; Baruch uerba pro filijs Israelis, qui captiui in Babylone detinebantur, intelligenda sint, Deum ipsum huius rei interpretē adduco. is enim filios Israel tum captiuos osibus aridis ac siccis comparat. dumq; pollicetur se illos aliquando liberaturum fore, inquit: Intromittam in uos spiritum, & uiuetis, & dabo super uos neruos, & succrescere faciā super uos carnes, & superextendam in uobis cutem, & dabo uobis spiritum, & uiuetis, & aperiam tunulos uestros, & educam uos de sepulchris uestris populus meus, & inducam uos in terram Israel. Potuissim quoq; totū Baruch scriptū refutare, tāquam

Psal. 29.

Psal. 30.

Psal. 21.

Psal. 55.

1. Reg. 2.

Ezech. 37.

uolumē quod intra canonica nō computatur: sed ma-
lui illorum uerborum uerum sensum afferre.

Perperam quoq; uerba Davidis intelligitis. Ipse
enim non dicit, Laudate Dominū in sanctis eius: sed,
Laudate Dominum in fano eius, aut uelitis dicere in
sanctuario eius. Textus enim Heb. habet, **בְּקִרְוֵי דָוִד**
P sal. 150. **בְּקִרְוֵי דָוִד**. et non dicit **בְּקִרְוֵי דָוִד**. Sed esto, David
dicat, Laudate Dominū in sanctis eius: quid tum de
diuorum intercessione? nihil prorsus: quin potius in-
dicaret nobis, ut non sanctos ipsos ob eorum sanctita-
tem laudaremus, ac ueneraremur, & inuocaremus,
sed ipsum Deū summo honore prosequeremur: quip-
pe qui eos iam in filios per **I E S U M C H R I -**
S T V M adoptarat, ut essent sancti ac immaculati.

Nec postremò ex Apocalypsis autoritate illa &
thnicas uestras intercessionem diuorū confirmare po-
teritis. nam cum Agni nomen ibi auditur, signatur re-
missio peccatorū in sanguine **C H R I S T I** immacu-
lati & incontaminati agni: cum uerò cithararū ac
pialarū mentio habetur, gratiarū actiones, laudesq;
eorum intelligūtur qui redempti sunt. Ioannes enim
prosequitur, ac dicit: Et cantabāt canticū nouum, di-
centes: Dignus es Domine accipere librū, & aperi-
re signacula eius: quoniā occisus es, et redemisti nos in

Apoc. 4. sanguine tuo. Quod si caput quartū legissetis, clarif-
simè agnouissetis, nū uiginti quatuor seniores pro no-
bis intercederēt, aut pro beneficio redemptionis gra-
tias agerēt Deo. dicit enim Ioannes: Procidunt uiginti
tiquatuor seniores ante sedentē in throno, & adorāt
uiuement

nuentem in secula seculorum: & mittunt coronas suas ante thronum, dicentes: Dignus es Domine accipere gloriam, & honorem, & uirtutem.

Nec mihi letanias illas uestras obijciatis. cum enim contra Dei uerbū, ac in Diuinæ maiestatis contumeliam institutæ fuerint, impiæ atq; ab ipsa uera religione alienæ sunt: quippe quæ homines à ueri Dei cultu ad idololatriam deducant, ideo ex CHRISTI ecclesia omnino reijci debent. Quò igitur confugietis, ut intercessionibus has confingatis? num ad fabulas ac uisa? at nec istis rationibus res uobis ex sententia perficietur. Somnia enim uetularum ac rusticorum, & impiorum hominum illa censentur, cum dicitis sanctos qui ab aliquibus per hebdomadas ac menses uel annos inuocati fuerunt, tandem illis apparuisse, ac dixisse, illos à Deo exauditos fuisse, eo quòd ipsi Deum conuenerint in coelis, illumq; allocuti ac deprecati fuerint pro omnibus qui ipsorum auxilia inuocarunt. O diabolicæ astutiæ, quibus sathan per uos CHRISTVM mediatoris ac aduocatorum unici munere spoliat. Quis uos docuit, ut mortuorum consilia sequeremini? quin potius Deus ipse hoc prohibet. & cur huius præcepti causa ex Chrysostomo rectè colligitur, ne uidelicet peruersa dogmata diabolus hac ratione inueheret in ecclesiam, & sic progressu temporis ipsius Dei uerbum in contemptum abiret. & apertè inquit Chrysostomus, animas defunctorū in terra nō obambulare. & admonet nos, ne mortuorum testimonijs credamus, quoniam cum

Leuit. 19.

& 20.

De Laz.

hom. 4.

In 4. Matt. multo clarius docti simus à sacris literis, non est ut
 hom. 13. à mortuis alia testimonia quaeramus. Ut quid igitur
 mortuorum testimonijs, qui uerbo Dei contraria do-
 Galat. 1. ceant, credendum est? Si & angelis ipsis talia docen-
 tibus non est credendum, ut inquit Paulus: certissi-
 mè igitur tenet CHRISTI ecclesia, animas à cor-
 poribus proprijs separatas, errare inter nos amplius
 non posse. iustorum enim animæ cum in manu Dei
 sint, quò dum in terra essent, tantopere ascendere o-
 ptabant: quì iustū erit, ut rursus ad nos reuertantur?
 impiorum uerò animæ æternum ignem possideant
 oportet, donec in die iudicij propria induant corpo-
 ra, cum quibus sempiternis gehennæ incendijs affici-
 antur. quòd si inde huc aliquando uenire possent, di-
 Luc. 16. ues ille qui Abraam rogabat, ut Lazarum ad fratres
 suos mitteret, ipse profectò ex pœnis illis exiisset, ac
 fratres suos commonuisset de omnibus, de quibus illos
 monitos optabat. Recedant igitur à fidelium cordi-
 bus mendacia ac somnia uestra: & scripturis sacris
 maiorem in omnibus adhibeant fidem, quàm si quis
 ex mortuis resuscitatus illis renunciaret. & sicut ma-
 ior adhibenda est fides domino, quàm seruo: ideo po-
 tius sacrarum scripturarum autoritati credant (in
 illis enim Dominus loquitur) quàm alicui qui ex
 mortuis resurgeret: is enim non dominus, sed seruus
 est. ubi igitur sacræ scripturæ testimoniū habebimus,
 ex mortuis testimonium quaerere non solum superflu-
 um, sed summum est sacrilegium. ideo diuiti quaeren-
 ti, ut aliquis ex mortuis mitteretur ad fratres suos,
 responsum

responsum fuit: Moysen habent & prophetas: si eis Luc. 16.
 nō credēt, neq; si aliquis ex mortuis resurrexerit, cre-
 dent. quibus etiā ex uerbis intelligitur, fieri nō posse
 ut alicuius mortui anima rursus in orbē hunc uenire
 possit, nisi uera fiat etiam corporis resurrectio. sicuti
 factum testantur sacrae literae in his quae à prophe-
 tis Elia & Eliseo, à CHRISTO, & ab apostolis
 fuerunt ex mortuis excitati, & in his quoq; qui in
 CHRISTI resurrectionis tempore introierunt in
 sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis.

Responderunt Pharisei: Hec omnia quae dixisti
 de imaginibus ac inuocationibus sanctorum, sunt ha-
 retica, quia sunt secundum opinionem Martini Lute-
 ri. & licet nulla in sacris literis haberetur de his men-
 tio, omnia tamen quae à nobis docentur, ab omnibus
 credi deberent: quia non solum sunt secundū sanctos
 canones, quorū autoritas tāta est, ut si quis cōtra hos
 delinquat, uenia illi denegetur, ut patet in decretis. Dist. 19. si
Rom.
 Sed etiā sancti doctores apertē de his bene senserunt.

At Eusebius, Quid mihi cum uestris canonibus?
 inquit: multos quidem habetis quae à sanctis antiquis
 patribus, qui auaritia non studebant, sanctē statuti
 fuere, de quibus plurimos in sermone meo adduxi:
 sed hos ut etiam euangeliū IESU CHRISTI
 conculcastis, ac alios in eorum loca subrogastis, qui
 commodis uestris inseruient. Quantum uerò ad do-
 ctorum autoritates pertinet, quae illis adhibenda erit
 fides, si aliquid dixerint quod scripturarum testi-
 monio defendere non possim? Nulla: quia hominis
 nullius

nullius autoritas contra pios pugnare potest, si illi
 non addatur diuini uerbi autoritas. Quòd autem ij
 qui somnijs ac impietatibus uestraris fauerunt, Di-
 uorum numero annumerati sint, Deus ipse scit. Hoc
 tamen dicam, quòd si salui facti sunt, per fidem u-
 nius I E S V C H R I S T I id contigit, cuius
 sanguine factum fuit ut Deus illis condonarit, quia
 per ignorantiam super fundamentum edificarunt: sic
 enim combustis ligno, foeno ac stipula, salui fuerunt.
 Non autem illis tanquam diuinis oraculis creden-
 dum est: cum enim homines fuerint, nil impedit quin
 aliquando sicut in operibus, ita etiam uerbis ac scri-
 ptis per ignorantiam errare potuerint: quòd ut contin-
 geret, non absq; Domini uoluntate qui salutis nostra
 rationem habebat, permissum fuit: ut scilicet cauere
 mus, ne in cuiuspiam hominis uerba iuraremus, sed
 tantummodo C H R I S T I doctrinam à nobis audi-
 endam esse deberemus. Nobis itaq; summo studio, sum-
 maq; cura inuigilandum est, an quicumq; ad nos ac-
 cedant, ac nos doceant, C H R I S T I doctrinam
 afferant, uel non. Si illam afferant, illos recipiamus,
 nam qui eos audit, C H R I S T V M audit: et qui
 eos spernit, C H R I S T V M spernit: neq; homines
 tantum, sed Deum (ut inquit Paulus) spernit. Si ue-
 rò eam non afferant, aut ab ea quam aliquando attu-
 lerunt recedant, non recipiamus eos in domum, nec
 2. Io. 1. Aue eis dicamus: quia huiusmodi cum non aque-
 scant sanis sermonib. Domini nostri I E S V C H R I
 S T I, et ei quae secundum pietatem est doctrina, su-
 perbi

Luc. 10.

1. Thef. 4.

perbi sunt, nihilq; sciunt, sed ueritate priuati sunt, et 1. Tim. 6.
 existimant quæstum esse pietatem. ideoq; cum hi uo-
 lentes esse doctores, non intelligant quæ loquuntur,
 neq; quæ affirmant, audiendi non sunt. Quinimo 1. Tim. 1.
 Doctores de quibus dicitis, hac tantum ratione sibi
 fidem adhiberi uolunt, si ea quæ dicant, diuini uerbi
 testimonio confirmant. ideo Augustinus inquit: Noli In prol. 3.
 meis literis quasi scripturis canonicis inseruire: sed de Trin.
 in illis, id est Canonicis, quod non credis, cū inue-
 neris, incunctanter crede: in istis autem quod certum
 non habeas, nisi certum intellexeris, noli firmiter te-
 nere. Et ad Hieronymum scribens, ait: Tantum scri- Ad Hier.
 pturarum libris qui Canonici appellatur didici hunc
 honorem timoremq; deferre, ut nullum earum auto-
 rem scribendo aliquid errasse firmisimè credam. Et
 paulopost inquit: Alios autem ita perlego, ut quan-
 tacunq; sanctitate doctrinaq; præpolleant, non ideo
 uerum putem, quia ipsi ita senserunt ac scripserunt,
 sed quia mihi uel per illos autores canonicos, uel
 probabili ratione quod à uero non aberret, persua-
 dere potuerunt. Item alibi: Si aliquid diuinarum scri- Ad Paul.
 pturarum quæ canonice uocantur testimonio perspi- de uid.
 tuo firmetur, inquit, sine ulla dubitatione credendum Deo.
 est: alijs uerò testibus, quibus ut credas suadet aliquis, Ep. 112.
 tibi credere uel non credere liceat, sicut eorum dicta
 meriti habere perpenderit ad faciendam fidem, uel Lib. II. c. 5.
 non. Et contra Faustum inquit: Quæ dicuntur, nisi
 uel certa ratione, uel ex canonica autoritate defen-
 dantur, ac demonstrètur, uel ita omnino esse, uel fieri
 potuisse

- potuisse, si cui displicuerit, aut credere noluerit, non reprehenditur: in illa uerò sacrarum literarum canonica eminentia, etiamsi unus propheta, aut apostolus, aut euangelista aliquid in suis literis posuisse ipsa canonis confirmatione declaratur, non licet dubitare quod uerum sit. Et de natura et gratia dicit: Solis canonis scripturis sine ulla recusatione cōsensum debeo. Ex quibus uerbis sequitur, quòd ab alijs quibuscunq; hominum dictis aut scriptis dissentire licebit. Audite quod ex Hieronymi dictis in uestra decreta relatum est: Non afferamus stateras dolosas, ubi appendamus quod uolumus pro arbitrio nostro dicentes, Hoc graue est, hoc leue est: sed afferamus diuinā stateram de scripturis sanctis tanquā de thesauris Dominicis. Audite quid dicat Ambrosius: Ratione uel autoritate hominis moueri contra uerbū Dei, est Cannanē, quod interpretatur mobile & perfidia fluctuans. Quoniam, ut idē inquit, quidquid in sacris literis non est traditum, sceleribus plenum est. Audite Origenem quid dicat: Nullum inuenimur. & si uolumus imitari quempiā, propositus est nobis ad imitandum IESVS CHRISTVS. Descripti sunt actus apostolorū, & prophetarū gesta de sacris uoluminibus agnoscimus. illud exemplar firmū est, illud propositum solidū: quod qui sequitur, securus ingreditur. idē ut dixit Cyrillus, necessariū nobis est sequi diuinas literas, & in nullo ab earū prescripto discedere. & ut cōsultat Isychius, nobis faciendum est, uidelicet ut nihil aliud quæramus aut scrutemur de Deo, pr-

Li. de Cain
& Abel.

Super I. ad
Corin. c. 4.
In Ezech.
hom. 7.

Ad Reg. de
recta fide.
In Leu. lib.
5. c. 16.

ter id quod euāgelicus sermo nobis tradidit: neq; ali-
ud querendū de CHRISTO, nisi quod euāgelium no-
bis permittit. Ad quæ igitur arma adhuc cōfugietis,
ut fabulas uestras contra uerbū Dei inuentas defendat
tis: non sanè ad concilia. hæc namq; ut inquit Abbas
Panormitanus, possunt errare. ideo plus credendū est
simplici loco scripturæ producenti, q̄ toti simul conci-
lio. sed neq; ad Papæ sanctitatē. hæc nāq; ut idē Pa-
normitanus ait, nō potest disponere cōtra euāgelium.
quod si faceret, non sententiam dare, sed magis erra-
re diceretur, sicut habetur ex uerbis Urbani. ibidem
præterea contra uos loquitur c. omne. & c. contra sta-
tuta. & c. satagendum. in quo etiā loco Pelagius Pa-
pa fātebatur se sacræ scripturæ subditum esse. Hære-
seos saltem crimen uitare deberetis. nam si decretis
uestris credere uolumus, omnes Papæ, & omnes Pa-
pistæ sunt hæretici, tum quia falsas ac nouas opinio-
nes sequuntur, ut iudicatum quoq; fuit in Ioanne 22.
tum quia sacram scripturam aliter intelligunt quam
spiritus sanctus efflagitet. Cur autē clauditis ianuam
ueritatis: hunc nodum Chrysostomus soluit, dicens:
Quoniā si manifesta fieret ueritas, ecclesia non esset
amplius uestra, sed ex sacerdotali dignitate ad humi-
litate ueniret populare. Quid ergo? populus ignorās
excusabilis erit? Absit. nā ut idē ait, si uestimenta em-
pturus gyras unū negotiatorē et alterū, et ubi melio-
res uestes inueneris, et precio uiliori, hic cōparas: i-
deo oportet populū circūire omnes doctores, et inqui-
rere ubi sincera ueritas uenūdatur, & ubi corrupta.

De elect. e.
significasti.

25. q. 1.

24. q. Hære-
ticus.

24. q. 3. Hæ-
relis.

In op. imp.
in Matth.
cap. 23.

nam omnium confessiones agnoscere, & meliorem eligere, non est uctitum, dicit enim Paulus: Omnia probate: quod bonum est, tenete. Quibus ex uerbis, quanta sit omnium uestrum impietas ac tyrannis, patet: nam quod ecclesie, ac singulis fidelibus liberum est, singulorum uidelicet opiniones ac confessiones in eorum scriptis legere ac examinare, in miserrimam seruitutem redequistis. Sed ad uestra somnia reuertamur.

Orare siquidem debemus in ecclesia pro inuicem, quoniam nobis expresse in sacris literis mandatum est. precipitur enim, ut non solum pro ijs qui nos amant, sed & pro his qui nos odio prosequuntur oremus: atque ut hoc faciamus, ratio quoque nobis suadet. Quam diu enim in hoc habitaculo ingemiscimus, calamitosum quoddam corpus omnes sumus, & singuli istius corporis membra extamus, ac multis miseris continuò laboramus. ideo pro inuicem solliciti esse debemus, ita ut gaudeamus cum gaudentibus, ac fleamus & compatiamur cum flentibus, & patientibus. Oremus igitur pro inuicem sine intermissione, & si Deus membrum aliquod alterius membri oratione adiuuerit, totum Deo referat, eumque tantummodo hac ex causa colat, eique honorem, gloriam ac potestatem tribuat. ipse enim tantummodo est Dominus Deus noster, qui nobiscum in tribulationibus adstat, ut nos ex eis eripiat, ac dierum longitudine repleat, & ostendat nobis salutare suum.

Pfal. 90.

Quoniam uerò CHRISTVM pro nobis patrem orare credendum est, nollem tamen ecclesiam
CHRISTVM

CHRISTI coeleste quoddam somnare ac fingere regnum, in quo CHRISTVS ipse ueluti miser ac infelix, sanguine unde quaq; conspurcatus, causam nostram agat coram patre, ueluti coram inhumanissimo tyranno, ubi genibus flexis procumbat, innumeros gemitus singultusq; emittat, ex cuius oculis lachrymae ueluti ex fontibus duobus effluant, corpusq; undat, uulneribus ac liuore confectum patri ostendat, miserabilibus uocibus patrem alloquatur, ut salutem his rationibus eum flectat. Hoc modo uos Papistae CHRISTVM pro nobis patrem orare populos docetis. sed absint à fidelium cordibus haec commenta. nam ibi nulla sunt lachrymae, nullus luctus, nullus dolor, nullus clamor esse potest: sed omnia inuouantur, sed summum est gaudium, quo nullus qui ipsum aliquando adeptus fuerit priuari potest: at uerbo Dei muniti credant CHRISTVM ipsum à dextris Dei patris sedere, aequalē uidelicet cū patre plenitudinē potestatis habere in coelo ac in terra, clarificatumq; ea claritate quam habuit antequam mundus fieret. Quomodo igitur patrem pro nobis oratē eo quod in ipso sibi pater complacuit, ut in eius sanguine nobis errata nostra condonaret, in filiosq; adoptaret, ac uitam tandē largiretur aeternā. Quoniam igitur haec omnia à Deo per CHRISTVM accipimus, ideo CHRISTVS mediator et aduocatus noster dicitur, sicut testatur Ioānes dicēs: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrē IESVM CHRISTVM. sed qua ratione? an fortē quia plo-

Apoc. 7.

1. Ioan. 5.

- ret? quia clame? quia uulnera ac liuores ostēdat? ad-
 sit: sed quia est propiciatio pro peccatis nostris. &
 1. Tim. 2. Paulus quoque dicit: Vnus mediator Dei & homi-
 num homo CHRISTVS IESVS, non quidem
 quia coram patre procumbat ac obsecret eum ut no-
 bis parcat, sed quia dedit semetipsum redemptionem
 pro nobis. Gestulationibus igitur uestris non est
 opus: quippe quibus pater flecti possit, ut alicuius
 fortē miseretur, cuius ante mundi constitutionem
 Io. 10. misertus non fuerit: nam CHRISTVS scit quos
 sibi pater ab origine mundi dederit: hos spiritu suo
 fouet ac nutrit, donec in uirum perfectum eos addu-
 cat: hos præ alijs commendatos habet: adeo, ut pro
 Io. 10. his tantum, nō pro mundo roget: & cerō scit eorum
 ne unum quidem posse perire, nec à quouis de eius
 Io. 17. manibus rapi. nihil igitur opus est, ut Dei Patris con-
 silium & uoluntatem, quam ipse in omnibus adim-
 pleuit, quamq; adimplendam fore omnibus predica-
 uit, tentet peruertere. nam sicut certus est filiorum
 Efa. b. Dei numerus, ex quo ne unus quidem periclitari po-
 test, ita & synagoga sathane certa est multitudo, ex
 qua ne unus quidem saluus fieri potest. nam de his
 inquit Deus: Audiendo audite, & nolite intelligere:
 & uidendo uidete, & nolite cognoscere. imō in eo-
 rum ruinam inquit: Crassum reddito cor populi hu-
 ius, & aures eius fac hebetes, & oculos eius obliue-
 ne fortē uel oculus uideat, uel auribus audiat, uel cor-
 de intelligat, quo cōuersus saluti restitustur. in horū
 nume. o ij crāt qui eisi tanta signa à CHRISTO
 facta

facta uiderent, tamen non poterant credere: & illi
 quos CHRISTVS in parabolis alloquebatur, ut
 cæci fierent, & non uiderent.

Io. 12.

Io. 9.

Hæc dum loqueretur Eusebius, omnes qui contra
 illum stabant, dissecabantur, ac dentibus in eum fre-
 mebant, & dixerunt Pontifici: Certissime sciat san-
 ctitas tua, quoniam omnium nostrum ruina ex no-
 bis prodit: quis enim miserum hunc hæreses istas per-
 docuit: ac his temporibus totum mundum scandalo-
 sis, ac piarum aurium offensiuis opinionibus imple-
 uit? hoc sanè factum est, quoniam aliquot insurre-
 xerunt in nos, qui tantummodo sacræ scripturæ stu-
 dijs incumbunt, neque sacros canones legere ac per-
 discere uolunt: quos tamen si quis ignoret, maxi-
 mum est peccatum. nam eorum unicuique præci-
 pitur, ut debeat omnes sacros canones exactè scire. i-
 deo nullo modo illis parcendum est: quin potius sum-
 ma cura querendum, ut hi quibus animarum cu-
 ra committitur, nihil aliud præter canones legere
 ac docere possint. nam si sacris canonibus obedie-
 rint, sanctitati tuæ obedient, cui tenentur semper o-
 bedire: quia talis est consuetudo.

Dist. 38.

nulli.

Dist. 19. c. 11

omnes.

Eusebius uerò nil eos moratus, sermonè suum pro-
 sequebatur, dicens: Et ego ex numero eorum sum qui
 perire non possunt: scio enim quæ uetura sunt super
 me: sed tamen citò pertransibunt, & posthæc nõ ero
 amplius in mundo, quia uado ad patrem, non mei
 solam, sed & omnium qui timet nomen sanctum eius.
 ideo uester pater esse non potest. quia cum ex patre
 S 2 diabolo

diabolo sitis, neq; cognoscere, neq; amare, neque ad eum accedere potestis: sed implete mensuram patrum uestrorū, effundite sanguinem meū, & sanguinē eorum qui predicant euangeliū CHRISTI, ut ueniat super uos omnis sanguis iustus qui effusus est et effusetur super terram: ut sic eatis in locum uestrum.

Quidam hæc audientes dicebant, Nescimus quomodo huiusmodi hæretici uiuere possint, cum sint excommunicati in coena Domini, & maledicti à sanctissimo domino nostro, & præterea nos continuo in precibus nostris oremus contra eos, & tota ecclesia Romana perfecto odio ad internecionē usq; illos persequatur, sed ipsorum CHRISTVS frontem meretricis illis dedit, & nolunt erubescere. Deberem sane aliqua saltem ex parte pudore suffundi, ne scelera nostra (si quæ in nobis sunt) tam impudenter patere: cum præsertim nos propria ipsorum tunica (si nos peccantes cernerent) obtegere teneatur: sic enim à decretis nostris illis præcipitur.

Dist. 96. c.
in scriptis.

Dum uerò Pontifex hæc animo suo reuolueret, tanta ira, tantoq; furore est percitus, ut ea quæ dicta fuerant ferre non ualens, ex concilio tanquā à dæmone uexatus profiliret. Quod cum cæteri uidissent, exierunt & ipsi: & sic solum est concilium. Seruus uerò Domini ad carcerem per milites ductus, perseverabat in oratione & lachrymis.

ACTA

ACTA TERTII DIEI.

Um tertius iam illuxisset dies, Pontifex
 & omnes qui cum illo contra CHRIS-
 TVM ac eius doctrinam conspira-
 uerant, decreuerunt Eusebium omnino
 interficere: ideo in unum conueniunt, illumq; uin-
 ctum adduci iubent, ut quod in illum facere designa-
 rant, tandem absoluant. Eusebius igitur Dei spiritu
 roboratus, ante illos cathenis uinctus deductus est.
 Stetitq; Magister sacri pallatij, quoniam pridie au-
 dierat ipsum locutum de prædestinatione, inquit: I-
 gnis blasphemias tuas corriget. Sed dicas quid de
 prædestinatione, de qua heri sermonem habere incoe-
 peras, sentias, ut audiamus, & iudicium faciamus in
 animam tuam.

DE PRAE-
 DESTINA-
 TIONE.

Huic Eusebius: Si ex uera CHRISTI ecclesia
 essetis, inquit, neq; igni, neq; alijs corporis armis ute-
 remini. nam ut decreta uestra dicunt, Ecclesia corpo-
 ralia nescit arma, sed Deum propugnatorem suum, 16. q. 3.
 quando ei placuerit, misereri patienter expectat. sed 23. q. 8.
 necesse est ut opera patris uestri, qui homicida est ab
 initio, faciatis. De prædestinatione autem quid sen-
 tiat uera CHRISTI ecclesia, cum fiducia dicam,
 & non timebo. Audite igitur, & intelligite.

Dens misericors, idemq; pius, qui omnia quæ cum
 dixit, tum fecit, propter semetipsum (ut ait Salomon)
 fecit, etiam impium ad diem malum: ex hominibus
 (ne nunc de angelis non loquamur) quos non solū in
 S 3 finem

finem usque mundi creaturus, sed etiam suapte sponte in peccatum labi, ideoq; in mortem cadere permissurus erat: ante iacta fundamenta mundi, secundum beneplacitum uoluntatis suae quosdam ad uitam aeternam gratis in CHRISTO elegit, & praedestinauit: quosdam uero gratia eadem non est dignatus, sed a uita illa aeterna reiecit ac reprobauit. Antequam igitur mundi fundamenta iacerentur, omnia quaecunq; facturae erant manus eius adeo praesciuit ac

Rom. 4

si facta fuissent, quoniam uocat ea quae non sunt tantumquam ea quae sunt: & omnia noscit antequam fierent, praesciuit inquam, se orbem terrarum formaturum, eumq; innumerum generum naturis, arboribus uidelicet, herbis, uolucris coeli, animantibus terrae, piscibusq; maris ornaturum, horumq; omnium hominem quem de illo mo terrae formaturus erat constituturum: praesciuit quoque hunc hominem non permansurum in ea bonitate, iustitia, ac sanctitate quam ei prestare decreuerat: beneque futurum nouerat, ut per eius peccatum mors in omnes homines introiret, & in omne genus humanum dire grassaretur, naturaq; omnes filij irae efficerentur, quod sane an factum fuerit, probatione non eget.

Ioel. 2.

Quoniam uero Deus ipse (ut dixi) non tantum iustus est, sed misericors, & patiens, & praestabilis super malitia, ideo non tantum iustitiam, sed & misericordiam in praeariatores exercere uoluit. quomodo: quia sicut ab initio decreuerat, ita quoque re ipsa prestare uoluit: ideoq; quosdam occulto quidem nobis, sed tamen iusto suimet iudicio, a damnatione eripere

pere noluit: sed eos potius dimisit, ut in foueam quam sibi fecerant caderent, & in ignem quem sibi accenderant comburerentur. nam quamuis hos ex peccato cecos, & induratos (natura enim peccati homines huiusmodi reddit) Deus ipse gratia sua uidentes ac molles facere potuisset, iusto tamen iudicio noluit. Hac de causa sacra testatur scriptura, quòd Deus aliquos excæcat, & indurat. Quæ uerba non alio modo intelligi debent, nisi quia eis uisum ac mollitiem dare renuit: sicuti & medicum occidisse illum dicimus, cui poterat opem præstare ne moreretur: sed quia noluit ferre, mortuus est. uidete quomodo exerit se iustitia Dei. si enim omnes prædestinati fuissent, & liberati, latèret quid peccato per iustitiam deberetur: sed dum hos ex uasis iræ, uasa misericordiæ non facit, ostendit in eis iram suam, & notam facit potestatem suam. inter hos connumeratus fuit Pharao. ideo dicit Deus: In hoc ipsum excitauit te (quatenus uidelicet cor tuum induratum, molle reddere nolui) ut ostenderem in te uirtutem meam, & ut annuntiaretur nomen meum in uniuersa terra. ex horum itaque numero saluari nunquam poterit aliquis, neq; quidquã boni agere quod Deo uerè placeat, atque pergratum sit: neque in his sicut in filijs sibi complacere potest pater. cum enim ob suam naturam sceditate peccati uitiosam ac peruersam reddita Deo displiceant, quomodo eorũ opera ipsi placere poterunt? cum præterea huiuscemodi uerbis Dei aut non ex corde credant, aut omnino

Esa. 6.

Esa. 4.

August. de

præd. san.

cap. 4

Rom. 9.

aduersentur, quomodo eorū opera accepta erunt illi, cui non nisi per fidem quis gratus est? ideo cum pessime sint arbores, non nisi malos fructus emitere possunt. Ideo omnia uertuntur eis in peccatū: Dei bonitas est istis odor mortis in mortē, Christusq; eis est lapis offensionis, & petra scandali: ac istis crux CHRISTI erecta est in ruinam. Legemq; quam Deus homini posuit, ut cum coërceret, contemnuunt: oculi eorum obscurantur ne uideant, ac aures obturantur ne audiant, illorum uis sunt tenebræ & lubricum, & per hæc angelus Domini eos agit. Sathan eis infidet, eosq; per uitiorum abrupta pellit, peccatum in illis regnat, Dei promissiones et si omnibus factæ (ut multi arbitrantur) uideantur, quod omnibus annuncientur, ad hos tamen reuera non pertinent. nam (ut inquit Paulus) non omnes qui ex Israele sunt, hi sunt Israelitæ: neq; qui semen sunt Abrahami, omnes filij, sed in Isacco uocabitur tibi semen. hoc est, non qui filij carnis, hi filij Dei: sed qui filij sunt promissionis, estimantur ex semine. Quia igitur filij promissionis non sunt, ideo promissiones quæ tantum ad ueros filios pertinent, non solum non amplectuntur, sed & quâdoq; ut illis annuncientur, non patiuntur: & sic spiritu erroris exagitati, in infidelitate nullam salutis suæ rationem habentes percunt. quod si tormentorum pœna perterriti salutem sitiant, ac pœnitere uideantur, non tamen ad CHRISTVM accedūt, sed ad hypocritas, ut ij peccatorū suorum sordes abluant: & sic Deum contemnentēs, eius-

tuantescunt in cordibus suis: & opus quod Deus in fa-
 liorum suorum salutem operatus est respuunt. quoniam
 si illis annuncietur, ab eius auditu aures auertunt. et
 euangelium, quod uirtus Dei est in salutem omni cre-
 denti, odio habent. & si qua salutis spes illis superest,
 tota in enumerandis peccatis monacho alicui, in su-
 perstitiosis tum ieiunijs, tum orationibus, missis, oleo,
 cereisq; in ecclesia combustis sita est. Lapidibus oscula-
 tur, templa idolorum ter in die aut in hebdomada, iu-
 xta numerum qui à Papa prescriptus fuit, inuisunt:
 imagines ac sanctorum reliquias adorant, nec præter
 hæc aliam salutis uiam agnoscunt. modò Lauretū, mo-
 dò Rom. an, modò Viennā, modò Galliam, modò Hi-
 spaniam petunt, ut ueniam peccatorum suorum ac-
 quirant. hisq; se iustificari, beari, uitamq; eternā con-
 sequi putant. Sed unde omnium istorum fons & ori-
 go? in Domini sanè Dei nostri consilio, cuius iudicia
 inscrutabilia sunt: propterea quòd in sortem sancto-
 rum prædestinati nõ fuerunt. Hisq; non fingo Deum
 sedere in caelo, & scribere fatales leges quasi in tabu-
 lis Parcarum, secundum quas uelit distribuere uirtu-
 tes & uitia, sicut Stoici de fato suo sentiebant. non e-
 nim malos ad hoc prædestinatos dico, ut malè ope-
 rentur: quia ex peccato prioris transgressionis pullu-
 lare omnia peccata assero. unde fit ut homo derelin-
 quens per peccatum Deum, cedat cupiditatibus, eisq;
 consentiat, ita ut concupiscètia sua illectus, trahatur.
 capiatur, uinciatur ac teneatur: sed hos prædestinatos
 dico, ut inuiti iustè patiantur pro his quæ iniquè in

Fulg. lib.
 I. ad Mon.

Dei mandata commiserunt. non igitur predestinatio-
 nis nomine uoluntatis humane coactitiam necessita-
 tem exprimo, sed iustam diuini operis dispositionem
 prædico. nec cogito in fatali motu impelli Paridem,
 & huiusmodi: sed abiectis deliramentis humane cali-
 gnis, oculos & mentē ad testimonia de Deo propo-
 sita refero, & dico Deū esse agēs uerē liberū: sicut i-
 pse de se testatur, cum dicit: Ego Dominus, formans ma-
 lucē, & creans tenebras: faciens pacē, & creans ma-
 lū: eumq; adeo liberū prædico, ut omnia quæcūq; uo-
 luerit in coelo, in terra, ac subtus terrā fecerit, ut Iu-
 cob elegerit, Esau uerò odio habuerit: Pharaonē re-
 gē indurarit, Nabuchodonosorē autē mollem reddide-
 rit: Saulē regem reprobarit, Dauidē autē pastore in
 solū regni pro Saule collocarit: Iudam in locū suum
 miserit, Petrum uerò ad poenitentia reuocarit. Quis
 hanc Dei libertatē impugnare ausus erit? Deum præ-
 terea iustū esse defendo, ita ut hi quos Deus non præ-
 destinauit, licet mali sint, & boni Deoq; grati esse
 nō possint, suo tamē uitio, sua tamē pessima uolūtate
 à sathana exagitata in malum, malose esse dico. in eo-
 rum enim potestate est ut peccent, quāuis ut hoc uel il-
 lud eorum malitia faciat, non sit in eorum potestate, sed
 Dei diuidētis tenebras ac ordinātis eas. nam etsi illud
 malū non impleatur nisi uoluntate Dei, eorum tamen
 malitia illud egit contra uoluntatē Dei: ideo malitiæ
 suæ iustā à Domino mercedē accipere assero. neq; pro-
 pterea Deū iniustitiæ arguo. Cum enim ob eorum ma-
 litiā Deus eos puniat, nihil iniusti operatur: sed illos
 ita

Esa. 48.
 Psal. 113

August. de
 p. adestin.
 an. c. 16.

licta puniens, dat illis quod suū est. & inquit: Tollite
 quod uestrum est, ac abscedite: q̄ si aliqua quæ in ge-
 nere suo bona essent gesserunt, mercede à Deo frau-
 dati non sunt. eos namq; aluit, fouit: illis diuitias, ho-
 nores, sanitatē, multa q; alia quæ toto corde concupie-
 runt prestauit. Non igitur aut ingratitudinis aut in-
 iustitiæ arguatur diuina bonitas: sed eius iustitia sum-
 ma cū admiratione extollatur. adeo enim iustus est,
 ut quamuis perderet omnes nationes quas cūq; fecit,
 nullus tamē ob hoc posset eum arguere, quia iustē o-
 mnia disponit. iusto itaq; eius iudicio in massa perdi-
 tionis relinquuntur, quicumq; damnātur, & pro me-
 ritis iustissime iudicātur. aut enim iacent sub peccato
 quod originaliter de generatione traxerunt, & cum
 illo hereditario debito hinc exeunt, quod non fuit re-
 generatione spiritus sancti dimissum: aut alia insu-
 per addidere scelera, alij magis, alij minus, sed omnes
 mali, omnesq; libera eorum uoluntate, & nō coacta
 Deū deserunt, & ipsi à iusto Deo deseruntur, ut pro
 scelerum diuersitate diuersis supplicijs crucientur.
 nullus itaq; horū conqueratur, sed Dei iustitiā fatea-
 tur, & dicat, Domine qui misericors ac iustus es, sci-
 mus quoniam cum bonus sis, omnia bona feceris, &
 nihil eorum quæ fecisti malum sit, à nobis spontanea
 est orta transgressio. nam mutabilis natura nostra,
 cuius incolumitas ab incommutabili pendeat essen-
 tia tua, à summo se bono abrupit, dum proprio per-
 uerse delectari uoluit. quod si nobis tuam bonitatem
 tam impiè deserentibus gratia prædestinationis tuæ
 succurrere

August. de
 correp. &
 & gra. c. 13.

Ambr. de
 uoc. gen. 1.
 cap. ultim.

Aug. de
Bon. per-
seu. c. 14.

August. de
Bon. per-
seu. c. 22.

Iud. 1.

Prou. 16.

succurrere noluisse, iustitiam tuam agnoscimus. Sicut enim à nobis iniquitas, sic à te iustitia emanauit. Taceant hic Tyrij & Sydonij, qui credidissent, & penitentiam egissent, si CHRISTI mirabilia facta uiddissent, ac dicant: Quia iusto, sed tamen occulto tuo iudicio, ante constitutionem mundi nobis datum non fuit ut crederemus, ideo iuste quoq; à nobis per te ablatum fuit unde credere possemus. nec quidquam nobis profuit, quòd potuerimus credere: quoniam à te Deus bone, cuius inscrutabilia sunt iudicia, ac inuestigabiles uie, prædestinati non fuimus. Obmutescunt præterea qui ad tempus credunt, & quandoq; Deo obedire uidentur, si postea in tempore tentationis recedunt, ita ut usq; in finem in eadem obedientia perseverare non possint, & clament: Domine Deus iustus es in omnibus operibus tuis, nos autem inique in te egimus. quoniã etsi à te defecimus, eo quòd ab origine mundi prædestinati non fuimus in uitam æternam, uolentes tamen deseruimus te, quoniam signentum cordis nostri, & cogitatio eius nihil aliud præter malum molitur ab adolescentia sua, nisi tu porrexeris manum tuam. Quòd si porrigere noluisse, non te, qui iustus es, damnamus: sed peruersitate nostram reprehendimus, cui debita poena retribuitur. Hæc iugitur, de qua hæctenus locutus sum, est impiorum sortis, quos in iudicium uinculis æternis sub caligine eterna cruciandos, & ad diem poenarum referuauit. Prædestinatorum autem, quos misericordie uasa gratuita bonitate in CHRISTO facere dignatus est,

est, longè diuersa habetur conditio. Sicut enim Deus
 nolens ostendere iram, & notam facere potentiam
 suam, sustinuit in multa paciētia uasa iræ apta in inte- Rom. 9.
 ritum: sic ostendere uoluit diuitias gloriæ suæ in ua-
 sa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Hæc, ut
 inquit Paulus, Deus benedixit in omni benedictione
 spiritali in coelestibus in CHRISTO, & elegit
 eos ante mundi constitutionem, ut essent sancti ac im-
 maculati in conspectu eius in charitate: & prædesti-
 nauit eos in adoptione filiorum per IESVM CHRI Eph. 1.
 STVM secundum propositum uoluntatis suæ, gra-
 tios sibi faciens illos in dilecto filio suo in sanguine e-
 ius, donans eis remissionem peccatorum. Vt autem
 exactè CHRISTI fideles, quibus oculi & aures &
 cor data sunt ut uideant, audiant, & intelligant, per-
 cipiant qua misericordiæ largitate sit eos Deus pro-
 secutus, scire debent quod quemadmodum iusto Dei
 iudicio quidam prædestinati ad uitam æternam non
 fuerunt, ideoq; sub perditionis massa filij iræ relict:
 sic ipsi diuina bonitate electi in CHRISTO, &
 ad uitam æternam prædestinati fuerunt, ideoq; à mas-
 sa illa infelici secreti, ac in uasa misericordiæ præpa-
 rati. Sic autem Deus eorum misertus est, ut tamen eorum
 scelera non impune grassata sint, sed unà & illorum mi-
 sereri, et eorum iniquitates funditus delere uoluit. Sed
 quomodo hoc factum est? misericordiã sanè illis exhibuit,
 quoniã illos gratis eligendo et prædestinando à
 peccatorum labe, à sathana tyrânide, & à gehennæ in-
 cendijs eripuit: eorum uerò peccata graui poena multã
 do de-

do deleuit, eo quod illa in filio suo IESV CHRISTO, qui peccatū non fecit, licet in similitudine carnis peccati uenerit, adeo magnis flagellis cecidit, ut ad nihilū in eius cōspectu redigeremur. Sed qui fieri potest, ut in CHRISTO peccata percutiamur, & tamen electis condonentur? quia Dei patris bonitate factum est, ut CHRISTVS super omnē electorum ecclesiā caput constitutus sit: & hac ratione ipsa ecclesia corpus CHRISTI euaserit, ita ut singuli electi mēbra corporis CHRISTI designati ac facti sint. Quamobrē necesse est ut dum eorū caput uolueratur, ipsi quoq; capiti suo condoleāt, & cōpatiantur, & cōmorianur, ita ut nō uerbis tantū, sed re uera dicere possint: CHRISTI confixi sumus cruci: uiuimusq; iam non amplius nos, sed CHRISTVS uiuit in nobis. Illud quoq; considerandū accedit, quod sicut electorū scelera Deus ante constitutionē mundi delenda proposuerat, rationē & modū quoq; quod illa deleret designarat, sed quisnam hic exitiū? CHRISTVS ipse filius Dei, qui in mundum ueniēs, natus ex muliere, factus sub lege, formā serui accepit, & habitu inuētus fuit ut homo: in hoc Deus pater in suos quos elegerat benignus, & misericors, posuit eorum iniquitates, ut onustus eas in corpore suo super lignū perferret, atq; ibi crucifixus moreretur, ut mortis uore sanaremur. hocq; mysteriū licet in plenitudine tantum temporū reuelandum & expediendū foret, præcognitum tamen ante mundi constitutionem fuit.

Galat. 2. Quapropter CHRISTI mors ac sacrificiū etiam

Esa. 53.

1. Pet. 1.

antequam iaceretur fundamenta mundi, in cōspectu
 patris pergrata admodumq; iucunda fuere. In huius
 morte adeò lubenti animo pater ipse sibi cōplacuit,
 ut eis omnib. quos misericordiæ uasa facere dignatus
 fuerat, scelera cōdonaret, Christi q; membra, fratres, Rom. 8.
 ac coheredes, filios uerò suos constitueret, ac sedulò
 ueluti optimus pater eorum curam ageret. hos tanto Zach. 2.
 amore est prosecutus Deus, ut eos pupillam oculorū
 suorum uocarit, eos in proprio utero portare testa-
 tus sit: eosq; adeò diligere, ut nunquam eorum ob-
 liuisci possit, etiamsi mulier obliuisci possit infan-
 tis ueri sui. Quid amplius dicam? Deus se illorum
 arcem, clypeum, refugium, protectorem, murumq;
 æneum constituit. hos uallauit angelis suis, ut eos in
 omnibus eorum uijs custodiant, eisq; ministerium
 suum exhibeant. Hos Deus secundum præfinitionem
 seculorum in mundum mittit, satagitq; ut eis euan-
 gelium annuncietur, & ut audientes credant, ut cre-
 dentes salui fiant. Sed cur audientes credunt? Quia
 tunc uocamur non ea uocatione qua uocati fuerunt
 qui contempserunt uenire ad nuptias, qua q; uoca-
 tus fuit Iudas: illa namque uocatione uocantur eti-
 am ij quibus CHRISTVS crucifixus scanda- I. Cor. 1.
 lum & stultitia est: sed ea uocatione illos uocat que
 ad filios promissionis pertinet, que est secundum
 propositum Dei: ad quam qui pertinent, omnes
 docentur. De hac locutus fuit Paulus, cum dixit: I-
 psis autem uocatis Iudæis aque Græcis CHRIS-
 TVS est Dei uirtus, ac Dei sapientia. Eorum
 igitur

- Ephes. I. igitur qui ante constitutionem mundi secundum Dei
propositum uocati fuerunt, certa quaedam ac preci-
pua est uocatio, qua nulli alij uocantur praeter eos
Rom. 8. quos Deus ipse praesciuit, ac praedestinavit confor-
mes fieri imagini filij sui. nec ista uocatione uocan-
tur illi qui in fide quae per dilectionem operatur, eti-
amsi aliquantulum ambulant, non tamen usque in finem
perseuerant: nec illi qui ad tempus credunt, sed in tem-
pore tentationis recedunt. nam qui sancta & firma
hac uocatione uocantur, postquam praedestinati sunt
uocantur, per praedicationem uidelicet euangelij: no-
cati credunt. nam eis aures datae fuerunt ut audien-
Aug. de Cor. & gr. 6. 7. tes crederent. Credentes iustificantur, iustificati tan-
dem glorificantur, ut inquit Paulus. Si quando eorum
exorbitent, correpti emendantur. & quidam eorum
etiamsi ab hominibus non corripiantur, tamen in ui-
am quam reliquerant redeunt: et nonnulli accepta gra-
tia in qualibet aetate, ex periculis huius uitae moris
celeritate subtrahuntur. Sed unde tanta Dei in istis
bonitas? non sane ex operibus, neque ex credentibus,
neque ex iustificatis, sed ex uocante: is enim omnia gra-
tis facit. gratis eligit ac praedestinat, electos et praedesti-
natos gratis uocat, uocatis largitur fidem. nam auferit
ab eis cor lapideum, & praestat cor carneum, ut cre-
dant: quin & legem spiritus sancti in eorum corda
sculpsit, & sic credentes iustificantur gratis. iustifica-
tis postremo uitam aeternam largitur: quia haec illis
ab origine mundi parata fuerat. Nemo itaque eorum
Rom. 10. dicat: Ascendi in coelum, & illinc CHRISTVS
deduxit:

deduxi: aut descendi in infernum, & illinc **CHRISTVM** ex mortuis reuocaui: nemo inquā dicat, Hoc operatus sum, ita credidi, feci quod in me est: ideo de congruo gratiam accepi: qua accepta, regnum cœlorum mihi de condigno debetur. Blasphemæ ac impiæ sunt hæ uoces, nam misericordia Dei in omnibus præuenit quos elegit. Quod & apertè cognoscimus, si dirigamus mentis intuitum ad illos qui longam a-
genes in flagitijs ac sceleribus ætatem, sacramento baptismatis **CHRISTI** in ipso uita sine renouantur, & sine ullo suffragio bonorum operum in regni cœlestis consortium transferuntur. quo intellectu diuinum iudicium comprehendes, ac indubitanter agnosces gratuita esse Dei munera. & sicut nulla sunt tam detestanda facinora, quæ possint gratiæ arcere donum: ita nulla possunt tam præclara opera existere, quibus hoc quod gratis tribuitur, per retributionis iudicium debeat. uilesceat enim redemptio sanguinis **CHRISTI**, nec misericordiæ Dei humanorū operū prærogatiua succumberet, si iustificatio quæ sit per gratiam, meritis deberetur, ut non minus largientis, sed merces esset operantis. Quod Paulus quàm dilucidè ostendit, dū Israelis reliquias saluas esse dixit, nō quidē ratione operū, nec etiā ratione fidei, quæ forte à Deo in saluandis præcognita fuissent, quorū gratia eos eligere debuisset, sed per electionē gratiæ: et ut sit gratia, inquit Paulus, ex operibus esse non potest. nam si ex operibus, non esset gratia. Summum igitur bonum quod electi à Deo

Amb. de
uoc. gen.
lib. i. cap. 5.

Rom. ii.

T accipiunt,

accipiunt, totum gratiæ ac misericordiæ Dei respiciunt, dicentes: Domine Deus pater noster, etsi nos quasi pannus menstruata, ac filij iræ de massa illa corrupta ac immunda uenimus, maculamq; immunditiæ nostræ in frontibus nostris portemus: tu tuamen, qui solus mundus es, mundare nos in sanguine unigeniti tui uoluisti, in quibus tibi placuit habitare, in hocque nos ante mundi constitutionem prædestinasti, de mundo uocasti, in mundo iustificasti, & post mundum magnificabis, totumq; sine nostris meritis perfecisti. Non omnibus autem hoc facis, quod admirantur omnes sapientes terræ. Et nos Domine bonitatem tuam in nos considerantes expauescimus, & obstupescimus de altitudine diuitiarum sapientiæ ad quam non pertingimus, & incomprehensibilitate iustitiæ tuæ admiramur: quoniam ex eodem luto alios fecisti uasa in contumeliam sempiternam, nos uerò in honorem nominis tui præparasti. Nihil igitur ulterius scrutari uolumus abyssum iudiciorum tuorum, sed gratias tantummodo tibi agimus, quoniam scelerum nostrorum oblitus, omnium nostrorum numerum nominaq; in libro uitæ scripsisti, ita ut unus quidem perire possit. Corde igitur contrito ac spiritu humili oramus te, ut ea nobis præstes, quæ sanctis tuis qui ante nos fuerunt præstitisti: uidelicet ut sicut nos in filios tuos adoptasti, sic quoq; instruas ut tanquam filij ambulemus in iustificationibus tuis, nostras igitur uoluntates à malo in bonum sicut in lapsum pronas ad uiam mandatorum tuorum conuertere,

Aug. de
bon. per-
seu. c. 6.

uerie, & dirige in tibi placitum gressum. Doce nos, Domine, non per legis literam, sed per spiritus gratiam, ut quod didicerimus, non tantum cognoscamus, sed etiam uolendo appetamus, ac agendo perficiamus. Da nobis timorem tuum in corda nostra, ut à te non recedamus: & sicut operatus es, ut accesserimus ad te, ita operare ne discedamus. Quòd si aliquando ceciderimus, rogamus te ut supponas manum tuam, ne collidamur: sed custodi omnia ossa nostra, ita ut nec unum ex eis conteratur. nobiscum itaque sis, & nobiscum labores, quia sine te nihil possumus facere: sed & tu fac in nobis quod placeat coram te. nam per te tantummodo nobis licet tum ut bene uelimus, tum ut bona perficiamus: quia omnis sufficientia nostra ex te est. Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc pium est, hoc sanctum est, ut totum tibi tribuamus, ut confessio nostra non superba, sed humilis & submissa sit. Cur autem nos uasa misericordiae, illos irae, nos in honorem, illos in contumeliam seccris, nolumus inscrutabilia scrutari, neque inuestigabilia uestigare. Taceat hinc humana prudentia, quae legi Dei subiecta esse non potest, neque ausit os suum mittere in coelum, ut scilicet Deum tanquam personarum acceptatorem incuset: sed in nobis qui liberamur misericordiam, in his uero qui damnantur Dei iustitiam agnoscat. in nobis qui liberamur, benignissimum largitorem: in his qui puniuntur, iustissimum exactorem contempletur. Deo enim datum est, ut rationem ponat cum seruis suis: neque

Aug. de boni. per. seu. c. 7.

Aug. de boni. per. seu. c. 13.

Deus in praedestinat. misericors, in reprobis iustus.

Aug. de boni. per. seu. c. 8.

Auguſti-
nus de uo-
luntate
Dei. c. 9.

Aug. de bo
no. perfeu.
c. 8.

Idem c. 11.

Aug. de bo
no. perfeu.
c. 8.

ipſe alicui iniuriam facit. nam ſi nos à debito liberat, miſericors eſt: ſi alios non liberat, iuſtus eſt. & in illis iuſto eius iudicio demonſtratur, qualem nobis quos liberat conferat gratiam. Gratulemur itaque nos qui illuminati ſumus, ac liberati gratiam quam non merebamur agnoſcamus: gemant illi qui indurati ſunt, & iuſtitiam Dei conſiteantur. Dicamus nos qui liberati ſumus: Miſericors ac miſerator Domine, non ſecundum peccata noſtra ſeciſti nobis, nec ſecundum iniquitates noſtras retribuiſti nobis. Dicant illi qui damnantur: iuſtus es Domine in omnibus quæ ſeciſti nobis, & omnia iudicia tua uera ſunt, quia in ueritate & iuſticia ſuperinduxiſti omnia hæc propter peccata noſtra. Nos ergo qui liberamur, gratiam diligamus: qui damnantur, debitum agnoſcanti. ſi in remittendo nobis debitum bonitas, in exigendo autem ab illis æquitas intelligitur, nuſquam apud Deum iniquitas inuenietur. nam nobis donando, quod non meremur, gratuitam gratiam: illis uerò non donando, quid omnes merebamur, oſtendit: bonus erga nos, iuſtus erga illos. Cur autem in nobis bonus, in illis autem iuſtus prædicatur? Quia nos fuimus ſecundum proſtitum uocati, fuimus ante mundi conſtitutionem in CHRISTO electi, & ad uitam æternam præordinati ſecundum proſtitum eius qui operatur omnia ſecundum conſilium uoluntatis ſuæ: illi uerò nihil horum acceperunt. Sed quare nos accepimus potius quàm illi? Neſcimus. Quare? quia fatemur nos non

non inuenire quod respondeamus. Quare hoc? quia in hac re sicut iusta fuit in illis ira eius, ita in nobis magna fuit misericordia eius. Quare non illis misericordia, nobis autem iustitia? quia figulus habet potestatem ut ex eodem luto faciat aliud uas in honorem, aliud uerò in contumeliam. Nunquid igitur quia figulus potestatem suam in lutum exercēbit, dicet figmentum, Quid me fecisti sic? Quis igitur humane conditionis adeò obliuiscetur, ut cum illi poenam fuerint consecuti, querat cur nos gratiam que nobis non debebatur acceperimus? & cur ex paruulis quibus sine ullo bono uoluntatis merito in originali uulnere cum ceteris mortalibus causa communis est, cur isti salui fiant renati, illi pereant non renati? nihil potest expositionis afferri quo huius causa inueniatur: sed sub illius prouidentia sunt, & omnipotentia, in cuius manu est anima omnis uiuentis, & spiritus uniuersæ carnis. Quis causam scrutetur, cur filios regni proiecerit Deus in tenebras exteriores, externos autē ex Oriente et Occidēte uocarit, ut cum Abraamo, Isaaco & Iacobo recūbant in regno cælorum? Taceant uniuersæ mortaliū linguæ, & diuinæ electionem non meritis reddi, sed sola uoluntatis Dei munificentiā fateātur. sic fatendum est, sic predicari debet, sic populus instruendus est. totū igitur in potestate ac uoluntate omnipotētis Dei sitū est. Hæc quæ Stoica disputatio non est, quæ fidē & inuocationem tuertat: sed est uera sacrarū literarum sententiā: quā fatius est in Dei ecclesia predicare, quā ut omnia

Amb. de
uoc. gen.
lib. 5. cap. 7.

in ordinem consilio nostro redigamus, & publicè tranquillitati consulamus, euertere. Quid enim in causa esse potest, ut à uerbo Dei ac eius præscriptis declinare debeamus? præsertim cum sciamus uerbum Domini illud esse, quod in terram uenit, ut ignem accenderet, ac gladium nobis daret, & non pacem? In sinceritate itaque uerbi Dei & ueritatis perseueremus. quòd si quis à nobis hac ex causa resiliere uelit, resiliat, abeat: si tumultuari uolunt principes ac bella gerere cõtra nos, tumultuentur, ac occidant nos. Semen igitur, quod est uerbum Dei, in agrũ Domini liberè proijciamus. quòcunque uerò cadat, aut inter spinas, aut supra petram, aut in uiam, aut in terram bonã, Deo ipsi curam seminis cõmittamus, ut scilicet secundum propositum uoluntatis suæ incrementum det: & caueamus omnino, ne quod in agrum Domini proijcimus, Zizaniã habeat: sed liberè dicamus, Omnia quæ eueniunt, necessario iuxta diuinam prædestinationem eueniunt: nulla est uoluntas nostræ libertas. Nam scriptum est: Quoniam ex ipso, & in ipso, & per ipsum sunt omnia. Qui operatur omnia secundũ consiliũ uoluntatis suæ. Nonne duo passeret asse ueneunt, & unus ex illis non cadit super terram sine patre uestro? obsecro quid hac sententia clarius dici potest? Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad dicem malum. A Domino dirigimur gressus uiri, quis autem hominum potest intelligere uiam suam? Cor hominis disponit uiam suam, Dominus autem dirig

Rom. II.

Eph. I.

Matth. 10.

Prou. 16.

Prou. 20.

Prou. 16.

igit gressus eius. Scio Domine quòd non est homi- Hier. 10.
 nis uia eius, nec uiri est ut dirigat gressus suos. Hoc
 idem diuinæ historiæ testantur, cum dicunt nondum Gen. 15.
 completas fuisse iniquitates Amorrhæorum. & fi-
 lios Heli non audisse uocem patris sui, quia uoluit 1. Reg. 2.
 Dominus eos occidere. Quid similius casui fortuito?
 Saul abit ut quærat asinas, & ungitur à Samuele, 1. Reg. 10.
 inauguraturq; regno. Item abit cum Saule exercitus
 quorum Deus tetigerat corda. Item, non acquieuit
 rex populo, quoniã auersatus fuerat eum Dominus, 3. Reg. 12.
 ut suscitaret uerbū suum quod locutus fuerat. Quid
 aliud Paulus cap. nono ac undecimo ad Romanos a-
 git, quàm ut omnia quæ fiunt in destinationem diui-
 nam referat? Abhorret ab hac sententia iudicium car-
 nis seu rationis humanæ, contrà amplectitur eam iu-
 dicio spiritus. neq; enim uel timorem Dei, uel fidu-
 ciam in Deum certius discemus, quàm ubi imbueri-
 mus animum hac de prædestinatione sententia. An
 non eam ubiq; in Prouerbijs inculcat Solomō, ut a-
 liàs timorem, aliàs fidem doceat? An non inculcat
 eam in eo libello cui Ecclesiastæ titulus est? Multum
 enim omnino refert ad premendā damnādāq; tum
 humanæ rationis sapientiam tum prudentiam, con-
 stanter credere quòd à Deo fiant omnia. An non
 hoc uno loco efficacissimè consolatur CHRIS-
 TUS discipulos suos, cum inquit, Omnes capilli ca-
 pitis uestri numerati sunt? Quid igitur, inquires, nul-
 lāne est in rebus contingentiā? nihil casus? nihil for-
 tuna? omnia necessariò uenire docem sacra litera?

Esto, uideatur tibi in rebus humanis contingentia: iudicio rationis hic imperandum est. sic Solomon cum in predestinationis cogitatione uersatus esset, inquit: Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo inuenire rationem eorum que sub sole fiunt. Quod uero asperior hæc sententia de predestinatione uulgo uidetur, debemus hoc impie sophistarum theologiae, que sic inculcauit rerum contingentiam, & libertatem uoluntatis nostrae, ut à ueritate scripturæ molliculæ aures abhorream: sed in ueritatis confessione perseueremus, uideamusq; ne contingentia, fato, & quibusdam à nobis confictis bonis ordinibus, uera, sancta, & inuiolabilia, ac necessaria Dei decreta conculcemus: & assiduis precibus ob hoc rogemus Dominum, ut uerbum eius lucerna sit pedibus nostris: ne per prudentiæ, sapientiæq; nostræ carnis tenebrosas semitas ambulantes, impingamus in lapidem offendiculi, & petram scandali. Deo itaq; in timore ac tremore iudiciorum eius subiecti simus cum omni animi humilitate: & oremus cum, ne nos intimationem inducat.

Tum quidam qui Eusebium admodum amabat, dixit illi: Quomodo igitur Saul credere aut inuocare poterit, si dubitet promissionem ad se pertinere? aut si obrepat illa Parcarum tabula, iam decretum est te reijciendum esse, non es scriptus in numero electorum?

Aug. de
corr. & gr.
cap. 15.

Cui Eusebius: Cum nesciam, inquit, quis pertineat ad predestinatorum numerum, quis non pertineat?

sic affici debeo charitatis affectu, ut omnes uelim sal-
 uos fieri: hoc quippe facio, cum singulos quosque
 (ut occurrerint) cum quibus id agere ualeam ad hoc
 conor adducere, ut iustificati ex fide pacem habeant
 ad Deum, quam prædicabat etiam Apostolus, cum
 dicebat: Pro CHRISTO legatione fungimur,
 tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro
 CHRISTO, reconciliamini Deo. Quid est enim
 Deo reconciliari, nisi pacem ad illum habere? Pro-
 pter quam ipse Dominus IESVS dixit discipulis,
 In quamcūq; domū intraueritis, primū dicite, Pax
 huic domui. & si ibi fuerit filius pacis, requiescet su-
 per eum pax uestra: sin autem, ad uos reuertetur.
 mihi quidē tunc incipit aliquis esse filius pacis, cum
 obdierit & crediderit Euangelio, & ex fide iusti-
 ficatus pacem ad Deum habere coeperit: secundum
 autem prædestinationem Dei, iam filius pacis erat.
 Neq; enim dictum est, Super quem requieuerit pax
 uestra, fiet filius pacis: sed, Vbi fuerit filius pacis,
 requiescet super eum pax uestra. Iam ergo & an-
 tequam illi annunciaretur hæc pax, filius pacis ibi
 erat: sicut eum nouerat atque præscierat, non ego,
 sed Dominus. Ad me ergo qui nescio, quis nam sit
 filius pacis, aut quis non sit, pertinet nullum exce-
 ptum facere, nullum discernere: sed uelle omnes ho-
 mines saluos fieri, quibus prædico hæc pacem. Neq;
 metuendum mihi est, ne illam perdam. nam si ille
 cui prædico non est filius pacis, ignorante me ad
 me reuertetur: mihiq; proderit hæc predicatio, non

- illi: si autem super eum requieuerit, & mihi & illi.
- C.16. Ideo omnibus tum euangelium annuncio, tum medicinalem ac seueram correptionem adhibeo: sed tamen Dei est, hæc illis reddere utilia, quos ipse præsciuit, ac prædestinauit. Neminem igitur doceo ut dubitet an regni cælorum promissiones ad se pertineant: quin potius omnes instruo, sicut & te aliquando docentem audiui, ut uoluntatem Dei ex euangelio discant: cognoscantq; promissiones à Deo per CHRISTVM factas omnibus uniuersim prædicandas. Audiant CHRISTVM omnes ad se uocantem, dum dicit: Venite ad me omnes qui laboratis ac onerati estis: audiant & Deum ipsam omnes pariter ad pœnitentiam inuitantem, dñi inquit:
- Esa.21. Cõuertimini, et uenite omnes gentes. Doceo, inquit, ut omnes Deo fidere discant, ut Deum inuocent, ut ad Deum confugiant. Non igitur si hæc doceo, fidem & inuocationem euerto. Sed tamen fateor, quòd etsi CHRISTVS omnes ad se uocet, nullus tamen unquam accedet, nisi eum pater traxerit. Hoc
- Ioan.6. dico, quòd etsi Deus omnes uocet ut ad se conuertantur, nullus tamen unquam conuertetur, nisi Deus ipse eum conuerterit. Hoc prædico, quòd etsi CHRISTVS dixerit, Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me: nihil tamen ab illo trahetur præter id quod in illo ante mundi constitutionem prædestinatum fuit ut traheretur. Hoc testificor, quòd etsi CHRISTVS præceperit apostolis dicens, Prædicate euangelium omni creaturæ: Qui credit in me, habet

habet uitam æternam: nullus tamē credet præter eos
 qui præordinati fuerunt ad uitam æternam ut cre-
 derent. Quòd si quis ad tempus credere uideatur,
 qui tamen ad uitam æternā prædestinatus nō fuerit,
 diabolus ueniet, & tollet uerbum de corde eius: aut Matth. 13.
 facta tribulatione & persecutione propter uerbum,
 statim scandalizabitur: aut sollicitudo seculi & falla-
 cia diuitiarū suffocabunt uerbū. Hæc igitur doceo,
 hæc à uerbo Dei edoctus sum, hoc ueritatis uerbum,
 hoc piū, hoc sanctū est. quòd si uerò aliquis in firmis
 ueritatis lapidē impingat, Deus cum illo agat quod
 lubet. signum enim manuum suarū est, & scit quid
 de illo agere cōstituerit. Qui igitur dispensatores my-
 steriorum Dei constituti sunt, fideles in ministerio
 existant, et Domini uerbum ita pertractent, quē ad-
 modum à Domino ipso datum est ut pertractetur.

Cum autem hypocritæ qui astabant hæc audi-
 rem, replebantur zelo & spiritu malo: & contra-
 dicebant spiritui sancto, ac blasphemabant uerbum
 Domini, dicentes: Hæc sententia de prædestinatione
 quam dixisti etsi uera sit, annunciari tamen non de-
 beret. homines enim plerosq; in desperationem im-
 pellit, ut dicant: Si in potestate ac uoluntate Dei
 est, ut nullius rei habita ratione, aliquem uel eligat,
 uel rejiciat, ut quid credimus? ut quid speramus? ut
 quid laboramus? ut quid affligimur? Ducamus in bo-
 nis dies nostros, et res nostræ Deo ipsi curæ sint: quia
 si nos elegerit, aut prædestinavit, à nullo sanè de ma-
 nibus eius rapiemur: si uerò in electorū numero com-
 putati

putati non erimus, quicquid operemur, opera & o-
leum amittitur.

- His uerò Eusebius: O' pleni omni dolo, inquit, &
omni iniquitate, filij diaboli, & inimici omnis iusti-
tiæ: usquequò elaborabitis, ut uias Domini ueras
rectasq; subuertatis? si doctrinam de prædestinatione
docere malum est, cur CHRISTVS illã docuit?
- Ioan. 8. cur ab illo exiere illæ uoces, Qui ex Deo est, uerba
Ioan. 10. Dei audit: propterea uos nõ auditis, quia ex Deo nõ
Ioan. 17. estis? Non creditis, quia nõ estis ex ouibus meis? Cur
dum oraret patrem, inquit, Ego rogo tantum pro
eis quos dedisti mihi, & non pro mundo? Cur Pe-
Act. 1. trus inquit, Judam abiisse in locum suum? & hac ex
caussa de apostolatu præuaricatũ fuisse, ut illuc iret?
- Act. 13. Cur scribit Lucas, quòd prædicantibus Paulo ac
Barnaba, crediderunt quotquot præordinati fue-
runt in uitam æternam? Cur Ioannes inquit, quosdã
1. Ioan. 2. ex ecclesia exiisse, quia non erant ex ijs qui sunt
CHRISTIS? Cur Paulus millies de prædestinatio-
ne differit? Cur & Deus ipse tantum discrimen in-
Gen. 25. ter Iacob & Esau haberet uoluit, ut antequam nasce-
rentur, hunc reprobaret, illum autẽ elegerit? Cur per
Malach. 1. Moysen quoq; dixit, Miserebor cui uoluerò, & mi-
Exo. 33. sericordiã præstabo cui mihi placuerit? Cur & pro-
phetæ eandem de prædestinatione sententiam docue-
runt? Cur & CHRISTVS præcepit apostolis
suis, ut euntes in uniuersum mundũ prædicarent ac
docerent ea quæ ab illo prædicata ac docta fuerant?
Cur inter ceteros ecclesiæ uestræ doctores Thomam
Aquina-

Aquinatem non arguitis? Cur sententiam de prædestinatione passim à monachis dæmonicanis annuntiatur, & aduersus quoscunq; qui aliter sentiant defenditur? Dicamus igitur cum Augustino: Sicut prædicanda est pietas, ut ab eo qui habet aures audiendi, rectè Deus colatur: & sicut prædicanda est charitas, ut ab eo qui habet aures audiendi, Deus & proximus ametur: ita & prædicanda est prædestinatio beneficiorum Dei, ut qui gloriatur, nõ in seipso, sed in Domino gloriatur.

At urgebitis, dicentes, Ex hac prædicatione multi scandalizantur, & admodum offenduntur. Sed dico uobis, quòd magis attendendum est fructui centesimo, qui ex semine quod in terram bonam cecidit colligitur, quàm timendum de eo qui amittitur, eo quòd aliquot semina aut iuxta uiam, aut inter spinas, aut supra petram decidere debeant. Et de hoc CHRISTI quoq; habemus exemplum quod miramur. nam etsi scribæ & Pharisei de eius doctrina scandalizabantur, nunquam tamen à prædicatione cessare uoluit. uæ nobis, si propter scandalum aliquorum ueritas taceri debuisset. nam quomodo CHRISTI doctrinam unquam audissemus, cum non solum inter Iudæos scandalum, sed & inter gentes stultitia quædam haberetur. Ecclésiæ igitur Dei, ac his qui ordinati sunt ad uitam æternam, consulamus, eisq; ueritatem annunciemus, ut ueritatem ac bonitatem Dei per prædicationis uerbum exterius pulsans, ac spiritum sanctum interius

terius operantem cognoscentes, coelestis hereditatis arrabonem accipiant: quo testimonio certi sint, se intra filios Dei per IESVM CHRISTVM computatos esse: atq; ut hoc telo muniti, aduersus quoscunq; mundi seu sathanae ictus sese tutari possint: ac ut spiritu ipso sic illustrati, terrena quaeque carnalia spernentes, quae Dei sunt querant: ut uidelicet sanctè, iustè, pieq; sicut filios Dei decet uiuentes, tandem re uera percipiant ac possideant, ea quae sibi ante constitutionem mundi donata fuisse cognouerant.

Et conuersus Eusebius ad quosdam qui speciem pietatis gerebant, sed eius uirtutem abnegabāt: Quis inquit, non miretur impia somnia, quae aliqui ex uobis quandoque somniantes inuulgatis? Plerosque ego ex uobis cōcionantes audiui, ac dicentes: O populi, si ueram de praedestinatione sententiam exactè optimeq; intelligere uultis, fingatis Deum esse mercatorem aut publicanum quēdam qui domi suae residet, ac innumeros famulos habet quos mittit ad suamet negotia pertractanda: & sicut famuli res peractas domino renunciant, ita ipse eosdem homines modò creditores, modò debitores suos designat: sciatisq; Deum non alia ratione homines praedestinare. nam continenter innumera millia angelorum per totum terrarum orbem mittit, ut singula opera hominum quae sub sole fiunt examinent an bona malaue sint. Si itaque ab angelis dicatur Deo, Hodie Petrus

Petrus bonum quoddam opus operatus est, ieiunavit in honorem beatae uirginis reginae nostrae, confessus est omnia peccata sua sacerdoti, aliquot trientes enumeravit sacrificulo pro Missa quam dixit in honorem quinque uulnerum filij tui, in honorem sancti Antonij, aut Rochi, aut sanctae Camillae, aut beatae Helenae Bononiensis: statim Deus librum uisae accipit, ac scribit, Petrus ratione ieiunij, confessionis, rationeq; trientium pro Missa sibi promeruit uitam aeternam. Si uero altero die idem Petrus dixerit ac crediderit aliquid quod derogat auctoritati Pontificis, honori qui imaginibus debetur, aut aliquid contra purgatorium locutus sit, & haec Deo per angelos statim renunciatur, Deus summopere indignatur in Petrum: ac ideo accipiens librum, nomen ipsius ac bona eius opera cuncta delet, & sic non amplius est in numero praedestinatorum, sed reprobatorum. Huiusmodi uero liber summa custodia apud Deum seruabitur usque ad diem iudicij. Sed tunc cum omnes erimus ante tribunal CHRISTI, ut rationem reddamus de operibus nostris, liber ille aperietur, & omnium nostrum rationes subducentur: quibus subductis, compertum erit qui nam praedestinati, quiue reprobi erunt. nam Michael Angelus stateram suam afferet, in cuius altera lance ponentur singulorum nostri opera bona, in altera uero opera mala. & ijs ad aequilibrium iudicatis, si mala bonis plura extabunt, ad ignem aeternum

cum

cum diabolo & angelis eius mittemur: si uerò bona malis præualuerint, dabitur nobis regnum cœlorum, in quo erimus sicut angeli Dei. Vbi patet, quòd Luterani errant, cum dicunt prædestinationem Dei æternā immutabilemque esse, eo quòd Paulus dixerit: Eph. I. Elegit nos ante mundi constitutionem, & prædestinavit nos in adoptionem filiorum: Reliquæ secundum electionem gratiæ saluæ factæ sunt. nam Paulus etsi in tempore præterito loquatur, in tempore tamen præsentis intelligendæ sunt omnes illæ uoces, Elegit, Prædestinavit, Vocauit, Iustificauit: ac interpretandæ sunt nõ Luteranorum more, ut habetur in textu. nam litera occidit, spiritus autem uiuificat: sed pro præsentis, uidelicet Eligit, Prædestinat, Vocat, ac Iustificat. & sic clarè patet, quòd Deus singulis hominibus prædestinat, eligit, uocat, & iustificat. & præterea hinc coniectari licet, quòd singuli possunt iuxta meritorum aut scelerum suorum numerum ac exigentiam, sæpius ex prædestinatis reprobos fieri, & e contra ex reprobis prædestinatos sæpenumero euadere. & sic aliqui hac hora prædestinati esse possunt, altera uerò reprobis: tertia prædestinati esse quarta autem rursus reprobis. nec hoc aliunde quam ex sacris literis accipitur: nam ipsæ mentionem de libro uitæ faciunt, in quo nomina nostra aut scribuntur, si bona operemur: aut ex eo delentur, si bonitatem deserentes, iniqua sectemur. ideo in Apocalypsi scribitur, quòd qui uicerit, non delebitur de libro uitæ. quòd præterea regnum cœlorum adipiscamur non

non ueluti Lutherani somniarūt, uidelicet ex gratuita
 tantum Dei bonitate, qua ab ipso praeordinati, uoca-
 ti, ac iustificati sumus, sed ex proprio operum nostro
 rū merito, patet in Apocalypsi. ibi enim aperte scri- C. 20.
 bitur, quod iudicati sunt mortui secundum opera i-
 psorum. Et CHRISTVS praeterea testatus est se Matth. 25.
 nobis regnum caelorum dare, quia fame ac siti labo-
 rantibus necessaria ministrauerimus. Videte igitur,
 ne Lutheranorum doctrina fallat uos. O' impios uer-
 borum spiritus sancti carnifices: qui Deum publica-
 num fecistis, qui bonorum nostrorū egeat, quiq; Pat-
 li uerborum peruersione aeternam Dei praedestina-
 tionem in sanguine Domini nostri IESU CHRI-
 STI ante mundi constitutionem factam, tempora-
 riam ueluti quandam mercandi artem constituisistis,
 qua unusquisq; proprijs operibus eam sibi acquirere
 possit. Si ita intelligendus est Paulus, ut uestrū ple-
 riq; dicūt, cur non dixit, Deus singulis diebus ac sin-
 gulis horis nos eligit, nos praedestinat, nos uocat, nos
 iustificat? an fortè adeò ignarus sermonis fuit Paulus,
 ut nesciret ista exprimere? aut forsan adeò obscure lo-
 qui uoluit, ut non ab omnibus intelligeretur? sed hic
 non erat mos Pauli: quin potius dicebat se omnia o-
 mnibus fieri, ut omnes posset lucrifacere CHRI-
 STO. & se malle quinq; uerba sic eloqui ut intelli 1. Cor. 9.
 geretur, ac alios erudiret, quàm mille uerba sermone 1. Cor. 14.
 ignoto proferre, quin iussit ne quid in ecclesia annū-
 tiaretur quod non ab omnibus intelligi posset. Simpli-
 ci sermone locutus est Paulus, & ceteri apostoli, &

cū simplicitate ac animi humilitate legenda sunt eorum scripta: sed interpretationū uestrarum incedacia facile deteguntur ex dictis ipsiusmet Pauli. nam cum adiderit uerbum, Ante constitutionem mundi, manifestum est librum rationum operum uestrorum prorsus dilaceratum: nec uestram *ἡμετέραν* ex Paulo acceptam, illum concinnare posse. Quanta uerò sit impietas eorum qui asserunt, prædestinationem non à Deo gratis ante originem mundi sic prædestinante, sed ab ipsius hominis operibus ac uiribus pendere, uel ex hoc colligi potest, quòd innumeris totius scripturæ testimonijs aduersamini. Nunquam Pelagus talem in Dei bonitatem blasphemiam dixit. Is enim tantummodo assererat, Deum ante mundi constitutionem eos præscisse qui ex libero uoluntatis arbitrio futuri erant sancti & immaculati, & ideo huiusmodi in hac præscientia, qua eos tales futuros prouidit, electos dicebat: sed tamē prædestinationē hanc æternam ac immutabilem esse prædicabat: non autem, quemadmodum uos asseritis, in dies & in horas & in momenta mutabilem. Et tamen mentiebatur. quia non dixit Paulus: Elegit eos, quia futuri essent sancti & immaculati: sed, Ut essent sancti. Vbi manifestum est, homines sanctos esse, quia Deus eligens ac prædestinans eis donauit ut sancti essent. Si enim prædestinati non fuissent, sancti esse non poterant, quia nulla sanctitatis adesse poterat causa. Opera igitur nostra neque quoniam à Deo præuisa sunt, neque quoniam à nobis in dies agantur, præde-

August. de
 prædestin.
 sen. c. 18.

Eph. i.

prædestinationis causa esse possunt. Quid dicam
opera? imò neq; fides, quam Deus in nobis futuram
preuiderit, tantæ Dei bonitatis causa esse potuit.
Quod Augustinus tamen aliquando credidit, sed po-
stea ueritatem rei agnoscens, errorem suum palam cõ-
fiteri non erubuit.

De præd.
sanct. 3. c.

Sed dimittamus hæc, & alia ratione perpendamus
quemadmodum neq; fides, neq; opera, prædestinatio-
nis causa esse possunt. & quæ nã hæc est? quia tam fi-
des quam opera, prædestinationis sunt effectus. De fi-
de namq; dicit Paulus: Charitas cū fide à Deo patre
nostro. & rursus: Vobis datum est ut in CHRIS-
TV M credatis. Et CHRISTVS dixit aposto-
lis: Vobis datū est esse nosse mysteria regni Dei. & cū
Petrus dixisset CHRISTO, Tu es CHRIS-
TV S filius Dei uiui: statim dictum fuit illi, Ca-
ro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui
in caelis est. De operibus uerò inquit Paulus, quòd
Deus prædestinatū ac creatū in CHRISTO IE-
SV, opera præparauit, ut in ipsis ambulent. Quin
& inquit, Deum in ipsis & bonum uelle, & perfici-
ere misericorditer ac perbenignè operari. Non igitur
aut in fide aut in operibus gloriari quis debet, quæ-
si à se ipso aut crediderit, aut operatus fuerit, ob quæ
præuisa prædestinatus fuerit: sed gloriatur in Do-
mino, qui illum sic prædestinauit, ut & fidem & bo-
na opera largitus sit.

Eph. 6.

Philip. 1.

Luc. 8.

Eph. 1.

Philip. 2.

Scire præterea debetis, quòd quemadmodum ter-
reni patres quamuis filios bonorum suorum hæredes
constituunt,

constituant, non sanè alicuius eorum operis aut Laboris causa, sed tantum amoris gratia, quo eos propterea quòd filij sint diligunt: illos tamen interdum ad uirtutes sequendas impellunt pollicitatione bonorū quæ tamen iam hereditatis ratione ad eosdem pertinent: interdum uerò illos à uitiorum semita deterrēt, cōminatione iræ ac indignationis suæ, & bonorum priuatione. Sic quoq; & Deus noster cum patris personam sese induerit, patris quoq; morem imitatus est. Primò namq; quos sibi in filios ante constitutionem mundi adoptauit ac elegit, eos adeò amauit, amatiq; ut non alicuius ipsorum operis, sed tantum amoris quo eos prosequitur gratia, regni cœlestis heredes constituerit: quoniam uerò filios huiusmodi non ignauos ac socordes esse uult, ideo non tantum beneficiorum cōmemoratione quæ in eos contulit, illos ad uirtutes ac bona opera sectanda, & mandata sua custodienda impellit: sed et quandoq; id agere uoluit: alijs quoq; stimulis adhibitis, uidelicet dum bonis operibus singularia ac æterna præmia pollicitus est: malis uerò iram, indignationē, ac mortem æternam præscribit. hinc fit, ut aliquando legamus remissionem peccatorum ac uitam æternam, elemosynis, mansuetudini, iustitiæ, iniuriarū obliuioni, inimicorum dilectioni, ac cæteris operibus bonis pollicita esse: aliquando uerò iram, tribulationem ac ignem æternum operantibus malum comminari. his enim rationibus Deus filios ad sanctimoniam ac pietatem dirigit: impios uerò non quidem ad impietatem & scelera sectanda

standā cogit, liberè enim ac uolūtariè (ut ante dixi)
 peccāt, sed ab eis impietatis corū excusationē aufert.
 nam cū innumera à Deo beneficia acceperint, æterna
 præmia operibus bonis proposita uiderint, peccato
 rum stipendia, æternā mortē esse cognouerint, quam
 poterunt scelerum suorū excusationem in die iudicij
 afferre? nullam profectò. Quòd autem ad librum ui-
 tæ attinet, nihil aliud eius nomine intelligi debet, nisi
 æternum atq; immutabile Dei propositum in electis
 ac prædestinatis: in quo quicumq; scripti ac numera-
 ti sunt, salui fiunt necesse est: quicumq; uerò in illo nō
 sunt scripti ac prædestinati, pereāt oportet. ideo di-
 citur in Apocalypsi: Qui nō est inuētus in libro uitæ
 scriptus, missus est in stagnū ignis. At dicet aliquis:
 Si Dei tantū propositū quos eligit ac prædestinauit,
 seruat: cur igitur toties in sacris literis habemus, &
 reddituri simus rationē de operibus nostris, ut iuxta
 illorum merita accipiamus? Cur CHRISTVS di-
 cet apertè in die iudicij, Venite benedicti patris mei,
 percipite regnū quod uobis paratū est ab origine mū-
 di. esuriui enim, & dedistis mihi māducare: sitiui, et
 dedistis mihi bibere? Non equidē dicuntur ista, quia
 regnum cœlorū non ex gratuita bonitate iuxta pro-
 positum uoluntatis diuinæ donetur, sed operū meri-
 to (sic enim diuinarū scripturarū testimonia de præ-
 destinatione ac Dei proposito destruerentur) sed ut
 modum agnoscamus, quo Deus se iustum totius or-
 bis iudicem in die iudicij ostendere decreuit. nam et-
 si iustus sit, & iustè omnia disponat: ita tamen iudi-

ciū quo totum humanū genus iudicaturus est, tra-
 sfigere statuit, ut iustus etiā ab omnibus impijs prædi-
 cetur. Ideo cum electorum æterna prædestinatio, tam
 admirabile atque abditum sit mysterium, ut simpli-
 citer tantum in cordis humilitate credi debeat, nec à
 quoquam exactè uestigari ac comprehendendi possit, ex
 operibus quæ coram omnibus manifestabuntur tan-
 quam uiuis prædestinationis seu reprobationis te-
 stibus unumquemque iudicare decreuit. hæc enim ex
 proprijs hominū conscientijs coram omnibus in me-
 dium prodibunt: conscientie namq; illi sunt libri de

Apoc. 20.

quibus inquit Ioannes: Vidi mortuos magnos & pu-
 illos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt,
 & alius liber apertus est, quiescunt libri uitæ, & iudica-
 ti sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secun-
 dum opera ipsorum: sicq; fiet ut iusti non in se, sed
 in Domino glorificentur, eo quòd eum agnoscent au-
 torem electionis, uocationis, iustificationis, sanctita-
 tis, ac glorificationis & omniū bonorum quæ illis e-
 uenerunt: reprobi uerò iustū iudicem confiteantur, di-
 centes: Meritò super nos induxisti omnia mala & in-
 dignationem ac iram tuam Domine, quia non obedi-
 uimus mandatis tuis.

DE MIS-

5A.

Tum quidam Eusebiū accusantes, dixerūt: Nunc
 locutus es in animā tuam. nam si Deus ex uniuscuius-
 que operibus tanquam ex ueris ac certis testibus ho-
 minem uel reprobū uel prædestinatum esse iudicat,
 sanè constat te ex reprobōrū esse numero, cum bona
 opera ac saluti necessaria prorsus contēnas. Per mal-
 tos

hos namq; annos peccata tua sacerdoti confiteri nolui
 sti: corpus quoq; CHRISTI nec semel in anno su-
 mere: nec postremo (quod summū est scelus) Missam
 audire: quin potius eam tanquā quid profanū abomi-
 natus es: et tamē, ut habemus in canone illo sacrosan-
 cto, ibi est hostia illa pura, hostia sancta, hostia immu-
 culata, panis sanctus, & calix salutis perpetue.

His Eusebius: Si Deus, inquit, nobiscum iudicio
 contendens, in examen adduceret, an peccata nostra
 sacrificulo confessi simus, an missas celebrari iusse-
 rimus, aut eas dieb. festis audierimus, uel alia opera
 quæ ab hominibus sine uerbi sui testimonio iniquè in-
 uenta sunt, operati simus, hæc ab omnibus fieri debe-
 re utiq; prædicarem: hæc bona, hæc sancta esse dice-
 rem, hæc bonitatis nostræ testes futura esse in die iu-
 dicij assererem: sed cum potius hæc omnia uana esse Matth. 15.
 asserat, nec his se oblectari testetur, ac ista se non quæ Esa. 1.
 rere clamet, cur ego illa sectari debeo? certò nāq; scio,
 Deum omnibus qui uerbo ac mandatis eius relictis,
 uana hæc sequuntur, in die nebulae ac turbinis dictu-
 rum esse: Quis hæc quæsiuit de manibus uestris? Sed Esa. 1.
 opera quæ bonitatis nostræ testes futura sunt, hæc di-
 cuntur quæ nobis à uerbo Dei præscripta sunt ac mā-
 data ut operemur. tunc enim CHRISTI discipuli
 dicuntur, cū fecerimus ea quæ ipse nobis præcepit: ut
 delictet cum sectati fuerimus fidē quæ per dilectionē
 operatur patientiā, mansuetudinā, pietatē, fraterni-
 tatis amorē, modestiā ac misericordiā, sobrietatē, ini-
 micorū dilectionē, crucis tolerantiam, et huiusmodi,

hæc igitur nõ uana ac iniqua à nobis (sicut tamen à uobis causati sumus) dicuntur, sed pia ac sancta habentur. ad hæc homines quoscunq; hortamur, hæc eos futura ad iudicij usq; diem probamus. Missam uerò uestram præ omnibus iniquitatibus quæ in regno uestro aguntur, longè iniquam ac impiam esse, non sine uerbi diuini pluribus testimonijs asserimus. hanc arcem summã totius uestri regni esse defendimus, in qua sathan regnat, et in qua totius Papisfici regni uis ac spes sita est.

Tum seditio magna orta est, & insurrexerunt uiri illi absq; misericordia in Eusebium, clamantes: Opprimamus inimicum nostrũ. Et in concilio ferè ab eorum furore ac manibus occisus fuit. illum enim adeò percusserunt, ut de uita dubitaret. Dominus autem qui nunquam derelinquit sperantes in se, eorum manus compescuit, ut eorum iniquitates per seruũ suum ecclesiæ suæ retegerentur. Cum igitur manus à uerbis conuinuissent, dixerũt: Dicis nobis palàm quid de Missæ benedictæ sacrificio sentias.

Tum Eusebius: Libentissimè, inquit, faciam, ut fideles agnoscat uos illos esse pseudopphetas quos CHRISTVS uenturos esse prædixit, ac CHRISTVM pluribus in locis ostensuros, ac dicturos: Ecce CHRISTVS hìc, ecce illic, ecce in deserto, ecce in penetralibus: quibus tamen nõ esse credendũ dicit CHRISTVS. nam filius Dei uenturus est in mundum, non clam, ita ut hominũ manifestatione aliquando opus sit, sed manifestò, sicut fulgur quod ab Oriente in occide-

in occasum transit. Sed rem propensius aggrediamur, & quæ potiora ac præcipua occurrunt capita discutiamus, ac breuissima quàm fieri poterit oratione absolvamus.

Hoc igitur primò sciendum est, scelus & abominationem magnā in Dei ecclesiam irrupisse, quando post Domini nostri IESV CHRISTI aduentum sacerdotis nomenclatura locum obtinuit: eaq; tanto scelestior, quanto maiorem sacerdotum gregem homines excogitarunt. quod eam ob rem argui debet, quia CHRISTVS est sacerdos in æternum, & Heb. 7.] uerus Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, & à peccatoribus segregatus, & excelsior cœlis factus, sempiternum habens sacerdotium, unde saluare in perpetuum potest, accedens ipse ad Deum, & semper uiuens ad interpellandum pro nobis. ideo cum talem habeamus sacerdotem, cur alij institui debent sacerdotes? Ante CHRISTI quidem aduentum plures fiebant sacerdotes, eo quòd morte prohiberentur in æternum manere, sed cum CHRISTVS à mortuis excitatus, non amplius mori possit, cum iureiurando sempiternum à Domino sacerdotium accepit, quando uidelicet illi à Deo dictum fuit, Tu es sacerdos in Psal. 109. æternum secundum ordinem Melchisedech: ideo procul ab ecclesia sacerdotum nomen esse debet. nam si ante CHRISTVM aliquis inueniri potuisset, qui nunquam morti obnoxius fuisset, nunquam alius summus sacerdos subrogatus esset. Addam & hoc, uidelicet quòd plures tunc temporis inueniebantur

- Heb. 10. sacerdotes, ut ex eorū multitudine quæ plures offere-
 bat hostias, quæ peccata auferre nō poterāt, agnosce-
 retur quantæ uis ac uirtutis CHRISTI sacerdotiū
 futurum esset, qui unica illa sui oblatione perfectos
 redditurus erat perpetuò illos qui sanctificandi erāt.
 Heb. 9. Illi quoq; in sanguine alieno, uitulorum scilicet, tau-
 rorum & hircorum, in sancta introibant, ut CHRIS-
 TI sacerdotium longè præstantius esse patèret. hic
 enim per proprium sanguinem introiuit in cœlum.
 Heb. 5. Illi prius pro suis, mox uerò pro populi delictis ho-
 stias offerebant, ut CHRISTI innocentia mani-
 festaretur: nam in consummatione seculorum ad
 profligationem peccati (duntaxat tamen populi)
 corpus suum obtulit, ut suos sanctificaret. Illi semel
 in anno introibant in tabernaculum manufactum,
 ut tabernaculum in quod ingressurus erat CHRIS-
 TVS longè excellentius illo dignosceretur. nam in
 cœlum ingressus est, æterna redemptione inuenta.
 Heb. 10. Illi continuò easdem offerebant hostias, & quoti-
 die præstò erant ministrantes, & sacrificiorum offi-
 cia peragentes, ut oblationis CHRISTI per-
 fectio omnibus innotesceret. nam hic cum unam tan-
 tum obtulisset hostiam (semetipsum uidelicet) in
 sempiternum sedet in dextera Dei, nec amplius of-
 fert semetipsum. Quamobrem in ueteri Testamento
 omnia illa fiebant, ut CHRISTI sacerdotium lon-
 gè efficacius ac perfectius adumbraretur. Cum uerò
 iam aduenerit CHRISTVS, cessent oportet om-
 nes alij sacerdotes. noctis enim umbras tenebrasq; sol
 oriens

oriens radijs suis depellit. Illorum præterea hostiæ
 quæ in proprio sanguine mactabantur, CHRISTI
 corpus adumbrarunt, quod extra ciuitatem in ara
 crucis oblatum fuit. cumq; unica corporis CHRISTI
 oblatione sanctificati sint fideles, cur aliæ offerren-
 tur hostiæ quibus sanctificari speremus? Comper-
 tum igitur nobis sit, nullum præter CHRISTVM
 statui posse aut dici sacerdotem aut hostiam. quia
 cum fidelium coetus oblatione tantum corporis CHRI-
 STI sanctificari possit, si sacerdotes aliqui ut nos san-
 ctificarent constituerentur, necesse foret eos ali-
 quid habere quod pro sanctificatione nostra offer-
 rent: quasq; uerò hostias offerrent, uana essent:
 quia in CHRISTI tantum sanguine fit remissio pec-
 catorum. Qui uerò fieri posset, ut corpus CHRI-
 STI ab aliquo rursus offerri queat, cuius oblationis
 causa sacerdotis nomen aliquis sibi arroget? Impossi-
 bile sanè hoc est. Ipse namque CHRISTVS
 tantummodo id agere poterat, quod & semel tan-
 tum facere uoluit, dum scilicet semetipsum patri of-
 ferens, multorum tulit peccata. Nec aliquis dicat,
 Ego quoque offerre possum corpus CHRISTI,
 & hanc potestatem ab episcopo accepi. is namque
 mihi apposito pane dixit: Frange, & accipe po-
 testatem offerendi corpus & sanguinem CHRI-
 STI. inuentiones enim hæc uestre à CHRISTO
 ipso detectæ sunt. Nam inquit: Nemo tollit ani-
 mam meam à me, sed ego pono eam à meipso, quia
 potestatem

Heb. 13.

Heb. 8.

Heb. 9.

Io. 10.

potestatem habeo ponendi animam meam. Sed & Pi-
 latus, dum sibi hanc arrogaret potestatem, temerita-
 tis suae deprehensus fuit. illi enim CHRISTVS di-
 10. 19. xit: Non haberes in me potestatem, nisi tibi datum
 fuisset de super. ideo necessè fuit ut per spiritum san-
 ctum semetipsum offerret immaculatū Deo. Cur igi-
 tur uos non pudet, quod solius CHRISTI est auto-
 ritatis ac potentiae, usurpare? sed non amplius impo-
 netis fidelibus, impietates namq; uestras, quas (quae
 uestra est auaritia ac cupiditas) confinxistis, agno-
 uerunt. & sacris literis fidem adhibentes, dicunt: Do-
 minus noster IESVS CHRISTVS formam ser-
 uii accepit, usq; ad mortē patri obediit, pro nobis mor-
 tem gustans, ad profligationem peccati per hostiam
 suam semel apparuit, & semel oblatus est ad multo-
 rum tollenda peccata. unde factum est, ut per obla-
 tionem eius semel factam in sempiternum sanctifica-
 ti simus. nam unica oblatione offerens semetipsum,
 ingressus est in caelū, ut appareat uultui Dei pro no-
 bis, non ut saepe offerat semetipsum. Postquam enim
 ex uirtute Dei surrexit à mortuis, propter passio-
 nem gloria & honore coronatus est, & accepit no-
 men quod est super omne nomen. sed & in ipso diui-
 nitatis plenitudo corporaliter inhabitat, & accepta
 omni potestate in caelo & in terra à Deo patre, ca-
 put ecclesiae constitutus est, & in omnibus primatum
 tenet, ac supra omnes caelos uerus Deus omnia in o-
 mnibus operans, sedet ad dexteram maiestatis in ex-
 celsis: & potestatem accepit à Deo patre, ut iudicet
 omnem

omnem carnem. & credimus eum tunc tantum corporis sui ueritate ad nos uenturum, seseq; omnibus nobis manifestaturum, ubi uiderimus eius inimicos scabellum pedum illius poni, cum uidelicet uenerit iudicare uiuos & mortuos. His igitur diuinis testimonijs CHRISTI fideles muniti, uobis qui CHRISTVM de caelis in uestris missis detrahete dicitis, non credent: scientes quoniam oportet caelos ipsum recipere usq; in tempora restitutionis omnium. Act. 4. Abenam igitur missae uestrae, & si uideat ut sermo Dei currat, qui corpus CHRISTI ab oculis nostris ablatum esse testatur, eumq; in die tantum iudicij ad nos uenturum docet. Quod si, ut fingitis, CHRISTVS de caelis descenderet in manus uestras, dum innumeris illis gestulationibus uos coram populo tam egregie exercetis, CHRISTVS continuo nobiscum in mundo esset. nam etsi unusquisq; uestrum Christum unum deuoret, innumeri tamen CHRISTI apud nos carceribus mancipati detinentur. Verba ipsius CHRISTI perpendite, quibus se corpus suum a nobis auferre dicebat. Inquit enim: Pauperes semper Io. 12. habebitis uobiscum, me autem non semper habebitis. Relinquo mundum, & uado ad patrem. Modicum, & non uidebitis me, quia uado a patrem. Ego post-hac non ero in mundo. Expedi uobis, ut ego uadam. Io. 14. nisi enim abiero, paracletus non ueniet ad uos. Vado parare uobis locum. Adhuc modicum, & mundus me iam non uidet. Si diligeretis me, gauderetis u- Io. 17. tiq; quia uado ad patrem. cum essem cum eis, ego seruabam

seruabam eos in nomine tuo: nunc autē ad te uenio.
 An non uidetis quemadmodum his uocibus CHRIS-
 TVS corpus suum de hoc mundo prorsus abstule-
 rit: nec ea conditione abstulit se, ut singulis diebus in
 panis innumeris frustulis insit, eo quod quinq; uer-
 borum ui descendere cogatur. Nam si hoc fieret, an-
 gelorum uerba quib. apostolis CHRISTVM qui

Act. 1. ascendebat in cœlū inspicientib. dictum fuit, eum ita
 rediturum, quemadmodū uiderant illū ascendentem,
 falsa essent. Si igitur assumptus est à nobis, nobiscum
 non est: nec erit, nisi cum uidebimus eum reuerti eo

Luc. 21.

modo quo abiit, in nubibus uidelicet cœli. Quin &
 CHRISTVS ipse non alio modo se in mundū re-
 diturum esse prædixit, quod tum cōpleri uidebimus
 cum uenerit unā cum angelis suis in flāma ignis dan-
 tis uindictam ijs qui non nouerunt Deū, & qui non

2. Thef. 1.

obediunt euangelio Domini nostri IESV CHRIS-
 TI. interim uerò corpus eius aberit à nobis, licet
 secundum diuinitatē suam, spiritum, ac uirtutem no-
 biscum, & ubiq; sit. hoc enim pollicebatur, dū dixit:
 Vobiscū sum usq; ad seculi consummationē. Nec di-
 catis, ipsum corpore quoq; ibi adesse, ubi eum diui-
 nitate adfuerit, nam sic uera humanitatis ratio tolle-
 retur, quæ eodem in tempore plura non potest occu-
 pare loca. Quod si ibi adesset corpore, ubi manet di-
 uinitate, nunquā ab angelis dictū fuisset mulieribus:
 Surrexit, nō est hic. Nec Euāgelistæ dixissent: Venit
 IESVS ad discipulos suos ianuis clausis. utrobis
 enim corpore affuisset, sicut aderat diuinitate. Por-
 tento sum

tentosum igitur mendacium tuetur, qui hoc defendit:
 & Augustinus mendaciū eius conuincit, quia ostēdit
 corpus CHRISTI quod à mortuis resurrexit, in u-
 no tantum loco esse oportere, & eius uerba in Decre Tract. 30.
 tis patrum uestrorū relata sunt. Nec propterea quia super Io.
 CHRISTVS coelos ascenderit, corpusq; suum na-
 turale nobis usq; in finem seculi relinquere noluerit,
 conqueri debemus, ac si nos maximo amore non sit
 profecutus. Quin potius eum nobis hac in causa con-
 suluisse dicamus. Nam dum ascendit in coelum, sum-
 moperē spem nostram erigit, ita ut certò statuamus
 nos quoq; qui in eum credimus, illuc quandoq; ascen-
 suros esse. Absurdum siquidem foret, ibi caput no-
 strum uidere, quò nunquam nos, qui eius membra su-
 mus, perueniremus. Ideo CHRISTVS antequam
 coelos ascenderet, sæpe ad hanc spem nos erigere uo-
 luit, ut cum dicebat ad patrem: Pater, quos dedisti mi-
 hi, uolo ut ubi sum ego, & illi mecū sint, & uideant Io. 17.
 claritatem quā dedisti mihi. & ad apostolos: Vado, Io. 14.
 ut patre uobis locū: iterū ueniā, & assumā uos ad me
 ipsum. Et si ob eius abscessum inestitia aliqua fide-
 libus futura erat, illā regni coelestis expectatione de-
 leuit, ac spiritu cōsolatore misso leuauit. Impiè igitur
 nos Papistæ illud uestrum corpus CHRISTI reale
 ac naturale confingitis. hoc est precipuū illud, cuius
 causa pleriq; CHRISTI religionem detestantur,
 quæ namq; religio tam absurda fuit, ut panem adora-
 rit? quis igitur uestrā non derideat insaniā, ac scelus
 in CHRISTI maiestatem non detestetur? Pistores
 potestatem

farinam subigunt, eamq; in medio candentis ferri o-
 leo inuncti comprimunt, ac panem conficiunt: uos hi-
 strionū more induti hoc accepto pane, eoq; sursum,
 deorsum, prorsum, retrorsum, dextrorsum ac sini-
 strosusum millies circumacto, tandem leui quodam
 somno correpti, euigilatis, ac eleuatis oculis in cœlū,
 CHRISTVM rogatis ut in manus uestras descen-
 dere uelit: & sic prolatis à uobis his uerbis, HOC
 EST ENIM CORPVS MEVM, ex opere operato
 CHRISTVM dicitis in manus uestras descen-
 disse: & quod antea panis erat, in substantiam cor-
 poris quod CHRISTVS ex Maria uirgine assum-
 psit, commutatum esse: & hoc proprijs manibus po-
 pulis uorādum præbetis. O populorum cecitatem,
 si à uera CHRISTI fide alieni non essetis, ac eius
 euangelio, magisq; impiorum hominum fabulis cre-
 deretis, notum uobis esset, quòd reale corpus CHR-
 STI non potest à quoq; ore corporis manducari, nec
 non sciretis, quòd etsi māducaretur, nihil tamē pro-
 desse posset: utrumq; enim CHRISTVS ipse do-
 cuit, nam dum de hoc cibo quādoq; cōcionatus esset,
 quidam ex sermone eius scandalizati fuerunt, ac si
 dixisset hominem uitam habere non posse, nisi cor-
 pus eius realiter ac corporaliter dentibus tereret, &
 sanguinem biberet: sed uerborum suorū sententiam
 ueram uoluit exprimere. ideo his qui scādalizati fue-
 rant, dixit: Verba quæ locutus sum uobis, spiritus &
 uita sunt: caro non prodest quidquā. Quibus uerbis
 innuit, manducationem de qua differuerat, non car-
 nalem

nalem, quæ demibus fieri deberet, esse: sed spiritua-
 lem, quæ fide perficitur. nam si carnaliter corpus e-
 tus à nobis māducaretur, nihil sanè prodesse posset,
 quia ex carne non nisi caro gigni potest: quod uerò
 ex spiritu nascitur, spiritus est. Quid igitur utilita-
 tis fideles à uobis hauriunt, dum frustulum panis ea-
 pientes, prauaq; doctrina imbuti, putant se uerum il-
 lud corpus CHRISTI quod crucifixum fuit man-
 ducare? Agnoscere saltē deberent, quoniam quod
 accipiunt, in uentrem uadit, & per secessum emitti-
 tur: sed dicitis, Species seu accidentia panis, non au-
 tem eius substantia, emittitur. nam substantia panis,
 in substantiam corporis CHRISTI mutata fuit.
 Dicite autem mihi, quomodo accidentia illa panis,
 quæ antea corpus CHRISTI obtegebant, ab ipso
 corpore separata sunt? & postquam separata sunt,
 quò abiit uera caro CHRISTI? In corpus quidem
 assumēnis hominis conuerti non potest. nam sic
 CHRISTVS non animæ, sed corporis cibus, sicut
 & alia quæuis caro, extaret: sed nec in animam per-
 transire potest. quoniam spiritus ex carne ali nutri-
 ri ue non potest. Quis Lucianus magis ridicula un-
 quam excogitauit? Pudeat igitur uos missas istas ad
 coelum usq; attollere, pudeat uos coram populo mi-
 micas illas gestulationes histrionum more ac circu-
 latorum peragere. nam neq; CHRISTVS, neq;
 apostolorum aliquis, huiusmodi ridicula ecclesiæ
 CHRISTI obseruanda dederunt: seria tantummo-
 do, pia, sanctaq; pertractarunt: sed sathanas impijsse

mi Antichristi auxilio isthæc in Dei ecclesiã inue-
 xit : ut pro CHRISTI corpore panẽ offerẽs, illos
 deciperet. Ideo indumẽtis illis, argẽto, auro, gẽmisq;
 contextis illud circũdari uoluit. thura, funalia, urce-
 os, cruces, cereos, instrumẽta musica addidit, ut un-
 diq; populus ueluti ad uitulũ aureũ adorãdum accer-
 reret, dicẽs : Hic est Deus tuus, qui eduxit te de ter-
 ra peccati. ò Deus bone, quãto honore Missam hanc
 pertractandam esse dicitis, nam altare ferro incisum
 esse debet, in quo ossa mortuorũ & quẽdã alia inclu-
 datur. oleo ac cera inũgatur oportet, linte animabusq;
 trib. tegatur. Sacrificuli indumẽta, ac cingula ab e-
 piscopo benedicãtur: calix, & cætera quæ ad ipsum
 pertinet sancta sint. Mirũ præterea est, quot pecca-
 ta, quot scelera in huius celebratione fieri cõingãt,
 si aliquis quæ obseruanda sunt, non obseruet. nam si
 sacrificulus antequam Missam celebrare incipiat, ma-
 tutinas horas non absoluerit, peccataq; sua non confi-
 tessus fuerit alij sacrificulo, aut propositum confi-
 tendi non habuerit, aut uestibus non benedictis in e-
 ius celebratione usus fuerit, aut aliquam omiserit,
 grauiter delinquit. Si uerba canonis clarè ac distin-
 cta qualibet uoce nõ dixerit, aut aliquod uerbũ præ-
 termiserit, aut quæ secretò dicenda sunt clara uoce
 protulerit, aut aliquid quod ad canonẽ nõ pertineat,
 dixerit, aut quempiã alloquatur, si crucẽ aliquam ex
 his quæ fieri præcipitur neglexerit, grauiter peccat.
 si aquã uino non miscuerit, aut corporis fragmentum
 uel sanguinis guttula in terrã cadat, etiamsi supra ster-
 cus cade-

eus caderet, à sacrificula ipsa lingua excipi debet: si
 super altaris lintheamina ceciderit, cõburi debent: ci-
 neresq; in loco aliquo per episcopi manus benedicto
 ac sacro honorificè recõdi debent. si araneus aut mus-
 sca calicem ingrediantur, aut comedenda sunt anima-
 lia illa, aut comburenda, & intra ceteras reliquias
 reponenda. Si Missa idiomate aliquo celebretur quod
 populus intelligat, sacerdos tanquam hæreticus ac
 schismaticus conderanari debet. si ieiuno stomacho
 non celebretur, mortaliter peccat qui eã celebrarit.
 Si clericus dum corpus CHRISTI attollitur, cere-
 os non accedat & cãpanula per eum non pulsetur,
 aut sacrificuli posteriores partes non detegat, & ip-
 se grauitè errat: ac uerberibus est edocendus, ne post-
 ea huiusmodi peccata nõ sine totius populi scandalo
 cõmittat. Populus deniq; si hanc nõ ieiuno stomacho
 audiat, nihil illi prodest: si dum panis aut uinum at-
 tollitur genibus, non procũbat, ac peccatorũ suorum
 in de ueniã petat, mortaliter peccat. Si quoq; recedat,
 antequã à sacrificulo benedicatur, Missa illa ne tam il-
 lum quidẽ prodest. Si aliquis dicat omnia bona illius
 sacrificij sacrosancti caussa à Deo obtineri nõ posse,
 hæreticus habetur, ac comburitur. Sed ubi in hac
 tragico comœdia, quam Missam uocatis, elucet uesti-
 gium cœnæ Dominicæ, quam Dominus IESVS
 in qua nocte tradebatur instituit? Quis uos docuit, ut
 panem populo non ad manducandũ, sed adorandum
 ostendatis? an fortè dixit Paulus, Cum conuenitis ad
 uindendum & adorandum? nequaquam: sed dixit, Ad

manducantū? Vbi CHRISTVS præcepit, ut uos
 .COR. II soli manducaretis ac biberetis? quin potius ipse præ-
 cepit, ut omnes ex eodem pane manducarent, & ex
 eodem calice biberent. Et Paulus nō alia ratione ce-
 nam Dominicam apud Corinthios fieri uolebat, nisi
 Matth. 26. quemadmodū præceperat CHRISTVS. ideo di-
 cebat: Ego accepi à Domino, quod & tradidi uobis:
 & cum CHRISTVS dixerit se cenā illam insti-
 tuisse, non quidē ut eius corpus nobiscū perpetuō ma-
 neret, ut scilicet corporis eius sacrificio sapiētiē per-
 acto remissionē peccatorū facilius ac cōmodius habe-
 re possemus: sed ut ipsius celebratione, sacrificij quod
 semel corporis sui innox facturus erat, perpetuō memo-
 res essemus, cur uos non Cenā, sed Missam appella-
 tis? hancq; sacrificium tam pro uiuis, q̄ pro defunctis
 esse dicitis? quomodo igitur uerba CHRISTI ex-
 ponetis, Hæc quotiescunq; feceritis, in me. in cōme-
 morationem facietis? quomodo illa Pauli, Quoties-
 cunq; māducabitis panē hunc, et calicē bibetis, mor-
 tem Domini annūciabitis, donec ueniat? Non adeō à
 uerbo Dei errabant prisca illi qui dicebāt: Deus, qui
 nobis sub sacramento mirabili passionis tue memoria
 reliquisti, tribue quæsumus ita nos corporis et sangui-
 nis tui sacra mysteria uenerari, ut redemptionis tue
 fructum in nobis iugiter sentiamus. Quibus uerbis
 uos tamen non creditis, etsi eorum autoribus glorie-
 mini: uerū picarum more canitis quæ non intelligi-
 tis. illi enim sacrificij tantum memoriam uocauerunt,
 nos uerō sacrificium pro peccatis esse dicitis. sed

Sed audiant CHRISTI fideles, quoniam pacto
CHRISTVS ecclesiæ suæ in hac cœna consulue-
rit, quæq; ratione celebrari debeat. Hanc instituit,
cum ut eius fideles qui suapte natura propter Adami
peccatum facile Dei beneficiorum obliuiscuntur, per
eam tanquam per signum quoddam sanctum diuinumq; ab i-
psius Dei unigenito institutum, ad memoriã perpetuò
reuocare possint, quemadmodum ipse CHRISTVS
propter eorum peccata mortuus, eos à sathana ac æter-
na morte liberarit, ac Dei filios, regniq; æterni hære-
des constituuerit: tum quoq; ut ipsi met CHRISTVS,
nunquam ecclesiæ suæ deesset, quin eam perpetuò pro-
prio corpore cibaret, ac proprio sanguine potaret.
Quoniam igitur Deus à fidelibus suis non tantum re-
quirat, ut ad tempus credant, sed ut etiã in fide perse-
uerent: ideo ut eorum fides magis magisque, indies exer-
ceretur, augeturq; ac firmaretur in publica de præ-
dicatione beneficiorum per mortem CHRISTI
sibi collatorum, sacrosanctam hanc cœnam in ec-
clesiâ suâ fieri instituit, in qua sub panis ac vini sym-
bolis tum recordaremur eius quod nobis toties ex e-
uangelio annunciatum est, corpus uidelicet & san-
guinem CHRISTI pro nobis tradita, ut nos mun-
daret ab omni iniquitate: tum quoq; ut eius corpus
manducaremus, & sanguinem biberemus. Quomo-
do autem sacrosanctum hoc CHRISTI institutum
ac sacramentum in ecclesiâ exerceri ac fieri debet?
ea sanè ratione ac ritu quo à CHRISTO ordina-
tum, & à Paulo postea explicatum ac edoctum est.

ut scilicet uniuersa ecclesia que in una aliqua urbe, uel (si populus uidelicet ob eius multitudinē commode in unum cōuenire non potest) in eadem parœcia unā conueniat, & omnes ex uno pane manducent, & ex uno calice bibant: præmissaq; prius de beneficio mortis CHRISTI prædicatione, huiusmodi cœna celebretur. & populus sibi persuadere non debet, panē hīc māducari, neq; uinū bibi, ut ex eis corpora alantur ac roborentur: sed rationem usus, cui CHRISTVS hæc dicauit, consideret: uidelicet ut huiusmodi panis esu, ac uini potione, testetur se uerè credere, quòd CHRISTVS dum eam institueret credendum proposuit, CHRISTI scilicet corpus pro ecclesiæ salute morti traditū. Quisquis igitur ad cœnam hanc accedere querit, diligenti examine semetipsum prius probet, an uerè ex toto corde CHRISTO uni hominū redemptori fidat, an omnimodam salutis sue spem in uno CHRISTO collocarit, an idolis omnibus, ac omnibus sathane ac Antichristi mendacijs, quibus pleriq; homines tanquam salutis suæ autoribus fidunt ualedixerit, huiusmodi mendaciorum genera, sunt indulgentiæ Papisticæ, peregrinationes uanæ, sanctorum inuocationes, cœdauerum cultus, operum quorumcunque fiducia. qui itaque omnibus his se renunciaffe prorsus nouerit, & unicum tantummodo CHRISTVM tanquam salutis suæ anchoram amplexum esse, utò alacritèrque cum timore Domini aspersus corâ conscientia mala ad mensam Domini sacrosanctam accedat,

accedat, & gratias Deo agat super inenarrabili
 eius dono, in eo gaudeat ac glorietur: tuncq; cer-
 tō statuerē poterit, se ueram CHRISTI fidem
 habere, cum uidelicet lubentissimē uerba Dei audit,
 cum talem erga Deum se habere animum cognoscit,
 qualem filius erga patrem habet, ut scilicet uehemēti
 desiderio Deum honorare optet, non uerbis tantum
 modo dicens, Domine Domine: sed factis semetipsum
 de die in diem innouando in iustitia ac sanctitate, car-
 nem suam cum uitij & concupiscentijs crucifigēdo,
 & omne opus bonū subsequendo. Qui itaq; hęc sibi
 à Deo donata cognouerit ac senserit, ad Domini coe-
 nam accedat: ac beneficia quę à Deo per IESUM
 CHRISTVM accepit contēpletur, ac semetipsum
 consoletur in huius diuinę coenę celebratione: consti-
 dereq; quòd CHRISTVS cum nos Deo patri in
 proprio sanguine reconciliarit, sub panis ac uini sa-
 cramento, ut à nobis illud beneficium in memoriam
 reuocaretur, instituit: ut per hoc agnosceremus De-
 um patrem uerum ac optimum esse ecclesię suę pa-
 trem familiās: cum eius nō modò corpus, uerum etiam
 animam pascat, ac uitę eternę spe muniat, ac fortem
 reddat aduersus quoscunq; mundi, carnis, ac satha-
 ne ictus. Quę omnia communionē corporis, ac san-
 guinis filij sui fieri dignosci potest, quorum uoluit
 esse signa panem & uinum: per hęc enim nobis in-
 nuetur, quòd quemadmodū panis alit, nutrit, confir-
 matq; corpora nostra, uinumq; illa letificat: ita nos
 corpore Domini nostri IESU CHRISTI ac eius

sanguine què pro nobis fudit, adeò robustos reddiit, ut
 mortale ac corruptibile corpus hoc, cœlū ipsum con-
 scendere possit: adeò letos efficit, ut in tribulationib.
 quoque letemur: adeò fortes, ut nihil à charitate &
 amplexibus Dei separare nos possit: adeò hilares, ut
 etiam in morte ipsa cantaturi simus in cordibus no-
 stris Domino. Hæc omnia assequi debent qui CHRIS-
 TI carnem spiritualiter manducant, ac eius sangui-
 nem bibunt. hi enim fructus sunt, qui dignè coenanti-
 bus communicantur: his uidelicet qui CHRISTO
 totis uisceribus adherent, credentes nullum aliū pro-
 ter CHRISTVM inueniri posse panem uitæ eter-
 næ. Ex his patet, me panem & uinum, non pura ac
 nuda corporis & sanguinis CHRISTI signa sta-
 tuere, quæ tantum hæc significant, & hæc nobis in
 memoriam reuocent: sed dico in illis exhiberi quod
 significant, uidelicet corpus & sanguinem CHRIS-
 TI. At hoc non omnibus comedentibus & bibentibus
 exhiberi dico, sed his tantum, qui fide, quæ est
 os animæ, in cœlum ascendunt. neq; enim Caperna-
 ta sum, qui naturale ac proprium Donum meum IESU
 CHRISTI corpus è cœlo detrabere uelim,
 ac uorare. Caueat igitur unusquisq; ne ad hanc coe-
 nam accedat, nisi prius semetipsum probarit, an sci-
 licet ea uerè credat quæ credenda illi sunt, an scele-
 rum suorum eum uerè poeniteat, an fratrem suum uerè
 diligat, an illi ex corde condonarit. quicumq; enim so-
 Christianos profiteri uolunt (quod sanè in coena hæc
 sacrosancta fit) hæc omnia facere tenentur. Quod si
 hæc

hec negligent, qua conscientia poterūt ad cœnam accedere, ut ibi cœnādo protestentur se esse ex populo Dei: Promissiones in corpore & sanguine CHRISTI factas ad se pertinere: se membra, fratres, coheredesq; IESU CHRISITI, ac Dei filios esse: O miseram illius conditionē, qui sine uera CHRISTI fide ad cœnam illam accedit. nam fictē ac indignē manducat: & licet fidelium oculis imponat, Deus tamen qui scrutatur renes & corda, non irridebitur. nam ueluti alter iudas non corpus CHRISTI manducat, neq; eius sanguinem bibit, sed tantum panem & uinum, atq; unā cum his iudicium sibi manducat ac bibit. Si quis igitur est fornicator, aut avarus, aut idolis seruies, aut homicida, aut periturus, aut maledicus, aut blasphemus, aut fur, aut cōtumeliosus, aut parentibus inobediens, aut alienorum appetens, à Domini mensa abstineat: quòd si huiusmodi palām ecclesiam scandalo suo offendit, nec admonitus sese corrigere uoluit, cum eo potum cibumq; illum Dominicum non sumat ecclesia. Qui itaq; præerit ecclesie, infirmi huiusmodi fratris saluti inuigilet, & eum à mensa arceat, ut confusione accepta, peccatum suum agnoscat, defleat, ac ab ecclesia ueniam petat, & sanctē in posterum uiuat, ut sic sanatus, dignē panem ac uinum Domini cum fidelibus sumere possit, ac salutaris fructus inde percipere.

Quidam ex circumstantibus murmurabant, dicentes intra se: Satius huic misero sanē fuisset tacuisse, quam ita audacter locutum fuisse.

Hos uerò cum audisset Eusebius: Hæc locutus sum uobis, inquit, quia non timeo eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Nec mirū uobis hoc sit: nam & leges uestræ dicunt: Quilibet semper tenetur ad fidei defensionem, & causam reddunt, uidelicet, quia error cui non resistitur, approbatur. Ideo ne Deum ad indignationē prouocare in animam meam, non possum non loqui quæ Deus in ore meo ponit. nam cum hic de fide agatur, si ueritatem occultarem, iram Dei in me prouocarem.

23. q. 8. qui-
cunq3.
83. dist. er-
ror.

11. q. 3. qui-
quis.

Surrexerunt tum quidam alij qui clauis scientiæ tenentes claudebant regnum coelorum, ita ut non solum ipsi non intrarent, sed nec alios sinerent, ut euangelij ueritatem cognoscentes intrare possent, ac Eusebio dixerunt: Quid tua refert, ut pudenda nostratâ acriter ubiq; locorum ac gentium inuulges ac reprehendas? Putas fortè nos hac in re ad eò cæcos ac mente captos esse, ut nesciamus quomodo res sese habent? scimus equidem apostolos panem ac uinum nunquam adorasse, nec etiam populis ut adorarent ostendisse. legimus enim apostolicæ ecclesiæ fideles nō in adoratione, sed in fractione panis communicasse: & Paulum dixisse, Panis quē frāgimus, & non corpus quod immolamus. & Quotiescunq; manducabitis panem hunc, scripsisse: nō, corpus CHRISTI. scimusq; uerba ipsius CHRISTI, Hoc est corpus meum, de pane illo quem manib. tenebat dicta fuisse, sed mystice, qua demonstratione corpus CHRISTI quod crucifigendum erat, indicaretur. non enim tantum

tam dixit, Hoc est corpus meū: sed addit, Quod pro
 vobis tradetur. Quibus uerbis dilucidè agnoscimus,
 panem non esse corpus CHRISTI, quod in cruce
 pro nobis traditum fuit, sed signum ipsius ueri corpo-
 ris, quod uerè paulopost à Iudæis capiendum, fla-
 gellandum, ac crucifigendum erat. Nec secus nos coe-
 nam Dominicā pertractare deberemus, quàm in pri-
 mitiua ecclesia pertractata fuit. namq; sic faciendum
 nobis esset, non solū ut CHRISTI doctrinā purè
 ac sincerè tractaremus: sed etiā ut decretis nostris obe-
 deremus. hæc enim nobis præcipiūt, ut ea obseruemus
 quæ in primitiua ecclesia obseruabantur. Sed quoni-
 am hæc haerimus aurum, argentum, prædia, alimen-
 ta, & quibus induamur, ideò doctrinam quam in po-
 pulos nostros inueximus, defendere uolumus: &
 quamuis dictum sit nobis à decretis nostris, quòd ad
 fidem suscipiendam nullus sit cogendus: tamen uelint
 nolint populi, uolumus ut ea credant, quæ nos eis cre-
 denda proponimus, ac eos igne perdimus qui ea de-
 seruere moliuntur. Scias præterea Eusebi, quòd nobis
 perspectissimum est, calicem illum non CHRISTI
 sanguinem, sed uinum continere: CHRISTVS se-
 nim hoc clarius ostendere non poterat, cum uidelicet
 calicè apostolis bibendū tribuens, dixit: Non bibam
 modo de hac genimine uitis: sed cōsultò in Missa hæc
 uerba negligimus, ne fortè hinc occasionem cogno-
 scendi ueritatem populi acciperent. Nos præterea
 non fugit, quid hæc in re Augustinus cæteriq; docto-
 res senserint, quorum doctrinam cum eam compro-
 bauerint

Dist. 92.
 cantantes.
 & eadē di.
 c. in sancta.

Matth. 26.
 Marc. 14.
 Luc. 22.

Ad Dard.
ep. 57.

De doct.
Christ. li. 3.
cap.

Contra A-
dim Man.

bauerint concilia nostra, reprobare non possumus. Augustinus itaque dicit, uerum CHRISTI corpus in uno tantum loco esse posse: & quis iste locus sit, exprimit. Inquit enim: Noli dubitare ibi nunc esse Dominum IESVM CHRISTVM unde uenturus est: memoriterq; recole & fideliter tene Christianam confessionem, quonia resurrexit a mortuis, ascendit in coelum, sedet ad dexteram Dei patris, nec aliunde uenturus est ad uiuos mortuosq; iudicandos: & sic uenturus est angelica illa uoce testante, Ire uisus est in coelum, & eade uisibili forma atq; substantia, cui profecto immortalitate dedit, naturam non abstulit, secundum hanc formam non est putandus ubiq; diffusus. Cauendum est enim, ne ita diuinitatem hominis astruamus, ut ueritatem corporis astruamus: non est autem consequens, ut quod in Deo est, ita sit ubiq; sicut est Deus. Et licet sententiam nostram quibusdam CHRISTI sermonibus tueamus, ut cum dixit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis uitam in uobis: scimus tamen uerba illa figuratiue intelligenda esse. sicut Augustinus nos docuit, dicens: Figura est precipiens passioni Dominica esse communicandam, & suauiter atq; utiliter recondendam in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa ac uulnerata sit. Augustini praeterea uerborum recordamur, quibus dixit panem non corpus suum, sed corporis sui signum esse. dicit enim: Non dubitauit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cum nihilominus signum daret corporis

corporis sui. Ac non ignoramus, quid idē quoq; dicat
 super illa CHRISTI uerba quibus dixit, se locu-
 tum fuisse uerba spiritus & uitæ. dicit namq;: Spiri-
 tus & uita sum, idest spiritualiter intelligite. non e-
 nim corpus quod crucifixuri sunt Iudæi, neq; san-
 guinem quem effusuri sunt māducaturi estis. Quibus
 ex uerbis intelligimus spiritualē quandam esse man-
 ducationem corporis & sanguinis CHRISTI:
 quam ipse Augustinus fide inquit fieri, dum dicit,
 Crede, & manducasti. Et licet sæpenumero panem
 ac uinū, corpus ac sanguinē CHRISTI esse dicat,
 noscimus tamen hoc ab illo ratione representationis
 ac significationis dici, sicuti & dies Paschæ uocatur
 Pascha, eo quod sacramenta earum rerum nomina
 assumunt quarum sunt signa. Eusebius præterea in-
 quit: Quod etsi Constantinus Imperator in CHRIS-
 TI ecclesiam ingressus esset, non tamen signū Do-
 minicæ mortis statim accepit. En quomodo Eusebius
 panem non dicit naturale corpus esse CHRISTI,
 sed signum Dominicæ passionis. Ambrosius quoque
 super illi Apostoli uerba, Mortem Domini annun-
 ciabitis, inquit: Quia morte Domini liberati sumus,
 huius rei memores in edendo & potando carnem &
 sanguinem, quæ pro nobis oblata sum, significamus.
 Et Hieronymum habemus, qui exponens uerba
 CHRISTI, Accipite & manducate, dicit: Post-
 quam typicum Pascha fuerat impletum, ad uerum
 Paschæ transgreditur sacramentum: ut quomodo in
 præfiguratione eius Melchisedech summi Dei sacer-
 dos

De consec.
 dist. 2. non
 hec.

De consec.
 dist. 2. ut
 quid.

Ad. Bonif.
 ep. 13.
 Eccl. hist.
 li. 9. c. 9.

De consec.
 dist. 2. quia.

- dos fecerat, ipse quoq; ueritatem sui corporis & san-
 Ety m. l. 6. guinis representaret. Isidorū Episcopum Hispanen-
 sem idē sensisse scimus. Inquit enim: Panis ac uinum
 prece mystica, & prolatione uerborū CHRISTI
 consecratur in memoriam pro nobis Dominica passi-
 onis. Pōtiffices quoq; aliquot habemus, qui rem quo-
 modo se haberet aperte dixerunt. Gregorius namq;
 In Homil. ille magnus, super illa uerba, Hec locutus sum uobis
 Pentec. apud uos manens, dicit: Verbum incarnatum & ma-
 net & recedit: recedit corpore, manet diuinitate.
 Quod tamē non dixisset, si illū reuera in frustulo pa-
 Gelafius. nis habere possemus. Gelafius præterea noster & il-
 le Papa, in concilio Romano testatus fuit, in Eucha-
 ristia ita permanere naturam panis & uini, sicut in
 CHRISTO manet substantia & natura hominis
 De confec. coniuncta diuinæ. Quid plura? Glossa quoq; nostra
 dist. 2. com inquit, panem significare corpus Christi, & calicem
 perimus. sanguinem Domini representare: ideo rectè ab Augu-
 De Trin. stino dictum est, nihil miraculi ibi fieri. Hec omnia
 li. 3. c. 10. optimè noscimus. Sed quoniam de amplissimis obla-
 tionibus quas ex missis colligimus actum esset, si po-
 puli rei ueritatem agnoscerent: ideo cum à uobis Lu-
 teranis in angustias redacti sumus, ac urgemur, per
 quasdam conciliorum, ac constitutionum nostrarum
 ambages circumimus: & quando defensionem nostram
 nullum nobis amplius superesse locum uideremus, ad
 Dei omnipotentiam confugimus, ac dicimus nihil esse
 impossibile apud Deum: ideo rationibus non esse in-
 quirendum, quo nam pacto panis in corpus, & ui-
 num

num in sanguinem CHRISTI conuertatur. Sed ta-
 men hanc nostrā rationem nihil ualere cognoscimus.
 in rebus namq; fidei, nō quid Deus facere possit, sed
 quid fecerit ac docuerit, quærendum est. ideo frustra
 dicimus, Deū omnipotentia quæ nullis clauditur ter-
 minis facere potuisset, ut eadem caro idemq; corpus
 CHRISTI plura occupet loca, ut nullo non con-
 tineatur loco, ut ubiq; esse possit, ut quauis careat
 specie. nam cum sciamus CHRISTVM fratrib.
 suis per omnia (præter peccatum) assimilatū esse, ne-
 cesse est ut dicamus eius carnem eandem prorsus ma-
 nere, nec ullā præter gloriæ ex infirmitate mutatio-
 nem adeptā esse: ita ut si quis dicat, quatenus caro est
 & corpus, certis constare dimensionibus, unoq; ali-
 quo loco eodem tempore contineri, is nihil à rei natu-
 ra alienum & absurdum dicere uideatur. ideo nobis
 fatendum est, sicut Deus uult ignem esse ignem, &
 aquam esse aquā, ita uult carnē esse carnem. Cum igitur
 rem ita se habere noscimus ex plurimis sacræ scri-
 pturæ testimonijs, & priscorū patrū sententijs frustra
 ad Dei omnipotentiā tanquā in tutissimam arcē confu-
 gamus: & scimus bucellā hanc quā populo adoran-
 dam proponimus, à statua illa Babylonie regis figura
 tam fuisse: illā enim ad sonum cornu, tubæ, citharæ,
 sambucæ, nabli, symphonie & omnium instrumen-
 torum musicorū Babylonij procidentes adorabant.
 quod uerò si quis adorare uolebat, in fornacē ignis ar-
 dens mittebatur. Hanc æquē ad sonū organorū, cam-
 panarumq; procumbentes populi adorant: & pecto-

ra percutientes, terram osculantes, ac innumerā suffu-
 ria emittentes, lachrymas profundentes, delictorum
 suorū (cuiusuis generis illa sint) ueniā ab hac petunt.
 Quòd si quis rei ueritatem agnoscat, ideoq; unā cum
 alijs insanire ac illā adorare nolit, mox in ignem con-
 ijcitur. Quantum uerò ad ea quæ in Missa fieri con-
 nuntur, & oculis subiecta sunt, non à CHRISTO,
 neq; ab apostolis (quemadmodum populi credunt) or-
 dinata fuere, sed ab hominib. singula aut impiè cōtra
 Dei uerbum excogitata, aut aliunde comportata, in
 eumq; ordinē redacta quæ hodie seruari uolumus. si
 quis enim concilia, decreta, Volaterranū, Sabellianū,
 Platinamq; ac huiusmodi qui ecclesiæ nostræ acta ac
 constitutiones describunt, perlegat, hæc omnia quibus
 autoribus inuenta sint reperiet. Dicunt enim quòd,

Felix 1. altarium consecrationem instituit, ius-
 sitq; ut in loco sacro tantummodo celebraretur, &
 nequis nisi initiatus celebraret.

Gaius 1. ostiarios, lectores, exorcistas, acolythos,
 subdiaconos, diaconos ac presbyteros, & episcopos
 consecrari iussit.

Pius 1. uetuit ne panis terram, lignum, aut linte-
 um attingeret.

Stephanus 1. uestes sacerdotales, ac altarium te-
 gumenta excogitauit.

Sixtus 2. uetuit ne sacerdos uestibus sacris nisi in
 sacro loco uteretur.

Zepherinus 1. uasa quæ antea lignea in ecena Do-
 mini adhibebantur, ut uitrea in posterū fieret instituit.

Urbanus

Urbanus 1. uasa quæ uitrea apponebantur, uel aurea, uel argentea, uel stannea esse præcepit.

Soher uasa quæ sacra uocamus, ne à mulieribus langerentur, uoluit, ac decreto mandauit.

Symmachus Missam in cū ordinē digessit, quo eam hodie digestam conspiciamus: licet multa quoq; post Symmachum ab alijs addita sint.

Vigilius, ut Missam celebrans faciem ad Orientem uerteret, mandauit.

Alexander 1. panem azymū, & ut uinū aqua comiectum in Missa usui foret, præcepit. Canoniq; adiecit uerba illa: Qui pridie q̄ pateretur, & cæt. usq; ad uerba, Hoc est corpus meum. & peccata huiusmodi sacrificio deleri docuit: ac ut una tantummodo Missa à singulis sacrificiis diceretur, præcepit.

Damasus 1. instituit ut confessio in Missæ initio fieri deberet.

Celestinus 1. Introitum Missæ largitus est.

Telesphorus hymnum qui incipit, Gloria in excelsis Deo, addidit: ac ut ter in natiuitate Domini à singulis sacerdotibus celebraretur, ordinauit.

Gelasius 1. collectas siue orationes, gradualia, ac Canonis principium interposuit.

Hieronymus Dalmata Epistolam ac Euangelium inseruit.

Marcus 1. Symbolum quod à concilio Niceno persanctè ex euangelij fontibus in ecclesiam à fidelibus in Arriani dogmatis confusionem cantandum deductum fuit, huic nostræ Missæ adiunxit.

Gregorius 1. statuit ut *κρυψαδινον* à græcis mutuatum novies decantaretur. Alleluia quoq; ex Hebræorum idiomate desumptum adiecit, offertorium addidit. Tres illas postulationes Canoni interposuit, & post communionem antiphonas cani ordinavit, ac orationem Dominicam super corpus CHRISTI decantari posuit.

Nothgerus Abbas S. Galli, primus sequentias apposuit, ac antiquas fere omnes ipse composuit: posteri autem hunc imitari volentes, multas alias excogitarunt.

Syricus 1. orationem illam quæ incipit, *Communicantes*, & cæt. Canoni adiunxit.

Leo 1. verba illa, *Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam*, & cæt. ac orationem quæ incipit, *Hanc igitur oblationem*, inseruit.

Gregorius 3. addidit verba Canonis quæ leguntur, & eorum quorum solennitas hodie in conspectu tuae maiestatis celebratur.

Pelagius 1. mortuorum memorias fieri præcepit.

Pelagius 2. quotidianam præfationem adiunxit: aliæ vero ab alijs quibusdam, sicut illis visum est, factæ, ac Missæ adhibite fuerunt.

Innocentius 1. osculum pacis sacerdotibus tantum dari mandavit.

Leo 2. ut & laicis quoq; daretur constituit.

Sergius 1. Agnus Dei ter cantari in singulis Missis voluit.

Sixtus 1. hymnum qui incipit, *Sanctus*, ex Esaiâ accepit, ac ut in Missa ter caneretur, decrevit.

Leo 3. thuris usum altaribus assignavit.

Inno-

Innocentius 3. Eucharistiam in templis seruandā esse sanciuit.

Honorius 3. iussit ut in eleuatione Eucharistiæ populus inclinaretur, ac ut decenti habitu, ac lumine ad infirmorum ædes deportaretur.

Cum igitur hæc omnia sciamus, non opus est ut à quoq; ea nos doceamur, sed uelit nolit eum tacere uolumus. hæc ex causa Berengarius Diaconus Andegauensis, quia rei ueritatem quemadmodū & nos cognoscimus nouerat, illā in uulgus diffeminare uoluit: sed à Benedicto nono hereticus declaratus fuit, ac tandē ueritatē negare coactus fuit. hæc ex causa cōcilia multa collecta fuerunt, uidelicet Vercellense sub Leone 9. Lateranēse sub Nicolao 2. Manu. in unum quoq; sub Alexandro 2. celebratum, contra Berengarium decreuit quod & Romanum sub Gregorio 7. collectum, fecit.

Hæc cum Eusebius audiisset, inquit: Non equidem mirum, si Daniel sub cornu illius typo uos adumbrans ait, uos oculos habere, sed ueh uobis quia peccatum uestrum quā maximum est. nam si cæci essetis, nō habereis peccatum. Sed nunc uidere possunt CHRISTI fideles, uos propter auaritiā arguitam ueritatem impugnare, in spiritum sanctum peccare, Iudæ proditoris uicarios esse, cum Dei filiū in Missa illi uestra uendatis: eiusq; precium nō in opibus ac mendicis, neque in sepulturas pauperum peregrinorum detis, quē admodū scribæ ac pharisæi fecerunt: Sed in detestabilissimos usus impendatis,

- nempe in crapulas ac ebrietates, gladiatores, histrio-
nes, lenones, meretrices ac cinædos. Quomodo que-
so cum huiusmodi tractetis merces, dicere poteritis
uos simoniacos non esse? nam, ut scitis, simonia nihil
aliud est quàm receptio alicuius rei pro sepulchris,
exequijs, & pro quocunq; sacramento. Ea igitur
puniri deberetis pœna, qua hi qui crimen lese maie-
statis admittunt. Sed hæc transeant, & populorum
conscientias scrutemur. Quî enim fiet ut populi tu-
tò, ac ut dicitis salua conscientia de manibus uestris
panem illum sumant? iuxta namq; leges uestras,
melius est mori sine Eucharistia, quàm de manu hæ-
retici sacerdotis communicare. ideo à uobis nullus
poterit bona conscientia communionem accipere:
quia cum simoniaci sitis, uos quoque hæreticos esse
dicendum est, ut Gregorius Nazanzenus testatur
qui dicit, quòd spiritali precio mercari, nihil al-
liud est quàm capitale crimen, ac simoniaca hæresis.
- Respondit quidam iuris pontificij peritus, di-
cens: Dicas quicquid uelis, hæreticus es: & illos
quorum caussa Missas dicimus, cogere possimus ut
nobis soluant. nam cum emere ac uèdere Missas, mos
sit diuturnus, ideo obseruari debet pro lege. Quòd
si dicant Luterani, simonia est tum in emente, tum
in uendente, mentiuntur: quia Papa hoc in negotio
dispensat. potest enim dispensare non solum contra
ius naturale, sed etiam contra apostolicum, nec oportet
disputare an hoc agendo bene faciat, quia nemini
licet de eius iudicio disputare, quare necessario con-
cluditur,
- D. simonia.
c. cum. in
ecclesiæ.
15. q. 3. fanè.
7. q. 1. me-
lius.
Gregorius
Nazianz.
De simon.
c. ad apo-
c. ad apo-
stolicam.
Dist. 12. c.
diuturni.
Dist. 13.
Dist. 14. le-
ctor.

cluditur, quòd qui dicunt oblationes, quæ in eccle-
 nis fieri consueuerunt, remouendas esse, inc. sti sunt,
 quia aduersatur ecclesijs. Dimittamus uerò huiusmo-
 di sermonem, & referas nobis, an credas in sacrosan-
 ctam confessionem, quæ alicui nostrum fieri debet,
 quæq; confessio auricularis uocatur.

Huic Eusebius: Confessio equidem peccatorum
 quæ Deo fit, inquit, pia ac sacrosancta, hominiq; salu-
 tem querenti necessaria dicenda est. Ad Deum itaq;
 accedendum est, nam ut ipse inquit, nullus præter
 ipsum iniquitates nostras delet, nec earum amplius
 recordatur, dum nos coram ipso ingemiscimus. Hoc
 Iudei illi nouerant, qui dicebāt: Quis potest peccata

dimittere, nisi solus Deus? Hoc David nō ignorabat,
 cum dicebat: Confitebor aduersum me iniustitiā meā

Domino, & tu condonabis eam. Quòd si quis se sa-
 cerdoti ostendere uelit, procumbat coram CHRIS-
 TO, qui est uerus sacerdos, accedēs in sanguine suo
 ad Deum, semperq; uiuens ac interpellās pro nobis:

is euangelio credat, uni Deo per Dominum nostrum
 IESVM CHRISTVM fidat. sic enim remis-
 sionem peccatorū accipiens, iustificabitur: spiritum
 adoptiōis filiorū percipiet, quo ad opera carnis mor-
 tificanda agetur, & tandē uitæ æternæ hæres consti-
 tuetur, & gloriabitur in spe gloriæ filiorū Dei. Cō-
 tinēter igitur uerborum CHRISTI recordetur,

quib. dixit: Qui credit in me, habet uitā æternā. neq;
 curret ut homines peccatorū suorū cōfessiones audiat,
 quasi eorū uulnera sanare debeant. Quid ab illo au-

17. q. 4. si
 quis.

Dist. 22. o-
 mnes.

DE CON-
 FESSIONE
 auricu-
 lari.

Esa. 43.
 Ezech. 18.
 Luc. 5.

Pf. 31.

Heb. 7.

Rom. 8.

Ioan. 1.

Chrysoft.
hom. 2. in
ps. 50.

Chrysoft.
hom. 4. de
Lazaro.

De remis.
pec. i. q. i.
ut eviden-
ter.

De cōsecr.
dist. 2. Itera
tur. ibidem
dist. 4. ne-
mo. i. q. i.
gratia.

dire uolunt quis sit, qui tamē nolūt ab ipso audiri qui
simis sed peccata sua dicat, ut deleantur: & si confite-
ditur alicui dicere quæ peccauit, dicat ea quotidie in
anima sua, non conseruo suo qui exprobet, sed Deo
qui ea curet. Peccata sua super stratam suam confi-
teatur, ut ibi conscientia recognoscat mala sua. Non
igitur in conseruorum suorum theatrum adducatur,
non hominibus peccata sua detegere cogatur, repe-
tat coram Deo conscientiam suam, ostēdat Domino uul-
nera sua, & petat ab eo medicamentū: ostēdat se ei
qui nihil opprobet, sed humanissime curet: caueat
homini dicere, ne exprobet. non enim conseruo est
confitēdum, qui in publicum proferat: sed Domino,
qui confitemis curam gerit. Quodq; Deus tantum-
modo, et non homo, peccata hominib. remittere pos-
sit ac condonare, patres uestri testati sunt, eorūq; uo-
ces intra leges uestras retulistis, sed tamen eos audire
contēnitis. Valeāt igitur confessionū uestrarū impo-
sturae, quibus profitemini peccata dimittere cuiusq;
ea in aurib. uobis obmurmuret, quibusq; miseris ac
afflictis conscientias cruciatis, & à CHRISTO
auellit, hominumq; inuentis fidere docetis.

Vbi quæso aut CHRISTVS, aut apostolorum
aliquis, aut primitiuae ecclesiae doctores ac patres hu-
iuscemodi carnificinas construxerunt? Si hæc cōfessio-
nes uestre ad salutē consequendā admodū necessariae
sunt, quo iure Nectarius ille Constantinopolitanus
episcopus eas ex medio sustulit? quid cum illis actum
foret, qui ante Innocentiū 3. confessionis huiusmodi
autorem

auctore (hanc in concilio Lateranensi fieri decreuit)
 mortui sunt: filij' ne iræ, sathanæ ue mæcipia cēsendi
 sunt: iterne quo ad cœlū ire possent occlusum erat:
 absit. Quin potius si eos peccatorū suorū poenituit,
 ac euangelio crediderunt, peruenit in eos regnū cœ-
 lorū, ac seruati sunt. Non igitur quibusdā uestris alle-
 gurijs de lepra ac leprosis excogitatis populo impo-
 natis. nā si leprosi in Hebræorū populo sacerdotibus
 sese ostendere tenebatur, non sanè id fiebat ut ab ipsis
 sanitatem consequerentur. nam antequā ad ipsos acce-
 derent, sanati erant: sed populus qui lepra corripie-
 batur, ex Dei mandato à reliquis secedebat, donec sa-
 nitatem consequeretur, qua consecuta tenebatur sese
 sacerdotibus offerre, ut ipsi iudicarent rectēne sa-
 natus esset, uel non. hoc uerò totum fieri præceperat
 Dominus, ne totus Israelis populus lepræ commacu-
 laretur contagio. Quòd si hæc ἀλλήλοφρούμια dicta sen-
 timus, ut uidelicet lepræ nomine peccata quæ sacer-
 doti ostendenda sint innuantur, illa profectò non ho-
 mini alicui, sed uni CHRISTO, cuius sacerdo-
 tes illi figura extabant, manifestanda sunt. Ad ipsum
 igitur accedere debemus corde contrito atq; humili-
 to, hoc enim ipse nunquam despicit, sed potius uni-
 uersa delicta condonat, ac perfectè sanat. Si uerò uos
 sacrificuli Papistæ sacerdotum illorum quibus le-
 prosi ostendebantur munus obire uultis, lepram conta-
 giosum corporis malum iudicate: nec ulterius trans-
 grediamini, nullibi enim uobis datum est ut populo-
 rum delicta ad uos tanquam ad iudices deferantur,

ut singulorum conscientias perscrutemini, ut omnia
 quæ in singulis domibus sunt secretiora rimemini.
 Euāgelij quidē ministri, seu Episcopi in CHRISTI
 ecclesia esse debēt: sed illud tantūmodo munus obire
 debēt, quod illis à CHRISTO ut obeant datū est.
 Quod autem, & quale hoc sit, facile est uidere, si di-
 ligenter inspiciatur quomodo ipse CHRISTVS
 apostolos suos populorū ministros, pastores, episco-
 posq; instituerit. Illis sanè nō dixit, Vestes ad terram
 usq; demissas, ac longis ornatas caudis habebitis, au-
 reos anulos ac gēmas præstantissimas in digitis sem-
 per deferre recordabimini, crucē argenteam, auream
 ue collo appensam geretis, pileo cornuto caput orna-
 bitis: uos olea sacra conficietis, templa consecrabitis,
 uestes benedicetis, campanas baptizabitis, unum-
 quempiam ex uobis Papam creabitis, & eius pe-
 des tanquam uilissima mancipia osculabimini, gre-
 ges uestros alijs cōmittetis episcopis, qui nullam ha-
 bentes ecclesiam, tantū episcopi nomen possideant:
 redditus magnos ab ouibus rapietis, hominum quo-
 rundā multitudini crines incidetis, campanulam pul-
 sandā offeretis, uectē extrahi ac imponi mandabitis,
 libros tangere præcipietis: funibus quibusdā collum,
 brachia, ac corpus ligabitis: manus eorum ungetis,
 ac panem offeretis, ut ex eo CHRISTVM confi-
 ciant: eisq; potestatem dabitis, ut singulorum pecca-
 ta audiant: ac his auditis, satisfactionis opera iniun-
 gant, ac capiti eius qui confessus est manibus impo-
 sitis singula errata remittant: uel si noluerint, retine-
 ant.

ant. non inquã dixit, Ex libidine uestra omnia facie
tis, & quæcũq; feceritis in terra, ego uelut bonũ, iu-
stũ, sanctũq; in coelis cõprobabo. Nihil horũ dixit.
Sed quid? Misit eos in uniuersum mundum, ut præ-
dicarent euangelium omni creature: ac ut rectè &
cum animarum salute prædicarent, aperuit illis sen-
sum ut intelligerent scripturas. hoc igitur ministro-
rum ecclesiæ munus est, hoc illorum onus, hæc illo-
rum autoritas, hoc illis à CHRISTO præce-
ptum est, hæ sunt regni cœlorum clauës. Ecclesiæ i-
gitur episcopi ac ministri ueri tantum illi sunt, qui
CHRISTI euangelium annunciant, populumq;
hortantur ut euangelio credant: monentq; ac obse-
crant, ne in incredulitate perstent. harum autem
clauium Dominus ipse est CHRISTVS. nam cre-
dentibus regnum cœlorum aperit, & nemo claudit:
incredulis uerò claudit, & nemo aperit. hisq; clau-
ibus CHRISTVS uititur eorũ qui ecclesiæ euange-
lium annũciant ministerio. hinc fit ut ministri pecca-
ta remittere uel retinere populo dicãtur. Quod Am-
brosius innuere uoluit, cum dixit: Peccata per uerbũ
dimittuntur. cuius interpres Leuita est. Quid igitur
auriculari uestra confessione opus est? Sancta siquidẽ
est delictorum ac miseriarum nostrarum mutua con-
fessio: ut quemadmodũ unũ corpus in CHRISTO
IESV sumus, & alter alterius membrum, ita mala
nostra inuicẽ cõmunicemus, pro inuicemq; oremus,
ut ab illis eripiamur. Et ut hoc agamus, hortatur nos
Iacobus, dicens: Cõfitemini alterutrũ peccata uestra,

Luc. 24.

Libr. de
Cain &
Abel.

ut saluemini. Aequè sancta illa est confessio quæ in ecclesijs uerè Christianis peragitur, dum uidelicet fidelium cœtus unà cōgregatus scelera sua in corde suo coram Deo confitetur, dicens: Peccauimus, iniuste egimus, iniquitatem fecimus, iam non sumus digni ut nos ueluti filios tractes: attamen non secundum scelera nostra, quorum numerum multitudinem arenæ maris ac stellarum cœli superare nosti, facias nobis: sed secundum multitudinem misericordiæ tuæ propitius esto peccatis nostris, & da nobis cor nouum ac spiritum nouum, ut in nouitate uitæ ambulemus omnibus diebus uitæ nostræ. Huius generis confessio ab eis fiebat qui poenitentes, ac euangelio credentes, ad Ioannis ac Apostolorum baptismum ueniebant. Sancta præterea illa est confessio, qua quis misericordiæ Dei sibi abundè exhibitam cognoscens, scelera sua palam confiteri non erubescit, quemadmodum Paulus. hic enim se misericordiam consecutum esse cognoscens, dicebat: Blasphemus sui, contumeliosus, ac persecutor ecclesiæ Dei: ideo non sum dignus uocari apostolus. Auricularem autem illam confessionem, quam Innocentius 3. qui anno 1198. Pontifex creatus fuit, excogitauit, quis sanctam uocabit? quis eam peccata dimittere, ac regnum cœlorum aperire asseret? uerius quis diceret hanc in sanguinis CHRISTI conculcationem inuentam fuisse. Et quamuis ipsius Innocentij & aliorum qui post ipsum perditionis filij fuere, leges ac decreta uobis faueant: multi tamen ex patribus uestris idem uobiscum non sentiunt. nã hor
tantur

tantur homines, ut unà cum Dauid Deo dicat: Delictum meum cognitum tibi facio, & iniustitiam meam non abscondo. Hortantur eos, inquam, ut Dauid meminerint, qui remissionem peccati sui accepit, eo quòd dixerit in corde suo, se uelle confiteri aduersum seipsum iniustitiam suam Domino. & hanc confessionem perfectorum esse dicunt, & Deum tantum peccata remittere asserunt. nā scribitur in hunc modum: Confessio quæ soli Deo fit, quod est iustorum, purgat peccata. & præterea habentur hæc uerba: Antequam ad sacerdotem perueniat peccator, emundatur, dum per cordis contritionem ante oris confessionem peccati uenia indulgetur. & paulopost cōcluditur: Ergo sola contritio, in qua fit resuscitatio, tollit peccatum. habet enim suū resuscitatore[m] sibi præsentem, scq; inhabitantē. & rursus dicitur: Non in confessione peccatū remittitur, quod iam remissum esse probatur. fit itaq; confessio ad ostensionem pœnitentiæ, non ad impetrationem ueniæ. & rursus: Confessio sacerdoti offertur in signū ueniæ acceptæ, nō ut remissio accipiatur. Et Gratianus post quasdam rationes allatas, inquit: Luce clarius cōstat, peccata dimitti nō oris confessione, sed cordis contritione. Vt quid ergo post peccatorū remissionem denuò uobis singula peccata enumeranda sunt? nunquid fortè cum pœnitentia Deus dat dona sua?

At illi suā *καλην* *δια* canebant, dicentes: CHRIVS illam instituit.

Eusebius autem, Cur ergo canones uestri inquit, ista

De pœnit.
Dist. i. quidam.

De pœnit.
Dist. i. conuertimini.

Ibidem eum ergo.

ista referunt? Cur Petrus tantum doluit & fleuit cor-
 ram Deo, & absq; ulla peccati confessione alicui fa-
 cta ueniam adeptus est? Cur Gratianū tanquā hære-
 ticum & in CHRISTI constitutiones blasphemū
 non cōburitis? is namq; in dubio relinquit, utrum ali-
 quis ad confitendū obligetur, uel nō. post multas e-
 nim uariorum autorū in utramq; partem sententias
 inquit: Cui aut harū potius adherendū sit, lectoris iu-
 dicio reseruat. Cur unā cum Gratiano glossatore
 ipsum non cōburitis? is enim apertē dicit, nos ex insti-
 tutione tantū hominū obligari ad confitendum, &
 propterea Græcos ad cōfessionē hanc nō teneri, quia
 nunquam constitutionē illā receperunt. Cur & Pa-
 normitanus non cōburitur? nam & ipse asserit con-
 fessionem esse iuris humani, à qua sententia nec Fe-
 linus, nec alij ueteres iurisconsulti dissentiunt. Nihil
 igitur de confessione hac CHRISTI fidelibus cu-
 randū est, in qua quæ à uobis clam fiant, turpe est di-
 cere. nec mirū, si clādestinas illas peragere uelitis. cū
 enim pleriq; uestrum in illis scelera multa admittāt,
 lucē oderunt. Hæc uehiculū uestrum est, quo animas
 à uera fide, à uera spe quæ tantū Deo debentur, abdu-
 citis, ut figmentis cordis uestri fidant. Quot, o Deus
 bone, arbitrantur se illa delictorū suorū congerie de-
 tecta, illaq; manū uestrarū super eorū capita impo-
 sitione quorūcunq; scelerū ueniā, ac uitā eternā con-
 sequi: et uestris illis satisfactionis operibus iniunctis,
 Deo admodū recōciliari putant, ut eis regnū cœlorū
 meritō debeat? & sic uestri sceleris causa excidunt à
 gratiā,

De pœnit.
uit. 1.

De pœnit.
1. dist. 3.

De pœnit.
& remis.
cap. omnis
utriusq;
sexus.

gratia, & CHRISTO euacuatur. hic est confessio-
 nis uestrae sanctissimus fructus. Quid, si furta ue-
 stra, prodiones, fornicationes, adulteria & eius ge-
 neris plurima uix credibilia enarrare uellēt quot sce-
 lera simplices adolescētes adolescētulasq; perdocetis
 quae antea ignorabāt? quot matrimonia clādestina ibi
 peraguntur? quot lenocinia cōmittuntur? quot inde
 orta sunt quādoq; odia, cōtentiones, caedes, incēdia?
 Narrent haec omnia lustra, & cubilia illa uestra in
 quib. sanctissima haec cōfessio celebratur. Narret I-
 talia, narret Gallia, narret Germania, narret Hispa-
 nia, narret Anglia, proferāt quaeq; terrarū partes hu-
 ius sanctissimae matris mōstra horrēda. Cur nō pudet
 his mēdacijs populū Dei decipere? Sed intelligāt insti-
 ptiēs in populo, & stulti aliquādo sapiant, neq; pa-
 tiātur uos de mēdacio uestro ulterius cōmoda perci-
 pere. Sic enim iuxta leges fieri debet, quim et propter
 mendaciū puniendi estis. Quid quāso tam sanctum
 CHRISTVS ecclesiae reliquit, quod uos uestris
 fragmentis nō corrueritis? Miror sanē uos adeō à ba-
 pusmi sacramēto manus continuisse, ut cū oleū, sal,
 ac saluā addideritis, illud funditus non inuerteritis,
 ita ut nec aqua, nec Patris, filij, & spiritus sancti ue-
 stigū eluceret. Taceo quōd CHRISTO sapientia
 res uideri uolueritis. nam cum CHRISTVS duo
 tantummodo sacramēta nobis reliquerit, alia quinq;
 uos addere uolueritis. Inuenta nanq; ut dixi, ac extru-
 ctā ab Innocentio 3. confessioni auriculari, uos cōtri-
 tionē ac satisfactiōē adiunxistis: & sic cerberum
 illud

L. i. ff. de na-
 tal. resti. &
 l. 3. par. 2. ff.
 si ex noxa,
 cau. agat.
 & in c. se-
 des de re-
 script.
 L. si dubi-
 tet. par. ita
 demū. ff. de
 fideiussor.

illud quod pœnitentiã nuncupastis constructum fuit.

Gaius uerò ordines sacros excogitauit.

Dif. n. sub-
diaconus.

Innocētius 1. infirmorū unctiōē ordinauit. nec
uobis ad hoc sacramentum erigendū iacobi dictum
suffragatur, cum dicit: Infirmatur quis in uobis, indi-
cat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungen-
tes eum oleo in nomine Domini. Iacobus enim eo in

Jac. 5.

loco magnifici doni quod CHRISTVS primiti-
uæ ecclesiæ pastoribus cōtulerat, mentionē facit. illis
namq; præstiterat, ut ad ægros accedentes, eosq; oleo

Marc. 6.

ungentes pariter sanarent. quod & in euangelio ma-
nifestum est. scribitur enim: Ungebant oleo multos
ægros, ac sanabantur. Quod non omnibus datū erat:
oleum enim tantæ uirtutis non extabat. ut à quouis
ungeretur. ægros quoscūq; sanaret: sed Apostoli præ-
cipuè hoc præstabāt, nō quidē olei, sed orationis uir-
tute. ideo & ipse Iacobus nō oleo uirtutem sanandī
tribuit, sed orationi. ideo inquit: Et oratio fidei sana-
bit infirmum, & alleuabit eum Dominus: & si in
peccatis fuerit, remittentur ei.

Fabianus Pont. quartū sacramentū, qd' Christū
uocauit, sine ullo uerbo Dei testimonio erexit. Quid
quæso hoc magis ridiculosum uideri potest? Episco-
pus sedet histrionis modo indutus, omnes ad eum
accurrunt, corā eo genua flectunt, ipse eorum fron-
tem inungit, ac mox colaphum infringit. quæ hinc
gratia? quæ puerorum utilitas? quæ ipsorum edifica-
tio? non ne melius esset ut pueri in CHRISTI do-
ctrina, quam dum baptizabantur percipere non po-
terant

erant erudirentur. quod si episcopi facerent, ut eorum munus est, tunc pueros spiritu sancto ungerent, & in CHRISTO eos confirmare uerè dicerentur. Matrimonium postremò quod ob humani generis propagationē à Deo institutum fuit, inter ecclesie sacramēta cōnumerastis: sed uos grauius errasse patet. ut enim aliquid inter CHRISTI sacramēta connumeretur, uerbum Dei primò habeat oportet, quo institutum atq; præceptum fuerit: ut uidelicet ab omnibus suscipiatur. Dei præterea promissionem annexam teneat: ac postremò externum signū ac ceremoniam habere debet, non ab homine, sed à Deo ipso designata, quæ pro certa ac firma promissionis tessera habeantur. Matrimonium igitur licet à Deo institutū fuerit, ac honorabile & immaculatū habeatur, cum tamen nō ea cōditione præceptū fuerit, ut ab omnibus contraheretur, sed unicuiq; liberū sit: nec diuinā ullam promissionē annexam habeat, neq; signū externū quod ipsius promissionis certum signaculū sit, inter ecclesie sacramēta connumerari non debet. Addā & hoc, quòd si CHRISTI ecclesie sacramētū esset, nusquā extra ipsam ecclesiam reperiretur: CHRISTI enim sacramēta in ipsa tantū ecclesia exercentur. Duo igitur tantummodo sacramēta noscitur CHRISTI ecclesia, & horum tantum Ambrosius in tractatu de sacramentis meminit, baptismi uidelicet ac sancte COMMUNIO.

Prætereundum quoq; non est aliud scelus quòd aduersus Dei uerbū cōmissistis, illud autem est, quòd

DE MAGI-
STRATVS
autoritate
in omnes
Christia-
nos.

Rom. 13.

1. Pet. 2.

Marc. 12.

DE LI-
BERTATE
Christia-

eos q̄ uestro addicti sunt regno, adeò à principib; ma-
gistratibusq; abduxistis, ut illis tributa uectigaliaq;
quæ eis iure diuino debetur, nolint persoluere. Quis
uos edocuit tam sanctas leges sancire? Paulus ne? at
hic omnibus absq; ullo discrimine præcipit, ac dicit:
Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit:
qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit: qui ue-
rò resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: subditi
estote non solū propter irā, sed & propter conscien-
tiam. Reddite omnibus debita: cui tributum, tributū:
cui uectigal, uectigal. Docuit uos fortè Petrus? at in-
quit: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter
Deum, siue regi tanquam præcellenti, siue ducibus
tanquam ab eo missis. Ius sine hoc CHRISTVS
at iubet, dicens: Reddite quæ sunt Cesaris, Cesari: et
quæ sunt Dei, Deo. At dicetis: Quoniam sancti su-
mus, & Deo seruimus, & ea quæ Dei sunt quæri-
mus, ideo liberi esse debemus à magistratuum ditio-
ne. Sed satis de sanctitate uestra diximus. quis uerò
unquam sanctior extitit CHRISTO? quis maio-
rem Deo persoluit obediētiam? quis unquam ea quæ
Dei sunt magis quæsiuit? sed tamen magistratui pro
se ac Petro debitum staterem persoluit. quo igitur di-
uino humanæ iure ferre potuistis innumeras illas
uestras leges, quibus uos ac bona uestra ex magistra-
tuum ac principum potestate ac foro subtraxistis?
Quid præterea dicā? populos eosq; duxistis, ut
se sathanae filios arbitrentur, si quibusdā diebus car-
nes, ac quosdam alius generis cibos manducent. Ma-
gna

gna sanè fuit omnium uestrum impudentia ac impie-
 tas. nam contra diuinarum literarum testimonia hu-
 iusmodi leges tulistis, contra quas Paulus maximè in-
 uehit, dicēs: Omne quod in macello uenit māducate,
 nihil interrogantes. Nemo uos iudicet in cibo aut in
 potu, aut in diebus festis, aut in his quæ futurorū um-
 bræ extabant. Nihil est per se commune ac immun-
 dum, sed ei tantū qui existimat illud immundum esse.
 omnia munda mundis, coinquinatis autem & infide-
 libus nihil est mundū, sed coinquinata est eorū mens
 & conscientia. Et CHRISTVS apostolis suis præ-
 cepit, dicens: Comedite quæ apponuntur uobis. Num
 salubriora fortè præcepta uos statuere potestis quàm
 ipse CHRISTVS? Dicam & hoc: Si ab aliqui-
 bus cibis abstinendum esset his qui CHRISTVM
 uolunt, ab his proculdubio abstinere deberēt qui ido-
 lis sacrificarentur: at Paulus nec ut ab his abstineant
 concedit. sed inquit: Si quis infidelium uocat uos ad
 cenam, & uultis ire, omne quod uobis apponitur,
 manducate, nihil interrogantes, propter conscientiam,
 non quidem tuam, sed aliorum. Maximo quoq; sacri-
 lego in CHRISTI doctrinā pugnatis. CHRI-
 STVS namq; dicit, nihil eorum quæ comeduntur, posse
 hominem inquinatum reddere. Vos uerò dici-
 tis: Si quis die Veneris, Sabbatūe carnes absq; urgen-
 te necessitate comederit, peccati mortalis reus esto.
 unde uobis tanta autoritas? unde huius mortalis pec-
 cati fons, ac origo? num fortè dierum ratione? at hi
 uelut & reliqui dies æquè sancti sunt: & Paulus eos
 grauiter

i. Cor. 10.

Colof. 1.

Rom. 14.

Tit. 1.

i. Cor. 10.

Marc. 7.

Galat. 4.

- grauiter reprehendit, qui dies obseruant, & mensures, & tempora, ac annos. omnes enim Christiani certò scire debent, quoniam dies, quicumq; illi sint, non in hominis perniciem, sed salutem creati sunt. Quod
- Marc. 2. innuere uoluit CHRISTVS, cum dixit, Sabbatū propter hominem, non hominem propter Sabbatū factum esse. Num fortè ciborum ratione peccatum oritur, eo quòd carnes male sint? at Moses inquit,
- Gen. 1. quòd cuncta quæ à Deo creata fuerunt, sunt ualde bona.
1. Tim. 4. & Paulus de cibus loquēs, dicit: Omnis creatura bona est. num fortè manducantium ratione peccatū oboritur? at manducant cum gratiarum actione, & benedicunt Deo. Quid igitur dicemus: uos sanè nō Christianos esse, cum hac in causa, ut Augustinus inquit, contra CHRISTI doctrinam ac fidem faciatis. Christianorum enim non est, credere cibos malicias percipientibus communicare posse. Quin & iuxta decreta uestra, hæresis suspicionem incurritis, cum carnes ita detestemini, ut ne olera quidē in quibus coctæ sint degustare uelitis. ideo meritò à concilio Bracarēsi secundo, ac Toletano tertio decimo excommunicati estis. hæc namq; eos anathematizari, qui abstinent ac qui prohibent esum carniū. Non igitur mirum, si Paulus hanc uestri doctrinā falsam, demoniorūq; esse dicit, quippe quæ, ut Chrysostomus ait, interimat magis, magisq; sub peccato homines constituat.

Tam quidā ex his qui faciē suā exterminant, ut appareant ieiunātes, iridebāt Eusebiū, ac dicebant: Cōmedamus

medamur igitur, ac bibamus, cras enim moriemur.

Quibus ille: Phariseorum uerè fratres estis, inquit. nam & hi cum CHRISTVM manducantē ac bibentē cernerent, offēdebātur, illumq; uini potatorem appellabant. Epicureorū sanè sectā non defendo, sed ex ore altissimi ueritatem haurio, & quoscun-
Luc. 22.
Philip. 3.
Rom. 13.
Heb. 13.

que hortor, ac per Dominum IESVM rogo, nē eorum corda grauentur crapula & ebrietate, nē uenter illis deus sit, neq; in comessionibus ac ebrietatibus ambulent, sed induant Dominum IESVM CHRISTVM, ut sic gratia Dei cor suum stabile reddant, quæ non prosunt his qui in eis ambulant. Hortor inquam eos ut sempiternum
DEI IEIUNIO.

ieiunium obseruent, ut uidelicet à quibuscunq; peccatis tum cogitationibus, tum sermonibus, tum actibus abstineant. quoniā huiusmodi ieiunium Deo quàm gratissimum esse sacra testatur scriptura. Doceo præterea, non ut in ieiunijs certos dies certaq; cibaria obseruent: hæc enim bona creata sunt, ut percipiantur cum gratiarum actione fidelibus qui cognouerunt ueritatem, sed ut uno etiam atque altero die à quibusuis tum cibis tum delicijs abstineant, si à necessitatibus urgeantur: ut puta si caro ita aduersus spiritum concupiscat, ut spiritus uix repugnare possit. nam sine Cerere & Baccho friget Venus. idem quoq; agendum doceo, dum maximis oppressi calamitatibus, ad Dei auxilium confugiunt, sic enim liberius orationi uacabunt: huius generis ieiunia à sanctis uiris, sanctisq; mulieribus ueteris Testamenti facta reperimus: neq;

I. Tim. 4.
Nehem. 1.
Iud. 20.
1. Reg. 7.

apostolos sanctosq; quotquot in nouo Testamento ieiunasse legimus, alius generis ieiunia instituisse credendum est. Ieiunium igitur Christianum quis suscipiet, si uel ut peccata desleat, uel ut carnem suam crucifigat cum uitijs ac concupiscentijs, uel ut orationibus uacet, non tantummodo à uescendis carnibus, uel certis quibusdam cibus, uerum etiam ab omnibus delicijs se subtraxerit? Quid quaeso, boni quid sancti is operatur, qui ut uobis obtemperet, modica carne cum sobrietate manducare execratur, piscibus autem ac certis quibusdam cibus à uobis praescriptis uentre ad summum usq; oris implet? quid horum Deo gratius? quid sacris literis magis conuenit? quid rationi? quid corporum saluti magis congruum est? ò inauditam hominum cecitatem: qui sobrietatem diligit, mortaliter peccat, eo quòd modica carne contentus, uentrem alijs cibus complere noluit. qui uerò crapulae ac ebrietati indulget, apud Deum meretur, eo quòd semel tantum in die comedit, & carnes comedere renuit: quid magis impium excogitari potest? Optimum sanè ac Christianae ecclesiae ministris & pastoribus dignum esset, si his sublatis de medio legibus, quae grauiora sunt legis custodiretis, & ut alij quoq; ea custodirent summa cura perdoceretis, nempe fidem, misericordiam, ac iustitiam: et illa gustare populos probiberetis, quae de corde exeuntia hominem inquilinū reddunt. haec sunt cogitationes prauae, homicidia, adulteria, furta, ac huiusmodi. Cur igitur cum tam magno conscientiarum discrimine leges huiusmodi tulistis? recor-

Marc. 7.

dari

dari sanè debueratis, regnum Dei escam & potum Rom. 14.
 non esse: sed iustitiam, gaudium, pacemq; in spiritu
 sancto. Christianos tamen quoscunq; admonitos uo-
 lo, quod etsi cuiuslibet generis ciborum uesci possint,
 infirmos tamen, ac in CHRISTO paruulos & de- Rom. 14.
 biliores sustineant, nec cibo suo illos perdant, pro qui-
 bus CHRISTVS mortuus est, nec infirmas fra- I. Cor. 8.
 trum conscientias scādalo percutiant. nam sic in illos
 peccantes CHRISTVM ipsum, cuius hi membra
 sunt, offendunt. Quapropter si carniū esu fratrem
 suum scandalum accipere cognouerint, non mandu-
 cent carnes in æternum, ne illum scandalizent: expe Rom. 14.
 dit enim aliquādo ut Christiani fratrum charitatis ac
 conscientie rationem habentes, sese propria libertate
 spoliēt. quod & Paulus agebat, cum enim liber esset
 ex omnibus, omnium tamen se seruū faciebat, ut o- I. Cor. 9.
 mnes CHRISTO lucrifaceret. Quid quæso Chri-
 stianis prodesse scire inter cibū & cibum, inter diem
 & diem iudicandum non esse, si absq; ulla charitate
 fratrem in CHRISTO infirmum, qui inter hæc
 iudicandum esse putat, offendant? cogitent itaq; quod I. Cor. 8.
 scientia inflat, sed charitas ædificat, & uinculo chari-
 tatis fratrem amplectantur. nam & is qui diem sapit,
 curat, & tanquam alijs sanctiorem obseruat, se id fa-
 cere arbitratur quod Domino placitum sit: & qui
 alicuius generis cibum non manducat, propter Domi-
 num non manducat, sed se id quod Domino placeat
 facere arbitratur: uerbo potius eum doceant ac eru-
 diant, ut sic libertatem Christianam cognoscens, non

Rom. 14.

amplius offendatur: interim uerò qui libertatem noscunt, ne ponant offendiculum fratri uel scandalum: potens est enim Deus illum statuere. sed noscant bonum esse non manducare carnem, neq; bibere uinum, neq; aliquid facere cuius gratia frater scandalizetur, & offendatur, & sic fidem ac libertatis suæ cognitionem penes semetipsos habeant, nec eam in huiusmodi quæ sine discrimine fieri uel omitti possunt ostendant. Vos uerò cum Christianorum libertatem iudicare uolueritis, nec Pauli præceptum audieritis, nil mirum si Dominus ecclesie suæ misertus, homines diuino spiritu edoctos his temporibus miserit, qui iniquis uestris legibus obstent: nec putetis uos CHRISTI ecclesiam perpetua tyrannide uexaturos, impietas enim uestra iam diu manifestata est. Nam si paucula ille leges de Ieiunijs quas Montanus inuehere in ecclesiam curauit, tanquam hæreticæ (ut Eusebius testatur) condemnatæ fuerunt, quomodo piæ, sanctæ, ac Christi inæ iudicabuntur innumere ille quas de quadagesima Telesphorus: De quatuor angarijs Calistus: De sanctorum uigilijs Bonifacius tulere? Has igitur execrabuntur quicunq; uerè Christiani esse uolunt, conabunturq; ut perpetuo à quibuscunq; uitijs icuani ac liberi sint, sæpiusq; in eorum calamitatibus ac errorib. descendis à cibus ac delicijs abstineant, & sic auxilium Domini, eiusq; misericordiam cum lacrymis ac orationibus implorent.

Tum quidam ex his qui similes sunt sepulchris dealbatis, quæ foris quidem hominibus speciosa uidentur,

Intus autem plena sunt ossibus mortuorum, dixit: Quid tua refert, etiam si duplo scelestiores essemus? Satius nobis hoc esset, quam quemadmodum tu hereticos esse.

Eusebius autem, Satius mihi est, inquit, ut secundum viam hanc quam heresim appellatis, Deo meo per IESVM CHRISTVM deseruiam, & credam omnibus quæ in Euangelio scripta sunt, & laborem ut sine offëdiculo conscientiam meam habeam ad Deum & ad homines semper: quàm somnia uestra amplecti. nam propter me nomen Domini blasphemaretur in ecclesia, quemadmodum & propter uos.

Alij uerò dixerunt ei: Si Euangelio tantummodo credis, cur igitur leges ac instituta nostra non suscipis, cum tamen CHRISTVS dixerit: *Quaecunq;* Matth. 23
dixerint uobis, seruate & facite secundum uerò opera eorum nolite facere.

Recte, inquit Eusebius, CHRISTVS id præcepit faciendum, dum tamen scribæ ac Pharisei super Mosis cathedram sederent, Mosis uidelicet legem, uerumq; Dei cultum docerent, quemadmodum & Moses docuit. Si uerò extra Mosis cathedram sederent, fabulas uidelicet ac somnia confingentes, populumq; à uera Dei doctrina, pietate, religioneq; abducentes, non modò tunc ut eos audiamus non præcipitur, sed potius acribus sermonibus sunt arguendi. & hoc CHRISTVS ipse fecit, dicens: *Quare transgre-* Matth. 15.
dimini mandatum Dei propter traditiones uestras?

illisq; comminabatur, dicebatq;: Væ uobis scribæ & Pharisei hypocrite, qui tulistis clauēs scientiæ. Si igitur & uos super CHRISTI cathedram sedereitis, CHRISTVM scilicet, eiusq; euangeliũ annuncia-
retis, audie di utiq; essetis, & uæ illis qui uobis nõ obtemperarent. nam qui uos sperneret, CHRISTVM spernerent. cum uerò turpis lucri causa mendacia, im-

Matth. 7. cauere à uobis debent populi, sicut illis cauendum præcepit CHRISTVS, cum ad eos in uestimentis ouium accedentes, lupis ipsis rapaciores sitis. sed & Augustinus admonet, ne uobis ulla habeatur fides.

Super. Io. inquit enim, sedendo super cathedram Moſis legent
tract. 46. Dei docent: ergo per illos Deus docet. sua uerò si illi
cap. 10. uelint docere, nolite audire, nolite facere: certè enim
tales sua quærunt, non quæ IESV CHRISTI.

Murmurantes autem illi intra se dicebant: Et si sal
1. Barbari- si essemus propheta, ac seductores, præstaret sequi
us. ff. de of- communem nostrum errorem, quia communis error
ficio præto- facit ius. Quòd si arguendi essemus, non tamen pisto-
ris. ribus, non coriarijs, non sutoribus, & huius generis
Dec. 5. Tit. nebulombus ac indoctis, huiusmodi munus incumbit.
8. cap. 14. nullus enim laicus neq; uerbum Dei prædicare po-
Dist. 17. Sy- test. nam Gregorius 9. hoc eis prohibuit: neq; in re-
nodum. bus ad fidem spectantibus conuenire possunt, quia si-
Ibidè epif- cerent contra decreta nostra. neq; publicè aut priua-
copi orien- tim de fide disputare possunt, quia hoc illis similiter
Ibi. nemo. prohibitum est. ex quibus omnib. patet, quòd nullus
Ibi. nõ est. laicus potest nos nec publicè, nec priuatim arguere.
His

His ita blasphemātibus dixit Eusebius: Licebit igitur uobis cuncta in Deum ac homines scelera ac rapinas moliri, neq; loquetur aliquis cōtra uos? Sed sciatis spiritum Domini infirma mundi semper elegisse, ut fortia confunderet, & ignobilioribus nobiliora prostrauisse. Quis Pharaonis cor induratum arguit? Moses pastor. Quis Achab ac Iosaphat reges? Micheas. Quis impiā Iezabel ac prophetas Baal? Elias. Quis Nabuchodonozor? Daniel. Quis cōtra senes illos consergit qui Susannā opprimere tentarunt? idem Daniel adolescens. Quis contra scribas, Phariseos, pōtificates, Iudeorum? filius fabri, & apostoli piscatores. Quis cōtra ecclesię tyrānos ac persecutores? martyres. Hi pusillus grex cōtra fortissimos ac potentissimos illos gladio spiritus qui uerbū Dei est pugnarūt, ac eorum iniquitates arguerunt, & Dei partes aduersus illos tutati sunt. Nihil igitur mirum, si hodie cum spiritus Domini principes omnes uobiscum fornicari uideat, ignobiles quosuis ut uobis resistāt excitet, ne amplius doctrinis uestris populos seducatis. quid si Dominus spiritū suum mitteret in filios et filias nostras, ac prophetarent, uosq; arguerem? possumus enim omnes prophetare, ac quę nobis manifestantur, alijs reuelare. I. Cor. 14.

Dixerunt Eusebio: Quomodo igitur hi quos inter diuos annumeratos scimus, hęc dogmata comprobant, quę homines (ut tu inquis) seducunt?

Respondit: Nescio quidem quomodo in diuorum numero computari possint, qui animas à simplicitate

Matth. 19. quæ est in CHRISTO IESU abducunt, cum CHRISTVS testatus sit, illis expedire ut appensa mola asinaria in profundum maris demergantur. Et

Galat. 1. Paulus dicat, Anathema eum esse qui aliud euangelium aliam ue doctrinam annunciarit, præter CHRISTVM crucifixum. Hoc uerè scio, quòd Deus ipse qui scrutatur renes et corda, et non Papa, nouit qui ordinati sint ad uitam æternam: hocq; non ignoro, quòd CHRISTVS oues suas adeo cognoscit, ut pastoris more uocet eas nominatim: et Deo Patri dicat, Ecce ego et pueri mei quos dediſti mihi. Si uerò hic uester Papa diuos eos facere uoluit, ostendite quòd nam pacto id potuerit, et ubi à Deo illi datū fuerit, ut cereos aliquot accendens, quasdamq; cantilenas dicens, et pecuniam accipiēs, diuis adnumeret quemcunq; uelit.

Dixerunt illi, Non sanè asserimus Papam sanctitatem ullam hac ratione homini cuiq; communicare, sed tantummodo illum inter sanctos qui cælum possident connumeratum ostendere.

Tunc Eusebius: Quomodo igitur, inquit, hominis sanctitas Papæ innotescere potuit: Si quoniam multa bona opera fecerit, dicatis quoq; oportet, quomodo operum bonitatem cognouit? nam hæc non ab eo quod foris in opere splendet, sed ab ea quæ in corde latet fide ac charitate dignoscitur. O Pharisee qui non eras ut ceteri homines, raptor, iniustus, adulter, qui ieiunabas bis in sabbato, ac decimas omnium dabas quæ possidebas, si hisce temporibus inter hos uixisses,

Nixisses, Diuorum numero associatus esses. nam Pa-
 pa hoc beneficium tibi prestasset, & diuini honores
 tibi impenderentur, thura darentur, lampades accen-
 derentur, ossa tua miracula facerēt, tibi multi genua
 flecterent, sarta pararent, oscula figerent, tabellas
 pro gratiarum actione appenderent, aras ac templa
 construerent, nomen tuum non hominibus solum, ue-
 rum etiam demonibus timorem incuteret, si ieiuna-
 bas bis in sabbato, modo famem expellere posses, nun-
 quam enim altari tuo deessent omnis generis cibaria:
 si alicui beneficium aliquod impenderes, illum ingra-
 titudinis arguere non posses: si aliquando irascereris,
 missis illis sacrosanctis beneuolentiam tuam iterum
 compararet. Quid plura? in sacro fortè canone, quo
 singulis diebus innumeri fiunt CHRISTI, unā
 cum alijs diuis coniunctus esses. Siue Papa igitur sit,
 siue homo quiuis alius, ex operibus quenquam diuo-
 rum noscere non potest: quomodo igitur Papa nouit?
 aderat ne apud Deum ante constitutionem mundi,
 quando electorū nomina scribebantur in libro uitæ?
 aut accepit ne libellū aliquē qui prædestinatorū nume-
 rū, ac nomina, eorūq; parentes ac patriā, familiamq;
 cōtineret? O igitur fabulosum ac impiū Alexādrī 3.
 decretū, quo præcepit, ut nullus pro sancto haberetur,
 nisi prius edicto Papali canonizaretur. Sed nil mirū,
 si tot ac tam impias fabulas populū uestrū docere po-
 tuistis, per facile enim hoc uobis fuit, postq̄ ipsum uer-
 bo Dei omnib. modis priuastis: è re nāq; uestra fuit, ut
 populus uelamine eius oculis obducto tanquā cæcus à
 uobis

Dec. 3.

tit. 46.

uobis quocumq; traheretur: ideo quæ in sacris literis ecclesie proposita sunt, ignota populo lingua annunciat, ut uidelicet facillimè à somnijs uestris decipiat, cum tamen in unaquaq; CHRISTI ecclesia siue Gallica, siue Hispanica, siue Græca, siue Itali- ca, omnia quæ ad pietatē ac Dei cultum pertinent, ea debeant lingua proponi ac annunciari, quam omnes intelligant: hac ex caussa Paulus inquit, illum ecclesiam CHRISTI ædificare non posse, qui linguis tantummodo peregrinis ac populo ignotis loquitur: sciriq; non posse q; citharizatur, si cithara incertam uocem: militesq; ad pugnam se nequaquam accincturos, nisi uocem tubæ intelligant. ideo inquit Paulus, quòd qui linguis loquitur Deum quidem alloquitur, ac semetipsum ædificat, ecclesie autem nihil prodest. nam nec ædificat, nec hortatur, nec cōsolatur: quomodo enim idiota qui à te doceri debet, cum nihil eorum quæ dicis intelligat, poterit unà tecum, Deum benedicere, Deum inuocare, aut respōdere, Amen? Paulum audire deberetis, qui dicit se malle quinq; tantum uerba cum ecclesie ædificatione loqui, q̄ decem millia absq; ulla ædificatione. Deum quoq; ipsum uobis hac in re magistrum proponere deberetis: quæ enim ipse in sacris literis non peragit, ut à nobis eius sermones percipiantur? cum sanè tantæ sit maiestatis, ut à nullo hominum uideri aut percipi possit, se tamen oculos, manus, pedes, aures, ac singula humani corporis membra suscipere uoluit, ut nos ad uitam æternam ædificare posset, utq; eius sermones intelligere possemus.

Cur igitur uerbum Dei ecclesiae non restituitis? idq; i. Cor. 14.

lingua ecclesiae non ignota annunciat? Paulus quidem sermonem linguis peregrinis prolatum ex CHRISTI ecclesiae non penitus tollit. inquit enim: Velim omnes uos loqui linguis, magis autem prophetare: emulamini ut prophetis, & loqui linguis nolite prohibere. iubet tamen ut id quod quis lingua (populo uidelicet ignota) dixerit, interpretari debeat: quod si nullus adsit qui interpretetur, praecipit Paulus ut is qui loquebatur, aut loquebatur, taceat, et sibi tantummodo loquatur, ac Deo, qui eum intelligit. Sic enim omnia ad ecclesiae aedificationem fierent. Sed tantum abest ut illam quaeratis ecclesiae aedificationem, ut potius illam ritibus uestris destruere conemini. nam non solum quae ecclesiam aedificassent, ex ecclesia repulistis, et si quae bona supersunt, ut a populo non intelligantur prohibetis, sed cum summa in Deum blasphemia ac in ecclesiae perniciem quamplurima, quae bonos ecclesiae mores corrumpunt, annunciat. Quae nam adeo obscena, adeo uenera esse possunt, quae in medio ecclesiae proferre non ausi sitis? quibusque musicas uoces, uariisque generis instrumentorum usus non addideritis? Non ista docet Paulus: sed inquit, Omnia honeste & secundum ordinem, ac in ecclesiae aedificationem fiant. Quod si uero cantandi usus in aliquam inuehitur ecclesiam (non enim omnes ecclesiae canere consueuerunt) eiusmodi sit qualem Paulus praecipit, cum dicit: Loquentes uosmetipsos in psalmis, hymnis & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus

Eph. 5.
Colof. 3.

Dist. 92.
in sancta.

dibus uestris Domino. Resipiscatis igitur, ac huiusce
modi uana ac immunda ex CHRISTI ecclesia ab-
ijciatis: nam secus facientes non modò in Deum ac in
eius ecclesiam peccatis, sed & in leges patrũ uestro-
rum. Hæc sunt quæ ex sacris literis depromere uolui,
ut uniuersus orbis laqueos agnoscat quibus à uobis
omnes irretiti sunt. Accedant huc præstantissimi illi
Ecchius, Bonderius, Cornelius, Florebellus, Cathari-
nus: accedant impiæ illæ uniuersitates, Lupaniensis
siue Louaniensis, ac Sorbonica Parisiësis: accedat hy-
pocritæ, impij, sacrificuli, reuerendissimi, beatissi-
miq;: accedant inferorũ spiritus, ac Papisinũ suũ quem
construxerũt tucamur: Verbũ Dei quod per os meum
audistis opprimant, comburant, ex mundo pellant, si
possunt. Quo magis illud oppugnare tentabunt, eo
magis Deus illud fortius, potentiusq; reddet. Moliant
tur quicquid uelint, insidias parent, libellos in dies
augeant, in xipidia imprimi curent, ut crescentis
euangelij lucem extinguant. Quomodo, ô Deus opti-
me, stare poterunt aduersum faciem tuã si seruos tuos
occiderint ne loquãtur, alios post illos excitabis: si &
hos extinxerint, lapidibus iubebis ut eos increpent:
si aures obturauerint ne audiant, uenies tu Domine
cum omnibus angelis & sanctis tuis, & destrues illos
in ira furoris tui, & in sulphure ac igne combures
aduersarios tuos.

Cumq; Eusebius sermonem suum prosequi uellet,
commota fuit omnis multitudo scribarũ ac Phariseo-
rum super his quæ dicta fuerant. Sed surgens Antichri-
stus

Ius, iussit ut seruus Domini in carcerem duceretur, i-
 biq; in uincula coniectus usq; in crastinum cu stodire-
 tur. Statimq; praestò fuit praefectus militia, qui corre-
 ptum in carcerem duceret: cumq; educeretur de syna-
 goga, loquebatur ad ministros, dicens: Scio quòd per
 ignorantiam putetis obsequium uos praestare Deo, si
 in me secundum eorum iussa seuiatis: resipiscite, &
 credite in eum qui datus est uobis Dominũ nostrum
 IESVM CHRISTVM, & uiuetis in nomine
 eius. Egressoq; coetu militum de concilio, secuti sunt
 seruũ Domini fratres multi, qui alloquentes eum sua-
 debant, ut perseueraret in gratia Dei usq; in finem:
 quos eian milites apprehendere uellèt, prohibiti sunt
 a Domino & ipsi fugiètes exierunt de sinibus eorum,
 & reliquerunt patrem, matrem, uxorem, filios, &
 agros propter nomen CHRISTI.

Qui uerò astabant in concilio, angebantur cordi-
 bus, cogitabantq; ut Eusebium interficerent, & dice-
 bant adinuicem: Audiuius quæ dixerit hic here-
 ticus, & quàm audacter locutus sit uerba blasphe-
 mie in sanctissimum ac beatissimum Pontificem no-
 strum, in leges nostras ac traditiones patrũ nostrorũ:
 reus proculdubio mortis est, et cõburi debet. cunctiq;
 Pontifici suadebant, ut eum diutius uiuere non pa-
 teretur. Quidam autem qui occultus discipulus erat
 IESV, dixit coram omnibus: Abstineamus ab homini-
 bus huiusmodi, & sinamus eos uiuere, & liberos
 omnes relinquamus: sciamusq; quoniã si ab hominib. Aet. 5.
 eorum doctrina erit, dissoluetur: sin ex Deo fuerit,
 dissoluere

dissoluere non poterimus. Huic uerò Pōtifex respon-
dit: Locutus es in animam tuam. & tunc in carcere ma-
coniectus est, nec amplius in terris uisus est. Et sic so-
lutum est concilium. Ciuitas autem tota diuisa est, ita
ut alij starent à Pontifice, alij uerò ab Eusebio. cumq̃
Antichristus tumultum audisset, Eusebium morti
tradere decreuit.

Dixit autem Dominus nocte illa Eusebio: Noli ti-
mere, sed loquere: & ne taceas nomen meum, ego e-
nim tecum sum, ut educam te de manibus eorum, &
accipies regnum patris mei, quod tibi paratum fuit ab
origine mundi. ne igitur timeas eos, quia ego prote-
ctor tuus, & non derelinquam te. Ipse uerò postis in
terram genibus, orauit ad Dominū, ac dixit: Domine
qui fecisti coelū & terram, mare, & omnia que in eis
sunt, qui nosti corda filiorū hominum, quoniam uana
sunt, aspice super seruum tuū, et ne derelinquas eum,
quia fortitudo mea, ac liberator meus tu es. Quis po-
terit resistere bestię, nisi tu Deus adiuues eum? ob-
secro ergo te, ut mecum sis, ac mecū labores, & confir-
mes me, ita ut non pereat anima mea: & si inueni gra-
tiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam, & con-
fitebor tui, qui me redemit sanguine suo, & con-
cedas ut ubi ille est, & ego sim, & uideam claritatem
uestram, ut sic laudem nomen uestrū in sempiternum.

Mane uerò facto conuocatū est concilium: & uni-
uersa multitudo scribarum ac Phariseorum, qui ado-
rabant Antichristum ac sathanā, cōsedit: miseruntq̃
cohortem, ut seruum Domini coram se in conciliū ad-
ducerent.

qui dū adduceretur, liberè loquebatur, suadens ea quæ sunt de regno Dei.

At quidā qui eū comitabantur, dicebant ei: Vides quot millia hominū credunt Pontifici, studiosiq; sunt eius traditionū? audiuimus autē de te aperte, quòd defectionem doceas à Pontifice, & passim subuertase eius regnum: tibi igitur consulimus, ut in sententiam nostram uenias, ut saltem animam à gehennæ incendijs eripias.

Eusebius autem intuens in cælum, plenus spiritu sancto, locutus est in hunc modum: Viuit Dominus, in cuius conspectu hodie sto, ut tuear nomen sanctum eius, quia non derelinquam uerbum sanctū eius, quod caro & sanguis non reuelauit mihi, sed pater noster qui est in cœlis. huic igitur inharēbo: quia sicut stellas non obscurat nox, sic inharēntes firmamento scriptionis scripturæ non obscurat mundana iniquitas. Tu

Dist 38.
sicut.

uero Domine Deus omnipotēs, confirma me, ne timeā ab aduersarijs tuis, tu scis quomodo insidiantur anime meæ. libera ergo illam à manibus eorum, ut glorificet te in æternū, & da mihi ut malim pro ueritate pati supplicium, quàm pro adulatione beneficiū, ne Dominum, qui redemit me, coram hominibus negans, confusionem accipiam coram Deo. presta igitur ut diū pro fide morior, immarcescibile uitæ coronā accipiam.

II. 9. 3. ne
mo.

Cum uero Eusebius conciliū ingressus esset, sedens pro fide morior, immarcescibile uitæ coronā accipiam.

23. 98.
omni.

Cum uero Eusebius conciliū ingressus esset, sedens Antichristus pro tribunali dixit:
Nos Iulius III. seruus seruorū Dei, cum Eusebiū Uranium in erroribus suis contra Apostolicæ nostræ

sedis amplitudinē perseuerantē uiderimus, uoluimus
 ex debito officij nostri, & prout tenemur eius causā
 expedire, ac debito fine terminare, & ius ac iustitiam
 ministrare. Ne igitur Dominicus grex, cuius cura &
 administratio nobis cōmissa fuit, hoc h̄eresis contagio
 inficiatur, uidimus formā iuris ac sacrorū nostrorum
 canonū, & sic cum Domini adiutorio, ac beati Petri
 principis apostolorum autoritate uis uidentis, ac
 calculatis calculandis, & consideratis considerandis
 ad nostram hanc definitiuam sententiam omni meliori
 modo, uia, iure, & forma, quibus melius potuimus ac
 possumus deuenire uoluimus. Dicimus, pronuncia-
 mus, iudicamus ac sententiamus, Eusebium Vranium
 fuisse, & esse h̄eticum pertinacem: & cum contra
 & aduersus ipsam non habeamus amplius quod fa-
 ciamus, illum tanquam h̄eticum pertinacem tradi-
 mus & relinquimus brachio seculari animaduersione
 debita puniendum. Item cum in h̄eresis pestem pro-
 lapsus sit, & perseuerarit ac perseueret, eum dicimus
 ac declaramus illegitimum esse possessorem omnium
 bonorum tam mobilium quā immobilium quae hactē-
 nus occupauit: ideo omnia eius bona mobilia & immo-
 bilia pronunciamus ac sententiamus ipso iure came-
 rae sedis nostrae confiscari, & sic ea confiscamus &
 confiscata esse pronunciamus. Et quamuis Dominus
 dicat, Filius non portabit iniquitatem patris, quoniam
 tamen plenitudinem potestatis à Deo accepimus, ut
 uidelicet ligare aut soluere pro libito nostro possimus:
 propterea ad omnium h̄eticorum qui in maiestate
 sedis

sedis nostræ consurgere audent confusionem, ac terrorem, ulciscimur iniquitatem patrum in filios & nepotes, non tantum usq; ad tertiam & quartam generationem: (etiam si sedem nostram non oderint) sed in æternum. ideo prædicti Eusebij filios ac nepotes tam in genere masculino, quàm foeminino. (quamvis catholici ac Romanæ ecclesiæ obedientissimi sint) exheredamus, ac exheredatos pronunciamus, ita ut de Eusebij bonis nec trientem unum per se uel per alios, directè uel indirectè, recipere, tenere, aut possidere possint. Et sic dicimus, pronunciamus, iudicamus, & sententiamus: & hæc pro dictis, pronuntiatis, iudicatis, ac sententiatis habemus.

Moxq; adductus est Eusebius à scribis & militib. ad præsidè qui Philargyrus dicebatur, ac dixerunt ei: Per sanctissimum ac beatissimum dominum nostrum contra hominem hunc processum fuit, & inuenimus eum subuertentem regnum nostrum, ac decreta summorum Pontificum penitus tanquam impia ac profana destruentem. ideo cum hæreticus pertinax inuentus fuerit, ac iudicatus, eiusq; filij ac nepotes bonorum illius possessione priuati fuerint, nihil ulterius habemus quod in eum faciamus: nobis enim (ut scis) non licet interficere quenquam, irregulares enim redderemur. Propterea eum ad te adduximus, ut pro hæresis suæ merito digna morte condemnes: neq; dubites hoc ex animo, ac alacriter facere. si enim malefactor ac mortis reus non esset, nequaquã tibi eum tradidissemus. Præses itaq; ut scribis ac Phariseis placeret, apprehendit

Eusebium, ac sedens pro tribunali in loco qui dicitur
à l'uniã, quod interpretatur iniustitia, dixit:

Nos Philargyrus pro sanctissimo ac beatissimo
 domino nostro maleficioꝝ iudex, sedētes pro tribuna
 li super quo solēt publicari similes sentētiæ ac condē
 nationes, dicimus, sentētiāmus, cōdēnamus, & condē
 nādo pronūciamus, contra & aduersus Eusebiū Vra
 niū, contra quem processum fuit per sanctissimum
 ac beatissimū dominum nostrum, in eo, de eo, et super
 eo, q̄ fama publica præcedente, & stantibus plurium
 relationibus, ac stante formatione processus, pertinax
 professor hæreticæ prauitatis extitit. ideo cum præ
 oculis inimicum humanæ naturæ habuerit, & habe
 at, & malè sentiens de fide sanctæ Rom. ecclesiæ au
 sus sit uerbo & scripto seminare hæresim suam in ui
 lipendium ordinum, ac sacramentorum quæ ab ipsa
 sancta Rom. ecclesia statuta fuerunt, ac eam coram
 uniuerso concilio dixerit, affirmarit, ac defenderit: &
 pro hæretico pertinaci sententiatus & pronunciatu
 fuerit, nobisq; remissus ut per nos sententiatur ac pu
 niatur ad alias pœnas corporales, eum pro obseruati
 one iuris, ac decretorum summorum pontificum mi
 nistro iusticiæ tradimus & relinquimus, ut ducat eum
 ad locum iusticiæ, ubiq; eum ad cineres usq; comburat,
 cineres uerò in fluminiū projiciat: & sic dicimus, pro
 nunciamus, iudicamus, ac sententiamus.

Tum militum tribunus apprehendit seruum Do
 mini, & duxit eum in locum ubi tota multitudo po
 puli conuenerat. fletus autem magnus fidelium factus
 fuit

fuit, ita ut plures scribarum ac Phariseorū timore de-
posito ruerent in collum eius, eumq; deoscularentur,
admodum dolentes, quòd amplius eius faciem uidere
non possent.

Eusebius autem rogauit tribunum, ut permitteret
sibi loqui ad populū. Et cum ille manu annuisset, mar-
tyr Domini intentis oculis in turbam, ubi fidelium mul-
ti aderant plorantes, dixit:

Viri fratres, & qui per omnia timetis Deum, sci-
tis quomodo omni consciencia bona conuersatus sim
coram Deo usq; in hodiernū diem, & annuiciariū
testimonium IESV CHRISTI, propter quem
hec patior: sciatis autem me non confundi. non enim
in doctas fabulas secutus sum, sed scio cui credidi, &
certus sum quia reposita est mihi corona iusticiæ, quā
mihi pollicitus est CHRISTVS ipse, nam dixit:
Qui credet in me, uitam æternam habebit. Propterea
sicut semper per uitam, ita nunc per mortem magnifi-
cabitur filius Dei in corpore meo, ne igitur mei causa
tristemini, ipse enim CHRISTVS ad eò dilexit me,
ut tradiderit semetipsum pro me, mihiq; dederit non
solum ut in eum credam, sed ut quoq; unā cum ipso
consors martyrij sim. O felicē ignem: tu miseriæ meæ
exoptatus finis ades: tu immortalitatis meæ ac incor-
ruptionis principium tandem aduenisti: tu tenebras
oculorum meorū splendore tuo ad eò depelles, q; De-
um meum facie ad faciem contemplantor. Testis au-
tem omnibus uobis qui in CHRISTI ecclesiā con-
ueristis sum, quia omnib. diebus quibus ingressus sum

ad uos, nō in sermone adulationis, neq; in occasionem
 au:ritiæ (Deus testis est) Euangelium CHRISTI
 annunciaui uobis: sicut ergo accepistis à me Dominum
 nostrum IESVM CHRISTVM, in ipso ambu-
 late, radicati & superædificati in ipso, cōfirmati fide
 in gratiarum actione. Doctrinis autem uarijs & pere-
 grinis, stultisq; genealogijs, & contentionibus legis,
 & pugnis uerborum, & questionibus quæ sine disci-
 plina sunt, nolite abduci. & ne circumferamini omni-
 uento doctrinæ in nequitia hominum, qui per philo-
 sophiam, inanem fallaciam, & hominum traditiones
 ac mandata querunt uos in astutia circumuicere, sed
 stete & perseuerate in doctrina apostolorum qui
 uobis locuti sunt uerbum Dei non in sublimitate ser-
 monis, sed in spiritus ac uirtutis ostensione, ut fides ue-
 stra non esset in sapientia hominum, quæ legi Dei sub-
 ieci non potest, sed in ipsius Dei uirtute. & licet An-
 gelus de cælo descendens, annuntiaret uobis præter
 id quod ab illis annunciatū est, anathema sit. & scri-
 pturæ tanini scripturas, quia cum diuinitus data sint, utiles
 sunt ad docendum, ad arguendum, ad erudiendum in
 iustitia, ut homo non solum ad omne opus bonū per-
 eas instrui possit, sed & uitam æternam consequi. Fi-
 lium itaq; Dei audite, sicut uobis præceptum est: &
 scitote quoniam ipse uenit & dedit uobis sensum ut
 cognoscatis uerum Deum, & sitis in uero filio eius,
 qui est uerus Deus, & uita æterna. Videte igitur ne
 insipientium errore traducti, excidatis à propria fir-
 mitate: sed uigilate & sic properantes in aduentum
 Domini

Domini expectate coelos novos ac terram novam, & tunc uidebitis perditionem impiorum hominū. Scio equidē quōd insidia ac mortes turpissima uobis à Pōtificibus Romanis paremur: non tamen ob hoc à iustitia ac sanctitate declinetis, sed audiat uocē Domini Dei nostri, nec ob uiriū imbecillitatem animo deficiatis. CHRISTI enim iugum suauē est, & eius mandata grauiā non sunt: omni enim in ipso potestis, qui uos confortat. Si filij Dei estis, ut filios decet ambuletis. Quid quæso filijs arduum, quid graue, quid molestum, quid difficile esse potest, quin pro patris sui tanta gloria ac maiestate sanguinē effundat? at Deus non tantum uobis pater, sed & pastor, & caput, & doctor, & dux, & redemptor, & iustitia, & salus, & uita erit: is sapiens, is bonus, is omnipotens. Si igitur is pro uobis, quis contra uos stare poterit? ipsi tantummodo fidite, & ipse sicut dedit uobis ut per fidem iusti sitis, dabit quoq; ut & iustitiam operemini, et in uia mandatorum eius usq; in finē curratis: ipse enim potens est uos conseruare sine peccato, uosq; constitutūre ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione. Hæc fratres mei est militum CHRISTI in doles, hoc eorum ingenium. in necessitatibus itaq; uobis non è terra, sed è coelo auxilium expectetis, & spectate in fidei ducem, perfectoremq; IESVM, qui pro letitia sibi proposita sustinuit contempto pudore crucem, & ad dexteram solij Dei consedit. consideretis quoniā is hæc omnia perpeffus est, ne fortē uos defragati animos despondeatis. Cumq; à Dei aduersa

rijs ac Antichristi ministris opprimemini, tum sciatis
 Deum uobiscum tanquam cum filijs agere: flagellat
 namq; omnem filium quem recipit. quod si deficientes
 castigationem suffugeretis, uos potius spurios, &
 non filios, iudicare deberetis. Nolite igitur flere super
 me, quia mox ingrediar sub altare ubi sunt anime eo-
 rum qui interfecti sunt propter testimonium IESU
 CHRISTI, & unã cum illis clamabo: vsquequã
 Domine non iudicas ac uindicas sanguinem nostrum
 de his qui habitant in terra? & data mihi erit stola
 alba, & requiescam pusillum temporis donec imple-
 atur numerus fratrum meorum qui interficiendi sunt:
 quo completo, descendet ignis, & deuorabit quot-
 quot pugnarunt contra sanctos Dei. & tunc Diabo-
 lus & Bestia, & pseudopropheta mittentur in stagnũ
 ignis & sulphuris, ubi cruciabuntur die ac nocte in
 secula seculorum. nos autem qui propter testimonium
 agni occisi fuerimus, potestatem habebimus in ligno
 uitæ, & per portas intrabimus in ciuitatẽ sanctã, &
 bibetes de fonte aquæ uitæ possidebimus omnia, & re-
 gnabimus cum CHRISTO nostro in sempiter-
 num. Date autem operam ut post obitum meum ho-
 rum omnium meminertis. Pax uobis & gratia &
 misericordia à Deo patre nostro, & à Domino IESU
 CHRISTO.

Hec cum dixisset, positis in terrã genibus, in psal-
 mis ac hymnis benedicebat Dominum. & defixis o-
 culis in coelum, dixit: Pater in manus tuas commen-
 do spiritum meum, pro quo filius tuus, ac Dominus
 meus

meus IESVS CHRISTVS tibi usq; ad mortem crucis obediens fuit. & sicut solem tuum oriri facis super bonos ac malos, ita obsecro te ut ignoscas omnibus qui nomini tuo, ac sanctis tuis aduersantur. In hūc igitur modum Eusebius loquens de regno Dei, per medium ignis in cœli refrigerium pertransiuit: in quibus omnibus laudemus nomen Domini, qui hodie mirabilia operatur in confusione inimicorum suorum.

Apoc. 18.

Quia in corde suo dicit: Sede regina, & uidua non sum, & luctum non uidebo: ideo in una die uenient plagæ eius, mors, et luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis est Dominus Deus, qui iudicabit illam.

FINIS.

Aa s RERVM

Index.
RERVM IN HOC OPERE MEMO-
rabiliū Index.

A

<p>Abbas Panormitanus
quid de confessione
auriculari dicat 347
Accedere ad Deum per
Christum cur possimus
233
Afflictiones ecclesie cur
non tollamur 80
Agatho pontificū Rom.
decreta, tanquam diui-
na uoce firmata, obser-
uanda dicit 172
Alaricus Gothorum rex
Gallias & Hispanias
dono accipit 155
Alexander 2. Pont.
Papam à cardinalibus
tantum eligi decernit
174
Alexandri 3 Pontif. in
Angliæ regem tyran-
nis 174
Alexandri 6 obscena
& nefandissima que-
dam 54
Alexander 6 pontifex</p> | <p>ueneno occiditur 56
Ambrosius à populo Me-
diolanensi eligitur in
Episcopum 157
Anastasius Arthemius
orienti præficitur 242
Animæ mortuorū in ter-
ris non obambulant
265
Apiarius presbyter ex-
communicatus 22. 28
Antichristi tribunal
quod 11. consilium pro
conseruando regno 5
timor de amittendo re-
gno 4
Amicyranum concilium
à quibus peractum 169
Antonius cadauer suum
occultari curauit, &
cur 247
Arbitrium hominis libe-
rum ad malum tantum
220
Arcadius orientis, Hono-
rius occidentis imperat
partibus 257
88</p> |
|---|---|

In dex.

Archiepiscopus Genue	Bellisarius Italiae praefici-
à Bonifacio s archie-	tur à Iustiniano, orien-
piscopatu priuatur, &	tis imp. 157
cur 36	Benedictus 6 pont. inter-
Athanasius ab imperato-	ficatur 23
re, & non à Papa, in	Benedictus 9 simonia-
Episcopatum restitui-	cus 24
tur 187	Benedictus 12 pont. pra-
Augustini uerba, Naturae	laturarum collationes
hominis est posse crede-	ad se pertinere uoluit
re, quomodo intelligen-	175
da 124	Benedicti 12 in Ludouic
Augustorum nomen, &	cum Imp. furor 40
imperium occidentis quan-	Beneficia in Christo ec-
do mortua 156	clesiae collata 100
Autoritas Pontificis Ro-	Bombarda à monacho in-
mani qualis 175	uenta 148
Autoritas nulla pugnat	Bona omnia à Deo per
contra pios, nisi uerbum	Christum accipimus 106
Dei iungatur 268	Bona imperij oppigne-
B	rantur, & imperium
Baptismum conspurca-	prosterntur 49
runt Papistae 349	Bonifacius 3 princeps e-
Bartholomei Eliae ciuis	piscoporum constituitur
Patauini horrendum fa-	172
cinus 146	Bonifacius 7 insignis fur
Basilii monachus uota	24
monastica prior excogi-	Bonifacius 8 Alberto
tauit 200	Austriae Duci confirma-
	tionem

Index.

<p>tionem imperij denegat
 37. captus, desperabū
 dus moritur 37. eiusdē
 in Celestinum pont. do
 lus, quo eum pontifica
 tu priuat 35. odium in
 Gibellinorū factionem
 36. gloriatio de duobus
 gladijs 168</p> <p>Bonifacius 9. Annatas
 excogitauit 175</p> <p>Bonorum est pro fide mo
 ri, malorum autem eos
 interficere 132</p> <p style="text-align: center;">C</p> <p>Canonizatio sanctorum
 à quo inuenta 363</p> <p>Cœnæ Dominicæ ratio,
 & usus 325</p> <p>Cœnam Dominicam acci
 piens, quid protestetur
 329</p> <p>Cœnam Dominicam qui
 debeant fugere 329</p> <p>Cœnam Dominicā man
 ducantes quomodo pro
 bare se debeant 326</p> <p>in Cœna cmmunicatur
 corpus, & sanguis</p> | <p>Christi fidelibus 320</p> <p>Callistus 3 pont. ne Pa
 pa ad concilium appel
 laret, decreuit 175</p> <p>Carolus regis Bohemiæ
 filius, rex Rom. decer
 nitur 45</p> <p>Carolus Magnus Ponti
 fici Rom. multa donat
 160</p> <p>Carolo Magno potestas
 datur eligendi summum
 Pontificem 162</p> <p>Castitatis uotum 193</p> <p>Castè uiuere, est Dei do
 num 393</p> <p>Castè uiuere qui debeant
 195</p> <p>Celestinus Pont. 32</p> <p>Census à pauperibus nō
 extorquendus 210</p> <p>Cerberus sacrificulorum
 349</p> <p>Childericus rex Gallie
 monachus fit 159</p> <p>Chriftatis autor 350</p> <p>Christophorus 1 pont.
 23</p> <p>Christus ab origine mun
 di</p> |
|---|---|

Index:

di mediator 234. Solus	Christi corporis & pa-
omnibus pijs ab origi-	nis collatio 317
ne mundi propositus	Christi corpus à nullo
autor salutis corū 114.	potest offerri 325
tanquam sequester ad-	Christi corpus fide tantū
umbratus 233	manducatur 328
Christus gratia, Anti-	Christi Papisfici genera-
christus sceleribus cre-	tio 319
scit 57	Christiani infirmos fra-
Christus solus uerus, ac	tres esu carniū non
sempiternus sacerdos	scandalizent 357
313. quibus amplexi-	Christianus in rebus fidei
bis teneatur 100. cœlū	non quid possit facere,
ascendens ecclesiæ con-	sed quid fecerit Deuse
sulit 319	docuerit, inquit 335
Christus ex operibus fili	Christianorum non est,
us Dei, Antichristus ex	credere cibos perci-
operibus, filius Diabo-	piemibus malitiam cō-
li noscitur 57	municare 354
Christi mors ante mundi	Christianis menses, tem-
originem præcognita	pora & anni non obser-
236. intercessio pro no-	uentur 354
bis, qualis sit 273	Cibi nulla ratione mali
Christi corpus, ubiq; in	esse possunt 354
eodem tempore esse nō	Clauēs Ecclesiæ 13
potest 318	Clauēs ecclesiæ quæ sint
Christi corpus reale cœlū	16. quibus datae 14. quā
inhabitat usq; in diem	do ecclesiæ datae 16
iudicij 317	Clauēs ecclesiæ, annun-
	ciatio

Index.

<p>ciatio euangelij 31</p> <p>Claves inferni apud Pa-
pam 19</p> <p>Clauū usus per aposto-
los quis 17</p> <p>Clemens 3 episcopus
principibus præire uo-
luit 174</p> <p>Clemens 4 Carolum re-
gem Gallie, Sicilie regē
creat 34. 40000. aure-
orum nummū regi Gal-
liarum sibi persoluēda
singulis annis imponit
34</p> <p>Clemens 5 Ludouicum
Imp. imperio, liberis,
ac patrijs bonis spoliat
43. ueneno tollitur 25</p> <p>iniquas leges contra im-
perium statuit 37</p> <p>Clerici papistici excom-
municandi qui sint 215</p> <p>Concilium Christianum
cur haberi non possit 51</p> <p>Concilia an Christi, uel
sathanæ sint, quomodo
cognoscenda 90</p> <p>Cōcilia errare posse 271</p> | <p>publicè celebrari quomodo
do inceptum 170</p> <p>in primitiua ecclesia nō
congregabatur, & cur
168</p> <p>Conciliorum Christi
Papæ discrimen 39</p> <p>Concilijs Papisticis qui
intersint 53</p> <p>Concilijs antiquioribus
obediendum 205</p> <p>Confessio 342</p> <p>Confessio perfectorum
quæ 347</p> <p>Confessionis auricularis
autor 343. fructus 348</p> <p>Confessiones sanctæ quæ
sint 345</p> <p>Conradinus Sicilie rex
capite truncatus 34</p> <p>Constantinus magnus nō
Romæ à Syluestro, sed
Nicomediæ baptizatus
150</p> <p>Constantinus 1 Pon. Im-
peratori prior pedes o-
sculandos præbet 172</p> <p>Philippicū Imp. excom-
municat 241</p> <p>Con-</p> |
|--|---|

Index.

Constantinus moriens totius imperij tres filios heredes instituit	151	clesiæ præscribentes ex communicandi	92	
Constantinus, Constanti ni magni filius, imperi- um occidentis obtinet	251	Coniungentia rerum, & libertas uoluntatis à so- phistis inueniæ, præde- stinationem euertunt	296	
Constans Cōstantini fra- ter occidentis imperium habet	151	Cornelius Episcopus Romæ cōciliū conuo- cat	169	
Cōstantius Cōstantis fra- ter occidentalibus par- tibus imperat	151	Credētes ad tempus, cur deficiant	284	
Constantinus 5 imaginū cultum pellit	242	D		
Constantinus 6 impera- tor, simulacra à matre erecta comburit	243	Damasus pont.	158	
Consecrationi tēpli Pa- pistici requiritur dos	145	Damasus 2 Clemente occiso, pontifex cre- atur	29	
Consilijs impijs publicæ paci non consulendum	23. 299	Decimæ ex omnibus dan- tur Papisticis pastori- bus	145	
Consolatio piorū in tri- bulationibus	13	Decreta Papistica impia aduersus coniugū	199	
Constitutiones illicite quæ sint	92	Deus ecclesiæ bonus est paterfamiliās	327	
Constitutiones nouas ec- clesiæ præscribentes ex communicandi	92	Deus quosdā excæcat & indurat	279. in prædesti- natos misericors, in rep- batos iustus	291. in præ- destinatos, patris per- sonam

Index.

Sonā habet, & quomo
 do 307. impios coerces,
 ne malū quandoq; per
 agant 121. iustus operū
 retributor 301. impossi
 bilianon præcepit 116
 Dei Moloci cultores 6
 Diabolus fundamentum
 ecclesie Papistice 62
 Dominicus Bassanensis
 martyr 249
 Dominica coena cur in
 stituta 325
 Donatio Constatantini
 Ecclesie Romanæ fa
 cta, somnium, & Papa
 rum impostura est 149
 Dulie & hyperdulie ad
 orationis somniū 246
 Dyonysius Antioche
 nus Episcopus conciliū
 conuocat 169

E

Ecclesia Christi quomo
 do aucta 3. non armis,
 sed uerbo cōtra hæreti
 cos pugnat 129. non ha
 bet spiritualem gladiū,
 & cur 132. olim ueros

monachos, nunc ueros
 diabolos habet 145
 Ecclesie tempora felici
 ora 2
 Ecclesie petra seu funda
 mentum non Papa, sed
 Christus 61. nomen in
 sacris literis quid signi
 ficet 224
 Ecclesie Papistice quib
 deus faueat 5
 Egibertus contra Henri
 ricum 3 insurgit 276
 Emptio & uenditio mis
 sarum est obseruanda,
 & cur 340
 Epigrammata tria Fræci
 sci Petrarche 189
 Episcopus qui uis Christi
 est uicarius 15
 Episcopus Episcopum
 non iudicat 14
 Episcopi omnes eiusdem
 autoritatis 14
 Episcopi Rom. antiqui
 primatum in ecclesia de
 testabantur 76. aliorū
 episcoporum fratres di
 cebantur 77
 Epi-

Index.

Episcopi Papistæ presunt ecclesiæ malignantium	225	benda 221 . quo ordine & per quem ferri debe at 2 17 . in quos ferēda 207 . iniusta non timen da 213 . Papistica non est timenda	212
Episcopi Aphricani con- cilium celebrant	169	Excōmunicatio Papistica tryānis est, & cur	209
Episcoporum gloria quæ	183	Excommunicationis finis	210
Episcoporum Papistarum officium	344	Excommunicare quis pos sit	221
Erroris magistri qui	88	Excommunicationis ne- xum solucere, cuius sit.	222
Errorem approbat, qui illi non resistit	330	Excōmunicationem quæ precedant	207
Euangeliū omnibus præ- dicandum	296	Excommunicationis Pa- pisticæ contra euangeliū forma	211
Eugenij 4. iniquitas	53	Excommunicantur absti- nentes & prohibentes e- sum carniū	354
Eusebij natiuitas	4	Fabianus Episcopus Ro. consilium conuocat Ro mæ	169
Eusebius capitur	10	F	
Eusebij fiducia coram Pa- pæ	11	Faninus Faueminus mar- tyr	249
Eusebius consolatur no- stros à Deo	368		
iudicatur	368		
Exarchatus officium in Italia instituitur	157		
Exarchi imperatorum pont. Rom. confirma- bant	157		
Excommunicatio	206		
in Christi ecclesiā ha-			

Bb Felix

Index.

Felix Papa à Liberio Ro ma pellitur	21	statuit	172
Fides os est animæ, qua Christus in coena man- ducatur	328	Gemes Turcarū regis fra- ter occiditur	55
Fidē defendere unusquis- que tenetur	330	Georgius Mantuanus martyr	249
Forma Papiſtica qua hæ- retici citantur	7	Georgius Medolagus Ber- gomas martyr	249
Fridericus 2 Imperator Hierosolymam iter fa- cit 30. Italiam inuadit 31. excōmunicatur, & numeratis 100000. auri uncijs absoluitur 31. ue- neno illi dato suffoca- tur	33	Glossator Dec. quid sen- tiat de confessione auri- culari	347
Fridericus Siciliæ rex Im- perator creatur	29	Gratianus Valensis nepos imperium Romanū pos- sidet	152
G		Gratianus quid sentiat de confessione auriculari.	347. 348
Gaius pont. Rom. que- ſtiones de religiōe ortas ad se deferri iussit	169	Græci ad confessionē au- ricularē non tenentur, & cur	347
Galeatus Trezius mar- tyr	249	Gregorius Imperatoris protoſecretarius Pipi- no obſtat	160
Gallorū 20 millia cædun- tur ab Anglis	45	Gregorius 2 Pōt. imaginē cultum defendit	248
Gelasius 2 pontificē Ro. à nullo iudicari poſſe		Greg. 3 ſubditos imp. in rebellionem ducit 21. Ca- rolum Martellū ex Gal- lia in Italiam ducere ten- tat	238

Index.

Gregorius 4 in pontificē
à Ludouico Imperatore
confirmatur 165	Hermannus Saxo impe-
rium occupat, & à sex-
muna occiditur 27
Gregorius 7 pont. deci-
mas à laicis possideri ue-
luit 174. contra Henri-
cum 3 Imp. insurgit 25	Henricus 3 Imp. excōmu-
nicatur 27. imperio pri-
uatur 26. Leodij mori-
tur 28
Gregorius 9 Apuliam oc-
cupat 30. in Fridericum
Imp. sc̄uit, & cur 29.	Henricus Henrici 3 Imp.
filius, patrem imperio
priuat 27
ex Apulia quam occupa-
rat pellitur 31	Hēricus Lātgravius Thu-
ringiæ Imp. eligitur 32
Guntherus de Monte ni-
gorex Rom. decerni-
tur 48. sese imperio ab-
dicat 49	Hieremias propheta cur
ocisus 216
H	Hieronimus & Lyranus
Petrum apost. occisum
dicunt Hierosolymis 74
Hadrianus 1 Carolū Ma-
gnū contra Deside-
rium Langobardorū re-
gem uocat 160. priuile-
gia hominibus conferre
cepit 172	Hieronimus Galatheus
Venetus martyr 249
Hadrianus 3 imperatorē
priuauit auctoritate con-
fermandi pontificē Ro.
165	Honorius 3 pont. contra
Fridericum 2 Imp 29. re-
bellibus imperatori fa-
uet ibidem
Helena Iuliani Imp. uxor
Romæ sepelitur 251	Honorius Romæ mori-
tur 155
	I
	Ieiunium 355. Deo gratū
quale 355
	Ieiunij angariarum qua-
tuor

Index.

tuor autor quis 358 Ieiunandum quādo 355 Imaginum cultus tollendus 235 Imaginibus quæ donent Papistæ 235 Imperatores olim consilia conuocabant 184 Indulgentiæ 100. earūdem autores præcipui 113 Innocentius Pont. Romanam sedem omnibus præfert 171 Innocentius 2 Pont. clerū à laico magistratu liberauit 174 Innocentius 3 Pont. contra Philippū Imp. insurgit 18. ut principes à Papa corrigerentur statuit. 174 Innocentius 4 hostis Frederici Imperatoris 32. Fredericū 2 Imp. excommunicat 33. Imperatorē à Pont. deponi posse sancit 174 Intercessionēs sanctorum. 227.	Ioānes Hierosolymitanus rex, & comites Thuscie Imperatori rebelles 30 Ioannes tyrannus Romæ occiditur 155 Ioannes Huss & Hieronymus de Praga 249 Ioannes Diazus Hispanus 349 Ioānes s̄ scemina, & scortum 22 Ioannes 10 Pont. 23 Ioannes 11 Pont. miles 33 Ioannes 13 in duos cardinales scuit 23 Ioannes 14 in uiros consulares, & decarchones scuit 24 Ioannis 22 in Ludouicum Bauarum Imp. rabies 38 Ioannes 23 in concilio accusatur, & triennio captiuus detinetur 50 Ioanni Rauennæ presuli dies dicitur Romæ, & conditiones iniquissimæ illi offeruntur 175 Irene Constantini 6 Imp. mater

Index.

- mater imagines destru-
 ctas erigit 243. Constan-
 tinum & Imp. filiumq;
 capit, & oculis priuat.
 243
 Iulianus apostata occiden-
 tis imperium obtinet 151
 Iulianus episcopus Rom.
 concilium Nicænum ty-
 rannicè confirmat 170
 Prohibet ne concilia ulla
 celebrentur sine uolun-
 tate Romani Pont. 171
 Iuramentū Episcoporum
 Pont. Rom. factum 52
 Iuramenta & uota con-
 tra fidem rescindēda 203
 Iusurandū Othonis Ma-
 gni Ioanni 13 Pont. fa-
 ctum 166
 de Iustificatione multa.
 97
 Iustinus 2 Imp. exarcha-
 tum instituit 157. 28
 Iulianus à militibus Ro.
 Imperator eligitur 152
L
 Laici in Papismo uerbum
 Dei prædicare non pos-
 sunt, & cur 360
 Langobardi cum rege Al-
 boino Italiam inuadunt.
 157. annos 240. Italiam
 occupant 157
 Legati Põtificis Romani
 priorem in concilio Ni-
 cæno locum non obtinu-
 erunt 185
 Leo 3 pont. Carolū ma-
 gnum Imperatorem Au-
 gustum decernit 162.
 concilio facto imagines
 destruit 241. imperio
 spoliatur à Põtificè 242
 Leo 4 imperator moritur
 242.
 Leo pontifex iubet ab om-
 nibus obseruari ecclesijs
 quod Romana sedes ob-
 seruat 171
 Lex Dei æterna 98. quid
 faciendū sit ostendit 98.
 à nullo seruari unquam
 poterit, præter Christiū
 96
 Legis Dei uox 99. legiti-
 mus usus 99
 Liber uitæ quis 309
 Bb 3 Libe-

Index.

- Liberius** Papa Arrianus 21
Libertas Christianorum in uescendis cibis 352
Liberū sit episcopis, presbyt. diac. & sub. an cū coniugibus dormire ne lint, uel non 204
Liberum arbitrium 119 primo homini datū fuit 124
Libri multi aperiendi in die iudicij qui sint 3
Loci scripturæ: Genesis 48 de inuocatione Abraami, & cæt. declaratur 253. Baruch 3 de orationibus mortuorum Israel 263. lib. 2 Machab. de orando pro defunctis 53. Iob 5 de conuersione ad sanctos 259. Psal. 150
Laudate dominū in sanctis 164. de consentiendo cū aduersario in uia 84. Math. 12 de peccato in spiritū S. 84. Apoc. 5 de orationibus sanctorum 274
Longinus omnium exarchorum primus 158
Lucretiæ Alexandri 6 pont. filie castitas 55
Ludouicus Caroli mag. filius Imperator creatur 163
Ludouicus Imp. diadema imperij à Papa Rom. accipit 39. Roman petiit, ac honorificè à pop. Ro. excipitur 39. Iese maiestatis ac herescos accusat 40. moritur 46
Ludouici Imperatoris iurandum Pontifici Romano factum 163

M

De Magistratus autoritate 352
Martion hereticus à patre excōmunicatur 223
Martinus clericis castitatis uotū imponit 196
Martyrum duplex genus 248 Christi & Antichristi discrimen 249

M. r. r.

Index.

Matrimonium malum esse non potest 196. sacramentum non est, & cur	Monachorum somnia 136
352	Monachorum priscorum uiuendi ratio 137
Maximus senator Romanus Imperatorem occidit 155	Mosis cadauer cur occultum 247
Meretrices Romae quot numeratae sub Paulo III. 60	Narses Iustini.ani imp. cubicularius Totilam uicit 157
Meritum 98	Nectarius Constantinop. Episcopus confessionem auricularem sustulit 342
Miracula ad martyrum sepulchra facta quid praestent 247. sanctorum Papistarum à quo fiant. 248	Neocesariensis synodus à quibus peracta 170
Missa 310. eiusq; architecti 318	Nicophorus Imperator imagines communiuit 243
Monachi quae uendant 148	Nicenum concilium 170
Monachi non operantes manibus, uiolemis praedombus aequales 148. quid uicissim dent, pro temporalibus quae accipiunt 145. lolium in agrum Domini proiecerunt 138. excommunicandi sunt 147	Nicolus Carpensis martyr 249
	Nicolai 1 decretum 172
	Nicolaus 3 innumera bella in Italia ex citat 34 (4)
	Nicalaus 5 Pont. creatur.
	O
	Obedientiae uotum 132
	Ocium monachorum quid pariat 147
	Opera bona quae 311
	Opera electorum boni, qua ratione Deo placeant

Index.

<p>ceant 105</p> <p>Opera bona, & fides sunt
prædestinationis seque-
le 307</p> <p>Opera ex ecclesia reijci-
enda quæ, & retinenda
103</p> <p>Opera quomodo fidẽ con-
sequantur, & cur 102</p> <p>Opes quando deserendæ
144</p> <p>Orandũ pro inuicem in
ecclesia, & cur 272</p> <p>Ordinum qui sacri dicun-
tur autor 350</p> <p>Otho à Pont. excommuni-
catur, & imperio pri-
uatur 29</p> <p>Otho aduersus Philippũ
Imp. suasu pont. Rom.
insurgit 28</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>Panis ac uinum in coena
non pura ac nuda signa
328. quomodo corpus et
sanguis Christi 333</p> <p>Papa, & eius autoritas 11</p> <p>Papa Rom. quis prior 76</p> <p>Papa non est simplex ho-</p> | <p>mo 58. nõ potest dispo-
re cõtra euangelũ 271.</p> <p>dux reprobatorum 14.</p> <p>nõ Christi, sed diaboli
est uicarius 12. 62. si est
successor Petri, Papa est
Iudæorum 15. nullum
potest excommunicare,
& cur 212. electos Dei
certò scire nõ potest 362.</p> <p>dispensat contra iur. na-
turæ, & apostolicum
340</p> <p>Papæ non ex osculandi pe-
des 11</p> <p>Papæ definitio duplex 58</p> <p>Papæ nomen à quo primò
usurpatum 75</p> <p>Papæ omnes & Papistæ
heretici 271</p> <p>Papæ persona dupliciter
consideratur 58</p> <p>Papæ nulla tyrannis dum
imperator Romæ erit
254</p> <p>Papistæ sunt qui dicunt,
Ecce Christus hic. ecce
illic 312. cur ueritatis in-
nuam claudant 271</p> <p style="text-align: right;">multi</p> |
|--|--|

Index.

multi ueritatem agnosunt, & illā in iniustitia detinent 330. Deum patrem tyrannum faciunt 230. sacerdotes qua poena puniendi 349. pios persequendo, iudæis crudeliores sunt 127. cui similem dicant sacrā scripturā 63. accusatores, testes, iudicesq; in propria causa sunt 9. Babyloniorum more idola colunt 236	cky Paschalis 2 pont. 27 Paulus 1 Constantinum 5 Imp. excōmunicat 242 Pauli 2 inuentū impium, & mores 54 Pauli 3 pont. impium inuentum 10 Pauli locus de igne 1 Cor. 3. declaratur 81 Paupertatis uotum 141 Paupertas nuncia de peccato, ad genus non compellit 143 Peccata cui sacerdoti quis confiteri debeat 341 Peccata quæ in celebrāda Missa contingunt 322 Peccatorum culpa & poena per Christi fidem remittitur 80 Petrus quando circumcisonis apostolus factus 66 Petrum Romæ non fuisse probatur 63 Petrus Dominicanus martyr Papæ 250 Philippicus imperator idola tollit 241 Bb 5 Phi-	163 27 5 242 54 10 81 141 143 341 322 80 66 63 250 241
Papistarum religio quomodo defendenda 130		
Papistarū iactantia 258.		
quorundam impia somnia de prædestinatione 302		
Papistica buccella ubi in scripturis figurata 335		
Papistica doctrinæ cur nō credendum 359		
Papisticorum doctorum congrua nomina 256		
Paschali electo Pontifice à Pop. Rom. Imperator conqueritur, &		

Index.

<p>Philippus Imp. occiditur
29</p> <p>Pipinus rex Gallie decer-
niur 159</p> <p>Pipinus Caroli magni fi-
lius Italiae rex creatur
162</p> <p>Pipinus exarchatū Rauē-
nae Pontifici donat, &
multa alia 159</p> <p>Pipini Gallie regis respō-
sum superbum 160</p> <p>Pontifices Romani Ma-
hometis emuli 158. quā-
do potissimū imperium
affectare coeperunt 158</p> <p>Pontificis Rom. gladij
duo, ex quorū manibus
extracti 167</p> <p>Pontificis, & regis Gal-
liae mutuū iusiurandum
161</p> <p>Populus Romanus cogi-
tur pontifici perpetuam
obedientiam iurare 162</p> <p>Portas inferorum contra
aliquem praualere quid
21</p> <p>Præceptorum Dei finis</p> | <p>quis 118</p> <p>Prædestinatio 277. cur nō
omnium sit 279. non ex
operibus, neq; ex fide
288. 307</p> <p>Prædestinatio est prædi-
canda 301</p> <p>Prædestinationis prædica-
tio quomodo fidem &
inuocationem non euer-
tat 296</p> <p>Prædestinati cur audien-
tes euangelium credant
287</p> <p>Prædestinatorum condi-
tio 284</p> <p>Prædestinatorum scelera
quomodo deleta 285</p> <p>Prælati tot mortibus di-
gnus, quot mala exem-
pla populo dat 216</p> <p>Prælati Papistæ nūquam
corriguntur 219</p> <p>Primatus Papæ à quo do-
natus 77</p> <p>Priuilegia Romane eccle-
siae, quot annorum pro-
scriptione tollantur 173</p> <p>Promissiones Dei omni-
bus 646</p> |
|--|--|

Index.

bus prædicãdæ 280. 298	278
Provinciæ omnes suace- lebrabant concilia 170	Reprobatorum nullus sal- uari potest 279
Purgatorium 79. Christi anorum quale sit 79. Pa- pisticum quid genuerit 80	Rex Bohemiæ & Dux Lo- thoringiæ cū alijs prin- cipibus nonnullis cædun- tur 45
R	Rodolphus Sueuorū Dux imperium occupat & occiditur 26
Religio cogi non potest 210	S
Religio defenditur non occidendo, sed moriendo 230	Sabiniani 1 pont. impie- tas, & auaritia 22
Religio Papistica negocia- tionis occasio 236	Sacerdos nullus instituen- dus, & cur 313
Religio idolorum Papisti- corum scelestos quosq; admittit 245	Sacerdotes plures ante Mosen cur 313
Reprobati nihil uerè bo- num, & Deo gratum facere possunt 279	Sacrificuli Iudæ prodito- ris uicarij 339
Reprobati cur promissio- nibus Dei non credant 280	Sacerdotij Christi, cum sacerdotio Leuitarum collatio 314
Reprobati in ccena, panẽ uinum & iudiciũ unã manducant & bibunt 329	Sancti Papistæ quaestuarij sunt 236
Reprobatorum conditio	Sancti Papistæ quid præ- stare possint 229
	Sanctorum nomine qui in- telligendi 262
	Sanctitas hominis unde 306

Index.

<p>306</p> <p>Sathanæ tradi per excom-
municationem quid 219</p> <p>Scientia uera que 88</p> <p>Scripta doctorum quomo-
do legenda 269</p> <p>Scripturæ sensa unde hau-
rienda 87</p> <p>Sententia de prædestinati-
one non est opinio Stoi-
ca 281</p> <p>Sergius 2 à Lothario Im-
peratore confirmatur
pontifex 165</p> <p>Sergij 3 pont. nequitia 22</p> <p>Simonia quid 340</p> <p>Sixtus, Damasus, & Leo
Põntifices, accusati pur-
gant se coram concilijs
& Imperatoribus 185</p> <p>Smaragdus, Patritius, Ex
archi 158</p> <p>Sonetti tre d' il Petrarcha
188</p> <p>Stephanus 2 pont. pri-
mus in humeris hominũ
portatur 17 2. Pipinum
in Italiam uocat contra
Langobardos 159</p> | <p>Stephanus 3 pon. Medio-
lanensem ecclesiam sibi
subijcit 174</p> <p>Stephanus 4 Carolum
Magnum autoritate ab
Hadriano accepta pri-
uat 162</p> <p>Stephani 6 pont. crudeli-
tas 22</p> <p>Stephanus Columna, &
Nicolaus Sarra 39</p> <p>Syluester 2 demonas con-
sulit 244</p> <p>Syluester 3 pontificatum
uendit 25</p> <p>Symmachus pont. cõcilia
sine autoritate Romani
pontificis collecta, pon-
dere carere dicit 172.</p> <p>nuptias prohibet ui-
duis & uirginibus con-
tinenciam professis 156</p> <p>Synodus Græcorum de
imaginibus tollendis dã
natur 243</p> <p>Syricius pont. Rom. 153
coniugũ interdicit 196</p> <p style="text-align: center;">T</p> <p>Testes contra Lutheranos
qui</p> |
|---|---|

Index.

- qui 9
 Theodosius cum filijs to-
 tum Romanorum impe-
 rium possidet 155. Medi-
 olani moritur 155
 Theodorus Imp. dignita-
 te, & regno à subditis
 priuatur 243
 Theodoricus Ostrogot-
 thorum rex Italiam oc-
 cupat 157
 Therasius patriarcha Cō-
 stantinopolitanus 242
 Thomas Aquinas bene de
 prædestinatione sensit.
 300
 Thomas Cantuariensis
 martyr Papæ 250
 Totilas Gothorum rex
 Italiam uastat 157
 Tyranni multi de Rom.
 imperio dimicant 156
 Tyranni Romæ excitati
 mortuo Valentiniano
 Imp. 156
 Tyrrijs & Sidonijs cur nō
 predicatum fuerat 254
 V
 Valētini nus Imperator
 in Italiam uenit, ac im-
 perium suum tuctur 152
 Valētini anus iunior The-
 odosiusq; cum filijs Ro-
 man ueniunt 153
 Valentinianus iunior toti
 Italiæ imperat ibidē. Ro-
 mæ nouas leges præscri-
 bt ibidem. occiditur 155
 Valētini anus Honorij ne-
 pos Romæ imperat 155.
 Rauennæ moritur ibid.
 Valens Valētini ani frater
 imperium occidentis ob-
 tinet 152
 Vectigal Romæ à mere-
 tricibus exigitur 60
 Verbum Dei annuncian-
 dum lingua populo a-
 gnita 364
 Verbum Dei destruit re-
 gnun Papæ 6. omnium
 hominū autoritati præ-
 stat 137
 Verbo tantum Dei inni-
 tendū in fidei negotio 86
 Vesperæ Siciliæ Ro-
 mani pont. cōsilio fiunt.
 35

Vice-

Index.

Vicomites Mediolanū
regentes excommunican-
tur 39
Vigilius Romanam sedē
omnium aliarum matrē
dicit 172
Vigilius Papa captiuus sa-
xis ac fistibus à po. Rom
percutitur 21
Victor 3 pont. 27
Victor Episcopus Rom.
Romæ concilium conuo-
cat 268
Virgines continentia pro-
fessas hortatur Cypri-
anus ut nubant, si non
continent 203
Vita eterna, merces pio-
rum, & quomodo 108.
quomodo operibus retri-
bui dicatur 308
Vladislaus Poloniæ rex
à Turcis occiditur 53
Vnctionis quam extremā
uocant, auctor 350
Vocatio prædestinationis

& reprobatis facta, 1607
est eadem 287
Votum licitum est implē-
dum 203
Vota turpia mutāda sunt,
& mala promissio re-
scindenda 203
Voti nomen in scripturis
quid 202
Urbanus 2 pont. 27
Urbanus 4 regem Gal-
liæ in regem Sicilia con-
citat 34
Urbanus 6 cardinales a-
quis suffocat 50
Vxorati multi in prisca
ecclesiarum pastoribus.
204
Vxorem ducere qui tene-
amur 394
Z
Zacharias 1 pont. Childe-
ricum Gallie regem re-
gno spoliat 159
Zeno orientis imp. 157

FINIS.

